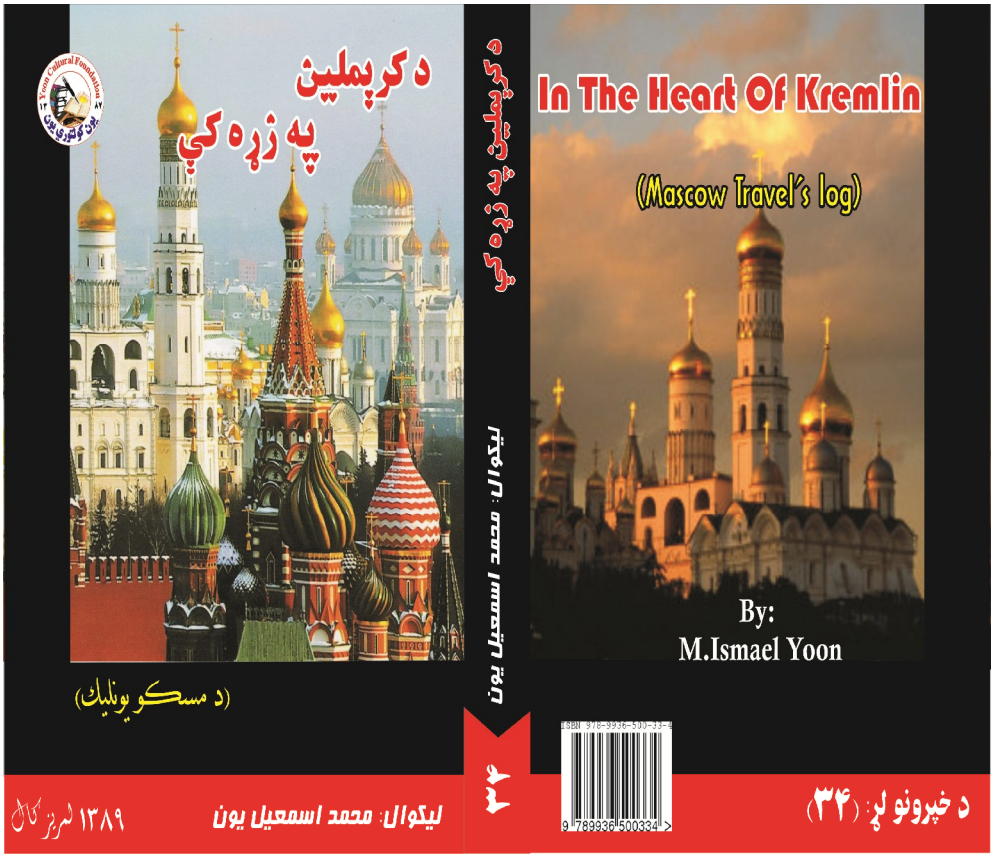

Ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کرېملین په زړه کې

(د مسکو یونلیک)

لیکوال

محمد اسمعیل یون

(c) ketabton.com: The Digital Library

کتاب پېژندنه

د کتاب نوم:	د کرېملین په زړه کې
لیکوال:	محمد اسمعیل یون
خپرندوی:	یون کلتوري یون
چاپشمېر:	۱۰۰۰ ټوکه
چاپکال:	۱۳۸۹ل- ۲۰۱۰م کال
د لیکوال پرله پسې نومره:	(۳۴)
د خپرندوی پرله پسې نومره:	(۳۴)
کمپوز/ډیزاین:	ضیاالرحمن ضیاء

(c) ketabton.com: The Digital Library

نیولیک

گڼه	سرلیک	مخ
۱	دا یونلیک او یو څو خبرې	۱
۲	د یون زیار او نوښت	۴
۳	د یون بل یون	۹
۴	شالید	۱۳
۵	پیلامه	۲۱
۶	د سفر تیاری	۲۵
۷	له کوره تر هوایي ډګره	۲۷
۸	له کابله د مسکو پر لوري	۲۹
۹	د مسکو هوایي ډګر	۴۵
۱۰	د مېلمستون پر لوري	۴۷
۱۱	د مېلمستون لومړۍ نندارە	۵۳
۱۲	د لومړۍ ورځې لومړی مانښامی	۵۷
۱۳	لومړی مانښام لومړنۍ ناسته	۶۱
۱۴	په مېلمستون کې لومړۍ شپه	۷۲
۱۵	د کنفرانس یا جرګې لومړۍ ورځ	۸۰
۱۶	د فضایي څېړنو مرکز	۸۲
۱۷	د راډیو پر لوري	۹۳
۱۸	د مسکو څو یادګاري ځایونه	۱۰۲
۱۹	یوه مانښامنۍ په افغاني سفارت کې	۱۰۹
۲۰	له نیوزویک اوونیزې سره ناسته	۱۱۳
۲۱	د روسیې د مشرانو جرګې له هئیت سره کتنه	۱۲۱

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۲	له انټرفاکس سره په خبري کنفرانس کې ګډون	۱۳۴
۲۳	یوه غرمنۍ په کباب فیستوال هوټل کې	۱۴۱
۲۴	د مخدره موادو د کنټرول اداره کې غونډه	۱۴۳
۲۵	عمومي غونډه	۱۵۲
۲۶	یوه غرمه د مسکو په پرزېډنټ هوټل کې	۱۸۷
۲۷	ګروپي کار	۱۹۰
۲۸	یوه مابنامنۍ په قفقاز هوټل کې	۲۰۵
۲۹	له سوداګرو سره غونډه	۲۰۹
۳۰	د پرېکړه لیک لومړی متن	۲۲۳
۳۱	د کرېملین پرلوري	۲۲۴
۳۲	یوه غرمنۍ په میش پیش هوټل کې	۲۴۴
۳۳	د روسیې پوځي موزیم	۲۴۶
۳۴	یوه مابنامنۍ له افغان سوداګرو سره	۲۵۵
۳۵	د پرېکړه لیک وروستی متن	۲۶۵
۳۶	په مسکو کې یوه پخوانۍ کلیسا	۲۷۵
۳۷	د روسیې له یو انټرنېټي ټلویزیوني چینل سره مرکه	۲۸۲
۳۸	د مسکو ښار یوه شپه	۲۸۵
۳۹	د مسکو نړیوالو اړیکو انستیتیوت	۲۸۸
۴۰	د روسیې اطلاعاتو او کلتور وزارت له مرستیال...	۲۹۰
۴۱	په مسکو کې وروستۍ غرمنۍ	۲۹۳
۴۲	په بهرنیو چارو وزارت کې کتنه	۲۹۵
۴۳	د کابل پر لوري د تګ تیاری	۳۰۸
۴۴	د لیکوال لنډه پېژندنه	۳۱۲

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا یونلیک او یو څو خبرې

سفر د ژوند یوه برخه ده، خو داسې برخه چې ډېر کړلېچونه او لوړې ژورې لري. اوسني سفرونه د پخوانو هغو په شان ډېر سخت نه دي؛ تخنیکي امکاناتو د زمانې مزي رالنډ کړي، خو کله چې د یونلیکنې مساله رامنځته کېږي او بیا د پېښو یا سترګو لیدلي حال دقیق ثبت، نو په دې کې بیا د پخوانیو او اوسنیو سفرونو ډېر توپیر نه لیدل کېږي.

دا یونلیک چې اوس یې تاسې لولئ، زما د یوه رسمي سفر مسلسل یادښتونه دي؛ داسې یادښتونه چې د سفر د پېښو پر انعکاس سربېره یو څه پټ پیغامونه هم لېږدوي. زه په دې سفر کې دومره پر لیکنو بوخت وم، چې سر مې له کاغذه او قلم مې له لیکه نه دی پورته کړی. واقعیت دادی چې زه په دې سفر کې د سفر په خوند نه یم پوه شوی، خو زما له ډېرو هڅو سره سره بیا هم د دې یونلیک کره کول پوره کال وخت وغوښت. د یوه کال پرله پسې کار په نتیجه کې دې یونلیک دغه بڼه، چې اوس یې تاسې ګورئ، غوره کړه. د هغو ټولنو، چې یو څوک ورته په لومړي او دویم ځل سفر کوي، پېژندنه او د هغو د ځایونو او اشخاصو د نومونو دقیق ثبت څه اسانه خبره نه ده، په تېره بیا له یو لړ پیغامونو سره د دوو بېلابېلو ټولنو پرتلنه، ورته والی او یا بېلوالی. ددې یونلیک لومړی ابتدایي متن ما د سفر په بهیر کې لیکلی و، خو ډېرې زیاتې نیمګړتیاوې یې لرلې. کله چې کابل ته راغلم د یوې نیمې میاشتې په بهیر کې مې بیا له سره ولیکه، تر هغه وروسته خواړه ملګري ضیاءالرحمن ضیاء کمپوز کړ، څلور پنځه ځله ما له سره

(c) ketabton.com: The Digital Library

ایډېټ کړ، خو بیا یې هم لاسمون ته اړتیا لرله، یوځل مې ښاغلي (عبدالقیوم زاهد مشوانې) ته، چې زه یې پر پښتو ایډېټ پوره ډاډه یم، د کتنې لپاره ورکړ، هغه هم وکوت، د هغه تر سمون وروسته مې مسکو کې ښاغلي (ډاکتر شېرحسن حسن) او ښاغلي (محمدطاهر کانې) ته د بیا سمون لپاره ولېږه او ددې ترڅنګ مې ورته ددې کتاب اړتیاوې او نیمګړتیاوې له اصلي متن سره یوځای، په یوه ځانګړي جدول کې ورلېږلې. ښاغلي (محمد طاهر کانې) او ښاغلي ډاکتر شېرحسن حسن ددې اړتیاوو او نیمګړتیاوو یوه برخه د ښاغلي کروپنوف د دفتر د مرستیال ښاغلي (الینور باترېشن)، د هغه همکار ښاغلي (ډاکتر بشر) په مرسته پوره کړې وه، خپل خپل کره معلومات او نظریات یې هم ورسره یوځای کړي وو، وړاندیزونه هم ورسره مله وو، د نومونو او ځایونو دقیق ثبت هم ورسره و. تر څو میاشتني کاري ځنډ وروسته مې دا اړتیاوې او نیمګړتیاوې پوره کړې.

د کتاب اړوندو تصویرونو کې مې بدلون راوست، دوه ځله مې بیا ایډېټ کړ. د لاسمون لپاره مې ښاغلي (سید عبدالله ولیزي) او ښاغلي (وفاالرحمن وفا) ته هم ورکړ، هغو دواړو هم ایډېټ کړ. تر هغه وروسته مې یو ځل بیا په دقت سره وکوت او د وروستي چک لپاره مې یو ځل بیا ښاغلي ډاکتر صیب شېرحسن او ښاغلي طاهر کانې ته هم د سریزو او هم د وروستۍ کتنې لپاره ولېږه، هغوی د دویم ځل لپاره بیا چک کړ، وروستۍ نیمګړتیاوې یې پوره، خپلې سریزې او د لاسمون په هیله یې خپل وړاندیزونه هم ورسره راولېږل. ما هغه بیا په پام کې ونیول؛ یوځل بیا مې له سره ایډېټ کړ، تر

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه وروسته مې ښاغلي وفاالرحمن وفا ته يو ځل بيا د کتنې لپاره ورکړ، د ښاغلي وفا تر کتنې وروسته مې يوځل بيا وکوت، د وروستي ځل لپاره مې بيا ښاغلي عطاالله حيران ته ورکړ، د هغه تر کتنې وروسته مې يو ځل بيا په خپله وکوت او نور نو د چاپ پر لوري لاړ. لکه څنګه چې مې يادونه وکړه؛ دې يونليک په خپله د سفر ډېر زيات پراوونه وهلي، خو بيا هم په زغرده ويلای شم چې لا به هم ډېرې نيمګړتياوې ولري. انساني عقل بشپړ نه دی، که سړی هر څومره تلاش وکړي، بيا به هم خپلې نيمګړتياوې پوره له منځه يو نه سي، خو خير انسان تر خپله وسه پورې مسوليت لري. دا چې په دې يونليک کې څه دي؟ اړتيا يې څه وه؟ او د څه لپاره ليکل شوی؟ دې پوښتنو ته به خپله دا يونليک ځواب وايي، خو تر کومه ځايه چې زما مسوليت دی، ما خپل پوره وس کړی او ځان مې پوره ستړی کړی دی. هيله لرم چې درانه لوستونکي ترې ګټه پورته کړي او راتلونکې کې د تاريخ د يوې برخې يوه برخه وګرځي.

قدرمنو دوستانو(ډاکتر شېرحسن حسن، محمد طاهر کاڼي، ډاکتر بشر، الينور باتربشن، ضياءالرحمن ضياء، عبدالقيوم زاهد مشوانې، وفاالرحمن وفا، سيد عبدالله وليزي، عطاالله حيران) او نورو څخه چې ددې اثر په بشپړولو، سمون او کره کولو کې يې خپله ونډه اخيستې، له ټولو څخه منه کوم او کور ودانی ورته وايم.

يو ځل بيا دې د ټولو کور ودان وي

په مينه

ستاسو ټولو يون

(c) ketabton.com: The Digital Library

د یون زیار او نوښت

ستاسې لاس ته تراوسه پورې د ښاغلي محمد اسمعیل یون درې عنوانه ببلابېل یونلیکونه در رسېدلي دي، «د کریملېن په زړه کې» يې څلورم یونلیک دی چې تاسې يې لولئ. دا د مسکو یونلیک دی چې ښاغلي یون په ډېر دقت او مهارت لیکلی دی.

د چین په ایِوو (yiwu) ښار کې وم ، چې یون صیب په برېښنا لیك کې دغه کتاب راواستاوه او راته لیکلي يې وو، چې هم يې ولولم، که د روسي نومونو په تلفظ کې کومه خبره وړاندې وروسته یا لاندې باندې شوې وي، اصلاح يې کړم او هم وربانديې خپلې خبرې ولیکم. زما دغه سفر تر دوو میاشتو زیات پسې اوږد شو، او کور ته تر را رسېدو پورې مې راسپارل شوی کار ځکه ترسره نه شو کړای، چې زما سفري کمپیوټر د PDF د لوستلو پروګرام نه درلود، هغه فایل چې یون صیب دغه کتاب وربانديې راستولی و، اوس دادی کور ته را رسېدلی یم او کتاب مې په مزه مزه بې له وقفې ترپایه ولوست.

په کندهار کې زموږ د یو فرهنګي ملګري چې کومه لیکنه یا کوم کار په طبیعت برابر وي، نو بیا وایي: « یاره، چې رښتیا سي خورا خوند مو پر واخیست» ، زما له خوا يې هم همداسې وبولئ، ځکه د مسکو یونلیك د ډېر اړخیزو ښېګڼو په درلودلو خوندور دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په تاریخي لحاظ د مسکو یونلیك د روسیې او افغانستان د دپلوماتیکو اړیکو په نوي کلن تاریخ کې د یوې داسې جرګې یا مشترکې غونډې مستند ثبت دی، چې نه سوچه سرداري او سرکاري وه او نه د انترناسیونالیستي ملګرتوب په فضا کې د یو تیار شوي پروتوکول لاسلیك کول وو، بلکې په رښتیني ډول، هم د افغانستان او هم د روسیې له خوا د خلکو د بېلابېلو قشرونو استازو او د نظر خاوندانو ګډون په کې کړی و.

فقط څو کاله وړاندې ددې خبرې تصور خورا ګران کار و، چې (عبدالکریم خلیلي) دې له (سلیمان لایق) سره یو ځای په یوه هئیت کې مسکو ته د یوې نادولتي موسسې له خوا راوبلل شي، چې د روسیې او افغانستان د مناسباتو د پرون، نن او سبا په باب خپله فکري شتمني د نورو پر مخ پرانیزي او د نورو افکارو ته په پوره اوسپله غوږ ونیسي. زه به لانور هغه ټول دولتي او نادولتي ګډونوال نه یادوم، چې د یونلیك په ګڼ شمېر مخونو کې یې د نومونو او نظرونو یادونه شوې ده. دغه کسان د مختلفو فکري خطونو پیروان دي،خو د هېواد د ګټو پر وړاندې د مسؤلیت احساس او د زماني ضرورت دې ته مجبور کړي، چې د هېوادونو تر منځ په دغسې جرګو کې د نورو پر وړاندې د خبرو د مېز یوې خواته کېښي.

یون صیب په دغه یونلیك کې ددغې تاریخي جرګې ټول جریان په ډېر وضاحت او مستند ډول د تاریخ کتابتون ته وسپاره او له ورکېدو یې وژغوره، که نه نو دغه مهمه پېښه به هم د نورو ډېرو

(c) ketabton.com: The Digital Library

مهمو او نامهمو هغو په شان د لنډې مودې په ترڅ کې د کثافاتو صندوق ته ورجارو شوې وه.

زه د مسکو یونلیک ژورنالیستیک اړخ ځکه ستایم، چې که جرګې ته له راغلي هئیت سره هر څومره تکړه ژورنالیست یا د ژورنالیستانو یوه ډله د خپلو کامرو او د احوال د ثبت له سامانونو سره مسکو ته راغلي وای، نو په دومره جزیاتو به یې د جرګې ټول جریان نه و ثبت کړی او که یې هر څومره په خپل کار کې اخلاصمندي هم کړې وای، نو به یې د ټلویزیون، راډیو یا اخبار لپاره یوازې د څو دقیقو راپور ترتیب کړی و او د رسمي مکلفیت له شامته به یې حتماً د راپورتاژ پیل او پای یوازې د ښاغلي کریم خلیلي په تصویر او ارشاداتو رنګین کړی و.

د یون د یونلیک کمال په دې کې دی، چې د یوې اوونۍ د هرې ورځې، هر ساعت، هر جرو بحث، هر ملاقات، هرې مطبوعاتي مرکې، چکر، ټوکو ټکالو، خوب کولو، ډوډۍ خوړلو، هر دم او قدم مکمل او مفصل راپورتاژ یې دادی د کتاب په بڼه هم د ورځنیو مطبوعاتو او هم د تاریخ حافظې ته وسپاره.

زه چې تر اوسه څومره ملکونو ته تللی یم، هر چېرې مې کوښښ کړی، چې یو ځل د هغه ځای یو غټ کتاب پلورنځي ته سر ورښکاره کړم، هدف مې حتماً د کوم کتاب اخیستل نه وي، زه غواړم وپوهېږم، چې له کتاب سره ددغه یا هغه ځای د خلکو چلند او علاقه یا نه علاقه څنګه ده؟ هلته په کتاب اخیستو کې د نورو څیزونو په شان ګڼه ګوڼه لیدل کېږي که نه؟ اخیستونکي واړه دي

(c) ketabton.com: The Digital Library

که زاړه او له څه ډول کتابونو سره علاقه لري؟ له تورو او سپينو يا رنګه اخبارونو، مجلو، کوچنيو کتابونو او که د غټو شهکارونو له درنو بڼه لونو سره؟

تقريباً په ټولو هېوادونو اوښارونو کې له خپلو ځانګړتياو سره يوه خبره عامه ده، چې هر ځای توريستي کمپنۍ او موسسات د ارزښتمندو هېوادونو او ښارونو په باره کې کوچني رنګه معلوماتي کتابګوټي په خورا لوړ تيراژ چاپوي او په ډېر ارزان قيمت يې بازار ته وړاندې کوي، خو ما تر اوسه نه د افغانستان په باب کوم کتاب ليدلی او نه مې په افغانستان کې په پښتو يا دري ژبو د نورو هېوادونو او ښارونو په باره کې کوم معلوماتي کتاب تر سترګو شوی دی.

ما اورېدلي چې يون په خپلو نورو يونليکونو کې هم د ليدلو سيمو، ښارونو او خلکو په باره کې ګټور معلومات ځای کړي دي او دادی اوس وينم، هغه معلومات چې يون صيب د مسکو او دهغه د شاوخوا محيط په باره کې افغان لوستونکو ته وړاندې کړي، راته ښکاري، چې هغه په خپلو يونليکونو کې د نورو هېوادونو په باره کې هم دغې لنډې معلوماتي لړۍ ته شعوري لاس اچولی او باور مې دادی، چې پښتني ماحول به د يون ددغه خدمت ډېره قدرداني وکړي.

په پښتني چاپېريال کې خو د يکه زار غږ ډېرو کړی، شعر په کې پوره عام شوی، خوندور چې له بې خوندو سره ګډ شي، نو په شعر کې موږ ښه پوره يو، نثر کې هم د کيسې، لنډې کيسې، ناول او

(c) ketabton.com: The Digital Library

داستان په بڼه پامور کار شوی، ژباړې ماړې هم شته او سیاسي خاطرې ماطرې هم ښې ډېرې دي، خو یونلیک ډېره عامه خبره نه ده.

یونلیک د لوستونکي لپاره، هم د یو نالیدلي خیالي ماحول هنري کیسه ده او هم په یوه زمانه کې د ځایونو او ولسونو د ژوند رښتینی انځور.

د مسکو یونلیك ددې تر څنګ، چې مسکو ته د یو راغلي هئیت د یوې اوونۍ د کار او ناستې پاستې یو مفصل او مستند رپوټ دی، د یون د قلم په هنري ځواك داسې جالب لیکل شوی او اوډل شوی، چې که پیل یې کړې، د شپون صیب خبره " بچك مې نه دی چې تر پایه ځان ځنې خلاص کړي. "

زه ښاغلي یون ته ددغه کامیاب نوښتګر زیار مبارکي وایم او دده د لاړیاتو بریالیتوبونو او نوښتونو په هیله یم.

په مینه او اخلاص
ډاکتر شېرحسن حسن
د ۲۰۱۰م کال د جولای ۲۲مه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د یون بل یون

څه د پاسه شل کاله ، یاني د (۱۳۶۸) او یا به د (۱۳۶۹ لېږدیز لمریز) کال دوبی و ، چې زه د دوبي په رخصتیو کې له اوکراین څخه خپل ګران هېواد افغانستان ته تللی وم . هغه مهال ما د پخواني شوروي اتحاد د اوکراین جمهوریت د لووف ښار په پوهنتون کې لوړې زده کړې کولې. د رخصتیو په یوه میاشت کې به مې د خپلې کورنۍ د غړو په لیدنه کتنه زړه ښاد او سترګې څه ناڅه مړې شوې. سربېره پر دې، ما به ډېره هڅه کوله چې د یوې میاشتې رخصتۍ په بهیر کې ټول دوستان، یاران او خواږه ملګري ووینم او هممهال یې د حال پوښتنه وکړم. په تېره بیا به د رحمان بابا لېسې له ځینو هغو ټولګیوالو سره، چې په (۱۳۶۰ – ۱۳۶۳) کلونو کې مو څلور کاله په یوه ټولګي او لیلیه کې تېر کړي وو، لیدنو کتنو یو ځانګړی خوند درلود. ددغو لیدنو کتنو په بهیر کې د تېرو، په زړه پورې خاطرو یاد زمورږ لیدنو کتنو ته یوه ځانګړې رنګینې ورکوله. داسې هم پېښ شوي چې د کومې لیدنې کتنې په ترڅ کې مې له یوه نوي دوست او ملګري سره پېژندګلوي کړې او تر څو لیدنو کتنو وروسته بیا د اوږدې مودې لپاره سره بېل شوي یو.

هو، زما په یاد دي، د هماغه (۱۳۶۸) او یا به (۱۳۶۹ لمریز) کال دوبی و چې د پلازمېنې کابل په درېیمو مکروریانو کې مې د امیر محمد جلالزي (چې هغه مهال د ننګرهار طب پوهنځي زده کړیال او اوسمهال ډاکتر دی) په کور کې له محمد اسمعیل یون

(c) ketabton.com: The Digital Library

سره وپېژندل. امیر محمد جلالزي، چې ما له پخوا نه پېژاند او تر ما څخه زما د مشر ورور ټولګیوال و، بیا په رحمان بابا لېسه کې څو دورې تر ما مخکې و، مورې یو بل ته وروپېژندلو او ویي ویل چې یون صیب لیکوال او شاعر دی. زه یې هم داسې وروپېژندلم چې کاښې هم کله کله شعر لیکي او له سندرو ویلو سره هم مینه لري. زمورې د پېژند ګلوې د مجلس په ترڅ کې امیر محمد جلالزي وویل، چې اوسمهال د خوشال فرهنګي ټولنې په نامه یوه ټولنه جوړیږي، د دغې ټولنې د جوړېدو لپاره د خلکو مالي مرستې ته ضرورت دی، نوکه ته هم کومه مرسته په توان کې لرې کولای شې چې یون صیب ته یې ورکړې. ما هغه مهال لس زره افغانۍ په جېب کې درلودې چې اوس مې هم په یاد دي، ټول سره سره سلګونونه وو. له دغو پیسو نه مې شپږ کسه اوه زره افغانۍ یون صیب ته له خوشال فرهنګي ټولنې سره د مرستې په موخه ورکړې. دا زما او یون صیب لومړنۍ پېژند ګلوي او لومړنۍ لیدنه کتنه وه. بیا مې لکه چې یو ځل بیا هم سره ولیدل، خو له (۱۳٦۹) یا (۱۳۷۰ ل) کال راهیسې بیا د (۲۰۰۹ ز) کال د مې میاشتې تر (۱۳) نېټې پورې، چې دوی د یوه افغان پلاوي په ترکیب کې روسیې ته راغلل ، نه وو لیدلی.

یون صیب راته له هماغه لومړي سره یو تکړه او پلټنډ سړی ښکاره شو او لکه څنګه چې یې په اړه ما فکر کړی و، د وخت په تېرېدو سره راته دا ټول ثابت شول. ده د څو لسیزو په اوږدو کې د خپلو هلو ځلو، پرله پسې پوهنیز او ادبي کار له برکته په دغه ډګر

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې ښه لويه تجربه خپله کړه او زمونږ د هېواد په يو له ډېرو تکړه او پرکاره ليکوالو او شاعرانو بدل شو.

سربېره پر دې، يون صيب د سياست لېوال هم دی او په دغه ډګر کې يې هم گامونه اغېزمن ښکاري. دی لکه زمونږ د هېواد داسې شاعران او ليکوال لکه خدای ښښلی اجمل ختک، کبير ستوری، اسحاق ننگيال او ځينې نور، د قلم او سياست پر دواړو لاړو موازي مخ پر وړاندې روان دی.

ما د يون صيب له اثارو نه يوازې دده «په اورونو کې سندرې» شعري ټولگه، چې ده زمونږ د هېواد تکړه ژورنالیست او ليکوال داود جنبش ته په خپل ليک ډالۍ کړې وه او ماته په تصادفي ډول په مسکو کې د يوه افغان په کور کې لاس ته راغله، لوستې ده. دده بله ليکنه چې ما ولوسته هغه همدا يونليک دی، چې روسيې ته د سفر په ترڅ کې يې ليکلی دی.

د يونليک ليکنې دود زمونږ په هېواد کې دومره پراختيا نه ده موندلې او که ووايو چې همدا اوسنی تاريخي پېر يې په لاره کې لومړني گامونه دي، نو تېروتنه به مو نه وي کړې. زما په اند يونليک ليکنه په خپله تومنه کې يو ډول خپلواک ليکنی ځېل (ژانر) دی، چې پر خاطرو او يادښتونو سربېره، کله کله هنري داستاني اړخونه او د تاريخ ليکنې ځينې عناصر هم په خپل ځان کې رانغاړي. له بلې خوا يې که دغو بېلابېلو اړخونو ته فکر وکړو، داسې ښکاري لکه د بېلابېلو ځېلونو يو رنگين ترکيب چې وي. زما په اند په يونليک کې د بل هر اړخ په پرتله تاريخي اړخ ډېر برجسته او جوت وي. پر دې

(c) ketabton.com: The Digital Library

بنسټ کېدی شي وویل شي چې یونلیك د څېړنیزو کارونو په ترڅ کې، په تېره بیا تاریخ لیکنې لپاره د یوې سرچینې او اخځ په توګه چوپړ کولای شي.

ما د یون صیب یونلیك ولوست، په زړه پورې و. مسکو ته د افغان جګپوړي پلاوي سفر او په دغه ښار کې یې پاتې کېدنې یوه اوونۍ دوام وکړ. یون صیب د دغه پلاوي یو غړی و. لکه څنګه چې زه له پلاوي سره د ژباړن په توګه ملګری وم، نو ما په پرله پسې توګه لیدل چې یون صیب په څومره لېوالتیا سره پر لیکنه بوخت و او یوه شېبه یې هم بې لیکنې نه تېروله. زموږ عزتمن، زیارکښ لیکوال او شاعر محمد اسمعیل یون په خپله ژبه او هېوادني فرهنګ مین او خپل فرهنګ ته د خدمت د لارې یو نه ستړی کېدونکی لاروی دی. زمـوږ ګـرنۍ شـمېر هېـوادوال دوی تـه ډېـرې هیلـې لـرې او د دې غوښتونکي دي چې د خپل ګران هېواد افغانستان ملي ګټو ته د درناوي اصل په پام کې نیولو سره به په هېڅ ډول حالاتو کې له خپل غوره کړي، ملي او هېوادني دریځ او تګلوري څخه وا نه وړي. زه دوی تـه پـولادي هـوډ، اوږد او ښـېرازه ژونـد غـواړم، د ګـرنۍ شـمېر پوهنیزو او هنري پنځونو په لاره کې یې د بریالي یون په هیله یم.

په پښتنه او فرهنګي مینه

محمد طاهر کانې

روسیه – وولګینسکي

۲۰۱۰ ز کال د مې ۲۴

(c) ketabton.com: The Digital Library

شالید

زه او زما همزولي د جنګ نسل يو. د جنګ نسل په دې مانا؛ له هغې ورځې چې موږ ښي او کين لاس پېژندلی، نو په افغانستان کې جګړه پيل شوې ده. د ښوونځي په شپږم ټولګي کې وم، چې د (۱۳۵۷ل) کال پېښه رامنځته شوه، څه موده لاتېره نه وه، چې د هېواد په ګوټ ګوټ کې جګړه پيل شوه، جګړې ورو ورو زور واخيست، د (۱۳۵۸ل) کال د ثور پر (۲۱) مه نېټه جګړې د پلار له خوږې مينې محروم کړم. دې حادثې مې پر روح او روان دومره درانه ګوزارونه وکړل، چې تر ننه يې هم سوز او درد احساسوم، ټيک د پرش کاله تېر شول، خو د پلار د مرګ نېټه مې، لکه د همدې پرون ترخه خاطره، همداسې تر اوسه پر ذهن خوره ده. همدې ترخې حادثې او د غم بار په حقيقت کې شعر ته وهڅولم، شعر مې داسې يو مجبوريت او داسې يو ملګری و، چې همېشه به راسره مل و، هر کله چې به مې يو څو کرښې توريې کړې، نو د زړه بار به مې اوچت شو. شعر مې په پيل کې د غم ملګری و، خو وروسته وروسته مې ورسره شعور هم يوځای شو، د زمانې څرخ همداسې تاوېده، په هر ګرداو کې يې په سلګونو څه چې په زرګونو سرونه رېبل، د کليوالي ژوند ساحه راباندې راتنګه شوه، ښوونځي د جهالت په لمبو کې لولپه شول، کال دوه په کلي کې پاتې شوم، بې ښوونځي او بې لوسته، کليوالي چاپېريال دومره تنګ و، چې د راډيو اوربدل په

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې هم شين کفر و، د مجاهدينو، حکومت او د هغه د ملاتړو شوروي پوځونو ترمنځ جګړه ورځ پر ورځ ګرمېده، له مسکو راډيو سره مې ډېره مينه وه، د شپې به مې په پټه تر برېستن لاندې اورېده، برېستن به مې ښه پرې تاوه کړه، ان چې په کوټې کې د کورنۍ نورو غړو هم نه شوه اورېدلای، خو په اوړي کې چې خلک په لغمان کې اکثره پر بامونو ويده کېږي، د مسکو، کابل او نورو راډيوګانو اورېدل راته ډېر مشکل کار و، ځکه چې که مجاهدينو د دې راډيوګانو په اورېدلو څوک ګير کړي واى، نو سخته ((جهادي سزا)) يې ورکوله. خو دې سره سره په هر ترتيب د مسکو او کابل راډيو ادبي پروګرامونه مې په اسانۍ نه قضا کول. دې کار ورو ورو له شعر او ادبياتو سره زما پيوند ښه پسې ټينګ کړ، ځينې قطعې او څلوريزې به مې ليکلې، زما د زړه باد به پرې کېناسته، خو اوس چې ورته ګورم خورا خامې راته ښکاري. هغه وخت مورږ د سياست پر پېچلتياوو ډېر نه پوهېدو، خو د راډيوګانو له لارې د نړۍ له اکثرو او په تېره بيا د خپل هېواد له پېښو سره اشنا شوي وو، کله چې به ځينو مجاهدينو او د هغو له قومندانانو سره په مجلس کې د ناستې پاستې زمينه برابره شوه نو له دې ناستو او يا هم په کابل کې د نورو ازادو خلکو له خبرو به مو ډېر څه زده کول. د (مسکو) او (واشنګټن) نومونه مې همغه وخت په ذهن کې ناست وو، سره له دې چې دا يو مې هم نه و ليدلی، خو په ذهن کې مې د هر يو په باب ځانګړی تصور و، مسکو مورږ ته ځکه ډېر مشهور و، چې هره ورځ به څو څو ځله په نېک او بد نامه ياد ېده. زما په ذهن کې د يو داسې

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوی ښار په ښه ټوکېدلی و، چې لوی لوی سړکونه او جګ جګ تعمیرونه به لري او په سړکونو کې به یې هم زیات موټر تګ راتګ کوي.

د الینګار ولسوالۍ یوه څنډه

د کلي ساحه راباندې نوره هم راتنګه شوه، پر (۱۳۶۰ل) کال کابل ته راغلو، کال وروسته لومړی د کابل د (ده خدایداد) په لېسې، بیا د کابل د کور جوړولو فابریکې په (ده یحیی لېسې) کې شامل شوم، څه باندې یو کال مې په همدې ښوونځیو کې زده کړه وکړه، بیا پر (۱۳۶۲ل) کال په کابل کې د خوشال خان لېسې په اتم ټولګي کې شامل شوم. کله چې دې لېسې ته راغلم، نو له ادبیاتو سره مې شوق نور هم زیات شو، دا نو بیا هغه مهال و، چې په ټول افغانستان کې د شورویانو - کابل حکومت او مجاهدینو ترمنځ سخته جګړه روانه وه. خوشال خان لېسې ته چې اکثره په کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډیورنه کربنې ته د ورځپرمه ولایتونو او هم د کوزې پښتونخوا پښتنو زده کوونکو زده کړه کوله او هم د دولت له خوا ورته نسبتاً ښه پاملرنه کېدله، اکثره وخت د دې چانس و، چې زده کوونکي يې شوروي اتحاد ته د لوړو زده کړو لپاره لاړ شي، په خوشال خان لېسه کې د زده کړې پر مهال په سلګونو هغه زده کوونکي چې يا زمور همدوره وو او يا هم ټولګيوال، شوروي اتحاد ته لاړل. ماته هم د دې زمينه برابره وه، خو له ادبياتو سره زما مينې دې ته هڅولم چې همدلته پاتې شم. پر (۱۳۲۴ل) کال زه په خوشال خان لېسه کې د نوي تاسيس شوي ادبي انجمن مسول شوم، دې کار نو له ادبياتو سره زما مينه لاپسې زياته کړه، همدا مهال مې په ځينو چاپې رسنيو کې يو نيم شعر او ليکنه هم خپرېدل، دا نو بيا زما په ادبي ژوندانه کې نه هېرېدونکې خوږې خاطرې دي. د دوو درېو کلونو په بهير کې په خوشال خان لېسه کې يو ځوان ادبي غورځنګ په ټوکېدو شو؛ داسې يو ادبي غورځنګ چې نه يې تر دې دمخه او نه يې هم بيا راوروسته چا په دې لېسه کې ساری وليد. پر (۱۳۲۶ل) کال له دې لېسې څخه دويم نومره فارغ او پر (۱۳۲۷ل) کال د ژبو او ادبياتو پوهنځي د پښتو څانګې محصل شوم. د تحصيل پر لومړي کال راته يو ځل بيا يو بل چانس برابر شو؛ (په مسکو کې د پاتريس لوممبا نړيوال پوهنتون کې زده کړې). په پښتو څانګه کې مې د زده کړې يوه مياشت تېره شوې وه، په ټولګي کې ناست وم، دروازه ټک ټک شوه، ويې ويل: ((محمد اسمعيل څوک دی؟)) ما وويل: ((زه يم))، ويل يې: ((راځه! د پوهنتون رياست ته يې غوښتی يې.)) لږ

(c) ketabton.com: The Digital Library

وارخطا شوم، دا وخت مې په اخبارونو کې ځینې شعرونه چاپېدل، ځینو یې سیاسي رنګ هم لاره او همداسې ځینې لیکنې. ما فکر وکړ حتماً په دې باب څه ستونزه ده، د پوهنتون د محصلینو معاونیت دفتر ته وردننه شوم. معاون صیب راته وویل: ((محمد اسمعیل ته یې؟)) ما ویل: ((هو!) پر مېز یې زما د لېسې درې کلنې نومړې ایښې وې. ماته یې وویل: ((خارج ته ځې؟ بورس دی.)) ما وویل: ((کوم ځای ته؟)) ده وویل: ((مسکوته!)) ما وویل: ((زه به مشوره وکړم)) ده وویل: ((وزارت او د ګوند مرکزي کمېټې ستا درې کلنې نومړې کتلې، نو هغوی ته انتخاب کړی یې، نو که دې خوښه وي اوس لاړ شه د ګوند مرکزي کمېټې ته، هغوی درته یوه فورمه درکوي.)) معاون زیاته کړه: ((دلته هر وخت خلک انتقادونه کوي، چې حکومت خارج ته بېسواده خلک لېږي او اکثره په واسطو ځي، نو دا دی ته او څو نور ځوانان یې د لوړو نومرو پر اساس انتخاب کړي یاست.)) پر همغه ورځ د دې پوهنتون بورسونو ته له دوو تنو نورو نومانداتو سره د ګوند مرکزي کمېټې (د خلکو دیموکراتیک ګوند مرکزي کمېټې فرهنګي برخې) ته لاړو. هغوی یوه فورمه راکړه او ویې ویل: ((مور غواړو د لیاقت پر اساس خلک ولېږو، نو ځکه مور تاسې څوتنه انتخاب کړي یاست. (پاتریس لومومبا پوهنتون) په مسکو کې ډېر معتبر نړیوال پوهنتون دی، چې اکثره بهرنیان په کې زده کړې کوي.)) ما وویل: ((زه لږ وخت او مشورې ته ضرورت لرم)) هغوی وویل: ((دا فورمه ډک کړه، که دې

(c) ketabton.com: The Digital Library

زړه وشو، لاړ به شي او که نه بيا به مور ته ببرته احوال راکړي، چې مور بل څوک ولېږو، هسې نه چې بورس و سېزل شي.))

ما دا فورمه ډکه کړه، صحي معاينات مې بشپړ کړل، ځان سره مې ډېر چورت وواهه، ما وويل چې زما اساسي هدف ټول افغان ولس په تېره بيا پښتو او پښتنو ته خدمت کول دي، که زه د پنځو کلونو لپاره لاړ شم، روسي ژبه او ادبيات هلته ولولم، نو بيا به پښتو ته څه وکړم؟ زه خو د خپلې ژبې متخصص کېدلای نه شم، نو ښه به دا وي چې د ليسانس ډپلوم په خپله ژبه کې واخلم، چې

ملوک رغون او يون د تحصيل پر مهال په يوه مشاعره کې

اساس مې پوخ شي، بيا که د ماسټرۍ لپاره بل هېواد ته لاړ هم شم اساس به مې پوخ وي. پرځان هم څه ناڅه بې باوره وم، ما ويل هسې نه چې هلته لاړ شم او ببخي پردی شم؛ اوس چې مې له کابله لغمان

(c) ketabton.com: The Digital Library

ته زړه نه کېږي، بيا به له مسکوه څنګه د کابل راتګ ته زړه ښه کړم، ښه چورت مې وواهه، ما ويل راځه تيږه درنه پرځای ښه ده، اينده ژوند مې هم يو څه په فکر کې تېر کړ، پنځه کاله وروسته به راځې، بيا به دلته له يو چا سره ژوند شريکوې دا هم يوه ستونزمنه مسئله ده. ربښتيا ربښتيا دي، دې خبرې هم ښه ټکنی کړم، ما ويل راځه په دې څلورو کلونو کې به تحصيل هم وکړې او د خپل ژوند په باب به فکر هم وکړې. زه له سره دې مسئلې ته متوجه وم، چې نالوستې هغې سره ژوند نه شريکوم، نو ځکه خو دا ټول عوامل د دې سبب شول چې د مسکو پر بورس غټه تيږه کېږدم. د خلکو ديموکراتيک ګوند مرکزي کمېټې ته مې احوال ورکړ، چې زه نه شم تللای او بېرته مې خپلو درسونو ته په نورمال ډول دوام ورکړ او پر (۱۳۷۰ل) کال له پښتو څانګې څخه په لومړۍ نومره فارغ شوم او پر همدې کال بېرته د کدر غړی شوم.

د (۱۳۷۱ل) کال په پيل کې په کابل کې نظام بدل شو، دې سره جنګونه يو ځل بيا ګرم شول، په کابل ښار کې کوڅه په کوڅه جنګ پيل شو، ګڼ شمېر افغانان بيا کډوالۍ ته اړ شول، زما يو شمېر ملګري په تېره بيا فرهنګي ملګري د ښه اړ شول، چې خپل هېواد پرېږدي. يو زيات شمېر افغانان دا مهال لومړی پاکستان بيا له هغه ځايه مسکو او له روسيې څخه بيا نورو لويديزو هېوادونو ته تلل، همدا لاره په اصطلاح يو پُل و.

دا مهال هم ماته زمينه برابره وه، خو بيا مې هم مسکو ته د تګ اراده ځکه ونه کړه، چې لوی هدف مې په کې نه درلود. د طالبانو په

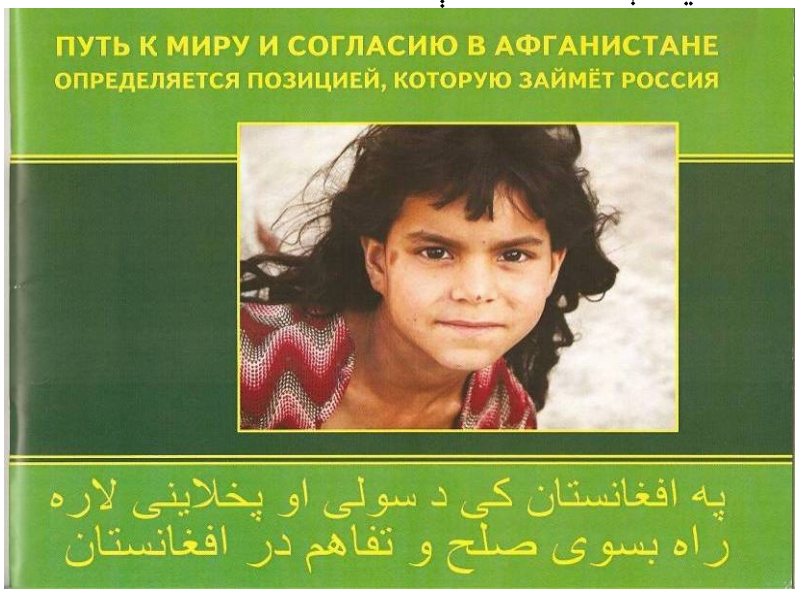
(c) ketabton.com: The Digital Library

واکمنۍ کې هم مسکو ته د تحصیل کړو افغانانو بهیر روان و، خو موږ په پښور او کابل کې فرهنګي کار ته ترجیح ورکړه، په لنډمهاله او منځمهاله اداره کې په ګڼو سیاسي او ټولنیزو چارو کې مصروف شوم، خو په افغانستان کې پر (۱۳۸۳ل) کال د جمهوري ریاست تر ټاکنو وروسته، څو ځله بیا بهر ته د تللو چانس برابر شو، خو بیا مې هم مسکو ته د تګ نصیب نه و. د دې ټولو چانسونو د کنسلېدو اساسي علت همدا و، چې هلته په تګ کې راته څه لوی هدف نه ښکارېده، خو تر ډېر ځنډ وروسته د داسې یو سفر زمینه برابره شوه، چې هم هدفمند و او هم ما ورته مناسب وخت درلود، دا نو همدا سفر دی چې همدا یونلیک یې په ترڅ کې راوټوکېده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پیلامه

د (۲۰۰۸م) کال په مني (اکتوبر) کې د روسیې فدراتیف جمهوریت څخه یو هئیت راغلی و، چې په هغه کې د روسیې فدراتیف جمهوریت د وګړو پوهنې، مهاجرتونو او نفوس شمېرنې انستیتیوت رئیس (یوري واسیلویچ کروپنوف) او ورسره یې یو افغان ملګری ښاغلی (ډاکتر محمد بشر بشردوست) شامل وو. دلته یې له یو زیات شمېر روښنفکرو افغانانو سره کتلي وو، د دې هئیت یوه موخه دا وه، چې د افغانستان له واقعیتونو څخه له نږدې خبر شي. دې هئیت روسیې ته تر بېرته ستنېدو وروسته (په

افغانستان کې د سولې او پخلاینې لاره) په نامه یوه وړوکې رساله

(c) ketabton.com: The Digital Library

ولیکله، دا رساله د (۲۰۰۸م) کال په ډسمبر کې په روسي ژبه بشپړه شوه او یوه میاشت وروسته ښاغلي ډاکتر شېرحسن حسن په پښتو وژباړله او چاپ یې کړه. لیکوال په دې کتابګوتې کې د افغانستان له یو لړ واقعیتونو څخه پرده پورته کړې ده. د (۲۰۰۹م) کال د مارچ میاشتې په پیل کې ښاغلي ډاکتر بشر یو ځل بیا له مسکوه افغانستان ته سفر وکړ. په دې سفر کې یې یو ځل بیا له مطرحو روښنفکرانو، سیاستپوهانو او سیاستوالو افغانانو سره وکتل، ما سره یې هم په دې سفر کې ولیدل او د راتلونکو میاشتو په بهیر کې یې په مسکو کې د افغانستان او روسیې د اړیکو په باب د جوړېدونکي کنفرانس په اړه معلومات راکړل، هیله یې راڅخه وکړه چې په دې کنفرانس یا جرګه کې ګډون وکړم. نه یوازې خپله ګډون وکړم، بلکې ځینې نور شعوري او ملتپال افغانان هم ورته معرفي کړم. بشر صیب زیاته کړه: ((په روسیې کې اوس یو شمېر داسې روسي پوهان پیدا شوي چې هغوی غواړي د روسیې حکومت په دې قانع کړي، د افغانستان واقعیتونه، لکه څنګه چې دي همغسې درک کړي؛ د افغانستان له اکثریت سره تربګنې پرېږدي او افغانستان د یو څو محدودو ډلو او ډلګیو له لید لوري مطالعه نه کړي.)) بشر صیب څرګنده کړه: ((موږ باید له دې ډول پوهانو سره مرسته او همکاري وکړو، چې په روسیې کې د افغانستان پر وړاندې حاکمه روحیه بدله کړي. دا ډول پوهان چې په روسیه کې نوي راټوکېدلي، طبعاً خپل خپل مخالفین هم لري او پخواني محافظه کاران یې سخت مخالفت کوي، ځکه د هغوی ګټې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دې کې ده، چې په افغانستان کې له خپلو همغو پخوانیو ډلو ټپلو سره اړیکي وساتي.)) ما ورته وویل: ((د هغوی دې ډول تېروتنو خو دواړه ملکونه تباه کړل، نو که بیا هم دوی دې لرې ته دوام ورکوي، نتیجه یې د همغې تباهۍ دوام دی.)) بشر صیب وویل: ((زمونږ هدف هم، همدا دی چې دې لرې ته د پای ټکی کېږدو.))

ما، بشر صیب سره ومنله چې که تر هغه وخته کومه حادثه پېښه نه شوه، نو انشاءالله چې په دې کنفرانس یا جرګې کې به ګډون وکړم. څو موده وروسته مې هغوی ته د برېښنالیک له لارې د خپل پاسپورټ کاپي ولېږله، له دفتر سره مې هم مشوره وکړه، هغوی هم د ګډون خوښه راکړه.

د (۲۰۰۹م) کال د مې میاشتې پنځمه نېټه وه چې له مسکوه د بشر صیب برېښنالیک راغی، په هغه کې یې لیکلي وو: ((د روسیې سفارت ته به لاړ شې، خپل پاسپورټ به ورکړې، ستاسو وېزه مو درلېږلې ده.)) پر سبا مې پاسپورټ له خپلو څلورو عکسونو سره د خپل دفتر ملګري (وفاءالرحمن وفا) ته ورکړ، هغه د روسیې سفارت ته یوړ او هلته یې د روسیې سفارت یو کارکوونکي ښاغلي (الکسي) ته چې د همدې سفر د انتظام لپاره موظف شوی و، ورکړ، هغه ورته یوه فورمه ورکړه چې دا هم ډکه کړم او هم یو نیم سل ډالره (د وېزې قیمت) ورسره مل کړم. وفاالرحمن وفا سره مې فورمه ډکه کړه، د(۱۵۰) ډالرو په باب مې ورته وویل: ((مونږ رسمي دعوت یو دا پیسې څنګه اخلي؟ هغه راته وویل چې دوی ماته وویل چې دا د دوی اصول دي؛ هر شخص چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

روسيې ته ځي دوی پرې دا اصول تطبيقوي)). ما وويل چې داسې ده نو دا پيسې هم ورته يوسه. پر سبا يې وفا پاسپورټ بېرته راکړه، د روسيې فدراتيف جمهوريت وېزه په کې نصب وه.

دا وخت له ځوان ليکوال ښاغلي عبدالغفور لېوال سره هم په تماس کې شوم چې هغه هم د دې سفر ملګری و، هغه ته مې وويل چې نور څوک دي؟ هغه وويل: ((ډېر زيات کسان دي، د پارلمان ګڼ شمېر غړي، سليمان لايق صيب، اسد دانش او ځينې نور کسان هم په کې شامل دي، ښه لويه ډله ده.)) ما وويل: ((ځه هر څومره چې ډېر وي ساعت به مو تېر وي)). د مې مياشتې دا وخت نو هغه شپې ورځې دي، چې ما د خپل شلکلن فرهنګي کار د انسجام پروژه بشپړتيا ته نږدې کړې ده. پر دې پروژې ما له څو کلونو راهيسې په متواتر ډول کار کړی دی، اکثره کتابونه يې چاپ ته تللي او يوازې يو څو عنوانه کتابونه يې پاتې دي. د مسکو سفر ته مې په دې حالت کې ځکه زړه ښه کړ چې يو خو لنډ و، بل يې اهميت زيات و، بل مې کارونه داسې منظم کړل چې يو څه کارونه به زه ځان سره واخلم او څه کارونه چې زما دوو نورو ملګرو: (وفاالرحمن وفا او ضياءالرحمن ضياء) منظمول او بيا ما کره کول، هغه به هغوی ته وسپارم، نو په دې خاطر مې دې يو اوونيز سفر ته زړه ښه کړ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سفر تیاری

د مې لسمه نېټه د یکشنبې ورځ وه، د ملي امنیت شورا دفتر د فرهنګي چارو په ریاست کې مې ټکټ او پاسپورټ یو ځل بیا له سره چک کړل، د اریانا افغان الوتکې ټکټ مې درې ورځې دمخه اخیستی و. اریانا افغان هوایي شرکت په اوونۍ کې یو ځل مسکو ته الوتنه درلودله، په دفتر کې نو دا ورځ دومره کارونه وو، چې د چا خبره تر غوږونو په کې ډوب وم. یو کتاب مې چې درې سوه مخه و، دا مې باید پر همدې ورځ ایډیټ کړی وای. زمونږ د پلان له مخې دا کتاب باید زما تر وروستي ایډیټ وروسته چاپخونې ته تللای وای. سهار اووه نیمې بجې دفتر ته لاړم، ټلېفون مې ګل کړ، د ماښام ټیک شپږ بجې له دفتره راووتم، د یوې اوونۍ د سفر په ترڅ کې مې دلته د دفتر ملګرو: (وفاالرحمن وفا او (ضیاءالرحمن ضیاء) ته کاري پلان ورکړ، چې زما په نشتوالي کې هغه کارونه تعقیب کړي، کتاب مې هم خلاص کړ. مېرمن ته مې له دفتره ټلېفون وکړ چې سبا ته د سفر لپاره راته ټول لوازم برابر کړي. هغه زما د سفر پر ضرورتونو ښه پوهېږي. ماښام مې یو دوه ملګرو سره هم وکتل، د شپې اته بجې کور ته ورغلم، ښه د مزې ستړی وم. مېرمن مې ډوډۍ تیاره کړه، کشر زوی مې (ودان) راته وویل: ((دا ځل زه هم درسره ځم...)) ودان اوس د ښوونځي د صفري ټولګي زده کوونکی دی، خو د کمپیوټر او ټلویزیون له لاړې د نړۍ له ډېرو ملکونو سره

(c) ketabton.com: The Digital Library

اشنا شوی دی. ودان راته وویل: ((ته او ممي جان مې (مور یې) هر وخت وایئ چې بل ځل مو بیایو، بل ځل مو بیایو، بیا مو نه بیایئ)) ما وویل: ((بچو کله چې دې ښوونځی رخصت شو، بیا دې بیایم.)) ده راته وویل: ((خیر نو چې نه مې بیایې، زه نن شپه تاسره څملم...)) ما وویل: ((ببخي سمه ده.)) د ماشوم دې عاطفي غوښتنې او هیلې مې زړه کې یوه لمبه تېره کړه، زړه مې و چې پر سفر یوه غټه تیږه کېږدم. ودان مې خپل چپرکټ ته راوست، ماشوم پر معصوم خوب ویده شو. د شپې مې پر هغه بیک بیا ګوتې ووهلې چې دمخه مې لا مېرمنې منظم کړی و، دوه جوړې دریشي، یوه جوړه جامې، د غاښونو کریم او بورس او د سفر نور ضرورتونه یې په کې ټول منظم اینبي وو. د یادښت لپاره مې یوه کتابچه او نور کاغذونه هم ورسره کېښودل، زړه مې و چې د مسکو د سفر یادښتونه هم سره ولیکم او همدارنګه وګورم چې روسیه او د هغې اوسني مفکرین له نورې نړۍ سره دامهال څه توپیر لري او فکر یې پر کوم لوري دی. تر یوه وخته د ودان د ماشومانه خوب خرهاري ته چورت یورم، ورو ورو پر ما هم خوب راغی او د خوب غېږې ته مې پناه یورې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

له کوره تر هوايي ډګره

د مې (۱۱) مه د کب (۲۲) مه نېټه د دوشنبې ورځ وه، سهار چې له خوبه پاڅېدم، نو د خپل سفر لپاره ټول لوازم مې سره منظم کړل، بیک، پاسپورت، ټکټ د سفر لګښت او نور ټول مې له سره چک کړل، کمره راسره نه وه، خپل اخبني (د ودان او سمسور ماما) (ډاکتر مروان) ته مې ټلېفون وکړ، هغه وویل: ((کمره راسره په کور کې ده، ما به درته تیاره ایښي وي، هر څوک چې رالېږي، زه به یې ورکړم.)) سهار شپږ نیمې بجې په زړو مکروریانو کې د مروان دوی کور ته لاړم، له هغوی مې خدای پامانې او کمره واخیسته، چې تر هوايي ډګره رسېدلم نو اوه بجې شوې وې. ښاغلي لېوال ته مې لا دمخه ټلېفون کړی و، هغه وویل: ((زه هوايي ډګر ته نږدې یم.)) غوښتل مې له (VIP) لارې لاړشم؛ زه چې کله بهر ته ځم، نو اکثره له (VIP) لارې ځم، دولتي موټر مې تر همغه ځایه د ورتګ اجازه لري. خو دا ځل هلته موظفو پولیسو راته وویل چې نن د (VIP) لاره بشپړه بنده ده، هغوی وویل: ((نن رئیس صیب (جمهور رئیس حامد کرزی) له یوه بهرني سفره راستنېدونکی دی.)) ما چې وکتل رښتیا هم د (VIP) وره مخې ته هېڅوک هم نه ښکاربدل، نو ځکه مې ځان غلی کړ. هلته د ترمینل خولې ته ډېر کسان په لیکه کې ولاړ وو، ساعت اوه بجې او لس دقیقې دي، لېوال صیب ته مې بیا زنګ وواهه، هغه وویل: ((موږ خو د الوتکې پر لوري روان یو.)) پر

(c) ketabton.com: The Digital Library

دې وخت مې د هوايي ډګر قومندان (جنرال اصف جبارخېل) ته زنګ وواهه، سکرتر يې وويل: ((هغه په جلسه کې دی.)) دوه درې دقيقې وروسته مې بيا ورته زنګ وواهه! سکرتر ته مې ځان معرفي کړ، ما ورته وويل: ((يو مسوول پوليس ته دنده ورکړه چې ما سره مرسته وکړي او کارونه راته ژر خلاص کړي، الوتکه راځخه ځي.)) دا وخت اوه بجې او پنځه لس دقيقې دي. سکرتر يې وويل: ((زه په مخابره کې پر چا غږ کوم، ستاسو څنګ ته به درشي.)) پر دې وخت يو کس راغی، ويل يې: ((مسکو والادې عاجل راشي)) زه په لين کې ونه درېدم، هغه کس پر نورو هم غږ وکړ: ((مسکو والادې له لينه ووځي)) دا مهال يو عسکر وويل: ((د دوی بکسونه نه دي تلاشي شوي.)) يو ډګرمن مخابره په لاس د لين مخې ته ولاړ و. پر ما يې سترګې ولګېدې، راته يې وويل: ((راځه راپسې)) زما بيک يې ډېر ژر د چک له ماشينه تېر کړ، همداسې مسلسل مې په څو دقيقو کې کارونه خلاص شول، علت دا و چې اکثرو پوليسو او مسوولينو پېژندلم. تر اوو شل دقيقې تېرې وې چې لېوال صيب زنګ وواهه: ((چېرې يې؟)) ما وويل: ((له ترمينله ووتم، اوس دا دی په موټر کې کېنم.)) کله چې په موټر کې کېناستم، ګورم چې جنرال صيب اصف جبارخېل مې ترځنګ تېرېږي، پر ما يې سترګې ولګېدې، ويل يې: ((راکېنته شه!)) ورکېنته شوم، ژر يې بل وړوکی موټر راوغوښت، چټک يې تر الوتکې ور ورسولم، يو دوه دقيقې اوه نيمو ته پاتې دي چې الوتکې ته پورته شوم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

له کابله د مسکو پر لوري

کله چې الوتکې ته پورته شوم، نو ګورم چې اکثره بلدي خلک دي، د مشرانو جرګې یو شمېر غړي، د ولسي جرګې ځینې غړي، ازاد لیکوال او کارپوهان ټول په دې ډله کې شامل دي.

د مشرانو جرګې په غړو کې ښاغلی برهان الله شینواری، عبدالخالق حسیني، محمدعالم ایزدیار او نور شامل وو. د ولسي جرګې په غړو کې ښاغلی نادرخان کټوازی، ببرک شینواری، محمد هاشم وطنوال، خدای نظر سرمچار او ځینې نور وو. په ازادو لیکوالو او کارپوهانو کې ښاغلی سلیمان لایق، احمدسیدي، اسد دانش، عبدالغفور لېوال او ځینې نور دوستان وو. دا یو لوی افغاني هئیت و، په تېرو لس پنځه لسو کلونو کې دا د کمیت او کیفیت له پلوه ډېر لوی هئیت و چې د ملي شورا، حکومت او مدني ټولنې استازي په کې شامل وو.

د هئیت د غړو ډلبندي په دې ډول شوې وه:

حکومت:

۱- محمد اسمعیل یون، د ملي امنیت شورا دفتر د فرهنګي چارو رئیس.

۲- بریالی صابر بریا، په بهرنیو چارو وزارت کې د پارلماني چارو مسوول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳- عبدالغفور لېوال، د افغانستان د علومو اکاډمۍ د سیمه ییزو مطالعاتو د مرکز رئیس.

۴- نسیم ګل توتاخېل، د کابل پوهنتون د ساینس پوهنځي استاد او د سولې ملي جرګې ویاند.

مشرانو جرګه:

۵- ډاکتر برهان الله شینواری، د مشرانو جرګې غړی.

۶- عبدالخالق حسینی، د مشرانو جرګې منشي.

۷- محمد عالم ایزدیار، د مشرانو جرګې د بهرنیو اړیکو د کمېسیون مشر.

۸- قمر خوستۍ، د مشرانو جرګې غړې.

ولسي جرګه:

۹- محمدهاشم وطنوال، د ولسي جرګې غړی.

۱۰- نادرخان کټوازی، د ولسي جرګې غړی.

۱۱- سیداسحق ګیلاني، د ولسي جرګې غړی.

۱۲- ببرک شینواری، د ولسي جرګې غړی.

۱۳- شکریه بارکزۍ، د ولسي جرګې غړې.

۱۴- خدای نظر سرمچار، د ولسي جرګې غړی.

۱۵- شاه سلطان عاکفي، د ولسي جرګې د بشري منابعو عمومي رئیس.

ملګري ملتونه (یوناما):

۱۶- محمد زمان امین، د سیاسي چارو کارکوونکی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۷- احمد سیدي، د سیاسي چارو کارکوونکی.

ازاد:

۱۸- عبدالعلي سراج

۱۹- سردار عبدالله رفیق

۲۰- سلیمان لایق

۲۱- فضل کریم فضل، د شمشاد ټلویزیون رئیس

۲۲- اسد ساپی، د دانش خپرندویه ټولنې مسئول.

د خپلې څوکۍ په لټه کې شوم، وړاندې هلته اسد دانش او

یون، ډاکتر شېرحسن او نبي شینواری

لېوال صیب ناست وو، خپل ګپ او شپ یې لا دمخه چالان کړی و، د دهلېز د دې بل اړخ څوکۍ کې یې ډاکتر صیب شېرحسن حسن او ښاغلی نبي شینواری ناست وو، د دهلېز څنګ څوکۍ یې تشه وه، ماته یې وویل همدلته کېنه، ما ویل همدلته کېنم، که د بل چا هم وي، خپل ټکټ به ورسره بدل کړم، ډاکتر صیب وویل: ((نه همدا

(c) ketabton.com: The Digital Library

ستا ده)) پر څوکې چې کښناستم، نو تر لږې دمې وروسته مې يو ځل له ټولو پېژاندو دوستانو سره ستړي مشي وکړل، تر څو الوتکې الوتنه کوله، ما هر يو انډيوال يو ځل وکوت، اکثرو وويل: ((کاشکې زمونږ ترڅنګ کښې، تر هغه ځايه به ښه ګپ ولګوو)) ما وويل: ((ما د خپل ګپ ملګري پيدا کړي دی.)) ډاکتر صيب شېرحسن حسن ته ځکه خوشاله وم، چې له ده څخه به ډېر معلومات راټول کړم. ډاکتر صيب شېرحسن حسن زما د کلونو او سختو شپو او ورځو د ملګري تکړه شاعر (ممتاز ارمان) ورور دی. بل ورور يې د فکر او نظر خاوند ډاکتر جمشېد (سمون) هم زما د کلونو ملګری دی. خپله ډاکتر صيب شېرحسن حسن سره هم له کلونو پېژنم، هر کله چې دلته په کابل او يا نورو سيمو کې پر فرهنګيانو کومه تنګسه راغلې، نو مورږ په مسکو کې پر ډاکتر صيب شېرحسن حسن غږ کړی، هغه خپله او د نورو مسکو مېشتو افغان فرهنګيانو او سوداګرو مالي مرسته رالېږلې او دلته پرې مورږ عاجلې فرهنګي ستونزې غوڅې کړې دي. ډاکتر صيب شېرحسن حسن نه يوازې فرهنګپال دی، بلکې خپله هم ښه پوخ فرهنګيال او د قوي قلم خاوند دی. ډاکتر صيب حسن او دده ملګرو نه يوازې په روسيې کې افغاني فرهنګ ژوندی ساتلی، بلکې دلته په هېواد کې دننه د ګڼو کتابونو د چاپ د امکاناتو د برابرولو او نورو فرهنګي هڅو له لارې يې هېواد ته نه هېرېدونکي خدمتونه کړي دي، ان د بېوزلو مهاجرو او کورنيو کډوالو لاسنيوي ته يې هم ځان رسولای دی. ډاکتر صيب حسن او دده نور ملګري

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه کسان دي، چې په هند و چین کې يې ګټې خو پر خپلو ببوزلو هېوادوالو يې لګوي. هغه له نړۍ شلو کلونو راهيسې په روسيه کې اوسي، د روسيې او افغانستان له روابطو ښه خبر دی او پر دې يې هم ډېر ښه سرخلاص دی، چې دا روابط څنګه ښه کېدی شي او څنګه هغه عناصر چې غواړي د اکثريت پښتنو پر وړاندې د روسيې له ځواکه ناوړه ګټه پورته کړي، کنټرول شي. نو داسې يو ژوندی او اول لاس اخځ چې ما غوندې يو سړي ته په لاس ورشي، نور نو له خدايه څه غواړي. زه سره له دې چې له ډاکتر صيب شېرحسن حسن سره څو ځله ناست يم، خبرې اترې مو کړي، خو دا بحثونه تر يوه ساعت زيات نه وو، خو چې اوس پوره پنځه ساعته مزل و، د دواړو لپاره يو ښه فرصت و چې د يو بل له نظرياتولا ښه خبر شو.

دوه دقيقې تر اتو تېرې وې چې الوتکه الوتنې ته تياره شوه. پيلوټ خپلې معمولې لارښوونې وکړې او ستوارډستانو هغه تمثيل کړې او بيا يې دا هم وويل چې په (باکو) کې يو ستاپ (تمېدنه) لرو. د ډاکتر صيب شېرحسن حسن ترڅنګ ښاغلی نبي شينواری هم ناست و، شينواری صيب د خلکو ديموکراتيک ګوند د واکمنۍ په لومړي پړاو کې د کندهار د قبايلو چارو رئيس و، د روسانو تر يرغل وروسته سم لاسي بندي شو، پوره لس کاله زندان يې وګاله، د تنظيموا کۍ پر مهال مسکو ته لاړ او له همغه مهاله راهيسې په مسکو کې اوسي، يو څه موده دمخه هېواد ته راغلی و او اوس ببرته مسکو ته روان و. د شينواري صيب ترڅنګ او هغه ته مخامخ په الوتکه کې د ببړنې حالت لپاره دروازې وې، چې که څه پېښه

(c) ketabton.com: The Digital Library

رامنځته شي، له دې دروازو بايد ګټه پورته شي، پر دې وخت اسدانش وويل: ((تيار د بېړنيو دروازو ترڅنګ ناست يو که څه پېښه شوه نو لنډه به تري ګټه واخلو)).

دانش په خندا خندا کې وويل: ((پخې ستې ټولې همدلته دي، که څه پېښه وشوه، رسنيو ته به د يوې مياشتې لپاره مواد پيدا شي.)) ما خپل قلم او کتابچه راواخيستل او ځان مې ليکلو ته تيار کړ. الوتکې به نيم ساعت مزل کړی وي. په پيل کې لاندې د افغانستان دښتې او غرونه ښکاربدل، غرونه له واورو ډک وو او دښتې شنې ښکاربدې، داسې څرګند بدله چې سربنی کال ښه اباد کال دی. تر نيم ساعت مزله وروسته الوتکه دومره جګه شوه چې لاندې د ځمکې متن نه ښکاربده، الوتکې د وربځو له پاسه حرکت کاوه، په اصطلاح نيم اسمان ته ختلې وه. دا وخت يې ماته د خپل

(c) ketabton.com: The Digital Library

ماشومتوب هغه خاطرې رایادې کړې چې له ملایانو څخه مې اوربدلې وې، هغوی به ویل: ((د خدای(ج) له قدرت څخه یوه نښه دا ده چې اسمان یې بې ستنو ودرولی دی.)) ځینو یې یو وخت الوتکه هم نه منله ویل یې داسې یو شی دی چې په هوا کې روان دی، کله یې چې بیا الوتکه په خپلو سترګو ولیدله نو بیا یې وویل: ((پرنګیه له قدرتو دې جارېږم چې پنځوس منه اوسپنه دې هوا کې روانه کړې ده.)) له وربځو څخه یې هم خپل خپل تعبیر و، د هغو له پاسه حرکت او تګ یې ناممکن ګانه او سپورېمې ته ختل یې ببخي شین کفر. یوه ورځ زمور د کلي یو ملا په خپل تبلیغ کې اسمان ته د ختلو پر نورو دلایلو سربېره یوه پښتو لنډۍ هم د یوه دلیل په توګه راوړه، ملاصیب وفرمایل: وروڼو مسلمانانو!

اسمان ته لار د ختو نه شته

لیلا - مجنون په عاشقۍ ختلي دینه

د ملا دا منطق او د پښتو دا لنډۍ له ماشومتوبه بیا تر دې دمه زما په ذهن کې همغسې ژوندي دي. له ننه اوه کاله دمخه زه اروپا ته د یوه رسمي سفر په ترڅ کې روان وم. هلته هم الوتکه د سپینو وربځو له پاسه روانه وه، وربځې، لکه د مالوچو پاغوندې تري لاندې تاوېدلې راوتاوېدلې، هلته بیا ماته د ملاصیب همغه لنډۍ او همغه منطق رایاد شول او دغه لاندې ازاد نظم ګوتې مې په الوتکه کې ولیکه:

اسمان ته لار د ختو نه شته

زه چې کوچنی وم

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو زموږ د کلي
يوه سور ږيري ملا
به د اختر او د جمعې پر ورځو
د خپل ناصح کلام او وعظ په ژبه
همېشه دا فرمايل:
«اسمان ته لار د ختو نه شته
ليلا - مجنون په عاشقۍ ختلي دينه»
خو اوس چې يوويشت کاله وروسته
زه روان د اروپا په سفر
او الوتکه کې يو ناست موږ په سوونو کسان
تر موږه لاندې دي
د سپينو ورېځو غرونه غرونه
د ځمکې څرک نه لګي
او موږ تر نيم اسمانه لاندې الوتنه کوو
نو ماته بيا د خپل ملا کلام رايادشي
چې يې موږ ته کړی
زه هم تېروتی ولس هم تېروتی
خو اوس پر خپلې ماضي
او د ماشومتوب پر شېبو
يوه عجيبه شان خندا راځي
دا خو لاخير
چې موږ به نور څومره تېرويستي يو د کلي ملا...

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دې هوايي سفر کې مې هم کله کله قلم ته ګوتې ورورلې او هم مې شينواري صيب سره خپلې خبرې غځولې. شينواري صيب وويل: ((زه دا څلوېښت ورځې په کلي کې اوسېدم (نازيانو ولسوالۍ کې) خو کله چې خبر شوم په مسکو کې داسې يو مهم علمي کنفرانس دی او تاسو غوندې دوستان په کې ګډون کوي، ټکټ هم تيار راسره و، نو ځکه مې عاجله پرېکړه وکړه.)) شينواري صيب زياته کړه: ((يون صيب! زه درته ډېر احترام لرم، په غياب کې مې ډېر پېژندلئ، ما ويل کله به وي چې له نړۍ درسره وګورم، زړه کې چې اخلاص وي، خدای(ج) هر کار برابروي، دا دی د همدې اخلاص په برکت زه او ته پر يوه څوکۍ څنګ په څنګ سره ناست يو.)) شينواري صيب وويل: ((تکلف درته نه کوم، يو شعر مې هم په غياب کې درته ليکلی، په مسکو کې راسره دی، هلته به يې درته درکړم.)) ما شينواري صيب ته وويل: ((اوس زمونږ او ستاسو لپاره ډېره مهمه خبره دا ده چې د ببلابېلو پخوانيو ګوندونو او ايډيالوژيو ترمنځ پخلاينه او ذهني پيوستون رامنځته کړو، ګوندونو ملت سره پاشلی و، اوس داسې وخت دی چې ټول بايد ببرته سره راټول شو، افغانستان لوی هېواد دی، ټول په کې ځايېږي، د ځينو شمېرنو له مخې که مونږ يوازې د افغانستان کرنيز سکتور پراخ او عصري کړو، نو (۹۵) مليونو وګړو ته په کې د ژوند شرايط برابرولای شو.)) شينواري صيب زما د خبرو په تائيد او تعقيب نړۍ شل دقيقې مفصل بحث وکړ او ويې ويل: ((مونږ بايد

(c) ketabton.com: The Digital Library

په سیاسي چارو کې له خپل نړۍ ګاونډي هېواد (پاکستان) څخه، چې له ژونده يې شپېته کاله نه تېرېږي، پند واخلو، وګورئ کله چې د پاکستان ملي ګټې مطرح شي ملا يې په ملايي تائيدوي، سیاستوال يې په سیاست او نور يې په نورو لارو چارو؛ په ملي ګټو کې ټول سره يو دي، خو کله چې يې تنظيمي ګټې مطرح وي، بيا هر يو خپلې تنظيمي ګټې پالي او په پارلمان کې هم يو بل ته بد و رد وايي. هلته چې يو ملا له يو روښنفکر سره جوړېدی شي، نو دلته ولې دا کار نه شي کېدی؟)) شينواري صيب زياته کړه: ((مونږ ټولو هر يو اوس پخه تجربه ترلاسه کړې ده، بايد له دې هرې تجربې څخه د ولس د پيوستون او يووالي لپاره کار واخلو.))

ساعت لس نيمې بجې وې، چې د الوتکې پيلوټ غږ وکړ: ((اوس مونږ له (باکو) څخه (۱۵۰) ميله لرې يو. د باکو اسمان شين دی، هوا مثبت (۱۴) درجې ده. څلوېښت دقيقې وروسته د باکو د (حيدرعلي يوف) نړيوال هوايي ډګر کې کښته کېږو، يو ساعت به هلته پاتې کېږو، تر يو ساعت وروسته به د مسکو پر لوري حرکت کوو.))

دا پورته ټکي چې تاسو ولوستل دا په الوتکه کې پر همدې لس نيمو بجو ليکل شوي دي.

الوتکه يوولس بجې د باکو د نړيوال هوايي ډګر پر سر تاوه راتاوه شوه، لاندې د کسپين بحيره ښکارېده، چې د ايران، روسيې او اذربايجان ترمنځ پرته ده. باکو د کسپين بحيرې پر غاړه پروت دی. د تېلو غټې زېرمې په همدې بحيره کې دي. روسيه او ايران له

(c) ketabton.com: The Digital Library

اذربایجان سره پر همدې زېرمو ستونزې لري. د دې بحیرې د اوبو پر وېش هم شخړې لري. کله چې الوتکه د هوایي ډګر پر سر تاوېدله، نو له یو سخت فشار سره مخ شوه، ان تر دې حده وګړزېدله، لکه یو زوړ چکله موټر چې په خام سړک کې ګړزېږي، ټولو خپلې مخنۍ څوکۍ ټینګې ونیوې، هر یو پر ځان کلیمې تېرې کړې، پر ټولو یو سخت ډار تېر شو، د خطر درجه رښتیا هم ډېره لوړه شوه.

څو دقیقې وروسته الوتکه په ډېر شدت سره پر هوایي ډګر راکښته شوه او دې سره یو سخت غورش پیل شو. یو دوه دقیقې وروسته حالات ارام شول او الوتکې ورو ورو د ترمینل ودانۍ ته ځان نږدې کړ. پر دې وخت د الوتکې پیلوټ یو ځل بیا اعلان وکړ: ((د تودوخې درجه مثبت لس ده، زموږ د توقف وخت یو ساعت دی، لطفاً په الوتکه کې پر خپلو ځایونو کښنۍ، بهر ته د تللو اجازه نه شته.)) یوولس بجې او لس دقیقې وې چې الوتکه د (حیدرعلي یوف) نړیوال هوایي ډګر د ترمینل مخې ته ودرېده او مسافرینو ته د لږ ارام تنفس زمینه برابره شوه.

د باکو نړیوال هوایي ډګر نسبتاً لوی او ښکلی دی؛ دومره ښکلی نه، لکه د نورو پرمختللو اروپایي هېوادونو د هوایي ډګرونو په شان، خو بیاهم د منځنۍ اسیا د نورو هېوادونو په کچه نسبتاً ښه هوایي ډګر دی، د ترمینلونو ودانۍ یې هم په پخوانۍ بڼه دي. څو دقیقې وروسته د ټیلو مخصوص ګاډی د الوتکې سینې ته راورسېد.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لس کم دولس بجې الوتکه بېرته الوتنې ته چمتو شوه، د یوه ساعت په واټن کې مې په الوتکه کې په لنډ لنډ ډول له ښاغلي سلیمان لایق، ببرک شینواري، ډاکټر برهان الله شینواري، احمدسیدي، نادرخان کټوازي، انجنیر فضل کریم عبدالرحیمزي، محمدهاشم وطنوال او ځینو نورو دوستانو سره وکتل، لنډې لنډې خبرې مو ورسره وکړې، اکثرو وویل چې ښه دی، ته هم راسره یې چې هلته ښه مجلس وکړو.

کله چې الوتنه پیل شوه، نو تر لږ ځنډ وروسته د خوب پرښتو د خوب نړۍ ته یوړم. زما یو عادت دا دی، چې کله سترې شم، که په موټر کې یم که په دفتر کې، په الوتکه او یا هم په کوم بل ځای کې، نو دخوب څپه راباندې راځي، چې ځینې ورته (شکر خوب) وایي، دا داسې نیمه خوب دی، چې نه په کې ویده یم او نه وینې، خو کله چې له همدې نیمه خوبه راویښ شم،نو دمه مې راسته شي، په اصطلاح ریچارج او تازه شم، بیا دومره انرژي او ځواک راکې پیدا شي، چې تر بلې سترېا پورې پرې کار کولای شم، نو ځکه خو ډېر اوږده سفرونه هم زما لپاره ډېر زړه تنګوونکي نه دي. یوه سترګه خوب مې وکړ، له خوبه چې راویښ شوم، نو په الوتکه کې ډوډۍ هم تیاره وه. شل کم دولس بجې یې ډوډۍ راوړه، ډوډۍ مو وخوړه. (د اریانا افغان هوایي شرکت) په خدمتونو کې اوس د پخوا په انډول یو څه ښه والی راغلی دی، خو بیا هم ډېر واټن پاتې دی چې د نړۍ د معتبرو هوایي شرکتونو له خدمتونو سره سیالي وکړای شي. تر ډوډۍ وروسته مې له ښاغلي ډاکټر صیب شېرحسن حسن څخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنه وکړه چې د روسيې او افغانستان د وخت ترمنځ څومره توپير دی؟ هغه وويل: ((په روسيې کې دوی په بېلابېلو موسمونو کې وخت په خپله بدلوي، نو ځکه دا توپيرونه د موسم له مخې فرق کوي، خو دا اوس چې موږ مسکو ته ځو دا توپير ډېر زيات نه دی يانې (نيم ساعت) دی.))

ډاکتر صيب حسن څخه مې وپوښتنه وکړه چې اوس د روسيې اقتصادي حالت څنګه دی؟ هغه وويل: ((کله چې پر دوه زرم کال (پوتين) واک ته ورسېد، نو پر دې وخت د روسيې د پيسو زېرمه (څلور مليارده ډالره) او روسيه له نړيوال بانک څخه (دولس مليارده ډالره) پورونه وو. پوتين د څلورو کلونو په بهير کې د روسيې ذخيره يې بوديجه (يو سلو شپېته مليارده ډالرو) ته ورسوله او نړيوال بانک ته يې هم ټېرته د پور د ورکړې وړانديز وکړ. د دې ترڅنګ يې په ټولنه کې عامه نظم ټينګ کړ او مافيايي ګروپونه يې وځپل.)) ډاکتر صيب شېرحسن زياته کړه: [پوتين په المان کې د روسيې له استخباراتو سره کار کړی و او د روسيې ملي ګټو ته ډېر وفادار دی. واک ته تر رسېدو وروسته يې د شوروي او روسيې پخواني واکمن لکه ګرباچوف، پريماکوف، بوريس يلتسن او نور راوغوښتل، له هغوی څخه يې وپوښتل چې دخپل نظام د نيمګړتياوو، همدارنګه د هغوی د حل لارو چارو د خپلو کړنو او د دې ترڅنګ له لوبديځ سره د مناسباتو په اړه چې دوی څه کړي، ددې ټولو په باب يې له دوی څخه هيله وکړه چې دا ټول ورته ووايي؛ له هغو ټولو څخه يې د پخو مشاورينو په توګه کار

(c) ketabton.com: The Digital Library

واخیست. په انتخاباتو کې یې لومړی شعار دا و چې: ((زه خپله دیکتاتور نه یم، خو د قانون دیکتاتوري غواړم)).]

ډاکتر صیب شېرحسن حسن ته مې وویل: ((په افغانستان کې هم اکثره سیاسي کتونکي په دې نظر دي چې کرزي صیب باید قانون تطبیق کړی وای، ځینې کسان وایي چې د قانون دیکتاتوري یانې د قانون حکومت اصلاً دیموکراسي ده او هره انارشي د ولسواکۍ مانا نه لري.))

الوتکې خپل مزل لنډاوه او مور خپلو خبرو ته دوام ورکاوه، کله چې الوتکه د روسیې خاورې ته ورسېده، نو د افغانستان پر وخت د ورځې یوه نیمه بجه وه، الوتکه د ورېځو د سپینو پاغوندو له پاسه ګرځېده، په ډېر تکلیف لاندې ځمکه ښکارېده، خو کوم ځایونه چې ښکارېدل په ډېرې سختۍ لیدل کېدل، اکثره شنه بڼ برېښېدل. شینواري صیب راته وویل: ((روسیه ټوله شنه او ځنګل ده، په ټېره بیا اروپایي برخه یې، له (مسکو) څخه چې تر (سایبیریا) پورې څوک مزل کوي، دا واټن دومره اوږد دی، چې د الوتکې نږدې (۹) ساعته مزل دی، دا ټوله لاره چې تاسې ګورئ ان د چین تر پولې دا ټوله په ننښترو، ناجو، نمنځو او نورو ونو پوښل شوې ده. دا ځنګلونه دومره پراخه او لوی دي چې سړی فکر کوي ټوله نړۍ ځنګلونو نیولې ده. دا ځنګلونه چې هر څومره ووهل شي خلاصی نه لري، خو دوی دا ځنګلونه په ډېر مسلکي او سیستماتیک ډول وهي او نورو ونو ته په کې زیان نه رسېږي. روسیه له جاپان، فنلنډ او ځینو نورو اروپایي هېوادونو سره د لرګیو تجارت لري، خو د

(c) ketabton.com: The Digital Library

روسيې خاوره داسې زرخېزه ده چې کله ونې ووهي، نو په دوو کلونو کې ببرته همغه ځمکه شين ځنګل وي، ونې په منظم ډول وهل کېږي، په کرينګ يې پورته کوي او په موټر کې يې باروي او پرځای يې نوي نيالګي کښنوي.)) شينواري زياته کړه: ((روسيه اوس هم د نړۍ تر ټولو لوی هېواد دی،(۱۷۷۵۲۰۰)کيلو متره مربع مساحت، ډېره حاصلخېزه ځمکه او (۱۴۴) مليونه نفوس لري.))

شينواري صيب وويل: ((د روسيې د جمهور رئيس (بوريس يلتسن) د واکمنۍ پر مهال په روسيه کې د لرګيو د تجارت يوه مافيا وه، په مليونو ټنه لرګي يې له روسيې څخه قاچاق کړل، خو کله چې پوتين واک ته ورسېد ، دا مافيا يې ټوله تس نس کړه.))

د مسکو ښار يوه برخه

ما(يون) او شينواري صيب خپلو خبرو ته دوام ورکاوه، دا مهال دوه بجې او پنځه لس دقيقې وې، د الوتکې کپتان اعلان وکړ:

(c) ketabton.com: The Digital Library

((کمربندونه وتړئ چې مسکو هوايي ډګر ته ورنږدې شوي يو.)) کله چې الوتکه د ورېځو له سره تېرېدله، نو پرله پسې يې ټکانونه خوړل، تر ورېځو لاندې د مسکو ښار راڅرګند شو، عيناً لکه د اروپا د نورو ښارو په شان شين او شين بخن. دلته لا تراوسه سم پسرلی نه دی رارسېدلی، وخت لاپاتې چې ټول مسکو شين شي، خو بيا هم د نړۍ تر ځينو نورو ښارونو يو څه زيات شين ښکارېده، منځ منځ کې وړې وړې جزيرې او سيندونه هم ښکارېدل، الوتکې طبعاً د کښته کېدو پر مهال مسافرين وېرول. دا مهال د ژوند او مرګ ترمنځ واټن ډېر کم وي. څومره چې الوتکه کښته کېدله، شينوالی زياتېده، لاندې اکثره سرې بخنې ونې ښکارېدې، د افغانستان پر وخت دوه نيمې او د مسکو پر وخت دوه بجې وې، چې الوتکه د مسکو پر هوايي ډګر راکوزه شوه. (B) نمبر ترمينل ته له (VIP) لارې داخل شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مسکو هوايي ډګر

د مسکو هوايي ډګر د نړۍ له لويو هوايي ډګرونو څخه دی، کله چې مونږ د مسکو په دغه نړيوال هوايي ډګر کې کښته شو، نو د رسمي هئيت په توګه زمونږ هرکلی وشو.

پر دخولي وېزې او چک نيم ساعت وخت ولګېد ، تر هغه وروسته (VIP) هال ته چې په اصطلاح معتبر مېلمانه په کې کېني، لاړو. مسکو مېشتو افغانانو؛ بشر صيب، بهاند صيب، کاڼي صيب او نورو ګڼو افغانانو زمونږ هرکلی وکړ. ترنيم ساعت زيات وخت هلته

يون د مسکو د هوايي ډګر په ترمينل کې

پاتې شو، دا وخت زمونږ لپاره مناسب فرصت و، چې د يو بل د حال او احوال پوښتنه وکړو، انډيوالانو سره مو ګپ شپ ولګاوه. همدلته

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کنفرانس یا جرګې د موظفې عکاسې (مارینا) له خوا زمونږ عکسونه واخیستل شول. په ترمینل کې د ګڼو افغانانو له خوا تود هرکلي د هغوی د هغې مینې څرګندونه کوله چې دوی یې په

مسافرې کې له خپل هېواد او خپلو هېوادوالو سره لري. په ترمینل کې مو ښه چای هم وڅښه او ښه دمه مو هم وکړه. کله چې د ټولو بیکونه او سامانونه راوړل شول، نو له ترمینله راووتو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مېلمستون پر لوري

کله چې له ترمینله راووتو، نو د ټولو لپاره يې يو لوی (۳۰۳) موټر چې خورا لوړ و، نيولی و. موټر خورا جګ و، داسې لکه دوه پوړيز، خو دا يو پوړيز و. د هغه هوټل يا مېلمستون پر لوري رهي شو، چې د افغاني مېلمنو لپاره يې په پام کې نيولی و.

زموږ د ټولو اندېوالانو بيکونه د موټر په سينه کې ځای پر ځای شول، موټر دومره لوی او جګ و چې زموږ ټول اندېوالان په کې نه يوازې دا چې ځای شول، ځينې ځوکۍ لاپه کې تشې هم پاتې شوې. په موټر کې دا سفر هم زموږ لپاره غنيمت و، ما ويل ځه د مسکو سيل به هم کوو او ملګرو سره به ګپ هم لګوو. زموږ د موټر تر

(c) ketabton.com: The Digital Library

سینې لاندې چې نور موټر تېرېدل، نو موږ ته داسې ښکارېدل چې موږ ګڼې په دویم پوړ کې ورته ناست یو. د لومړي ځل لپاره مې مسکو ښار کوت، ډېر لوی او ډېر اباد، د موټرو ګڼه ګوڼه هم په کې خورا زیاته ښکارېده، سړکونه یې هم لوی او پراخ وو، خو د سړکونو شاوخوا ودانیو او شینلیو ته مو چې کتل، نو هغسې صفایي او پاکي یې نه درلودله، لکه ځینې نور لوی اروپایي ښارونه یې چې لري، ځای ځای په کې د چټلو اوبو ویالې او لیکې ښکارېدې چې عمومي سړک ته ورځېرمه لس پنځه لس متره لرې واټن یې چټل کړی و، ځای ځای په کې د ځمکې پرمخ د ګازو او اوبو پخوانۍ او اوسنۍ نللیکې هم ښکارېدې. دې حالت د دې څرګندونه کوله، چې د پخواني شوروي د زوړ سیستم ننبنې ننبانې لاتراوسه هم پرځای پاتې دي.

د مسکو ښار یوه بله برخه

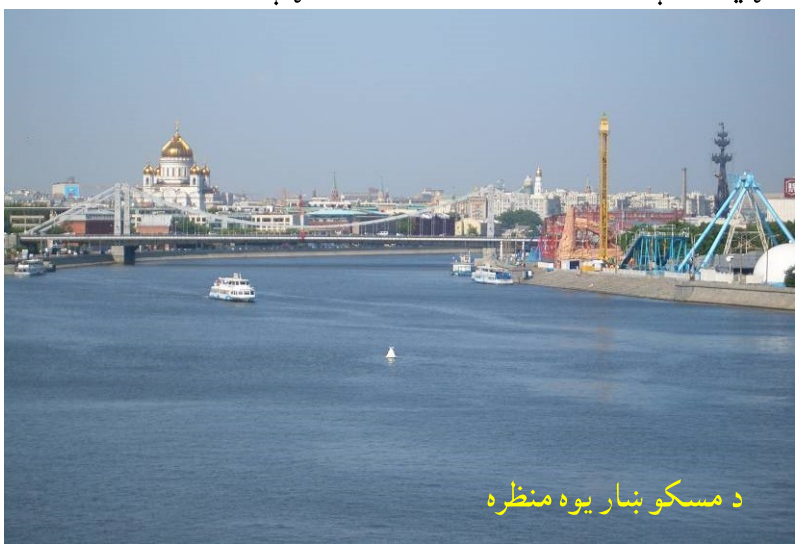
ما به کله کله د سړک شاوخوا سیمه او کله کله لږ لرې لرې سیمې کتلې، د نویو او زړو ودانیو توپیر په کې له ورایه څرګندېده، داسې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښکارېده چې د کمونيزم تر فکري سانسور وروسته مسکو په نړۍ
تېرو دوو لسيزو کې څرګند بدلون کړی دی، خو د دې ترڅنګ به
چې کله موټر لږ ورو شو او يا به ودرېد، قلم به مې کتابچې ته
وروړه، د موټروان ترڅنګ يو تن افغان ژباړن هم ولاړ و، چې په
پښتو او دري ژبه يې موږ ته د مسکو ښار په اړه معلومات راکول.
ده په خپلو تشريحاتو کې وويل: ((مسکو ښار (۱۰۸) کيلو متره
حلقه يې سړک لري، مسکو دري داخلي (ښاري) او دوه خارجي
(ولايتي) حلقوي سړکونه لري، دا سړک چې اوس موږ او تاسې پرې
روان يو، د (مرګونې لار) يا د (مرګ) سړک په نامه يادېده، دا ځکه
چې پر دې سړک ډېره ګڼه ګوڼه وه او ډېر ټکرونه په کې پېښېدل،
موږ په دې سړک (۳۵) کيلو متره همداسې وړاندې ځو، له مسکوه
بهر وځو او خپل تفرېځي يا مېلمستون ته ځو.)) کله چې دې ځوان د
مسکو په اړه دا معلومات ورکول، نو ځينې وخت به په کې ټکنی
ټکنی شو، همدې کار يې په معلوماتو کې لږ څه بېخوندي رامنځته
کړه. په موټر کې موږ سره يو بل مسکو مېشتی افغان هم ناست و،
ډېر چالاکه ښکارېده، زموږ له نورو ملګرو سره پر خبرو بوخت و، د
مسکو په هکله د ده معلومات تر ټولوزيات وو. خبرې يې هم ډېرې
زياتې کولې، ورو ورو يې د هغه معلوماتي ځوان او ژباړن ځای
ونيو چې تر ده دمخه لګيا و، وروسته بيا ماته پته ولګېده چې دی
د لغمان دی او عبدالله نومېږي. د تفرېځي پر لوري مو حرکت ته
دوام ورکاوه، د معلوماتو منابع مو په همدې موټر کې زياتېدلې،
په موټر کې راته څرګنده شوه چې له مسکو ښار څخه يو طبيعي

(c) ketabton.com: The Digital Library

سیند تېر شوی، خو له دې سینده یې ځینې مصنوعي کانالونه هم تېر کړي او دې کار د ښار ښکلا ډېره زیاته کړې ده.

د مسکو ښار یوه منظره

اوس مسکو (۱۰۳۸۲۷۵۴) نفوس لري، چې (۴۹۵۱۸۱۹) نارینه او (۵۴۳۰۹۳۵) ښځینه وګړي دي. درې نړیوال هوایي ډګرونه لري: (شېرېمیتوا، دومدېدوو، ونوکوو). هغه چې مور ورته راورسېدو شېرېمیتوا (Sheremetevo) نومېږي او له ښاره شل کیلو متره واټن لري. پر کوم عمومي واټ چې مور روان یو، خورا لوی سړک دی، پنځه لیکې یې په یوې او پنځه یې په بله خوا کې دي، د موټر سرعت په کې ازاد دی، زمور مخې ته د ترافیکي پولیسو موټر روان دی، چې مور ته لاره صافه کړي. مور له مسکو ښار څخه نږدې (۲۰) کیلو متره لرې د مېلمستون پر لوري روان یو، مسکو اوس ټول (۹۰۰) کیلو متره مربع مساحت لري. د دنیا له

(c) ketabton.com: The Digital Library

قیمتي ښارونو څخه دی، نن په کې د هوا درجه مثبت شل درجې سانتي ګراد ده. کله چې تر مسکوه بهر شې، نو مخې ته دې لومړی د (میتشا) (Metisha) ښارګوټی راځي، تر هغه وروسته کارالیوف(Karaleov) ښارګوټی راځي. (کارلیوف) لومړنی سړی و چې هوایي بېړی یې جوړه کړه او (یوري ګاګارین) په کې هواته پورته شو.

په لاره کې مو ډېر زاړه کورونه ولیدل، چې له لرګیو څخه جوړ وو، دا د روسانو کلیوالي کورونه دي چې دوی اکثره د رخصیتو په ورځو کې ورته راځي، خو دا کورونه د هغو کورونو په شان لوکس او ښکلي نه دي چې په جرمني، ډنمارک، سویډن، فرانسې او نورو اروپایي هېوادونو کې له لرګیو څخه جوړېږي. په مسکو کې له هوایي ډګر پرته چې لوحې په کې په روسي او لاندې په انګلیسي ژبه

د لېفکووا مېلمستون یوه څنډه

وې، د لارې په اوږدو کې مو یوه لوحه هم له روسي پرته په بله ژبه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ونه لیدله، دلته هغه دود هم ببخي نه و، چې یوه لوحه دې لومړی د هغه هبواد په خپله ژبه وي او لاندې دې تړې انګلیسي لیکل شوې وي؛ دلته ټولې لوحې یوازې په روسي ژبه وې، له دې څخه دا څرګنده ږي، چې روسان له پیله د هویت او ملي مسلې حساسیت ته ډېر متوجه وو او متوجه دي. تر نړۍ یوه ساعت ګرځندي مزله وروسته د یوه ګڼ ځنګله په سینه کې پر ورغلي سړک د لېفکووا (Lefkova) مېلمستون ته ورسېدو. دا مېلمستون له مسکو ښار نه (۲۲) کیلو متره شمال خوا ته د (پوشکینو) په ښارګوټي کې واقع دی. دا مېلمستون د مسکو په ولایتي حکومت پورې اړه لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مېلمستون لومړۍ نندارە

کله چې مېلمستون تە ورسېدو، نو لومړی مو خپل بیکونه لە موټرە راکښتە کړل، هر چا خپل بیک راخپل کړ. څو دقیقې د مېلمستون په داخلي پارکېنګ کې ودرېدو، چې مسوول اشخاص راشي او هر چاتە خپلە خونە پە ګوتە کړي، دا مېلمستون یا استراحتځی په یوه لوی ځنګله کې واقع و، له ښار او بازارە ډېر لرې و، ارام ځای و، د روسیې ډېر معتبر خلک او زیات بهرني مېلمانه

افغاني هئیت په لېفکووا مېلمستون کې

همدلتە راځي، خو په لومړۍ نندارە کې زمونږ د هئیت پر غړو ښە ونه لګېدە، ځینو ویل: ((مونږ دلتە څە کوو چې د ځنګلە منځ تە یې راوستو، مونږ تە بە یې یو داسې هوټل نیولای و چې د ښار پە منځ

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې وای، ګڼه ګوڼه په کې وای، که موسیقي په کې وای نو لابه ښه وای، دا نو څه استراحتځی دی، نه په کې ترنګ شته نه په کې ترونګ، نه په کې ساز شته نه په کې سرود ، هسې يې پرې د استراحتځی نوم ایښی دی.)) یوه لاپه کې دا هم وویل: ((ملایان وایي په دې دنیا کې تفریح نه شته، انسان باید همداسې سرګردانه وي، کله چې دنیا کې تفریح نه وي، نو استراحتځی بیا له کومه شو؟ چا ویل چې دنیا ځای د ارامګاه دی...؟)) لس دقیقې دلته سره ولاړ وو، ګپ شپ مو سره لګاوه، ما د پکتیکا وکیل نادرخان کتهوازي صیب ته وویل: ((روسانو به داسې فکر کړی وي چې تر کلونو تاوتریخوالي وروسته دا مسکو ته د افغانستان د ډبر لوړ

د لېفکووا مېلمستون یوه بله څنډه

رتبه هئیت سفر دی، دا یو ډبر درونډ او سنګین هئیت دی، له ښارونو او غالمغاله به ډبر ستړي شوي وي، نو ځکه يې له ښاره

(c) ketabton.com: The Digital Library

نړۍ شل کیلو متره لرې راوستو، خو دوی خبر نه دي چې مورږ خومره غمځپلي یو او څومره د ښار ښکلاوو او بلاوو ته تړي یو.))

نادرخان کټوازي وویل: ((دوی خو به یو ځل مورږ نه پوښتنه کړې

افغاني هئیت د لېفکووا مېلمستون په انګړ کې

وای چې تاسې چېرته خوشاله یاست: په غره کې؟ په ځنګله کې، که په ښار کې...؟))

څو شېبې وروسته سره ووېشل شو. زه (یون) او حاجي صیب فضل کریم عبدالرحیمزی په (دولسم) بلاک کې شو، زه په (څلورم) او هغه په (دویم) اتاق کې مېشته شو. کله چې اتاق ته داخل شو، ښه لوکس او لوی اتاق و، یو نفري خو لوی چپرکټ په کې ایښی و، مخې ته یې الماری وه چې ټلویزیون هم په کې ایښی و، تشناب یې هم ښه پاک او لوکس و، د راحت لپاره ښه اتاق و، په اتاق کې یخچال هم و، خو څه په کې نه وو؛ تش و، پر مېز یو غټ بوتل اوبه ایښې وې، په ټول اتاق کې ټلېفون نه و، دا اتاق سره له دې چې د

(c) ketabton.com: The Digital Library

افغانستان د هوټلونو په انډول لوکس و، خو د امریکا، جرمني، عربي متحده اماراتو او ځینو نورو پرمختللو هېوادونو په تناسب لوکس نه و. البته د چاپېریال له مخې یې موقعیت ښه و. زمونږ لیکوال ملګری طاهر کاڼی او یو بل تن روسی ژباړن ښاغلی (الکساندر) ما سره تر خونې لاړل. د روسي ډېره ښه پښتو زده وه، طاهر کاڼي او الکساندر دواړو په دې کنفرانس کې د ژباړونکو دنده هم لرله. دوی زما خونه وکتله او بیا ببرته د خپلو خونو د تثبیت لپاره لاړل.

ژباړونکو ته یې هم د کنفرانس د نورو برخوالو په شان ځانګړې خونې په پام کې نیولې وې. څو شېبې وروسته مې ټلویزیون چالان کړ، ټول اوه لس اتلس چینلونه یې نیول، اکثره یې په روسي ژبه وو. په یو نیم چینل کې یې د نورو هېوادونو فلمونه هم لیدل کېدل، چې هغه هم په روسي ژبه دوبله شوي وو. د افغانستان پر وخت د مازیګر شپږ بجې وې چې د خوب یوه څپه راباندې راغله.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لومړۍ ورځې لومړی ماښامی

د ماښام شل کم اوه بجې وې چې درې تنه افغان ملګري: قومندان ګل محمد ، طاهر کاڼی او عبدالله راغلل، ما په تشناب کې پرمخ اوبه تېرې کړې، د خوب مرغۍ مې والوتې، د دې کنفرانس یا جرګې په اړه مو بحث پیل کړ، دې ملګرو وویل: ((په دې کنفرانس کې باید هغه څه وویل شي چې موثر وي.)) د کنفرانس د عمومي اهدافو په باب مو یوه چاشنۍ بحث وکړ، څه نا څه عمومي تصور مو ترلاسه کړ، قومندان صیب ګل محمد وویل: ((دا

کنفرانس اصلاً د افغانستان او روسیې د روابطو د (۹۰) یمې کالیزې په مناسبت جوړ شوی او په تېرو لسیزو کې د دواړو

(c) ketabton.com: The Digital Library

هېوادونو روابطو ته په کې کتنه کېږي، نو که په دې اړه رغوونکي وړاندیزونه وي، ښه به وي)). ښاغلي عبدالله وړاندیز وکړ: ((څرنګه چې تر ډېرو کلونو وروسته په روسیه کې یو ځل بیا د افغانستان په اړه لېوالتیا پیدا شوې، نو ځکه خو په کار ده چې په دې کنفرانس کې ډېرې بربنډې نیوکې ونه شي.)) خو د خبرو په ترڅ کې بیا یو نظر دا هم پیدا شو چې: ((واقعیتونه واقعیتونه دي باید وویل شي پر چا ښه لګي که بد.)) مجموعي نظر همدا شو چې په خبرو کې باید احتیاط وشي او رغونیزه برخه یې درنه وي. ما دوی ته وویل: ((زه پوه شوم، کله چې عمومي غونډه پیل شوه، هلته به د غونډې نبض مطالعه کړو، له همغه حالت او ضرورت سره متناسب حالت به غوره کړو.)) کاڼي صیب وویل: ((ځینو لیکوالو او برخوالو ته مخکې تر مخکې ویل شوي وو، چې مقالې راولېږي، تاسې ته یې نه وو ویلي که څنګه؟ ځکه همدا اوس موږ د یو شمېر لیکنو پر ژباړه مصروف یو.)) ما وویل: ((اول خو زه مخکې تر مخکې پر لیکنه خبر نه یم، بل که خبر هم وای، تیاره لیکنه مې ځکه نه رالېږله چې کېدی شي د ځینو نورو برخوالو له لیکنو سره ورته والی ولري، کله چې یو څوک په یوه کنفرانس او یا سیمینار کې کومه لیکنه ولولي او بیا د بل چا نوبت وي، هغه هم خپله لیکنه ولولي او بیا دا دواړه سره نږدې وي، نو خلکو ته دومره خوند نه ورکوي.)) ما وویل: ((زه به وګورم چې پر هغه ورځ نور څه وایي؟ کېدی شي ځینو مسایلو باندې هملته رڼا واچول شي.)) کاڼي صیب وویل: ((دا لیکنې باید مخکې تر مخکې وژباړل شي، هلته هرې

(c) ketabton.com: The Digital Library

لیکنې ته وخت په پام کې نیول کېږي، راساً ژباړه، هغه هم په داسې یوه غونډه کې اسانه خبره نه ده.)) ما وویل: ((چې داسې ده نو تر عمومي غونډې دمخه به زه یوه لیکنه برابره کړم، تاسو به یې وژباړئ، خو د کنفرانس په عمومي اجنډا کې یې له همدا اوسه ځای پر ځای کړه.)) خبره مو پر همدې ځای سره غوټه کړه او د خوړنځي پر لوري وخوځېدو، خوړنځی نږدې سل متره تر دې څو استوګنځیو لرې و، د خوړنځي دویم پوړ ته پورته شو.

د ډوډۍ لپاره تیاری نیول شوی و، پر میزونو لږ ترکاري، د پسه غوښه، کباب، چای، د سیلو دوه ډوله ډوډۍ ایښې وو، د یوه اوږده میز پر شاوخوا ټول راټول شو، د میز سرته چې مو وکتل، نو د روسیې او نورو اروپایي هېوادونو ترمنځ راته په کې څرګند توپیر ښکاره شو، موږ ته ښه پته ولګېده، چې روسیه لا اوس هم د کمونیستي مهال د فقر تر سیوري لاندې ژوند تېروي او بډایه روسیه لاتراوسه د خپلې بډاینې اصلي حد ته نه ده رسېدلې. ډوډۍ

(c) ketabton.com: The Digital Library

مو وخوړه خو پر چا هم ښه ونه لګېده، مورِ وويل: ((که ټولې ورځې همداسې وي، نو وچ لرګي به راڅخه جوړ شي.)) دلته ستونزه دا وه چې په دې نړۍ سيمه کې نه بازار و او نه هم چېرته کوم رستورانت، نو په همدې خوړنځي کې چې څه پيدا کېدل،

افغاني هئيت د ډوډۍ خوړلو پر مهال

مجبور وو همدا به مو خوړل. تر ډوډۍ وروسته ښاغلي عبدالله ټولو ته يو اعلان واوروه، هغه وويل: ((پوهېږم چې تاسو باندې دا ډوډۍ ښه ونه لګېده، دا ځکه چې دا روسي اشپزانو پخه کړې ده، د کنفرانس منتظمينو مورِ ته ويلي چې ستاسو لپاره سر له سبا څخه افغاني اشپزان راولم، څه شی چې تاسې غواړئ، ستاسو په طبع شيان به درته پخوي.)) دې اعلان سره نو ښېرته د ټولو په تندي کې راحت څرګند شو، دې وخت کې لايق صيب او ځينو نورو پخوانيو ((ملګرو)) سره يوه نيمه ټوکه هم چا وکړه، مانا دا چې په ډيموکراسۍ کې د روسانو دا حال دی، په کمونيستۍ کې به څنګه و؟ په همدې ټوکو ټوکو کې له خوړنځي څخه را بهر شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړی ماښام لومړنۍ ناسته

کله چې د ماښام ډوډۍ څخه خلاص شو، نو اعلان وشو، چې د کنفرانس په اړه یوه تعارفي غونډه ده، په دې غونډه کې به د دواړو غاړو نظرونه تبادله کېږي او د کنفرانس په اړه به ضروري او لومړني معلومات وړاندې کېږي. د همدې مېلمستون په یوه ودانۍ کې یوه تالار ته وبلل شو، چې نږدې سل کسان په کې ځایېدل، تالار د نورو معمولي تالارونو په څېر مخنۍ برخه کې یو سټېج درلود، نن ماښام په کې یوازې یو اوږد مېز او یوځو څوکۍ ایښي وو، چې

واسیلویچ کروپنوف او د هغه افغان ژباړن شاه محمود نېک د توضیحاتو پرمهال

زمونږ کوربه ښاغلی (کروپنوف) د هغه افغان ژباړن ښاغلی (شاه محمود نېک) او یو تن بل همکار یې هم ترڅنګ ناست وو.

په پیل کې د روسیې د نفوس پوهنې، مهاجرتونو او سیمه ییزې پرمختیا د انستیتیوت رئیس، د کنفرانس بلونکي او کوربه ښاغلي یوري واسیلویچ کروپنوف، مېلمنو ته ښه راغلاست ووایه، ویې ویل: ((خوشاله یم، زمونږ پلرني هېواد ته راغلي یاست.)) تر ښه

(c) ketabton.com: The Digital Library

راغلاست وروسته يې وويل: [غواړم تاسو ته خپل پروګرام وړاندې کړم؛ د مې (۱۴) مه زمونږ د کنفرانس يا جرګې اساسي ورځ ده، د مسکو ښار په مرکز کې د يوه ګرد مېز تر شا راټولېږو، ټاکل شوې ده پر همدې ورځ د افغانستان د جمهور رئيس مرستيال ښاغلي کريم خليلي په مشرۍ د افغانستان يو لوړ رتبه هئيت او همدارنګه د روسيې د حکومت په استازۍ يو هئيت په غونډه کې ګډون وکړي، هدف مو دا دی چې د دواړو هېوادونو ترمنځ مستقيماً خبرې پيل شي، هيله ده روسيې او افغانستان ته له يو بل سره د همکارۍ مستقيمه زمينه برابره شي. تاسو ته پته ده چې زمونږ پر روابطو سخت شرايط تېر شوي دي، په روسيه کې ځينې خلک فکر کوي چې څه پر سر مو درد دی چې بېرته د افغانستان ساحې ته وردا خل شو، زما په نظر دا سم فکر نه دی، د دې لپاره چې خلک معتقد کړو، بايد يو بل سره رابطه ولرو او د دوستۍ لاسونه سره ورکړو.

زما نوم يوري کروپنوف دی، د سيمه ييزې پرمختيا، د ډموګرافۍ او مهاجرتونو د چارو څېړونکی يم. زه مخکې افغانستان ته تللی وم، افغانستان ته زما د سفر رپوټ په انګليسي، روسي، پښتو او دري ژبو چاپ شوی دی. مونږ اوس دا کنفرانس جوړوو، هيله ده چې بريالی کنفرانس وي. د مې (۱۴) مه زمونږ د کنفرانس مهمه ورځ ده، سبا اسانه ورځ ده، تاسې ستړي شوي ياست، مونږ غواړو تاسې د روسيې له ځينو برخو سره اشنا شئ، د روسيې د فضايي څېړنو مرکز وګورئ، لومړی انسان چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

فضا ته يې الوتنه وکړه، هغه روسی و، دا څېړنه او الوتنه په هغه ځای کې ترسره شوه چې سبا به يې تاسې وګورئ، وروسته به د افغانستان لوی سفارت ته لاړ شئ، هلته تاسو ته يو دعوت برابر شوی دی. د افغانستان سفير مورِ ته وويل: ((داسې لوړ رتبه هئيت نه شي کېدی يوازې خپل مصروفيتونه ولري، مورِ غواړو دوی خپل سفارت ته دعوت کړو.)) نو په دې خاطر سبا مابنام سفارت ته دعوت ياست، خو د ورځې په اوږدو کې مورِ غواړو تاسو له مسکو سره اشنا شئ، تر مېلمستيا وروسته هم مورِ غواړو تاسې د مسکو

افغاني هئيت د معلوماتو د اورېدو پرمهال

ځينې سيمې وګورئ، مسکو زما ډېر خوښېږي، هيله ده ستاسې هم خوښ شي! هم د ورځې له خوا مسکو وګورئ او هم په شپه کې.]

کروپنوف زياته کړه: ((بل سبا د روسيې پارلمان ته ځو، په روسيه کې هم پارلمان دوه برخې لري؛ مشرانو جرګه او ولسي جرګه، مورِ ته مشرانو او ولسي جرګې دواړو بلنه راکړې، خو مورِ ګورو چې کومه يوه مورِ ته په زړه پورې ده. تر غرمې وروسته د روسيې د

(c) ketabton.com: The Digital Library

مخدره موادو د کنټرول اداري ته ځو او هلته په غونډه کې ګډون کوو.)) کروپنوف وویل: ((د پروګرام جوړونې په پیل کې موږ فکر کاوه، چې د مخدره موادو د کنټرول اداري سره د ملاقات اړتیا نه شته، خو وروسته ځینو مسکو مېشتو افغانانو او همدارنګه ځینو مېلمنو افغانانو موږ ته په ډاګه کړه چې د مخدره موادو مسئله یوازې د افغانانو مسئله نه ده، بلکې دا د دواړو هېوادونو مشترکه مسئله ده. وروسته موږ له (ویکتر ایوانوف) سره چې د مخدره موادو د کنټرول د اداري رئیس دی، دا مسئله شریکه کړه، هغه نه یوازې موافقه وکړه، بلکې ښه پروګرام یې جوړ کړ.

موږ به نه یوازې له هغه سره ملاقات کوو، بلکې د مخدره توکو د کنټرول اداري له غړو سره به غونډه هم کوو. دا یوه کاري جلسه ده ټول په دې نظر وو، چې موږ باید یو بل ته مخامخ خپل نظریات وړاندې کړو او کولای شو یو بل ته ګټور نظرونه ورکړو. که د چهارشنبې مانبام موږ هر څومره ستړي هم شو، پنجشنبه خپله غونډه کوو. زموږ غونډه کې مشکل دا دی چې د غونډې د برخوالو شمېر زیات دی او هر څوک غواړي په دې غونډه کې ګډون وکړي. ما په کابل کې داسې فکر نه کاوه چې د افغانستان او روسیې د دوستۍ مسئله دومره مهمه ده، خو دې مسئلې سره اوس دلته زیات مینه وال شته او فکر کوي چې اوس نوې زمانه ده او د نویو مناسباتو وخت دی، تېرې ناخوالې باید هېرې کړو او وړاندې وګورو. زموږ غونډه پر (۱۱) بجو پیلېږي، دوه ساعته دوام کوي. تر غرمې وروسته په سېکشنونو (څانګو) کې کار پیلېږي. اقتصادي،

(c) ketabton.com: The Digital Library

کلتوري او امنیتي مسایل د دې غونډې عمومي او غټ بحثونه دي، زما مقصد دادی، چې تاسې یو عمومي مقصد ولرئ، پر دې باندې فکر وکړئ چې په کومو سېکشنونو کې برخه واخلئ، ډېر د افسوس ځای دی چې (جمهور ریس) هوټل کې ځای کم دی. هلته یوازې (۱۵۰) کسانو ته ځای شته، له دې املې مورې زیاتو مینوالو ته وایو چې ځای نه شته، دا د لوړې کچې یوه غونډه ده، د دواړو هئیتونو لوړ پوړي چارواکي په کې ونډه لري. مورې او تاسې به اساسي مسایل څېړو، دلته یو لوی ګردی مېز دی، د هئیت غړي به د دې مېز تر شا کېني.

د افغانستان استازي، د روسیې استازي او همدارنګه په روسیه کې د اوسېدونکو افغانانو یوه ډله به هم وي. د جوړښت کار په مورې او تاسې پورې اړه لري، خو فکر کوم په مسکو کې اکثریت افغانان د لوړو زده کړو خاوندان دي، دوی په روسیه کې ژوند کوي، خو له افغانستان سره هم اړیکي لري، نو ځکه باید په دې غونډه کې ګډون ولري. دا د دې غونډې د جوړوونکو یو نظر دی، خو کېدی شي ځینې نور له دې نظر سره موافقه ونه لري، خو زه حاضر یم له هغو سره دا مسئله وڅېړم، مورې به دویمه غونډه په افغانستان کې جوړه کړو او ټولو سره به خپلې خبرې جاري وساتو. زه په دې نظر یم چې زمورې او ستاسې د غونډې په پای کې یوه اعلامیه خپره کړو خو دا د روسیې نظر نه دی، کېدی شي دلته پرې بحث وکړو، فکر کوم زمورې غونډه باید یوه نتیجه ولري. سبا مانښام باید مورې یوه اعلامیه جوړه کړو، د یوې مسودې بڼه به ولري، مورې او تاسې کولای شو په

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګډه همکاري دا اعلاميه جوړه او خپل نظرونه په کې داخل کړو. د اعلاميې او غونډې اساسي هدف دادی، چې موږ او تاسې بايد يو له بل سره په اقتصادي او کلتوري برخو کې همکاري وکړو. زما وظيفه دا ده، د سترو روسي کمپنيو توجه راجلب کړم، چې هغوی د اقتصادي همکاري له لارې افغانستان سره اشنا شي او ورته وښيم، چې په کومه برخه کې همکاري کولای شي.

د مې (۱۵) د جمعې ورځ هم مهمه ورځ ده، خو زموږ او ستاسې کار به دوام لري، د سهار له خوا به د تشبثاتو په اړه غونډه وي، په دې غونډه کې به د روسيې او افغانستان متشبثين له مشخصو پروژو سره اشنا شي او په دې اړه به بحث وکړي. د جمعې ورځ په دويمه برخه کې به د روسيې مسلمانانو له يو شمېر استازو او روحانيونو سره ملاقات وکړئ، په روسيه کې د شنبې او يکشنبې ورځ رخصتي ده، نو ځکه موږ ځينې کارونه جمعې ته را انتقال کړل، موږ هيله لرو چې موږ سم درک کړئ! د شنبې او يکشنبې ورځې ازادې ورځې دي، کارونه دومره نه شته، د شنبې ورځ کړېملين مانې ته ځو، يوه مستحکمه کلا او د روسيې تاريخي مانې ده، موږ به داسې ځايونو ته لاړ شو، چې هلته هر چاته د تللو اجازه نه شته، په خواشينې سره چې د روسيې مفتي د اوونې په اوږدو کې ترکيې ته تللی، شنبې ته بېرته راځي، بيا به ورسره ملاقات وکړئ! دا د روسيې لوی مفتي (مفتي اعظم) دی.

(حضرت راويل عين الدين) د روسيې د مسلمانو د ټولنې رئيس دی، تاسو کولای شئ د روسيې د مسلمانانو په اړه له هغه څخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

وپوښتئ. په روسیه کې اکثریت خلک د ارتودوکس مذهب پلویان دي، خو یو پر شپږمه برخه مسلمانان هم دلته ژوند کوي، په روسیه کې له نېکه مرغه د مسلمانانو او ارتودوکسانو ترمنځ کم مشکلات شته، دوی کلونه کلونه سره ګډ ژوند کوي. کولای شئ د روسیې له مسلمانانو پوښتنه وکړئ، چې هغوی دلته څنګه ژوند کوي؟ روسیې ته ستاسو د هئیت راتګ یوه ستره پېښه ده، په تېره

بیا مسلمانانو ته! ځکه نو په روسیې کې د افغانانو ټولنې استازو مورِ ته مراجعه وکړه او تاسې ته یې د مېلمستیا بلنه درکړه، نو هیله ده شنبه یا یکشنبه د هغوی بلنه ومنئ! څرګنده خبره ده چې مسکو ته د افغاني هئیت په راتګ کې ښاغلي (ایلنورباتیرشین) او ښاغلي (بشر) زیاته همکاري وکړه، مورِ له دوی څخه مننه کوو. دا دوه مېلمستیاوې زما په نظر ډېرې مهمې دي. د یکشنبې ورځ ډېره ازاده ورځ ده. کېدی شي ځینې دوستان کارونه ولري، خو مورِ غواړو (سرګې پساد) ښار ته چې (اویا کیلو متره) له دې ځایه لرې دی، تاسې ته دولتي دعوت درکړو. شپږ اووه کاله مخکې روسیه

(c) ketabton.com: The Digital Library

په سخت حالت کې وه، حتی د پاتې کېدو تصور يې هم مشکل و. ((سرګې پساد)) ته ټول معنويت نقل شو، دا يو معنوي شخص و، مورِ پر دې باور لرو چې دا تاسې ته په زړه پورې دی. د مې اتلسمه وروستۍ کاري ورځ ده، دوشنبه ازاده ورځ ده، کولای شئ خپل ځان او دوستانو ته تحفې او سوغاتونه واخلئ، مورِ همدارنګه وړاندیز کوو، چې افغاني هئيت زمورِ د لوړو زده کړو هغه زده کوونکي چې پښتو او دري زده کوي، له هغوی سره هم ملاقات وکړي، پښتو زده کوونکي کم دي، خو مورِ هيله لرو چې ډېر زده کوونکي پښتو زده کړي، پښتو د افغانستان دولتي او ملي ژبه ده. زمورِ پر غاړه يو ستر مسوليت پروت دی، مورِ په دې نظر يو چې مستقيماً يو بل سره روابط ټينګ کړو. په روسيه کې يو زيات شمېر خلک د مسايلو ژورتيا ته سم نه متوجه کېږي، خو اوس چې په روسيه کې کوم تمايل شته، اکثريت له افغانستان سره د دوستۍ لپوالتيا لري. په پای کې غواړم ووايم چې مشکلات شته، خو بايد ژر ستړي نه شو، مورِ بايد له خپلې خوا ووايو مشکل بايد په ښه وجه اصلاح او حل کړو. ما مخکې هم وويل، چې زيات خلک غواړي په دې غونډه کې اشتراک وکړي او دا د دې ښکارندويي کوي، چې خلک همکارۍ ته تړي دي. ډېر وخت کېږي چې داسې غونډه نه ده جوړه شوې، ما تاسې ته ځينې غټ مسايل وړاندې کړل، که بيا هم تاسې ته څه ابهامات پاتې وي، تاسو کولای شئ خپل نظريات وړاندې کړئ!))

+++

(c) ketabton.com: The Digital Library

کله چې ښاغلي يوري واسيلويچ کروپنوف خپلې خبرې پای ته ورسولې، نو افغانانو ته د خبرو نوبت ورسېد ، چې خپل نظريات په دې باب وړاندې کړي. افغانانو کې معمول دی چې د پيل خبرو کې څه ناڅه بيړه کوي، تر ټولو دمخه ښاغلي احمد سيدي نوبت واخيست، هغه لومړی ځان معرفي کړ: ((احمد سيدي يم د ملګرو ملتو دفتر په سياسي چارو کې کار کوم.)) بيا يې وويل: ((تاسو چې کوم جدول وړاندې کړ، ډېر ښه و، خو د دې ترڅنګ دري وړانديزونه لرم: مونږ ته بايد له اپوزېشن (د روسيې حکومت له اپوزېشن)، دويم رسنيو او دريم د پوهنتون له ځوانانو سره ملاقات برابر شي.))

د ښاغلي سيدي د دې څرګندونو په باب کروپنوف څرګنده کړه:

((زمونږ د دې غونډې پر وړاندې مخالفين هم شته، په روسيه کې د اپوزېشن ګوندونه شته، خو قوي نه دي. زه د (واحدې روسيې) واکمن ګوند غړی نه يم، زه خپله د اپوزېشن غړی يم، ځکه چې دوه کاله مخکې يې زما ګوند رسمي غړی و. له رسنيو سره پروګرام شته، همدا نن دوو تنو: ښاغلي علي سراج او ښاغلي عبدالغفورلېوال د اپوزېشن له راډيو سره مرکه لرله، محصلانو سره هم ملاقات شته، په تېره بيا د پښتو او دري ژبو له زده کوونکو سره ملاقات. د هغوی لپاره هم دا يو ښه وخت دی، چې د افغانستان له شخصيتونو سره اشنا شي.))

ورپسې په ولسي جرګه کې د ننګرهار د خلکو استازي ښاغلي ببرک شينواري ته نوبت ورسېد ، هغه وويل: ((اعلاميه يوه ډېره

(c) ketabton.com: The Digital Library

جدي کلمه ده، که د دې پرځای پرېکړه لیک راشي، ښه به وي، ځکه مورږ دلته د حکومت استازیتوب نه شو کولای، چې اعلامیه خپره کړو.))

ښاغلي کروپنوف یې په ځواب کې وویل: ((متن به ترتیب کړو، خپل نظر به ورکړو، البته مورږ او تاسې به په ګډه دا نظرونه ورسوو.))

ورپسې په ولسي جرګه کې د نیمروز د خلکو استازي ښاغلي خدای نظر سرمچار وخت واخیست، هغه وویل: ((د افغانستان له لوري په دې غونډه کې د جمهور رئیس مرستیال ګډون کوي، هغه د دولت استازیتوب کوي، خبره داده، پر څه شي چې مورږ تراوسه بحث نه دی کړی، نو څنګه به مخکې تر مخکې نتیجه واخلو، مقصد مې دا دی، چې تر بحثونو وروسته باید یو شی جوړ شي او موافقه پرې وکړو.))

ښاغلي کروپنوف د ښاغلي سرمچار د نظر په باب وویل: ((زه تاسې سره موافق یم، کله چې ما وویل سبا د دې یوه مسوده جوړوو، زما هدف دا و چې تاسې یو تولیز تصور ولرئ، د دې غونډې نوم (جرګه) ږدو، مورږ نه غواړو څه شی پر چا ومنو.))

دې پسې په کابل کې د ملګرو ملتو دفتر د سیاسي چارو کارکوونکي ښاغلي محمد زمان امین ته وار ورسېد، هغه وویل: ((کله چې پر تولو مسایلو بحث وشي تر هغه وروسته به بیا پرېکړه لیک جوړ کړو.))

(c) ketabton.com: The Digital Library

افغانی هئیت د توضیحاتو د اورېدو پر مهال

د ښاغلي محمدزمان امین د نظر په اړه کروپنوف په څرګند ډول څه ونه ویل، ځکه چې دا نظر وړاندې هم څرګند شوی و،دې پسې ما (یون) ته نوبت ورسېد ، ما خپل نظر داسې څرګند کړ: ((له دواړو خواوو دې یو ګډ سکرتریت جوړ شي او ګډ سکرتریت دې د پرېکړه لیک پر متن کار وکړي.))

کروپنوف یې په ځواب کې وویل: ((د روسیې له خوا خو ماته معلومات شته چې څوک دا کار کولای شي، هیله ده د افغانستان له خوا هم څوک رامعرفي کړئ!))

دې پسې ښاغلي سلیمان لایق نوبت واخیست او خپلې خبرې یې داسې پیل کړې: ((د افغانستان د علومو اکاډمۍ غړی یم، مخکې هم دلته یو کنفرانس جوړ شوی و، دا کنفرانس تر هغه پراخ دی، هر کنفرانس ځانته خپل اهداف لري، موږ تشویش لرو چې موږ به په تخنیکي مسایلو دومره فوکس وکړو، چې د دې کنفرانس لوی

(c) ketabton.com: The Digital Library

افغاني هئيت د پوښتنو او ګروپرنو پر مهال

هدفونه به تر سيوري لاندې راولي.

زه د کومې پارټۍ استازی نه يم، مونږ فکر کوو، چې روسيه اوس د افغانستان په چارو کې موثر فعاليت نه کوي، مونږ غواړو دوی تشويق کړو، چې له خپل شان سره سم د افغانستان په چارو کې مرسته وکړي. افغانستان اوس ټولې بشري نړۍ ته يو پرابلم دی، لوی هېوادونه مسوولیت لري، چې له دې مشکل سره مسوولانه چلند وکړي، سره له دې چې جهان يو قطبي شوی، خو بيا هم روسيه تر امريکا وروسته دويم مقام لري. روسيه او افغانستان دواړه په دې پرابلم کې ډوب شوي دي. تخنيکي مسايلو باندې دې ډېرې خبرې ونه شي، مطبوعاتو ته بايد ډېر رول ورکړای شي چې دا موضوعات پراخ کړي.))

د ښاغلي سليمان لايق د خبرو په اړه کروپنوف وويل:

((اجازه راکړئ چې زه خپل اعتراض څرګند کړم، ما نه غوښتل چې د چا خبرې رد کړم، روسيه د شلمې پېړۍ په بهير کې له لوی

(c) ketabton.com: The Digital Library

بحران سره مخامخ شوه، دوه مليونه خلک يې د لوړې او داخلي مشکلاتو او اووه ويشت مليونه خلک يې په نړيوال جنګ کې ووژل شول، روسيه پر دې پوهېږي چې جګړه او ناتار څه مشکلات لري، نو هوښيار روسان دغه ټول نظريات اوس په خپل ځان کې لټوي.

زمور غونډه ځکه ډېره مهمه ده، چې په دې غونډه کې په وه افغانان ګډون کوي، هيله لرو چې له روسيې څخه هم په وه کسان ګډون وکړي، زما شخصي دريځ دادی، چې افغانستان بايد ځان قرباني ونه ګڼي، بايد يو پياوړی قوي مرکزي دولت جوړ شي، مور او تاسې بايد په ګډه يو بل سره همکاري وکړو، نور څوک له بهر څخه ممانعت نه شي پېښولای.))

دې پسې د کابل پوهنتون استاد ښاغلي نسيم ګل توتاخېل نوبت واخيست، هغه وويل: ((زه دا د ډېر قدر وړ بولم، چې افغانان او روسان يو بل سره د همکاری په باب خبرې کوي، زه وړاندیز کوم، که د اوسنيو کمېټو ترڅنګ (سياسي کمېټه) هم په کې زياته شي ښه به وي.))

کروپنوف: ((زه مخالفت نه لرم، خو په دقيقه توګه بايد په وه شو چې څوک په دې کمېټه کې کار وکړي، زمور او زمور د رسنيو دريځ دا دی، چې اقتصادي او کلتوري مسايل بايد زيات اهميت ولري، زمور سوداګر امنيتي مشکلات پلمه کوي، زما په نظر هغه خلک چې کار نه کوي له سياست څخه د يوې پلمې په توګه کار اخلي.))

(c) ketabton.com: The Digital Library

تر دې خبرو وروسته د افغانستان په ولسي جرګه کې د بشري

افغاني هئیت د ځوابونو د اورېدو پر مهال

منابعو رئیس ښاغلي شاه سلطان عاکفي صیب خپل نظر په دې ډول څرګند کړ:

((دا کار پر وخت او ښه کار دی. دا راپور که تیار وي، ټولو ته دې ورکړای شي، چې ویې لولي او د پنجشنبې ورځې غونډې ته له پوره تیاري سره لاړ شي.))

کروپنوف: ((ډېره مننه! تاسې ډېر ستړي شوي یاست، ښاغلي لایق په خبرو کې وویل چې پر ډېرو تخنیکي مسایلو توجه د کنفرانس محتوا ته زیان رسولای شي، د کنفرانس هدف تاسې ته وایم، مورږ ډېرې هلې ځلې وکړې چې دې حالت ته ورسېدو، مورږ کولای شول له دې ځواک څخه په نورو برخو کې کار واخلو، زه فکر کوم د افغانستان سوکالي د روسیې لپاره ضروري ده. زه له سیاست سره ځانګړې علاقه لرم، کتابونه مې لیکلي دي. په جهان کې دوه نقطې د روسیې خلک سره پیوندوي: یوه د لرې ختیځ سیمه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ده، ډېر خلک په کې ژوند کوي، ساحه يې ډېره زياته ده، دلته ټول مسايل په روسيې پورې تړلي دي. دويمه مرکزي اسيا هغه سيمه ده چې مورږ نه شو کولای په يوازې ځان مسايل حل کړو. مورږ بايد له ټولو ګاونډيو سره کار وکړو چې افغانستان کې ثبات رامنځته شي. زه په افغانستان کې له غميزو ځورېږم، خو دا هم څرګنده ده چې زه د خپل هېواد د ګټو په فکر کې يم. زما د جيوپو ليتيک فورمول دادی چې: که افغانستان سره زمورږ دوستي وه، نو په منځنۍ اسيا کې سوله ټينګېدی شي. له هرې لارې او هر علته چې وي روسيه بايد د يوه واحد افغانستان ملاتړ وکړي، يو قوم بايد د بل پرضد ونه کاروي، همدارنګه زه په دې نظر يم چې افغانستان ته بايد د يو خوار ځواکه ماشوم په توګه ونه کتل شي، درناوی يې وشي، افغانستان بايد د يوه اتل هېواد په توګه د تېر په شان څرګند شي.))

همدې خبرو سره غونډه پر سيمه ييز وخت (۹) بجې او د افغانستان پر وخت (۹) نيمې بجې پای ته ورسېده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په مېلمستون کې لومړۍ شپه

کله چې د افغانستان پر مهال نهه نیمې بجې له غونډې رابهر شو بیا نو د لیکوالو خپلمنځي خبرې او تبصرې چې هغه هم د ښځو تر هغو اوږدو خبرو لنډې نه وي، پیل شوې. د ښځو د خدای پامانۍ خبرې تر هغه اصلي مجلسه هم اوږدې وي. د مېلمستون په انګړ کې ښه او پاکه هوا وه، ورو ورو پلي ګرځېدلو او ګپ شپ مو هم لګاوه او ټوکې ټکالې مو کولې. ټوکې ټکالې ځینې د چوکاټ په داخل کې وې او ځینې په چوکاټ موکاټ کې نه ځایېدې، ګپ شپ، ټوکې ټکالې، چوکاټ موکاټ، چای مای، په دې کلمو کې دا دویمه برخه کومه مستقله مانا نه لري، په اصطلاح ناخپلواک مورفیمونه دي، خو د لومړۍ کلمې مانا او اهنګ ته ګټه رسوي او د وینګ پر وخت د سړي خوله پرې ډکېږي.

په لغمان کې یو چا کوم چا ته ست کړی و چې راځه چای مای راسره وڅښه، هغه ورته ویلي وو: ((چای خو چای دی دا ‹مای› یې نو څه شی دی؟)) هغه بل ورته په ځواب کې ویلي وو چې: ((‹مای› یې ‹توره ګوړه› ده)) یو وخت په پوهنتون کې یو محصل د ژبپوهنې له استاد څخه همدا پوښتنه وکړه دا دویمه کلمه چې د لومړۍ ترڅنګ راځي دا خو هېڅ مانا نه لري، نو د څه لپاره راځي؟ استاد ورته وویل: ((دا یوازې د اهنګ د بشپړاوي، کله کله هم د مانا د تعمیم او کله کله د خوږلنۍ په خاطر راځي او هغه کلمې چې پیل یې په

(c) ketabton.com: The Digital Library

میم شروع کېږي، هغه بیا دا حالت نه لري او که لري یې هم نو بیا په میم نه پیلېږي، نوري اکثره دا ډول کلمې چې وروستۍ یې ورپسې غبرګېږي، دویمه کلمه یې ضرور په میم پیلېږي، لکه کباب مباب، قلم ملم، سړی مړی، زرګر مرګر، پنېر منېر، خو هغه کلمه چې په میم پیل شي بیا دا غبرګیز حالت نه لري، مېز، ملا، مېړی، میرزا او داسې نور.))

دلته هم ځینې ټوکې (چوکاټي) وې او ځینې نورې (موکاټي). د مېلمستون په ببلابېلو ځایونو کې وګرځېدو، دا داسې یو استراحتځی و، چې نه ورته نړدې کوم دکان و او نه هم مارکېټ او بازار، داسې لکه د سیاسي بندیانو لپاره چې وي او یا هم د هغو معتبرو خلکو لپاره چې د ښار له ګڼې ګوڼې سترې شوي وي او دلته د ارام لپاره راځي. زمونږ د اکثرو ملګرو خو دا هیله وه چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

مسکو د چکرځای دی، موږ ته به داسې یوه هوټل کې ځای ونیسي چې هم د ښار په منځ کې وي، هم په کې موسیقي وي او هم زمونږ پښې ازادې وي، چې چېرته ځو او چېرته نه ځو. روسانو به فکر کړی وي، چې راځه دا درانه او معتبره خلک دي، نو تر ښاره لرې په یوه ارام ځای کې ورته ځای ونیسه. د نظر او غوښتنې د دغسې واټن په پای کې دغه ځای زمونږ په برخه شو. البته په ننني غونډه کې چې د پروګرام پر کوم مهالوېش بحث وشو، د سیل او چکر لپاره هم په کې یو څه وخت شته، خو هغه هم ډېر تنګ دی نور نو سر په سر میتینګونه او غونډې دي.

تر یو څه ځنډ وروسته چې د مېلمستون اکثره برخې مو ګز و ګام کړې، نو له مسکو مېشتو افغان ملګرو څخه یو تن وویل: ((ساعت مو د مسکو په ټایم کړئ چې کارونه مواسانه شي او تفاوت له منځه لاړ شي.)) په مسکو کې د یوې راډیو خبریاله هم سبا راتلله، له هغې سره مې وخت فکس کړی و (د ورځې درې نیمې بجې) دا پروګرام ژوندی پروګرام و. انډیوالانو وویل: ((هسې نه چې د افغانستان او مسکو په ټایم کې درځخه وخت غلط شي.)) پرمحلي وخت د ساعت عیارول هم راته د پخوا په شان اسانه نه ښکارېده او دا مې هم د افغاني کلتور یوه برخه ګڼله. ډېر وختونه چې پاکستان په تېره بیا په کوزه پښتونخوا کې اوسېدم، نو هېڅکله مې ساعت د هغه ځای پر ټایم برابر نه کړ، دې کار هلته ماته ډېر مشکلات را پیدا کړل، د وخت دې واټن راڅخه ځینې کارونه خراب کړل، کله چې به په لاره کې چا ویل ساعت څو بجې دی؟ نو بیا به مې هم خپل ساعت ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

کتل او هم به مې د وخت توپیر تړې ایسته، دوه درې دقیقې وخت به یې غوښته، پر دې وخت بـه هغـه پوښـتونکی حیـران شـو چې دی پر ساعت نه پوهېږي که څنګه؟ کله کله به مې چورلټ ځواب ورکړ چې ساعت مې خراب دی؟ زمونږ یو بل ملګری و، لس کاله یـې پـه ایـران کې تېر کړل، خو هېڅکله یې ساعت د ایران پر ټایم برابر نه کړ. مـونږ افغانان په تېره بیـا پښـتانه روښـنفکران هر وخت لـه وخت او زمـان سره په ډغره کې یو، داسې یوشي سره چې هېڅوخت یـې د مقـابلې توان نه وي، له همغه سره مقابلـه کـوو، دا هـم زمـونږ د سـرزورۍ یـوه نښه ده. یو شاعر وایي:

مـونږه لـږونو د زمـانې ګرېوان نیولی دی
خلک هوښیاران دي له وختونو سره ځي

خو اوس مـا شخصـاً د زمـانې د مقـابلې دا تجربـه پـرې ایښـې ده، اوس چې زه کله په بهرني سفر ځم، نو خپـل سـاعت د همغـه ځـای پـر ټایم عیـاروم او د خپـل هېـواد وخت هـم پـه ذهـن کې ساتم. کلـه چې مسکو ته لاړم، نو ساعت مې هم د مسکو پر ټایم برابر کړ. د شپې تر دولسو بجو پورې په همدې مېلمسـتون کې وګرځېدلو، نـو کلـه چې ښه ستړی شوم، له نورو ملګرو مې اجازه واخیسته، خپلې خونې تـه راغلم، خو تر ویده کېدو دمخه مې د مېز پر سر د لمانځه د وختونـو او نورو پروګرامونو لپـاره ترتیـب شـوی او ایښـودل شـوی مهـالوېش وکـوت، بیـا مـې د عمـومي غونډې لپـاره د خپلـې وینـا پـر اساسـي کرښو کار وکړ، د شپې یوه بجه وه چې د خوب مرغیو مې پر سترګو خپل وزرونه وغوړول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کنفرانس یا جرګې لومړۍ ورځ

د مې (۱۲) مه نېټه د سې شنبې ورځ وه، په مسکو کې زمونږ لومړۍ شپه تېره شوه او لومړی سهار پیل شو. سهار وختـه لـه خوبـه پاڅېدم، تشناب کې مې اوبه پرځان تېرې کړې، تشناب یې ښه لوکس و، خو اوبه یې چندان ګرمې نه وې؛ د یخوالي لـه املـه پـر سړي بدې لګېدې، خو چاره نه وه، تر تشناب وروسته مې د مېز پر سر له ایښودل شوي تاکلي مهالوېش سره سم چې د قبلې نښه هم په کې وه، جاینماز اوار او لمونځ ادا کړ، تر هغه وروسته مې په خونه

د لېفکووا مېلمستون انګړ

کې لږ څه سپورت وکړ، سپورت ښه ستړی کړم، لږ وروسته مې په

(c) ketabton.com: The Digital Library

چپرکټ کې لږه دمه وکړه، خپل یادښتونه مې منظم کړل، دریشي مې وکړه او بیا د سهار چای په نیت له خونې بهر شوم.

پنځه لس کم نهه بجې چای تیار و، چای مو وڅښه، مناسب چای و، نهه بجې له طعام خوری څخه راووتو، بیا د مېلمستون په

د لېفکووا مېلمستون یوه برخه

ښلابېلو برخو کې وګرځېدو، ټولو اندیوالانو سره مو بیا ګپ شپ ولګاوه، د ولسي جرګې غړی ښاغلی سید اسحق ګیلاني هم نوی رارسېدلی و، هغه هم له افغاني هئیت سره ملګری شو، لس بجې د حاضری له مخې موټر ته پورته شو. (الکساندر) روسی چې پښتو یې ښه زده وه د ټولو نومونه اخیستل. لس بجې او پنځه لس دقیقې له مېلمستونه رابهر شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د فضايي څېړنو مرکز

د مې (۱۲) مه نېټه د سه شنبې ورځ وه. د نن ورځې په کاري پلان کې د روسيې د فضايي څېړنو د مرکز ليدنه شامله وه. دا مرکز د نړۍ تر ټولو لوی، پرمختللی او لومړنی فضايي مرکز دی. کله چې له مېلمستونه بهر شو، نو د ځنګله په منځ کې پر غځېدلي سړک برابر شو، هوا ډېره پاکه او صافه وه، باران شوی و، ونې او بوټي يې پاک وينځلي وو، مسکو زياتره په ونو کې پټ دی، ودانۍ يې اکثره په ونو کې پټې دي، مسکو سره له دې چې ډېر ښايسته دی، خو سړکونه يې هغومره منظم نه دي، لکه د اروپا او امريکا په شان، خو تر هندوستانه ښکلي او منظم دي، موږ په يو لوی (۳۰۲) ته ورته موټر کې سواره وو، توريستي موټر و، ترمخه او شاته مو د ترافيکي پوليسو ګاډي روان وو، چې موږ ته لاره صافه کړي. په مسکو کې هم د ترافيکو

د روسيې د فضايي څېړنو يادګاري څلی

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګڼه ګونه زياته وي. زمونږ مخې او شاته ترافيکي پوليسو خپلې اشاري لګولې وې او د اړتيا پر وخت يې غږيزې اشاري هم لګولې، پر سړک د ببلابېلو هېوادونو ساخت موټر ليدل کېدل، د هندوستان په شان نه وو چې يوازې په کې هندي ساخت موټر ښکاري.

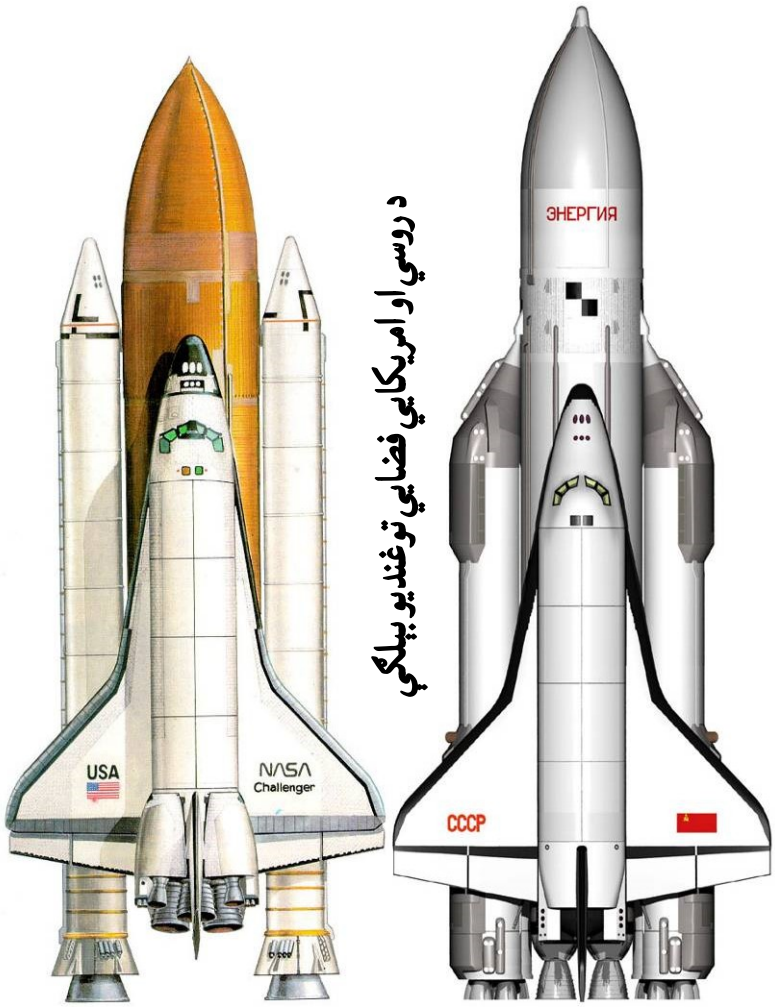
شل کم لس بجې د فضايي څېړنو د مرکز پارکېنګ ته ورسېدو. دا د فضايي الوتنو د کنټرول او ثبت مرکز دی، د مرکز مخې ته د روسيې، جاپان، امريکا، اروپايي اتحاديې او ځينو نورو هېوادونو بيرغونه رپېدل. شل دقيقې تر يوولسو تېرې وې چې تر يوې سختې تلاشۍ او چک وروسته ودانۍ ته وردننه شو. دا ودانۍ پر (۱۹۲۱م) کال جوړه شوې وه، خو ډېره درنه، وزمينه او ښکلې ودانۍ وه، چې ښکلا يې سړی ځان ته راکاږه. لومړی په ريسپشن (هرکلي) کې مونږ ته هر کلی وويل شو، بيا د دويم پوړ له لارې د مرکز هغه هال ته بوتلل شو، چې د سينما د تالار په شان جوړ شوی و، مونږ يې په پاس پوړ کې کېنولو. (الکساندره انوسوا) د دې مرکز مرستيالې په پيل کې مونږ ته هر کلی ووايه، دې وويل: ((زه غواړم د دې مرکز په باب تاسې ته معلومات درکړم. شوروي متخصصين له افغانانو سره د کار تجربه لري، عبدالاحد مومند زمونږ په مرسته فضا ته تللی و، هيله ده دا همکاري نوره هم زياته شي، زه تاسې تالار ته دعوتوم، په فضا کې يوازينی نړيوال فضايي سټېشن له همدې ځايه کنټرولېږي.)) له دوو تالارونو څخه يوه ته لاړو. انوسوا وويل: ((مخکې تر دې چې د نړيوال مرکز په باب خبرې وکړم، غواړم د دې مرکز په باب وغږېږم، دا مرکز د (۱۹۲۰م) کال د اکتوبر پر

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۳) مه نښته تاسیس شوی دی، دا په پیل کې یو وړوکی مرکز و، خو په دې (۴۹) کلونو کې پر یو لوی مرکز بدل شوی دی. اوس پر یوه وخت (۳۰) فضایي سټېشنونه کنټرولولای شي. په (۲۴) ساعتونو کې تر (یو زر) زیات کسان په کې کار کوي. زمونږ مصنوعي سپوږمکۍ او توغندي مهم وظایف ترسره کوي، نړیوال فضایي سټېشنونه دا ډول سپوږمۍ کنټرولوي، زمونږ د سوق او اداري مرکز سوله ییز ماهیت لري، له نظامي موخو څخه لرې یو، په فضا کې د الوتنې سوق او اداره ډېر مشکلات لري، شپاړس (۱۶) ببلابېل هېوادونه زمونږ په دې سټېشن کې ګډون لري، امریکا، جاپان، کانادا او ځینې نور اروپایي هېوادونه، د نړیوال فضایي اژانس غړي دي. خو دا نړیوال سټېشن له دوو مرکزونو له همدې (کرومون) او د امریکا له فضایي سټېشن (ناسا) څخه اداره کېږي. مونږ ویاړو چې د (۱۴۱) غړو هېوادونو دا مرکز د (M.K.S) په نامه یاد ږي او دا اساسي مرکز دی، مونږ کولای شو دا نور هم پراخ او مهم پرابلمونه حل کړو. مهم سیستم دادی چې د فضانوردانو د ژوندي ساتلو لپاره کار کوي، دا روسي ساخت سیستم دی، مخکې د (میر) په نامه د روسیې یو سټېشن و، د همغه سټېشن له ټکنالوژۍ څخه ګټه اخیستل شوې ده. پر همغه وخت یو افغان کیهانګرځي فضا ته الوتنه کړې وه، له همغه وخته دا فعالیت پیل شو، په تېرو (۱۵) کلونو کې د (میر) نړیوال سټېشن د پرش(۳۰) زره عملیات اجرا کړي دي، زمونږ اساسي وظیفه دا ده، چې په سټېشنونو کې د انسانانو د ژوندي ساتلو لپاره کار وکړو. په (میر)

(c) ketabton.com: The Digital Library

ستېشن کې هم ورځخه کار اخلو. بيا هم غواړم تکرار کړم، ويار کوم چې د روسيې شخصيتونو په مرسته انسان کولای شي، په ډاډ

د روسي او امريکايي فضايي ټوغندیو بېلګې

او امنيت سره په فضا کې کار وکړي، دغه ستېشن اوس د يوه مطمئن لابراتوار حيثيت غوره کړی دی. د دې کيهاني ستېشن په

(c) ketabton.com: The Digital Library

شتوالي، په کيميا ، فزيک او بيولوژي کې پرمختګونه رامنځته شوي، په فضا کې وزن نه شته، په دې ستېشن کې د (۱۹) هېوادونو يو نړيوال ګروپ کار کوي، قومندان يې يو روسی دی. له امريکا څخه (بودیز) له جاپان څخه (دااوکتاباکس) دلته کار کوي. (۵۹) دقيقې وروسته له فضايي ستېشن سره تماس ټينګېدی شي، دا وخت غواړي، خو اوس مورِ تاسو ته يو فلم ښيو.)) څو دقيقې وروسته يې يو فلم وښود ، رښتينی عکس و ، د دې ستېشن وزن (۳۰۰) ټنه دی. (۱۸۰/۱۱۰) متره يې سور دی، له (بايکانور) کيهاني ډګر څخه د الوتنې لپاره تياری نيول کېږي، دوه توغندي توغول کېږي، په منځ کې کيهانګرځي هواته ځي، دا يوه عنعنه ده، چې کيهانګرځي تر الوتنې دمخه خپل يولاسليک کوي، (چارسيمون) يو تورېست دی، چې فضا ته ځي، هغه وويل: زه يو تورست نه يم، زه يوګډونوال يم، چارسيمون اصلاً يو هنګری دی، خو امريکا کې کار کوي، دوه ځله يې فضا ته الوتنه کړې ده، (اناتولي پيرينوف) د روسيې د فضايي څېړنو د مرکز رئيس دی. چارسيمون پر (۲۰۰۷م) کال حيران و چې په لومړی الوتنه کې د (کارليوف) د سوق او اداري د مرکز له کمپيوټري وسايلو څخه ځنګه ګټه اخلي. زمورِ اجناس ډېر ښه دي، ټوله دنيا يې اخلي، کمپيوټري ويروس يې نه خرابوي، د کمپيوټري شبکو مدافعوي سيستم يې په ښه ډول اجراات کوي، څو مخصوصې شبکې لرو، په يوه ثانيه کې په فضا کې (۴۰۰۰) کيلو متره اداره کوي، په فضا کې د ښرته ګرځولو پروګرام ډېر سخت دی، دې ته خلک ډېر

(c) ketabton.com: The Digital Library

خوشالېږي، دلته ډېر متخصصين او سياسي خلک ګډون کوي، تاسې بايد پوه شئ چې هر سټېشن او کيهانګرځی په يوه ثانيه کې اته کيلو متره حرکت کوي. نن شپه د مسکو پر وخت يو روسی بې پيلوټه توغندی فضا نوردانو ته غذا رسوي، د شپې پر (۱۱) بجو به د (پروګرس) په نامه نړيوال سټېشن سره وصل شي.

دا توغندي په متواتر ډول په دوو درېو مياشتو کې يو ځل هغه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ستېشن ته غذا رسوي: اوبه، غذايي مواد او نور اضافي تجهيزات او د سون مواد چې نړۍ يو نيم ټن وزن لري، هلته انتقالوي، ستېشن بايد لږ څه پورته شي، ارتفاع يې معينه ده، کله چې راکښته کېږي، شعاع يې سړي ته زيان رسوي لږ تر لږه او ډېر تر ډېره ارتفاع يې (۳۲۸، ۳۴۵) کيلو متره ده. هغه څېړنې چې په فضا کې ترسره کېږي، ډېرې مهمې دي، زمونږ د ځمکې اوسېدونکو ته ډېره ګټه لري. د فضانوردانو کار د (ګرينويچ) پر وخت پر (۷) بجو پيلېږي، د دې مرکز متخصصين (۲۴) ساعته کار کوي، په دې مرکز کې ژوند او فعاليت د يوه نظم تابع دی. (۴۵) دقيقې وروسته منظم تماس ټينګېږي. د سوق او اداري متخصصين د دې امکان پيدا کوي، چې په خپلو خونو کې د کار لپاره تياری ونيسي، مونږ کولای شو انلاين اداره وکړو، له فضا څخه ځمکې ته زېګنال کوډوو، په دوو ثانيو کې يې کوډ خلاصوو، دا کار دا څرګندوي چې دا د سوق او اداري لپاره ډېر ښه وخت دی. پيلوټان په اسانۍ سره کولای شي د دې مرکز د متخصصينو له تجربو څخه ګټه واخلي. دا پروګرام ډېر په زړه پورې دی، کله چې له نوې ټکنالوژۍ څخه ګټه اخيستل کېږي، ځينې ازموينې ترسره کېږي چې د ځمکې په شرايطو کې ممکنې نه دي. کله خو ځينې فلزات په نورو ځايونو کې نور خصوصيات لري، همدارنګه مونږ يو لږ مصنوعي سپوږمکۍ لرو چې په ببلابېلو ډولونو کارونه کوي، نه يوازې د روسيې، بلکې د نړۍ په کچه کار کوي، له ځمکې څخه په يوه ټاکلې اندازه لوړوالي کار کوي، د ژوند څارنه کوي،

(c) ketabton.com: The Digital Library

ایکولوژیکه څارنه کوي، جیوفزیکه او نوره. یانې زمونږ مصنوعي سپوږمکۍ له فضا څخه داسې سم ځواب راکولای شي چې د ځمکې پرمخ دا نباتات څه شی دي؟ غنم دي؟ څه دي؟ د (ریسروس) په نامه مصنوعي سپوږمکۍ کولای شي د خپلو ګرمو شعاعو په واسطه د ځمکې پرمخ نفت و ګاز، د ځمکې نور مشکلات او خواص وڅېړي. ان کولای شو له فضا څخه وګورو چې په اوبو کې کبان چېرته حرکت کوي. د کب نیونکو لپاره دا ډېره مهمه ده. زده کوونکي او محصلین کولای شي له دې فضایي څېړنو څخه ښه ګټه پورته کړي. د ټېلیکمونیکشن امکانات او روابط ټینګوي، لنډه دا چې ډول ډول دندې ترسره کوي او ډول ډول اطلاعات زمونږ په واک کې راکوي.))

مېرمن انوسوا ډېرې تېزې خبرې کولې، ژباړه یې په پیل کې پښتو وه، بیا دري شوه، ما له دري څخه اتومات پښتو ته ژباړله او دلته مې پښتو متن لیکه، سره له دې چې ډېر مهم شیان مې ولیکلای شول، خو بیا هم کېدی شي ځینې نومونه مې سم نه وي ثبت کړي او یا هم ځینې معلومات هم راڅخه پاتې شوي وي. د مېرمن انوسوا تر دې اوږده لکچر وروسته مونږ افغانانو ته نوبت ورسېد، چې له دې څخه پوښتنې وکړو او هغه خپل ځوابونه راکړي. لومړی پوښتنه دا مطرح شوه چې انسانان په فضا کې ژوند کولای شي که نه؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

الکساندر انوسوا یې په ځواب کې وویل: ((اوس مونږ یو پروګرام لرو؛ (مریخ ۵۰۰) نومبړي. دا پروګرام افتتاح شوی دی، خو دا پروګرام د [(۲۰۳۳) د مریخ او ځمکې د سترې مقابلې] په نامه دی، هغه وخت دا فاصله د ځمکې او مریخ ترمنځ (۵۰۰) ملیونه کیلو متره نږدې کېږي، (۵۰۰) شپې او ورځې مزل باید له ځمکې تر مریخه وشي او بېرته راشي، دا چې ژوند به څنګه ممکن وي؟ مونږ اوس (۵۰۰) ورځې ژوند مطالعه کوو، چې څنګه به په دې موده کې ژوند ممکن شي؟ په یوه کتاب کې دا مسایل ثبت شوي دي. (لولوکف) (۴۵۰) شپې او ورځې په فضا کې ژوند کړی دی. (د ځمکې د اوسېدونکو لپاره سپوږمۍ) یو بل پروګرام دی چې روسیه په کې ګډون کوي، دا هم په زړه پورې پروګرام دی، تر دې وروسته معلومېږي چې انسان په کیهان کې له ضرر پرته ژوند کولای شي که نه؟ له کیهاني څېړنو څخه (۵۲) کاله تېرېږي، دا کم وخت دی، مونږ فکر کوو د ځمکې خلک باید په مشترک ډول همکاري وکړي، نړیواله همکاري په کار ده، دا همکاري کولای شي یو زیات شمېر مشکلات حل کړي.))

د افغانستان ملي شورا د دارالانشاء د بشري منابعو رئیس ښاغلي عاکفي وپوښتل: ((د یوې الوتنې قیمت به څومره وي؟))

مېرمن انوسوا یې په ځواب کې وویل: ((نرخ یې ډېر قیمته دی، په نړۍ کې ترټولو لوړ قیمت یانې په یوه شپه کې درې (۳) ملیونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډالره دی. په لسو ورځو کې د برش (۳۰) ملیونه ډالره دی. تاسې باید پوه شئ چې دا تمام شوی نرخ دی، روسیه په دې کې ګټه نه کوي. که مونږ یوګرام سره زر قیمت کړو، نو یوه الوتنه باید له سرو زرو سره وتلو، هره الوتنه دومره وزن او ارزښت پیدا کوي، مونږ ویاړو چې امریکایان د تجارتي الوتنو لپاره زمونږ توغندي غوره کوي. خبریالان چې کله وپوښتې هغوی څه وایي؟ توریستان وایي په نړۍ کې تر ټولو مهم توغندي همدا روسي سیوز (Sauoz) توغوندي دي، خو مونږ له توریستانو څخه کومه ګټه نه کوو، مونږ له مصنوعي سپوږمکۍ څخه ګټه کوو. امریکا، چین، یوکراین، هندوستان او نورو سره همکاري لرو.))

تر دې پوښتنې او ځواب وروسته مونږ ټول د بټه متوجه شو، چې کله له هوا څخه په ځمکه کې د کبانو حرکت څارل کېدی شي، نو ولې په افغانستان او یا نورو سیمو کې د اسامه بن لادن ځای ځایګی نه شي کشفېدلای؟ دا خبره د ځینو پرشونډو زمزمه شوه، خو په ولسي جرګه کې د پکتیکا د خلکو استازي ښاغلي سید اسحق ګیلاني ژر همدا پوښتنه مطرح کړه، ویې ویل:

((تاسې ماهي په اوبو کې کتلای شئ، اسامه بن لادن نه شئ کتلای؟))

انوسوا تر یو څه ځنډ وروسته داسې ځواب ورکړ: ((په دریاب کې یو قسم مواد شته چې له فضا څخه یې څېړنه اسانه ده، د کب د

(c) ketabton.com: The Digital Library

حرکت څېړنه هم اسانه ده، د اسامه خبره زمونږ کار نه دی دا د نظامیانو کار دی او زمونږ دا مرکز یو علمي مرکز دی.))

په مشرانو جرګه کې د پنجشېر د خلکو استازي ښاغلي محمدعالم ایزدیار وویل: ((یو توغندی په څو تمامېږي یانې د یوه توغندي قیمت څو دی؟

ځواب: ((په دقیق ډول نه شم ویلای، ځکه انفلاسیون دی، قیمتونه پورته کېږي او کښته کېږي خو د (سایوس) توغندي پنځوس (۵۰) ملیونه ډالره تمامېږي. د توغندي اعظمي ارتفاع (۳۲۹) کیلو متره او اصغري یې (۳۴۵) کیلو متره ده.))

ددې خبرو په پای کې انوسوا د دې فضایي مرکز د وېبپاڼې ادرس چې پر سکرین باندې هم ښکارېده مونږ ته یاد کړ او ویې ویل چې د زیاتو معلوماتو لپاره له دې وېبپاڼې څخه معلومات اخیستلای شئ. د سایټ پته په دې ډول وه: (www.mcc.rsa.ru).

(c) ketabton.com: The Digital Library

د راډيو پر لوري

تر يو څه ځنډ وروسته د روسيې د فضايي څېړنو له دې مرکز څخه راووتو، پر سيمه ييز وخت د غرمې دولس نيمې بجې وې. د هئيت ټول برخوال په لوی موټر کې کېناستل، ما پسې همدا مهال له راډيو څخه د مرکې لپاره يو موټر راغلی و، له طاهر کانۍ صيب

سره يو ځای په همدې موټر کې کېناستم، دا مهال (امبل خان) ماته د ټلېفون يو سيم کارت راوړ، چې کور او دوستانو سره اړيکي ټينګ کړم، لس کم يوه بجه مو د راډيو پر لوري حرکت وکړ، نږدې يو نيم ساعت نه زيات وخت مو په لاره کې تېر کړ، په لاره کې مې له کانۍ صيب څخه د پخواني شوروي او اوسنۍ روسيې د ژوند په باب پوښتنې وکړې، کانۍ صيب چې يو ښه پوخ، کره ليکوال او

(c) ketabton.com: The Digital Library

تکړه ژباړن دی، په پخواني شوروي کې يې لوړې زده کړې کړي او
ډېر کلونه (شل کاله) کېږي چې د پخواني شوروي جمهوريتونو په
تېره بيا په يوکراين او روسيه کې ژوند کوي او خپله هم د پاخه
سياسي فکر خاوند دی. ده پخوانی شوروي او اوسنۍ روسيه له هر
پلوه سره پرتله کړل، ويې ويل: ((کله چې پخوانی شوروي رنګ شو،
نو روسيه له يوه لوی بحران سره مخامخ شوه، پر ټولـه روسيه يوه
مافيا واکمنه شوه او دې حالت د روسيې د ژوندانه ټول رګونه
ونيول، خو د ولاديمير پوتين په مشرۍ د (واحدې روسيې ګوند) څو
کلنې واکمنۍ له دې مافيا سره سخته مبارزه وکړه، اوس روسيه
ترکنټرول لاندې يو هېواد دی، اقتصاد يې ورځ پر ورځ غورځېږي،
خپل پورونه يې ټول خلاص کړل، له خپلو طبيعي منابعو څخه په
اعظمي توګه ګټه اخلي ان پر لوېديزې اروپا باندې هم کله کله د
خپلو سرشاره طبيعي منابعو په واسطه سياسي فشارونه راوړي، د
پخواني شوروي نور غړي هېوادونه هم ورځ پر ورځ بېرته روسيې ته
احتياجېږي.)) ما کاڼي صيب ته وويل: [هر چېرته چې د فکر ازادي
نه وي، وده او پرمختګ په اساني سره نه شي رامنځته کېدلای، يو
وخت مې له مرحوم استاد محمد صديق روهي صيب څخه د
کمونيزم د شاته پاتېوالي او د شوروي د ړنګېدو په باب وپوښتل،
هغه وويل: ((په کمونيزم کې غټ مشکل د تجربې تکرار و.)) د هغه
نظر دا و؛ يوه تجربه چې څو ځله تکرار شي، نوښت نه رامنځته
کوي، بلکې همغه څه چې دي همغه بيا ترلاسه کېږي. روهي صيب
خپل دا مفهوم په يوه مثال کې لاښه واضح کړ. هغه وويل: ((يو

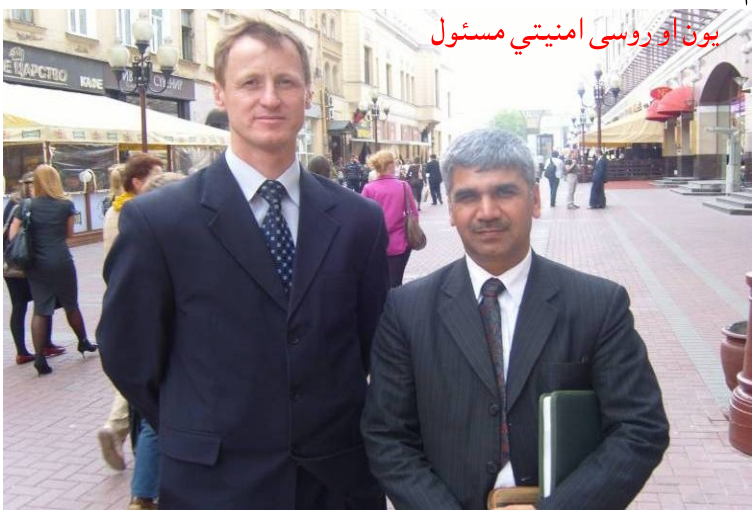
(c) ketabton.com: The Digital Library

روسي انجنير يو نكلي چا يبر جوړاوه، هر کال به يې همدا تجربه تکراروله، معاش به يې هم ثابت و، که لږ څه به يې په ډيزاين کې تغييږ راوړ، بيا به يې هم همغه معاش و، نو بنا پر دې، دې نوې تجربې او نوښت د ده په ژوند کې کوم خاص بدلون نه راوسته، نو ځکه خو د انسان د فطرت له مخې چې له خپلې شخصي ګټې سره يې لري، دی دېته نه هڅېده چې لانوې تجربه وکړي، خو که په مقابل کې په جاپان کې يو انجنير يو کال يو ماډل موټر جوړاوه او بل کال يې په هغه کې بدلون راوسته، نو د فابريکې خاوند ته دې بدلون ګټه رسوله او په مقابل کې يې نه يوازې دې انجنير ته تنخوا زياتوله، بلکې څو موټر يې هم په تحفه کې ورکول، نو په دې ډول انجنير تشويقېده، چې بل کال ته تر دې ښه ماډل موټر جوړ کړي، نو ځکه هلته په تجربه کې نويوالی راته او دلته همغه تجربه بيا تکرارېدله، د تجربې همدغه تکرار د کمونيزم او شوروي د پرمختګ مخه ونيوله.))

کاڼي صيب وويل: ((رښتيا هم فکري سانسور د پرمختګ مخه نيسي)). هغه زياته کړه: ((روسيه کې اوس د فکر ازادي شته خو بيا هم لاډېره ازادي نه ده رامنځته شوې، د اقتصاد په برخه کې ډېر پرمختګ شوی، روسيې د خپلو تېلو او ګازو بيې ډېرې لوړې کړې او له دې لارې ډېر عايدات ترلاسه کوي. همدا راز د منځنۍ اسيا هغه ګاز چې د روسيې له لارې نورو هېوادونو ته انتقالېږي، روسيه له هغو څخه هم ډېر ټکس اخلي، داسې هم ده چې دوی له منځنۍ اسيا څخه ګاز په ارزانه بيه اخلي او پر نورو يې په لوړه بيه

(c) ketabton.com: The Digital Library

خرڅوي.)) کانې صيب اکثره هغو ودانيو او ابادیو ته ګوته نيوله چې د همدې تېرو څو کلونو په بهير کې جوړې شوي دي. کانې صيب وويل: ((سره له دې چې دلته ډېر شيان نوي جوړېږي، خو بيا هم مسکو د نړۍ له هغو ښارونو څخه دی چې ډېره قيمتي په کې ده.)) په لاره کې ډېره زياته ګڼه ګوڼه وه ، نږدې يو نيم ساعت مو په لاره کې تېر کړ، مورږ سره دا ځل د ترافيکي پوليسو موټر هم مل نه و، يوازې يو امنيتي کس راسره و، چې مخکې سپټ کې ناست و، يو نيم ساعت وروسته د راډيو مرکز ته ورسېدو.

يون او روسی امنيتي مسئول

د مسکو انګازه: دا د هغې راډيو نوم دی چې مورږ يې مرکې ته بللي وو. شل دقيقې له دوو څخه تېرې وې چې د (مسکو انګازه) راډيو مخې ته ورسېدو، مرکې ته لالږ وخت پاتې دی، زما په لاسي کامره کې بېټرۍ کمزورې وې، نوې بېټرۍ مو هملته په يوه دوکان کې په (۱۲۲) روبله واخيستې، شاوخوا لږ څه پلي وګرځېدو، د (مسکو

(c) ketabton.com: The Digital Library

انګازه، راډيو شاته د انځورګرۍ يوه تاريخي کوڅه ده، چې ډول ډول عکسونه او لاس کښلي انځورونه په کې خرڅېږي، دغه کوڅه د «ستاري اربات» په نامه يادېږي او د مسکو ښار د منځنۍ برخې له ډېرو پخوانيو کوڅو څخه ده. هلته داسې انځورګر يا رسامان ولاړ وي، چې که څوک وغواړي انځور يې جوړ شي، نو په نږدې يوه ساعت کې يې ښکلی انځور په لاس جوړوي، ډېرې ښې او قيمتي

يون او محمد طاهر کانې

تابلوګاني هم هلته خرڅېږي، په دې کوڅه کې تر ګرځېدو وروسته ببرته د راډيو ستېشن پر لوري وخوځېدو چې د «نووی اربات» کوڅه کې يې موقعيت درلود. دا راډيو لکه په کابل کې د اف. ام (FM) راډيوګانو په شان وه، چې په مسکو کې زيات اورېدونکي لري، ژوندي پروګرامونه يې هم زيات دي، په موټرو کې ډېره ښه اورېدل کېږي، يو زيات شمېر اورېدونکي ورته راساً ټلېفونونه کوي، دوی

(c) ketabton.com: The Digital Library

ته نظرونه رالېږي او خپلې پوښتنې تر کوي. پنځه لس کم درې بجې د راډيو دفتر ته پورته شو، د تالاشۍ له نورمالو قواعدو معاف شو، ځکه چې يوه مسئوله ماموره مور ته په لومړي منزل کې د تالاشۍ محل ته راکښته شوه، په لفټ کې پورته شو، دفتر ته لاړو، په دفتر کې پر يوې اوږدې څوکۍ کېناستو، په دې اداره کې مې پر د ډوالونو ټول هغه ځړېدلي ستاينليکونه او مډالونه وليدل چې دې راډيو ته د ببلابېلو موسساتو، ارګانونو او اشخاصو له خوا ورکړل شوي وو. همدارنګه د روسيې او نړۍ د ځينو معتبرو شخصيتونو تصويرونه هم ځوړند وو، چې دې راډيو ته پر ببلابېلو وختونو د مرکو لپاره راغلي دي. لږه شېبه وروسته يې يو يو ګيلاس چای راوړ، مسوولې ماموريې وويل: ستاسو مرکه پر (۳) بجو پيلېږي، ما کانې صيب ته وويل: ((مرکه ژوندۍ ده؟)) هغه وويل: ((هو ژوندۍ ده.)) ما د راډيو ستوډيو ته ډېره سودا لرله، چې څنګه به وي، ځکه دا زما يو ارمان دی چې مور هم يو راډيو ټلويزيون او ښکلې ستوډيوګانې ولرو. ستوډيو ته ورننوتو، په ستوډيو کې مې ټول شيان له نظره تېر کړل، د افغانستان تر ستوډيوګانو ښکلې وه، خو بيا هم هغه شان چې ما اټکل کاوه هغومره ښکلې نه وه، ټول وسايل يې په چت کې نصب وو، مور د يوه ګردي مېز تر شا کېناستو، يوې ښځينه ژورنالیستې او يوه نارينه خبريال له ماڅخه پوښتنې پيل کړې، طاهر کانې د هغوی خبرې ماته او زما يې هغوی ته ژباړلې او راساً خپرېدلې، درې دقيقې دريو څخه تېرې وې چې مستقيمه مرکه پيل شوه. په پيل

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې په مسکو کې د جوړ شوي کنفرانس په اړه پوښتنه وشوه او ما د کنفرانس هدفونه او د افغاني هئیت ترکیب ورته تشریح کړل، ورپسې یې په افغانستان کې د پرمختګونو په اړه وپوښتل، دوی وویل دلته داسې فکر کېږي، چې افغانستان کې چندان پرمختګونه نه دي شوي؟ ما ورته د افغانستان پرمختیاوې او حالات پر درېو برخو ووېشل او بیا مې تشریح کړل: مثبت پرمختګونه، منفي پېښې او ځینې هغه کارونه چې باید ترسره شوي وای، خو ترسره نه شول. دوی پوښتنه وکړه، چې په افغانستان کې پر ښځو ډېر ظلمونه کېږي او هېڅ حقوق نه ورکول کېږي، ما ورته په ځواب کې وویل: ((د ښځو د حقوقو په برخه کې یو هغه مشکلات دي چې له پېړیو پېړیو راهیسې پاتې دي، په هغو کې د مذهب په نامه بندیزونه، ټولنیز او کلتوري دودونه هر یو پر خپل ځای خپل تاثیر لري، چې دا ستونزې بیا په څو کلونو کې نه شي اوارېدلای، د دې ډول ستونزو اوارولو ته ډېر وخت په کار دی، خو د افغانستان د اساسي قانون له مخې ښځې او نر د قانون پر وړاندې مساوي او برابر حقوق لري، له سیاسي پلوه د افغانستان اساسي قانون د ښځو حقوق دومره خوندي کړي، چې ان په ډېرو پرمختللو هېوادونو کې هم د ښځو د سیاسي ژوندانه په برخه کې دومره تضمین نه شته، همدا اوس د افغانستان په پارلمان کې په سلو کې (۲۷) ښځینه استازې دي، چې دا شمېر د روسیې او امریکا په شمول د نړۍ په یوه پرمختللي هېواد کې هم نه شته، همداسې نور پرمختګونه.)) دوی بیا په افغانستان کې د ازادې میډیا په باب

(c) ketabton.com: The Digital Library

وپوښتل او ويې ويل دلته داسې ويل کېږي، چې هلته د ميډيا په برخه کې ډېر پرمختګ نه دی شوی، ما ورته په ځواب کې وويل: ((هره هغه ټولنه چې له جنګ او اختناق څخه راووځي ټول مشکلات يې په يوځايي توګه نه حلېږي، طبعاً مشکلات شته، خو د رسنيو په برخه کې پر ډېر کم وخت په افغانستان کې دومره پرمختګ شوی، چې ساری يې د نړۍ په هېڅ هغه هېواد کې نه ليدل کېږي، چې تازه له جګړې څخه راوتلی وي، همدا اوس په افغانستان کې نږدې سل ازادې راډيوګانې فعاليت لري، تر لسو زيات ازاد ټلويزيونونه او تر نږدې يوزر عنوانو پورې ببلابېلې چاپې خپرونې فعاليت لري، دا د افغانستان په شان يوه هېواد لپاره ډېر لوی پرمختګونه دي، ان په ډېرو پرمختللو هېوادونو کې هم رسنيو پر دومره لږ وخت دومره زيات پرمختګ نه دی کړی.)) زمونږ د مرکې په ترڅ کې يو شمېر اورېدونکو چې دا راډيو يې اورېدله، په ژوندۍ بڼه ټليفونونه هم وکړل او د همدې مسايلو په اړه يې پوښتنې وکړې، ما ورته ځوابونه ورکړل، زما لپاره بڼه ګرمه او د دوی لپاره يوه معلوماتي مرکه وه، دوی ته هم تازه معلوماتو او ارقامو خوند ورکړ. د ببلګې په توګه ما د پوهنې په برخه کې ورته داسې معلومات ورکړل او ورته ومې ويل چې تر (۵۰۰۰) پورې نوي ښوونځي جوړ شوي، د مهاجرينو په برخه کې مې وويل چې نږدې دوه نيم مليونه مهاجر ببرته خپل هېواد ته راستانه شوي، نږدې (۳۵۰۰) کيلو متره سړک په اساسي ډول جوړ شوی، د سياسي او ټولنيزو پرمختګونو په باب مې هم ورته رڼا واچوله، ځينې نيمګړتياوې مې هم بيان کړې، ومې ويل

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې سياسي عدالت تامين شوی نه دی، جنګسالاران واکمن دي، په ټول هېواد کې امنیت تامین شوی نه دی، اداري فساد او رشوت زیات شوی، د ملکي تلفاتو شمېر ورځ پر ورځ زیاتېږي، ځینې مشخص تنظیمونه او جګړه ماران تر هر چا زیات واک لري، سره له دې چې د جمهوري ریاست او ملي شورا لپاره انتخابات شوي، خو قدرت لاهم په واقعي مانا ولس ته نه دی انتقال شوی. دا ډول معلومات دوی ته په زړه پورې وو، نو ځکه د روسي او روسۍ دواړو خبریالانو لپاره دا جالبه مرکه وه. مرکه چې پایته ورسېده، نو دوی ډېر خوشاله وو زیاته مننه یې وکړه، موږ تر خدای پامانې واخیسته، یوې مامورې موږ د راډیو تر خروجي دروازې پورې بدرګه کړو او په دې توګه د (مسکو انګازه) راډیو له ودانۍ څخه رابهر شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مسکو څو یادګاري ځایونه

کله چې له راډیو څخه رابهر شو، نو یو څه وخت مو درلود، چې د مسکو ځینې ځایونه وګورو، زمونږ بل ملګری (امبل خان) تیار له خپل موټر سره مونږ ته منتظر و، زه (یون)، طاهر کانې صیب او له مونږ سره یو کس امنیتي ساتونکی درپواړه د امبل خان په ګاډي کې کښناستو، امبل خان وویل: ((راځئ یو تاریخي ډګر به در باندې وګورو، په دې ډګر کې پر فاشیزم باندې د پخواني شوروي د بري یادګاري څلی جوړ شوی،دغه ډګر د (پارک پابیدي) په نامه

د روسیې د اتلولۍ یو یادګاري څلی

یادیږي. پخوا دې ځای ډېر ارزښت درلود، خو د شوروي تر رنګېدو وروسته هغه شان ارزښت نه لري او نه په کې هغه ګڼه ګوڼه وي، خو

(c) ketabton.com: The Digital Library

بیا هم ډېر خلک دلته راځي، ډول ډول ګلان هم شته لږ به پلي هم وګرځو.)) تر یو څو دقیقو مزله وروسته دې ډګر ته ورنږدې شو، په لاره کې مو د روسیې د بري هغه دروازه (تاق) ولیدل چې دوی یې د بري دروازه بولي. شکل او جوړښت یې کټ مټ په پغمان کې د ازادۍ څلي (تاق ظفر) ته ورته و. د تاق ظفر په څېر دا لویه دروازه د فرانسوي امپراتور ناپلیون پر لښکر د بري یادګار دی. ناپلیون پر (۱۸۱۲م) کال پر روسیې حمله وکړه او پر (۱۸۱۴م) کال یې ماتې وخوړه، د بري دروازه چې پر (۱۸۲۹م) کال یې بنسټ ایښودل شوی و، پر (۱۹۲۲م) کال دې ځای ته انتقال او په اوسنۍ بڼه ودانه شوه. دا څلی د یو داسې لوی واټ په منځ کې جوړ شوی چې د مسکو ښار له مهمو او لویو واټونو څخه ګڼل کېږي او هر پلو ته یې موټر په څلورو پنځو لیکو کې روان وي، خو له دومره پراخو سړکونو سره سره بیا هم د موټرو ګڼه ګونه او ترافیکي ځنډ و خنډ په کې له ورایه

محمد طاهر کاني، یون او امبل خان

محسوسېږي. تر څو دقیقو مزله وروسته هغه ډګر ته ورسېدو چې پر فاشیزم باندې د بري یادګاري څلی په کې جوړ شوی و، دا یو

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوی او ارت ډګر و، مخکې تر دې چې له موټر څخه کښته شو، امبل خان وویل: ((چترې به راواخلم خامخا باران و نه شي))، مور وخندل ومو ویل: ((نه بابا هوا دومره ترخه نه ده چې باران وشي.)) امبل خان وویل: ((د مسکو پر هوا باندې باور نه شته))، خو ماته هیڅ ممکنه نه ښکارېده، چې ګنې باران دې وشي. په واټ کې مو قدم وهل پیل کړل، هرې خواته سره او ژېړ ګلان وو، سره ګلان یې کټ مټ لکه په دښتو کې د غاټولو د ګلانو په شان وو، امبل خان وویل: ((دا ګلان ټول یوه اوونۍ عمر لري، یوه اوونۍ وروسته له منځه ځي))، د ګلانو پر دې لنډ عمر ډېر خفه شوم، امبل خان وویل: ((دلته او د مسکو په نورو اکثرو واټونو کې چې دا ګلان ګورې، دا هره اوونۍ نوي ایښودل کېږي، خپل خاص موسم لري.)) په کوم ځای کې چې مور پلي شو دغه ځای د بري یادګاري څلی او شاته یې پر فاشیزم د بري د یو لوی موزیم او یادګاري کمپلکس ودانۍ ده. دغه ټول کمپلکس په یوه پارک کې موقعیت لري، چې د (بري پارک) په نامه یاد ېږي او د دې ودانۍ شاته نور ډېر پراخ دی. دغه پارک او د بري پارک کمپلکس په ‹دیارلس نیم هکتاره› ځمکه کې پروت دی او د ببلابېلو ادیانو د پیروانو په درناوي په درېو خواوو کې یې یوه عیسوي کلیسا، یو مسجد او یوه یهودي سیناګوګیا جوړ شوي دي. پر فاشیزم د بري څلی یو سل څلوېښت اعشاریه اته (۸، ۱۴۰) مټره جګوالی لري او د جنګ د (۱۴۱۸) ورځو او شپو سمبولیکه څرګندونه کوي. پر (۱۹۵۸ م) کال د وخت واکمنو پرېکړه کړې وه، چې پر دې ځای به دغسې یو پارک جوړېږي، خو د

(c) ketabton.com: The Digital Library

پارک اوسنۍ بڼه او دغه ودانۍ د (۱۹۹۵م) د مې پر نهمه نېټه، پر فاشیزم د بري د پنځوسمې کالیزې په ویاړ پرانیستل شوه. پخوا شورویان او اوس روسان هر کال د مې پر نهمه نېټه پر فاشیزم د بري پر جشن ډېر ویاړي او د هغه وخت د جنګ د ګډونوالو ډېر قدر کوي، دوی وایي چې دا د دوی لپاره له اوښکو ډک جشن دی، ځکه شل ملیونه شورویان په کې وژل شوي او یا له لوړې مړه شوي دي. دوی په پام کې لري، چې پر راتلونکي (۲۰۱۰ م) کال پر فاشیزم د

محمد طاهر کاڼی، یون او امبل خان

بري پینځه شپېتمه کلیزه په ډېر شاندار ډول ونمانځي. په دې لوی ډګر کې شاوخوا وګرځېدو، عکسونه مو واخیستل. نور ګڼ خلک هم ټول پلي ګرځېدل، یادګاري تصویرونه یې اخیستل، د نړۍ دوه سوو مترو په واټن پر فاشیزم باندې د بري ځلي پر لوري وخوځېدو، ځلي ته لانه وو رسېدلي چې توري وربڼې راخرګندې شوې، ورسره

(c) ketabton.com: The Digital Library

سم څاڅکی څاڅکی باران پیل شو، ما فکر کاوه څه زمونږ په وطن

کې خو وایي: ((توره وبرول کوي، سپینه اورول)) خو دلته خبره سرچپه شوه، له څاڅکي څاڅکي باران سره باران نور هم زور واخیست، مونږ په ډېر تکلیف د ځلي ترځنګ یو څو قطعي عکسونه واخیستل، نور باران لاندې کړو، امبل خان چترۍ زما پر سر نیولې وه، ماته یې ویل: ((ته خو بلې غونډې ته هم ځې، باید

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوند نه شي او که مورِ لامده هم شو، پروا نه کوي، مورِ ورسره بلد

پر فاشیزم باندې د بري یادګاري څلی

یو.)) کانې صیب، امبل خان او زمورِ روسي امنیتي مسول خو باران دومره وځپل چې تنې یې هم ورته وچه پرې نه ښوده، یو څو دقیقې مو څلي ته ورځېرمه د یوه دېوال غاړې ته چې یو څه سرسوری یې

(c) ketabton.com: The Digital Library

درلود ، پناه وروړه ، خو هلته هم ګڼه ګونه زياته وه ، د ودرېدو ځای نه و ، لنډه دا چې باران ښه وشاربلو ، که څه هم باران ولاړ نه و ، خو زور يې يو څه کښناست ، ببرته د ګاډي د پارکېنګ پر لوري

د ورښت پر مهال د مسکو يو واټ

وخوځېدو ، يخ هم ښه وششنولو. دا ځای که څه هم ډېر په زړه پورې و ، خو موږ د شړکنده باران په وجه خوند تري وانه خيست ، خوند خو لاځه کړې ، چې په راتګ هم پنبېمانه وو ، تر موټر مو ځانونه ورسول ، ځانونه مو ټکوهل ، په موټر کې چې کښناستو ، نو امبل خان د موټر بخاری چالان کړه ، ورو ورو يې له موږه د يخنۍ څپې لرې کړې ، موټر کې ناستې او راحت ډېر خوند وکړ او د افغانستان د سفارت پر لوري رهي شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوه مابنامنۍ په افغاني سفارت کې

تر نیم ساعت مزله وروسته سفارت ته ورسېدو، په لاره کې پرله پسې باران د مسکو فضا تیاره کړې وه، په مسکو کې د داسې وربنت په حالت کې پلی تګ راتګ اسانه نه وي، ونې او بوټي ټول وینځلي ښکارېدل، کله چې سفارت ته ورسېدو، نو موټر مو د سفارت مخې ته په یوه ځای کې پارک کړ، سفارت ته داخل شو، مورږ او نورو مېلمنو ته د سفیر (زلمي عزیز)، کلتوري اتشې ډاکټر

لطیف بهاند، د پوځي اتشې مرستیال عبدالله اندړ او د سفارت نورو کارکوونکو هر کلی ووایه. مورږ باران ډېر ځپلي وو، څو شېبې مو د ښاغلي اندړ صیب په دفتر کې تېرې کړې، یو ګیلاس چای مو وڅښه، څو نور افغانان (د سفارت کارکوونکي) هم هلته ناست وو،

(c) ketabton.com: The Digital Library

یو بل سره مو تر تعارف وروسته، د هېواد پر حالاتو لنډ خبرې وکړې. بیا لاندې تلخونې (تکاوی) کې د کلتوري اتشې (بهاند صیب) دفتر ته کښته شوم، هلته ښاغلی اسدالله دانش، عبدالغفور لېوال، خپله بهاند صیب او یوه روسۍ مېرمن سره ناست وو، پر ډوډۍ خوراک مصروف وو، د ملایانو په خبره؛ لذیذ لذیذ طعامونه یې پر دسترخوان هموار وو. ماته یې ټینګ ست وکړ، ما ویل نه زه

به هال ته لاړ شم او له ټولو سره به یوځای ډوډۍ وخورم، له هغوی څخه د سفارت هال ته لاړم. په مسکو کې د افغانستان سفارت د افغانستان خپل ملکیت دی دا هم لکه د افغانستان د ځینو نورو سفارتونو د ودانیو په شان په افغانستان کې د بحران تر پیل دمخه حکومتونو د هڅو برکت دی. دا ودانۍ پر (۱۹۰۴ م) کال د هغه مهال د نومیالي مهندس (کیکوشف) له خوا جوړه شوې ده او پر

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱۹۲۱م) کال د هغه مهال د شوروي حکومت له خوا د امیر امان الله خان حکومت ته ډالۍ شوې ده، چې د مسکو ښار د منځنۍ برخې د (پوورسکایا) په کوڅه کې واقع ده. دا یوه لویه دوه پوړیزه ودانۍ ده چې د سفارت ټول اداري ضرورتونه په کې پوره کېږي. کله چې د سفارت په لاندینې پوړ کې هال ته لاړو، نو اکثره برخوال راغلي وو او نور هم د راتګ په حال کې وو. په هال کې د شلو تنو په شاوخوا کې اشخاصو ته څوکۍ او کوچونه ایښي وو، البته هال د نورو څوکیو د ځایونې ځای هم درلود. سفیر او نورو کارکوونکو مېلمنو ته هر کلی وایه او هر یو سره به د لنډ وخت لپاره ودرېده،

حاجي فضل کریم، نادرخان کټوازی، محمد عالم ایزدیار او سلیمان لایق

مېلمانه هم دوه دوه او دري دري تنه سره یوځای شوي وو او خپل خپل مجلسونه یې کول، په سفارت کې نه سفیر او نه هم کوم بل چا څه وینا وکړه. یوه نارسمي ناسته وه، چې هدف یې یوازې افغاني

(c) ketabton.com: The Digital Library

هئیت ته مېلمستیا وه. البته په دې مېلمستیا کې د کنفرانس یو شمېر روسي مامورین هم شامل وو. دې هال ته ورځېرمه په بله خونه کې ډوډۍ تیاره شوې وه، ښه مکلفه افغاني ډوډۍ وه. په بهر کې خپله ډوډۍ داسې یو نعمت وي، چې هر افغان یې ارمان کوي. ډوډۍ مو په ډېره ارامۍ وخوړه، خو د خوراک ترڅنګ مو خبرې او

افغاني هئیت په افغاني سفارت کې د ډوډۍ پرمهال

مجلسونه هم ترسره کړل. د ډوډۍ پر مهال ماته وویل شول، چې ستا په شمول څو تنه نور یو بل مطبوعاتي کنفرانس ته دعوت دي، څو شېبې نور هم په سفارت کې پاتې شو، نور ټول په خپل موټر کې لاړل او مونږ څو تنه بیا د مطبوعاتي کنفرانس په نیت سفارت ته ورځېرمه د یوې بلې ودانۍ پر لوري وخوځېدو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

له نیوزویک اوونیزې سره ناسته

د تګ پر مهال زه (یون)، په ولسي جرګه کې د ننګرهار د خلکو استازی (ببرک شینواری)، د پکتیکا استازی (سید اسحق ګیلاني)، ښاغلی احمد سیدي او د کابل پوهنتون استاد ښاغلی نسیم ګل توتاخیل سره ملګري وو. تر یو څو دقیقو مزله وروسته هلته ورسېدو. د یوه هوټل لومړي پوړ ته پورته شو، ډېره تاریخي ودانۍ معلومېده، د لرګي لویې دروازې او په هغو کې شوی نقش د هغې د تاریخي هویت څرګندونه کوله، د هوټل په نورو برخو کې هم زیات لرګي کارېدلي وو، چې له اوسنیو هوټلونو څخه د دې هوټل څرګند توپیر یې ښکاراوه. مورږ یې یوې خونې ته دعوت کړو، هلته یو اوږد مېز ایښی و، پرده پرې غورځېدلې وه، څلور څوکۍ یې یوه خوا څلور بله خوا، دوه څوکۍ په سر او دوه یې په بر کې ایښودل شوې وې، پر مېز له معمول سره سم د هوټلوالۍ کلتور عملي شوی وو، دسمالونه، ګیلاسونه او قابونه پرې ایښي وو، د څښاک او خوراک دوارو ترتیبات نیول شوي وو. په پیل کې خو مورږ ته ویل شوي وو چې دلته یو مطبوعاتي کنفرانس دی، خو کله چې د مېز دې څرنګوالي ته متوجه شو، نو پته راته ولګېده چې دلته یې یوې ګډې مرکې ته رابللي یو. که مورږ هر یو له دې حالت څخه خبر وای، نو کېدی شي چا ورته زړه نه وای ښه کړی، ځکه چې ټول ښه ستړي وو او هر یو غوښتل چې ژر خپل استراحتځي ته لاړ شي او ارام وکړي. کله چې د مېز تر شاکېناستو نو لومړی دوی ځان معرفي کړ:

(c) ketabton.com: The Digital Library

(الیـا) او (ایـرد) د نیوزویـک اوونیـزې مسـوولین یـو. دوی وویـل: ((نیوزویک دلته په روسیه کې هم خپرېږي، له امریکایي نیوزویک سره همکاري لرو، خو موږ مستقل یو، چا سره تعلق نه لرو، خپله کار کوو، خپله ځو، خپله یې لیکو، د روسیې په اخبارونو کې دا یوه مهمه اوونیزه ده.)) تر دې وروسته موږ هر یـو خپـل ځـان معرفي کړ. طاهر شینواری چې په مسکو کې د مېشتو افغانانو له جملې څخه دی، پر روسي ژبه ښه پوهېږي، هغه هم زموږ ملګری و او د ژباړې چارې یې سرته رسولې. زموږ د ډلې تر تعارف وروسته هغوی خپله لومړی پوښتنه پیل کړه:

پوښتنه: د روسیې او افغانستان د دې صفر روابطو په باب څه نظر لرئ، د سفر هدف مو څه دی؟

لومړی اغا صیب (سیداسحق ګیلاني) خبرې پیل کړې، د دې پوښتنې په ځواب کې یې وویل: ((روسیه زموږ لپاره ډېر اهمیت لري، روسیې افغانستان سره پخوا ښه اړیکي درلودل، موږ هیله لرو، چې روسیه پخواني اړیکي بېرته ټینګ کړي، زه د افغانستان د خلکو په استازی د روسیې له خلکو غواړم له افغانستان سره په اقتصادي، تجارتي او نورو برخو کې خپلې دروازې بېرته خلاصې کړي، افغانستان په شپږ ویشت کاله جنګ کې ډېر خراب شوی، بیا جوړونې ته ضرورت لري.))

دویمه پوښتنه: له امریکایانو سره مو مناسبات څنګه دي، تاسې څه فکر کوئ، څه پېښېږي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا پوښتنه له ټولو څخه وه، خو ښاغلي ببرک شينواري لږ چالاکي وکړه، ژر يې داپوښتنه ماته راجع کړه، ويې ويل: ((يون صيب د دولت په امنيت شورا کې دی، د دولت په نمايندګۍ به دی دې پوښتنې ته ځواب ورکړي.))

ما وويل: ((سمه ده، ځواب به يې ورکړم، خو په خپلې استازۍ، نه د دولت په استازۍ، ځکه چې دولت کې خو هر ډول خلک دي، زه د هغوی استازي نه شم کولای.

زما نظر خو دادی چې د سپټمبر د يوولسمې نېټې تر پېښې وروسته امريکا ته د دې زمينه برابره شوې، چې افغانستان کې پوځي حضور ولري. د ملګرو ملتونو د امنيت شورا د پرېکړې له مخې چې روسيه هم په کې شامله وه، امريکايانو افغانستان ته لښکر کشي وکړه او بيا تر هغه وروسته د نړيوالو په مرسته د بن کنفرانس جوړ شو، لومړی موقت، بيا انتقالي او بيا منتخب حکومت رامنځته شو او د افغانستان حکومت دغه بېلابېلې بڼې خپلې کړې، دا چې يو هېواد بل هېواد ته لښکرې لېږي، طبعاً هغوی د خپلو ګټو د خوندیتوب لپاره دا کار کوي، خو افغانستان ته د امريکا راتګ د ملګرو ملتونو د پرېکړو له مسيره تېر شوی، د دوارو حکومتونو ترمنځ مناسبات ډېر ښه دي، خو د ملکي تلفاتو او د کورونو د تلاشۍ او ځينو نورو مسايلو پر سر اختلافات شته، دا چې هلته څه پېښېږي، ټول پرې خبر يو، خصوصاً په امنيتي برخه کې اند ښښې شته، د جګړې پراختيا د زيات تشويش وړ خبره ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زما خبرو پسې ښاغلي احمدسيدي خبرې پيل کړې، هغه وويل:

احمد سیدی

((د افغانستان مشکل يو منطقه يي مشکل دی، بايد د منطقې هېوادونه لکه روسيه، د منځنۍ اسيا هېوادونه، ايران، پاکستان، چين او هندوستان د دې مشکل لپاره په ګډه کار وکړي. د دې ترڅنګ په دولت کې اداري فساد، مخدره مواد، ناکامه دولتداري او نور ټول په دې کې شامل دي چې حالات يې خراب کړي دي.))

پوښتنه: امريکايان له معتدلو طالبانو سره مذاکره غواړي؟

سيدي صيب ورته په ځواب کې وويل: ((فکر نه کوم چې دا کارونه کومې نتيجې ته ورسېږي.))

پوښتنه: زلمی خليلزاد په دوبۍ کې له طالبانو سره خبرې کوي؟

سيدي صيب: ((دا هسې اوازې دي، د شهرت لپاره اوازې خپروي، حتی کرزی هم د زړه له کومې طالبانو سره روغه جوړه نه کوي.))

ببرک شینواری

دې پسې ببرک شينواري د پوښتنې ځواب وغځوه: ((د نن ورځې طالبان له پرونيو طالبانو سره فرق لري. صوبه سرحد کې يې ډېرې سيمې نيولې دي، قبايلي سيمې يې نيولې دي، اوس په مليونونو خلک په

(c) ketabton.com: The Digital Library

قبايلي سيمو کې راپورته شوي، پخوا يوازې چيچن، عرب او نور وو، خو اوس خبره ډېر لوړ حد ته رسېدلې ده. کېدی شي د دوی له يو غټ ګروپ سره خبرې وشي، خو خاصو طالبانو سره خبرې ونه شي. مهمه خبره دا ده چې خبرې څنګه وشي؟ که د افغانستان په باب خبرې وشي، ښه به وي.))

يون

دې پسې مـا (يون) تـه هـم پـر پورتـه موضوع د تبصرې بلنه راکړل شوه، مـا وويـل: ((د طالبـانو تـر چتـر لانـدې څـو ډلې راټاله دي: يو ګروپ خپله القاعده دی چـې هغـوی چاسـره خصوصـاً لـه خپلو مخالفينو سره د خبرو او مفاهمې کومه سابقه نه لري، دويمه هغه ډلـه ده چې د طالبـانو په نامـه فعاليـت کـوي، خو اکثره د پاکستان له استخباراتو سره اړيکي لري او افغانان هم نه دي، بله ډله هغه افغان طالبان دي چې د امريکايانو لـه خـوا يـې واک نسکور شو، افغاني طالبانو سره خبرې ممکنې دي، خو هغـه وخت چې د افغانستان د حکومت په سياسي او امنيتي سکتور کې پراخ اصلاحات راشي، پوځ په واقعي مانا ملي او بې طرفـه شـي، د مشخصو سياسي ډلـو لـه انحصـاره ووځـي او هـېڅ افغـان يـې پـردی ونـه ګڼـي، د دې ترڅنګ د طالبـانو ځينـو مخـالفو ډلـو تـه چـې پـه حکومـت کـې د بهرنـي فشـار پـه وجـه تـر حـده زيـات امتيـاز ورکـړل شوی، دا نامشروع امتياز يې د عـدالت حد تـه راټيټ شـي تـر هغـه

(c) ketabton.com: The Digital Library

وروسته که خبرې پيل شي او نړيواله ټولنه په تېره بيا امريکايان هم د دې خبرو يوه تضميني برخه وي، کېدی شي خبرې يوې مطلوبې نتيجې ته ورسېږي.

ما چې خپلې خبرې خلاصې کړې نو توتاخېل صيب ته مې چې تر دې وخته يې هېڅ خبرې نه وې کړې او اوسېله يې هم ښه تنګه شوې وه، پام شو، ما وويل: ((مورږ ټولو خو خبرې وکړې، اوس نو د توتاخېل صيب نوبت دی څه يې چې زړه غواړي، هغه دې په زور او زېر سره ووايي)) بيا نو توتاخېل صيب خپلې خبرې داسې پيل کړې: ((افغانستان د تاريخ په اوږدو کې له ډېرو مشکلاتو سره مخامخ شوی دی: اول د تزاري روسيې او برتانوي هند ترمنځ د لويې لوبې مشکل روان و، بيا د امريکا او شوروي اتحاد ترمنځ رقابت روان و، درېيم د بن کنفرانس نيمګړتياوې دي، چې تاثيرات يې تراوسه منفي دي، اوس د انتخاباتو مشکلات دي، د خارجي قواوو شتوالی دی، طالبان بل اړخ دی، په تېرو اوو کلونو کې نړيواله ټولنه او افغان حکومت دواړه ناکام دي، زمورږ وړاندېز دا دی، چې يوه رښتينې لويه جرګه دې جوړه شي او دې مهم سوالونه دې حل کړي:

نسيم ګل توتاخېل

(c) ketabton.com: The Digital Library

د برش کاله کېږي افغانستان د لويو قوتونو د جګړې ډګر دی، مورږ غواړو له طالبانو او وسلوالو مخالفانو سره په ربښتيني ډول خبرې وشي، نو ځکه مورږ د بارک اوباما وروستی وړاندیز تائیدوو، خو د عسکرو د ډېرولو نظر نه تائیدوو. که چېرې اوس ټاکنې وشي، نو دا انتخابات به تحمیلي شکل ولري، واقعي ټاکنې به نه وي. شل فیصده خلک په ښارونو او نور په اطراف کې اوسي، (۲۰-۲۲) ولایتونو کې امن نه شته، خلکو د انتخاباتو کارتونه نه دي اخیستي او که اخیستي یې هم وي مخالفین کولای شي په اسانۍ سره انتخابات اخلال کړي، تاسو نه شئ کولای پر هر صندوق عسکر ودروئ، اوسنۍ وضعه هغه حالت ته ورته ده، چې د پخواني شوروي اتحاد پر وخت وه، مورږ د تېرو انتخاباتو تجربه لرو، دا ټاکنې به شفافې نه وي، اوس خارجي فکتور ټاکونکی رول لري، که ټول ولس وغواړي یو ځوک جمهور رئیس شي، خو چې امریکا او ناټو یې ونه غواړي، هغه جمهور رئیس کېدلای نه شي، حکومت له تنظیمونو جوړ دی، اداري فساد زیات شوی دی، ملګرو ملتونو ته هم فساد رسېدلی دی، د خارجي قواوو شتوالی حساس حالت کې دی، روسانو له انګرېزانو او امریکایانو له روسانو عبرت وانه خیست، حل لاره دا ده چې د لویې جرګې له لارې مشکل حل شي.))

د توتاخېل صیب په خبرو پسې اغا صیب (سید اسحاق ګیلاني) وروستۍ خبرې وکړې، ویې ویل: ((مورږ سولې ته ضرورت لرو، ځوک چې په دې لاره کې مرسته وکړي، مورږ یې هر کلی کوو، نور زمورږ مینديې د خپلو ماشومانو مړینه نه شي زغملای، دا که د

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځانمرګو د بريدونو او يا د امريکايانو د بمبارډمان له املـه وي، زمـوږ لپـاره غـم دی، مـوږ سولې ته ټرې يو.)) اغا صيب د ټولو په استازی د نيوزويک اوونيزې لـه دې مسـوولينو او خبريـالانو څخـه مننـه وکړه او دې سره مرکه يا مرکې پايتـه ورسېدې.

سيد اسحاق ګيلاني

تـــر هغـــه وروســـته د مېلمســـتون پـــر لـــوري وخوځېدو، تر يوه ساعت زيات مزله وروسته هلتـه ورسېدو، ښه ستړي وو، ما او کاڼي صيب څو شېبې زما د ليکنې پر کمپوز او ژباړې تېرې کړې، خو کمپيوټر کې مشکلات وو، کار ونه شو، کاڼی صيب د خپلې خونې پر لوري وخوځېد او پر ما هم د خوب ښاپېرۍ خپل وزرونه وغوړول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د روسيې د مشرانو جرګې له هئيت سره کتنه

د مې (۱۳) مه نېټه د چهارشنبې ورځ وه، سهار وختي له خوبه پاڅېدم، پر خپله لیکنه مې یو ځل بیا کار وکړ، تر هغه وروسته مې لیکنه کانې صیب ته د ژباړې لپاره ورکړه، اوه نیمې بجې چای ته لاړو، چای مو وڅښه، ملګرو سره مو ګپ شپ ولګاوه، پر پروګرام مو ځان خبر کړ. اته نیمې بجې مو له مېلمستون څخه د خپل پروګرام لپاره ټاکلي ځای ته حرکت وکړ. لاره کې ونې بوټي ټول بیا باران وینځلي وو، ترافیکي پولیسو زمونږ د سورلۍ موټر ته لاره خلاصوله، ښایسته مزل مو وکړ، شاوخوا منظرې مې یوه یوه له نظره تېره کړه، د اکثرو افغانانو دا عادت وي، چې کله هم بهر ته لاړ شي، نو چې کومه ښکلې منظره وګوري، زړه یې غواړي چې داسې ځایونه او منظرې یې په خپل وطن کې وي، د ښو افغانانو ښه شیان پر خپل وطن لورېږي. کله کله به د خوب یوه نرۍ څپه هم راباندې راغله، خو زما عادت دی چې کله هم بهر ته لاړشم، نو کتابچه او قلم مې تیار پر ماشه سواره کړي وي، پر همغه وخت اکثره یادښتونه اخلم او ځینې هم حافظې ته سپارم، لس بجې او پنځه لس دقیقې وې چې د روسیې د پارلمان مشرانو جرګې ودانۍ ته ورسېدو، ټول له موټر کښته شو او د مسوول مامور له خوا تر معمولي چک وروسته ودانۍ ته داخل شو، ډېره لویه او ښکلې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ودانۍ وه، شل کم يوولس بجې وې چې مشرانو جرګې ته لاړو، هلته په يوه واړه هال کې چې نږدې پنځوس کسان په کې ځايېدل، کېناستو. هغه څوک چې تر مورِ لږ څه دمخه ورغلي وو، هغوی د اوږده مېز ترشا پر تنظيم شويو څوکيو کېناستل، نور پاتې کسان شاته پر نورو څوکيو کېناستل، زه هم شاته پر يوې وروستۍ څوکۍ کېناستم، خپل قلم او کتابچه مې د ليک لپاره تيار کړل. کله چې ټول پر خپلو ځايونو کېناستو، نو په پيل کې د روسي هئيت له خوا افغاني هئيت ته هر کلی وويل شو. ويناوالو وويل: ((د روسيې فدراسيون له خوا تراوسه پورې داسې يو افغاني هئيت ته هرکلی نه و ويل شوی، فکر کوم زمورِ کار به مثمر وي، غواړم د روسيې هئيت غړي دروپېژنم.

د روسيې د مشرانو جرګې هئيت

(c) ketabton.com: The Digital Library

زه (تورشین الکساندر پورفیرېوېچ) د روسیې فدراسیون مشرانو جرګې لومړی معاون او له افغانستان سره د همکارۍ د کمېسیون غړی یم. زمونږ دا ځل ملګري (پاتیلیېف الېګ ایفګېنېویچ) د مشرانو جرګې غړی او د افغانستان د کمېسیون معاون دی، د دارالانشا غړي هم تشریف لري، دا ځل ملګری مې د نړیوالو اړیکو د کمېسیون رئیس دی.

څرنګه چې اوس په شورا کې غونډه روانه ده، د شورا رئیس غونډې ته خپل رپوټ وړاندې کوي، نو ځکه یې په ننني غونډه کې ګډون ونه کړای شو، زه غواړم پر دې خبره ټینګار وکړم، چې زمونږ او افغانستان ترمنځ مناسبات ښه کېږي. زمونږ مناسبات د ودې په حال کې دي، څرګنده خبره ده چې د فدراسیون شورا غواړي دا مناسبات نور هم پیاوړي شي، پخوا مونږ له افغانستان سره ښه روابط درلودل، لوړې ژورې په کې تېرې شوې دي، شوروي اتحاد لومړنی هېواد و، چې د افغانستان استقلال یې په رسمیت وپېژنده، غواړو مناسبات مو صعودي حرکت وکړي. دوو ټکو ته غواړم اشاره وکړم:

په لومړي سر کې مونږ په هېڅ وجه له دې سره موافق نه یو چې تروریزم له اسلام سره اړیکي لري، دا زمونږ رسمي نظر دی، په روسیه کې زیات مسلمانان شته، روسیه هم له اسلامي هېوادونو څخه یو دی، ډېر زیات مسلمانان دلته اوسېږي، دا زمونږ لپاره یو عنصر دی چې باید همېشه یې په پام کې ونیسو، زمونږ موقف دا دی چې تروریستان کوم نظر لري، دا د هغوی خپل نظر دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بل نظر مو دا دی، چې خلک فکر کوي افغانستان له مخدره موادو سره تماس لري، په ځینو برخو کې کېدی شي سم وي، خو په ځینو برخو کې نه، زمونږ لپاره افغانستان داسې یو هېواد دی چې مونږ ته له څو اړخونو اهمیت لري: افغانستان په دولتمندۍ کې اوږده تجربه لري، د مخدره موادو ترځنګ کېدی شي پر نورو برخو هم بحث وشي، که اروپا کې تقاضا نه وای، نو په افغانستان کې به کوکنار نه کرل کېدل. د پارلماني چارو په باب کېدی شي، بحث وکړو، تماسونه ورځ په ورځ زیاتېږي، سبا پترزبورګ ته یو بل مشترک هئیت هم راروان دی، په هغه کې بېلابېل هئیتونه شامل دي. اوس ستاسې له هئیت څخه هیله کوم، چې خپل نظرونه واوروي او هیله لرم چې په مشخصو وړاندیزونو مشخصو نتیجو ته ورسېږو.))

د افغاني هئیت برخوال

(c) ketabton.com: The Digital Library

د افغاني هئيت په استازۍ په پيل کې ښاغلي سيد اسحق ګيلاني ته نوبت ورسېد ، هغه خپلې خبرې داسې پيل کړې:

((زه له تاسې نه تشکر کوم. د خپلو ملګرو په اجازه، د افغانستان د مشرانو جرګې معاون حامد ګيلاني بايد راغلی وای، خو زه د هغه او خپلو ملګرو په نمايندګۍ خبرې کوم، زه د افغانستان په ولسي جرګه کې د بهرنيو اړيکو د کمېسيون غړی يم، زمونږ دا اوسنی هئيت د ولسي جرګې او مشرانو جرګې له غړو او پوهانو څخه جوړ دی، زه ستاسو د خبرو په تائيد په لنډيز سره وايم: مونږ د روسيې او افغانستان روابط پر دربو برخو وېشو: لومړی پړاو د افغانستان خپلواکي په رسميت پېژندل دي، دويم پړاو پر افغانستان د شوروي اتحاد حمله وه، دا هم زمونږ لپاره يوه نه هېرېدونکې رابطه ده او بل پړاو اوسنی پړاو دی. افغانستان خپلو پخوانيو دوستانو ته په درنه سترګه ګوري، د هغو د روابطو هر کلی کوو ، مونږ هيله لرو روسيه د افغانستان د بيا ودانۍ په برخه کې ښه برخه واخلي. مونږ د تروريزم ښکار شوي يو، د تروريزم مرکزونه په افغانستان کې نه شته، هغوی نه دين لري نه قانون، له تروريزم څخه زمونږ هره مور په ژړا ده، مونږ سولې ته اړتيا لرو، تروريستان پايتخت نه لري، که افغانستان يوازې پرېښودل شي، نو دا به د تروريزم مرکز شي او ټول ګاونډيان به ورسره په تکليف شي، بل مشکل مخدره مواد دي، کرل کېږي په افغانستان کې خو ګټه يې نړيواله مافيا وړي، همدا مافيا ده چې دا مواد نوړي نړۍ ته صادروي، د هيروينو د جوړولو درمل له اروپا څخه افغانستان ته راوړل کېږي، له دې

(c) ketabton.com: The Digital Library

کسانو څخه څوک په دې ملکونو کې نه دي محاکمه شوي، خو تور همېشه پر افغانانو لګول کېږي، د دولتداری په برخه کې یوه اندازه مشکل لرو، د انتخاباتو یوه دوره مو تېره کړې ده، اوس د تاکنو په درشل کې یو، زه هیله لرم زمونږ خلکو ته دا حق ورکړای شي چې خپل برخلیک په خپله وټاکي، د افغانستان خلک له لاسپوڅو نظامونو څخه ستړي شوي، انتخاب د خلکو حق دی، نړیوال باید

د افغانانو دې حق ته قایل شي او دا حق ورته حاصل شي.)) د ګیلاني صیب خبرې همدلته پایته ورسېدلې، د غونډې چلوونکي وویل: ((ګیلاني صیب نه منلې. اوس زه هیله کوم چې یو تن له سناتورانو څخه او یو تن له علمي شخصیتونو څخه هم خبرې وکړي)) او دې سره یې زیاته کړه: ((مونږ ستاسو له تېږس سره موافق یو، مونږ ببخي تیار یو افغانستان سره مرسته وکړو چې ډیموکراټیک بنسټونه یې په پښو ودرېږي، لکه څنګه چې تاسې

(c) ketabton.com: The Digital Library

وویل، د نړۍ هېڅ هېواد د افغانستان پر خلکو د خپل نظر د تحمیل حق نه لري؛ کابل نه د واشنګټن او نه د مسکو لاسپوڅی دی، دا خپله د یوه مستقل هېواد مرکز دی، افغانان خپله کولای شي پرېکړه وکړي، لومړۍ تجربه بریالۍ وه او دا تجربه باید وغځول شي. زه د افغانستان د انتخاباتو پر قانون نه پوهېږم خو په مشترک المنافعو هېوادو کې د انتخاباتو متخصصین شته، که چېرې ضرورت شي د انتخاباتو د شفافیت په باره کې به تاسې سره مرسته وکړو. له تاسو نه ډېره مننه.)) پر دې وخت د روسیې لوري دې لوړپوړي چارواکي وویل: ((زه اوس د بل افغان هئیت د هرکلي لپاره هوایي ډګر ته ورځم، اوس خپل بل ملګري (پاتیلیېف الېګ ایفګېنېویچ) ته وخت ورکوم، دی له افغانستان سره د روابطو د کمېسیون معاون دی.)) تر دې وروسته همدې معاون خبرې پیل کړې: ((ښاغلی ګیلاني او د هئیت درنو غړو! په روسیه کې په ډېر احترام سره د روسیې او افغانستان پخواني مناسبات یاد ږرې په تېره بیا اقتصادي پروژې، په روسیه کې په ادبي برخه کې (سلیمان لایق) او په پوځي برخه کې (احمدشاه مسعود) ته په ډېر قدرګوري، په پنځوسمو کلونو کې چې په غزني، خوست او نورو سیمو کې د لایق اثار د خلکو څومره خوښ دي، دلته هم د خلکو خوښږي. د پارلمان د یوه غړي په توګه مونږ کوښښ وکړ داسې یو ګروپ جوړ کړو چې د افغانستان له پارلمان سره خپل روابط ولري او روابط پراخ کړي. مونږ ته د افغانستان دولتمندي او په تېره بیا د لویو جرګو جوړول ډېر په زړه پورې دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زه د هغه کمېسیون غړی یم چې د روسیې او تاجکستان د پارلمانونو ترمنځ جوړ شوی دی. دغه کمېسیون غواړي د دواړو پارلمانونو د انکشاف په برخه کې نور قوانین جوړ کړي، کېدی شي دا تاسو ته هم درکړو او تاسې تړې ممکنه ګټه واخلئ، تجربو داسې ښودلې ده چې د پارلمانونو ترمنځ د روابطو په نتیجه کې د ولسونو ترمنځ همکاري زیاتېږي او اقتصادي پرمختګ رامنځته کېږي. روسیه کولای شي د انرژۍ او اوبو د تنظیم او منابعو په برخه کې پانګه واچوي او له افغان ولس سره مرسته وکړي، مخکې یې هم په دې برخه کې کار کړی دی. زمونږ او د منځنۍ اسیا د ځینو هېوادونو ترمنځ د ډله ییز امنیت یو تړون دی. غواړو په پارلماني برخه کې هم داسې یو تړون ولرو. له تاجکستان، قزاقستان او د منځنۍ اسیا له ځینو نورو هېوادونو سره د تروریزم پر ضد د همکارۍ تړون لرو. افغانستان او پاکستان کله کله په کې د ناظر په توګه ګډون کوي، غواړو د دې هېوادونو د پارلمانونو ترمنځ هم داسې یو تړون ولرو، چې دا هېوادونه یو بل سره همکاري وکړي. تر دې تړون وروسته مونږ یو بل سره زیات پوځي تمرینات وکړل، د چین نظامي متخصصین هم حاضر دي چې مونږ سره په دې برخه کې مرسته وکړي، په دې برخه کې یو بین المللي کمېسیون فعالیت کوي، هدف دا دی په پوځي برخه کې داسې یو نمونه یې قانون جوړ کړو چې یو بل سره د عاجلو خطرونو پر وخت مرسته وکړي. سره له دې چې اوس د تاجکستان پر پوله روسي قواوې نه شته، خو هلته امنیت ښه دی. وروستی وړاندیز دادی، که د دواړو

(c) ketabton.com: The Digital Library

هېوادونو د مشرانو جرګې له خوا يو کمېسيون جوړ شي چې دواړه هېوادونه يو بل سره همکاري وکړي، ګټور کار به وي. مخکې مې له خپل رئيس سره خبرې وکړې، تاسو سره يې د خپلې همکارۍ ډاډ راکړ، افغانستان مورد ته ستراتيژيک ارزښت لري او زمور پخوانی ملګری دی، افغانستان په سيمه کې ډېر اهميت لري او مورد يې پر وړاندې بې تفاوته نه يو.))

ښاغلي سيداسحق ګيلاني بيا ورځخه مننه وکړه ويې ويل: ((تاسو يادونه وکړه (يون)، (لېوال) او (توتاخېل) هم زمور مهمې ادبي څېرې دي او زمور د تاريخ د ځلانده څېرو په توګه ياد ېږي، د يو تن نوم مو واخيست د دوی يادونه به زه وکړم، اوس يو بل ټکی يادوم: د افغانستان ولسي جرګه هم د پارلماني هئيتونو په ترکيب کې بين الپارلماني هئيتونه لري، مشرانو جرګې هم دا کار کړی دی، افغانستان د ترکيې او پاکستان د پارلمانونو د بهرنيو اړيکو له کميسيونونو سره رابطې ټينګې کړي، هيله لرم له نورو هېوادونو سره هم دا روابط پراخ شي.))

د ښاغلي ګيلاني په خبرو پسې په مشرانو جرګه کې د پنجشېر د خلکو استازی ښاغلي محمد عالم ايزدیار ته نوبت ورسېد، هغه د خپلو خبرو په پيل کې وويل: ((زه د افغانستان د مشرانو جرګې منشي صيب ته بلنه ورکوم چې په پيل کې خپلې خبرې وکړي.)) د مشرانو جرګې منشي وويل: ((زه عبدالخالق حسيني يم، په مشرانو جرګه کې د لغمان د خلکو منتخب استازی او د دې جرګې منشي. (۹۲) کاله کېږي چې د افغانستان او روسيې ترمنځ د دوستۍ ټرون

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاسلیک شوی دی. د تاریخ په اوږدو کې ډېرې لوړې ژورې لري، ډېر هئیتونه به تللي او راغلي وي خو دا هئیت ډېر اهمیت لري، په دې وختونو کې روابط ساړه شوي باید دا روابط بېرته ګرم شي. زما ملګري به د تروریزم، مخدره موادو او پارلماني روابطو په باب نن خبرې وکړي. تروریزم یوه نړیواله پدیده ده چې روسیه باید د هغې په له منځه وړلو کې مرسته وکړي، تروریستان مسلمانان نه دي، هېڅ تړاو ورسره نه لري، موږ ډېر علاقه مند وو چې د نړیوالې ټولنې په راتګ سره به په افغانستان کې تروریزم ختم شي، خو ختم نه شو لازیات شو، موږ له نړیوالې ټولنې څخه په کلکه غوښتنه کوو، چې د دې پدیدې مخه ونیسي، د مخدره موادو په برخه کې هم د نورې همکارۍ غوښتونکي یو. د پخواني شوروي اتحاد د همکارۍ یوه بڼه بېلګه د ننګرهار لوی کانال او د درونټې بند دی، چې د خلکو لپاره یې اوس هم یو سالم مصروفیت برابر کړی دی.

د افغاني هئیت غړي: حسیني، توتاخیل او سراج

اوس دا کانال خراب شوی، زه هیله لرم د روسیې د مرستې په نتیجه کې دا کانال بېرته جوړ شي. دغه راز د لویو لارو جوړول، د

(c) ketabton.com: The Digital Library

کابل مرکزي سیلو، پولیټختنیک او نورو برخو کې هم همکارۍ ته اړتیا شته، د کورونو جوړولو فابریکه هم له منځه تللې، دا فابریکه هم باید بیا ورغول شي، د روابطو جوړول او د پارلمانونو نړۍ کول پر حکومتونو تاثیر لري، زموږ د هئیتونو تګ راتګ به ملتونه نور هم نړۍ کړي، د روسیې هېواد باید اخلاقاً زموږ د هېواد په بیا جوړونه کې همکاري وکړي، د کمیسیونونو یا په پارلمانونو کې د دوستۍ د کمېټو ایجادول یو ښه ګام دی، د قوانینو په برخه کې زما وړاندیز دادی، چې د مشرانو جرګې د جوړښت په باب موږ ته یوه یوه کاپي معلومات راکړئ چې موږ ترې ګټه پورته کړو.))

د حسیني صیب خبرې چې دې حد ته ورسېدې نو په مشرانو جرګه کې د پنجشېر د خلکو استازي ښاغلي محمدعالم ایزدیار خپلې خبرې پیل کړې، هغه وویل: ((زه خوښ یم چې دروسیې فدراتیف د مشرانو جرګې له هئیت سره راته د خبرو اترو زمینه مساعده شوه. مهمې مسلې حسیني صیب او اغا صیب ګیلاني صیب) یادې کړې، زه غواړم یو څو ټکو ته اشاره وکړم: لومړی له روسي لوري مننه کوم چې تروریزم یې له اسلام سره ونه تړه او مخدره مواد یې له افغانستان سره ونه تړل، دا چې ادبي شخصیت لایق صیب او ((ملي اتل)) احمدشاه مسعود یې د تروریزم قرباني شوی، یاد کړل، مننه کوم.

د تروریزم پر ضد باید یوه منطقه یي هماهنګي رامنځته شي، د پارلمانونو ترمنځ د اړیکو د پراختیا غوښتونکي یو. موږ د روسیې

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پارلمان یو لېست ترلاسه کړ، مورږ هم یو لېست درلېږلی، خو تراوسه یې درک نه شته، پارلماني روابط ښه دي.))

د ایزدیار صیب خبرې همدلته پای ته ورسېدې، مورږ یو څو تنه باید یو بل ځای ته د مطبوعاتي کنفرانس لپاره تللي وای، د اغا صیب او حسیني په خبرو کې مې هڅه کوله چې کومه وقفه پیدا کړم او له غونډې اجازه واخلم، خو موقع برابره نه شوه، کله چې ایزدیار صیب خپلو خبرو ته ټکی کېښوده، نو په همدې ترڅ کې له خپلې څوکۍ پورته شوم، د غونډې له چلوونکي او برخوالو مې اجازه واخیسته، ما وویل: ((مورږ څو تنه یو مطبوعاتي کنفرانس ته روان یو، هغه ته د اجازې ترڅنګ د یو دوه جملو اجازه هم غواړم او هغه دا چې مخکې د غونډې ښاغلي چلوونکي وویل: دا حقیقت مورږ ته معلوم دی چې تروریزم له اسلام او مخدره مواد له افغانستان سره هېڅ رابطه نه لري. دا ښه خبره ده چې دوی دا حقیقت منلی خو یو بل حقیقت هم باید ومني چې طالبان له پښتنو سره هېڅ رابطه نه لري، نه طالبان پښتانه دي او نه پښتانه طالبان، ځکه چې طالبانو پښتنو ته دومره زیانونه اړولي چې شمېر یې نه کېږي، نو یو څوک چې د یو قوم د تباهۍ سبب کېږي، هغه قوم باید هغه سره په رابطه تورن او محکوم نه شي، هیله لرم چې روسي چارواکي دا حقیقت هم ومني!)) زما خبرې د روسیې فدراتیف د مشرانو جرګې د غړي او د دې غونډې پر چلوونکي ډېرې ښې ولګېدې، په شونډو کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

موسکی شو، ویې ویل: ((دا هم یو حقیقت دی، ربنتیا هم پښتانه طالبان نه دي، د طالبانو له لاسه پښتانه ډېر کړېدلي دي، پښتانه د زغم او اوسېلې خلک دي.)) د دوی بحث دوام پیدا کړ، خو زه (یون)، نادرخان کټوازی محمد عالم ایزدیار او ډاکټر برهان شینواری تړې په مطبوعاتي کنفرانس کې د ګډون لپاره راووتو.

کله چې له غونډې راووتو، نو ایزدیار صیب راته په دهلېز کې وویل: ((بسیار سوال برجا و مهم رامطرح کردی، واقعاً همینطور

افغاني او روسي هیئتونه

است پشتونها از دست طالبها بسیار رنج دیده.)) خو کله چې موږ د شپې مېلمستون ته لاړو، نو اکثرو دوستانو بیا راته وویل: ((تاسو چې مطبوعاتي کنفرانس ته لاړئ، نو زموږ په غونډه کې پر دې موضوع ډېر زیات بحث وشو.))

(c) ketabton.com: The Digital Library

له انټرفاکس سره په خبري کنفرانس کې ګډون

کله چې د مشرانو جرګې له غونډې څخه راووتو، نو په یوه ځانګړي کرولاډولـه موټر کې د مطبوعاتي کنفرانس پر لوري وخوځېدو، لس پنځه لس دقیقې وروسته د کنفرانس ځای ته ورسېدو، دا په روسیې کې د یوه مشهور خبري اژانس (انټرفاکس) مرکزي دفتر و، درېیم پوړ کې یوه هال ته پورته شو، د روسیې او په روسیه کې د نورو بهرنیو رسنیو ګڼ شمېر خبریالان ورته راغلي وو. هال په تخنیکي وسایلو سمبال و، د شپېتو- اویاوو کسانو د ځایونې وړتیا یې لرله، د سټېج پر سر اوږد مېز ایښودل شوی و، مور څلور تنه افغانان، د روسیې د وګړیوهنې د انستیتیوت مرستیال (سېرافیم مېلېنتېف) چې د دې خبري کنفرانس د جوړولو چارې یې سمبال کړې وې او همدارنګه له مور سره مل روسی- پښتو- دري ژباړن ښاغلي الکساندر د مېز ترشا پر تنظیم شویو څوکیو کېناستو، د هر چا مخې ته د هغه نوم او عنوان لیکل شوی و.

سېرافیم مېلېنتېف

په پیل کې د دې مطبوعاتي

(c) ketabton.com: The Digital Library

کنفرانس تنظیموونکي (سپرافیم میلپنټیف) خبرې وکړې، هغه وویل: ((افغانستان د نړیوالو اعصابو مرکز دی چې په درد یې ټول جهان ناارامه دی، ځینې هېوادونه افغانستان ته زړه کې پاک نه دي. د روسیې او افغانستان ترمنځ باید ډیالوګ د دوو مستقلو هېوادونو ترمنځ ډیالوګ وي. سبا ته په پرزیډنټ (د جمهوري ریاست) هوټل کې یوه لویه جرګه افتتاح کېږي، د افغانستان له خوا به د جمهور رئیس مرستیال کریم خلیلي او ځینې وزیران ګډون کوي، په جرګه کې د مې د یوولسمې نېټې هئیت هم برخه اخلي، د روسیې د فدراسیون له خوا د صدارت مرستیال، د بهرنیو چارو وزیر، د مشرانو او ولسي جرګو رئیسان برخه اخلي. اقتصادي، کلتوري او بشري اړیکي د دې جرګې موضوع ده. د اپوراتیفي او امنیتي مسایلو په باب به هم خبرې وي. دې او څو نورو لنډو خبرو پسې یې مورږ ته نوبت راکړ چې د افغانستان او روسیې د

ډاکتر برهان الله شینواری

روابطو او همدارنګه د خپل سفر په باب لنډه رڼا واچوو: په پیل کې ډاکتر صیب برهان الله شینواري ته نوبت ورکړ شو چې خبرې وکړي، هغه وویل: ((لومړی خو زه له هغو کسانو څخه مننه کوم چې د دې موقع یې برابره کړه مسکو ته دومره لوی افغاني هئیت راشي، بې له شکه دا ډول هئیتونه د دوو ملتونو ترمنځ روابط ډېر

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښه کولای شي. د ببلابېلو دلایلو په وجه د روسیې او افغانستان ترمنځ فاصله زیاته شوې ده، مورږ هیله لرو دا فاصله له منځه لاړه شي. مورږ یو جګړه ځپلی هېواد یو، روسیه یو لوی هېواد دی، مورږ هیله لرو روسیه د افغانستان په بیارغونه کې هر اړخیزه ونډه واخلي.))

ایزدیار

ایزدیار صیب هم د ځان تر معرفۍ وروسته وویل: ((افغانستان اوس په داسې یو حالت کې دی چې د روسیې په شمول د هر هېواد مرستې ته اړتیا لري. افغانستان ته اوس د نړیوالې ټولنې زیات پام را اوښتی او د همدې توجه له املې افغانستان کې اوس یو لړ پرمختګونه رامنځته شوي، مورږ هیله من یو د روسیې او افغانستان مناسبات پیاوړي شي، دا مناسبات د دواړو هېوادونو په ګټه دي.))

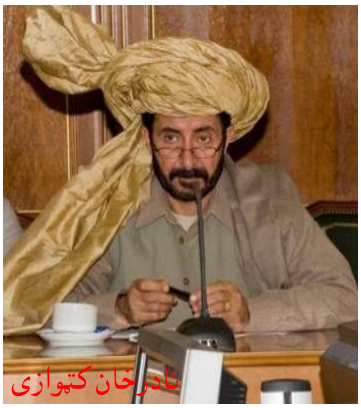

یون

ورپسې زما (یون) نوبت ورسېد: ما وویل: ((ځینې شیان د بشر ګډ ضرورت او ګډه پانګه وي. علم، کلتور او ادبیات د ټول بشر ګډه شتمني ده، تولستوی، داستافېسکی، شولوخوف،

(c) ketabton.com: The Digital Library

لرمنتوف، ايتماتيف، گوركي، پوشكين، چخوف او نورو داسې پانګه بشر ته وړاندې کړې چې ټول تري خوند او ګټه اخيستلای شي، دوی د جغرافيايي، مذهبي او قومي پولو له حدودو وتلي دي، دغسې سوله هم د ټول بشريت ضرورت دی، کلونه کېږي چې زمور هېواد په جګړه کې راګير دی، د دې جګړې دروند زيان لومړی افغانانو بيا روسانو او بيا نورې نړۍ ته ورسېد. نو اوس که بيا هم زمور په هېواد کې جګړه دوام ومومي، دې کې شک نه شته چې مور به ډېر زيانمن شو، خو د نړۍ نور هېوادونه او ولسونه هم له دې زيانه په امن کې پاتې کېدی نه شي، مور فکر کوو چې ښه به وي تاريخي بدې پېښې د تاريخ قضاوت ته وسپارو او له هغو څخه د راتلونکي سوکالۍ لپاره د عبرت ديوې ښې وسيلې په توګه کار واخلو؛ د نويو او ښو روابطو په فکر کې شو.))

په ماپسې د ښاغلي نادرخان کټوازي نوبت و، هغه وويل: ((زه هم د خپلو ملګرو خبرې تائيدوم، مور تر هر چا زياته د جګړې مزه څکلې ده، زمور هېواد ټوک ټوک دی، مور د هر چا مرستې ته اړتيا لرو، که مور په تېرو خبرو پسې وګرځو، د دې پرځای چې دښمني زياته کړو، نور څه نه شو ترلاسه کولای، نو ښه به دا وي چې يو بل درک

نادرخان کټوازی

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړو، زموږ د هئیت د سفر هدف هم دادی چې دواړه هېوادونه او دواړه ملتونه سره نږدې کړو.))

تر دې لومړنیو خبرو وروسته د پوښتنو او ځوابونو وخت راورسېد، تر ټولو دمخه یو ژورنالیست له ښاغلي کټوازي څخه داسې پوښتنه وکړه:

د کوم ولایت یې په قوم څوک یې؟

کټوازي صیب ورته وویل: ((زه د پکتیکا ولایت یم، په قوم سلیمانخېل او د افغانستان په ولسي جرګه کې د پکتیکا د خلکو استازی یم.))

ژورنالیست بیا وپوښتل: په پکتیکا ولایت کې مرکزي حکومت څو فیصده واکمن دی؟

کټوازي صیب وویل: ((د پکتیکا په ټولو ولسوالیو کې مرکزي حکومت شته، یوه ولسوالۍ هم د مخالفینو په لاس کې نه ده، خو دا په دې مانا نه ده چې هلته مخالفین نه شته، ځینې ساحې داسې دي چې هلته نه حکومتي عسکر همېشه وي او نه هم مخالفین، په پکتیکا کې اکثره کارونه په ولسي ونډه او جرګه ترسره کېږي، قومي مشران هلته ډېر مهم رول لري.))

ورپسې په روسیه کې یوې مېشتې افغان ژورنالېستې له ایزدیار صیب څخه پوښتنه وکړه: تاسې څو موده مخکې هم یو کنفرانس ته راغلي وئ، د هغه او دې کنفرانس ترمنځ توپیر څه دی؟ دا به څه موثریت ولري؟

ایزدیار صیب: ((کنفرانسونه او دا ډول غونډې طبعاً د دوو هېوادونو پر اړیکو مثبت تاثیر لري. اوس چې کوم افغاني هئیت راغلی، دا یو لوی هئیت دی، په دې کې د دولت، ملي شورا او

(c) ketabton.com: The Digital Library

مدني ټولنې استازي شامل دي، زه فکر کوم موثريت به يې زيات وي.))

خبريالې بله پوښتنه وکړه: په کنفرانس کې به کوم توافقات يا پرېکړه ليک لاسليک شي؟

ايزديار صيب: ((پر ببلابېلو مسايلو بحث کېږي، کېدی شي په پای کې يو پرېکړه ليک صادر شي.))

يو بل ژورنالېست له شينواري صيب څخه پوښتنه وکړه: د کوکنارو کښت په سلو کې (۴۰) پورته شوی، څه بايد وشي، روسيه په دې برخه کې څه کولای شي؟

ډاکتر صيب برهان الله شينواري ځواب ورکړ: ((په کومه سيمه کې چې امنيت خراب شوی، هلته کوکنار کرل کېږي، د افغانستان په (۲۴) ولايتونو کې کوکنار صفر شوي دي. روسيه او نور ګاونډي هېوادونه بايد د مخدره توکو د انتقال د مخنيوي په برخه کې مرسته وکړي.))

يو ژورنالېست له ما (يون) څخه وپوښتل: روسيه بايد په اقتصادي برخه کې له افغانستان سره څه وکړي؟

ځواب: ((د روسيې او پخوانې شوروي اتحاد متخصصينو د پخوانې شوروي اتحاد پرمهال په افغانستان کې (۱۴۲) لويې او متوسطې پروژې جوړې کړې وې چې په مجموعي ډول يې د افغانستان د دولتي اقتصاد په سلو کې (۲۰-۸۰) برخه جوړوله، دا پروژې اکثره د نويمو کلونو په بهير کې يا په بشپړ ډول او يا په نيمه ډول له کاره وغورځېدلې، له روسي متخصصينو پرته دا پروژې نورڅوک نه شي رغولای، نو که چېرې روسيه دا پروژې له سره ورغوي، د افغانستان اقتصاد ته به ډېره زياته ګټه ورسوي.))

(c) ketabton.com: The Digital Library

یو بل روسي ژورنالیست له کتوازي څخه بله پوښتنه وکړه: طالبانو سره مذاکره یا ډیالوګ په ګټه دی، که په زیان؟

کتوازي صیب وویل: ((په افغانستان کې دا خبره مورِ ټولو ته واضح ده چې په جنګ مسایل نه حلیږي، د پخواني شوروي اتحاد د قواوو په شتوالي کې جګړې نتیجه ورنه کړه، اوس هم جګړه نتیجه نه ورکوي، که طالبانو سره خبرې وشي، سولې ته لاره اواره شي، ښه به وي، د ولس مشران په دې ډول مذاکراتو کې ډېر موثر نقش لوبولای شي.))

همدې سره دا خبري کنفرانس په رسمي ډول پایته ورسېد، کله چې له ستېج څخه راکښته کېدو، نو یو روسي ژورنالېست چې په ایرانۍ لهجه (ایراني فارسي) یې خبرې کولې او غالباً چې ایران کې یې ډېر وخت تېر کړی او فارسي ژبه یې هم هلته زده کړې وه، وویل: یوه بله پوښتنه لرم، کتوازي صیب ته یې اشاره وکړه: په افغانستان کې د بهرنیو ځواکونو شتوالی ایران ته خطر نه دی ایا ستاسو له خاورې به پر ایران حمله ونه شي، تاسې د دې برید د مخنیوي تضمین کولای شئ؟

ما (یون) ورته په ځواب کې وویل: ((ایا د ایران له خوا افغانستان ته خطر نه شته! که ایران پر افغانستان حمله وکړي نو څوک به یې د مخنیوي تضمین وکړي؟))

ژورنالېست وویل: زه غواړم کتوازی ځواب راکړي. ما ورته وویل: ((زما او د هغه ځواب یو شان دی.)) کتوازي صیب هم په خندا ورته وویل: ((ښتیا وایي زما او دده نظر یو شان دی.)) همدې سره د خبري کنفرانس له هاله راووتو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوه غرمنۍ په کباب فیستوال هوټل کې

په مطبوعاتي کنفرانس کې تر ګډون وروسته د مسکو ښار په زړه کې کباب فیستوال هوټل ته دعوت شو، دا د ازبکانو یو هوټل

افغاني هئیت د غرمنۍ پر مهال

و، چې هر ډول کبابونه یې پخول. ډوډۍ یې له افغاني غذا سره ډېره نږدې وه. د پوهنې وزارت مرستیال محمدصدیق پتمن، د اطلاعاتو او کلتور وزارت مرستیال غلام نبي فراهي، د مخدره موادو پر وړاندې د مبارزې وزارت وزیر جنرال خدایداد هزاره، هم په دې غرمنۍ کې ګډون درلود، ډوډۍ یې ښه پاکه او زموږ افغانانو پر مزاج برابره وه، د ډوډۍ د پای په شېبو کې وو او ځینې لانیم مړه شوي هم نه وو، چې د جمهور رئیس د مرستیال ښاغلي کریم خلیلي

(c) ketabton.com: The Digital Library

له خوا احوال راغی؛ هغې غونډې ته باید ټول لاړ شو چې د روسیې د مخدره موادو د کنټرول په اداره کې جوړېدونکې وه. ټول په موټر کې کېناستو او د دې اداري پر لوري مو حرکت وکړ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مخدره موادو د کنټرول اداره کې غونډه

لس کم دري بجې مو له کباب فیستوال هوټل څخه د روسیې د مخدره موادو د کنټرول اداري پر لوري حرکت وکړ، په لاره کې د ښار له بېلابېلو واټونو څخه تېر شو، له هر واټ څخه چې

افغاني او روسي هیلتونه

تېرېدلو، نو ښاغلي عبدالله خان راته د هغو ودانیو په باب لنډ لنډ معلومات راکول چې په لاره کې مخې ته راتللې. کله چې کرېملین مانۍ ته له ورځېرمه واټه تېرېدلو، نو د کرېملین پر مانیو او د کلا پر لوی دېوال مو سترګې ولګېدې. ښاغلي عبدالله د کرېملین د کلا د دېوال په باب وویل: ((د کرېملین مانۍ خښتې له هګیو او ایرو څخه جوړې شوې دي، دا دېوال ډېر اوږد عمر لري ، جمهوري ریاست هم په دې ودانۍ کې دی.)) تر ودانۍ چې تېر شو، هلته لږ څه وړاندې یوه بله دنګه او لوکسه مانۍ ښکارېدله، ښاغلي

(c) ketabton.com: The Digital Library

عبدالله وويل: دا د (کې جي بي) مانې ده، د دې سازمان مرکزي دفتر په همدې ودانۍ کې دی، له دې ودانۍ څخه يې تر کړملين مانې پورې تر ځمکې لاندې يو سړک کښلی دی، چې يو موټر په کې حرکت کولای شي، د(کې جي بي) په ودانۍ کې داسې ببلابېلې لارې شته چې کشفول او پيداکول يې اسانه کار نه دی.))

په همدې ترڅ کې عبدالله وويل: ((بله ورځ که تاسې وخت درلود، بايد د مسکو ميټرو وګورو، د مسکو ميټرو په نړۍ کې ډېر نوم لري، په هره دقيقه کې يو اورګاډی راځي، په هر ګاډي کې اته واګونونه وي او په هر واګون کې دوه سوه کسان ځايېږي. دا ميټرو په ځينو ځايونو کې په ځمکه کې تر دوو سوو مترو لاندې غځېدلې ده.))

درې بجې او شل دقيقې وې چې د مخدره موادو اداري د ودانۍ درېيم پوړ ته پورته شو، سملاسي بحث پيل شو، د افغاني هئيت په مشرتابه کې د جمهور رئيس مرستيال کريم خليلي، د مخدره توکو پر ضد د مبارزې وزير جنرال خدايداد هزاره، د پوهنې وزارت مرستيال محمدصديق پتمن، د اطلاعاتو او کلتور وزارت مرستيال ښاغلی غلام نبي فراهي، سيد انور رحمتي د ښاغلي کريم خليلي د دفتر رئيس، ډاکتر حسن جان فضل د ښاغلي خليلي مشاور، احمد بهرام د ښاغلي کريم خليلي سکرتر او همدارنګه د ښاغلي خليلي له دفتر څخه امير حسين حسيني او د هغه عکاس محمد هادي احمدي او يو شمېر نورو مخورو افغانانو ګډون درلود. د روسيې له خوا لومړی د مخدره موادو د اداري مرستيال د

(c) ketabton.com: The Digital Library

نن ورځې د غونډې اجنډا تشریح کړه، ژباړه د روسي ژباړوونکو له خوا ترسره کېدله. ویې ویل: ((د نن ورځې خبرې پر دې ډول تقسیم بندي شوي دي: مخدره مواد او جیوپولټیک، د مخدره موادو مشکل زمونږ ګډ مشکل دی باید په ګډه یې خنثی کړو.

دا اداره د مخدره موادو پروړاندې د دولتي چارو همغږۍ لپاره جوړه شوې ده. زمونږ فعالیتونه د دې موادو پر وړاندې ورځ پر ورځ زیاتېږي.

د ګډې غونډې یوه برخه

مونږ د مخدره موادو تولیداتو ته ځانګړې ننبنې ورکړې دي، دا سمبولونه چې مونږ ټاکلي، ځایونه یې اکثره په افغانستان کې واقع دي، له دې معلوماتو څخه زمونږ هدف دادی، چې ځینې دا معلومات امریکا ته هم ولېږو، له دې سیمو څخه ځینې یې د افغاني پوځونو د واک له ساحې څخه بهر دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بناغلی کریم خلیلي او بناغلی جنرال خدایداد صیب! غواړم په اینده کې د مشترک کار له مخې د مخدره موادو په اړه معلومات تاسو سره شریک کړم. موږ او افغانستان دواړه د دې پدیدې قربانیان یو، زموږ سوچ دادی چې د مخدره موادو تولیدونکي اکثره د امریکایانو د واک تر ساحې لاندې دي. عجیبه خبره داده چې د ناټو د قطعاتو له زیاتېدو سره مخدره مواد هم زیاتېږي. د روسیې د حکومت رئیس تېره یکشنبه جاپاني خپرونو سره په مرکه کې څرګنده کړه، چې د نړیوالو قوتونو شتوالی د مخدره موادو ضد مبارزه کې کم تاثیر لري. هم روسیې او هم افغانستان ته څرګنده ده

د غونډې یوه بله برخه

چې له اقتصادي پیاوړتیا پرته مخدره مواد نه شي کنټرولېدلای، موږ پوره امکانات لرو او د ګډې همکاری په واسطه کولای شو دا مواد له منځه یوسو. روسیه له افغانستان سره د همکاری تجربه لري. په تېرو کلونو کې (۱۴۲) پروژې په افغانستان کې ابادې شوې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دي، دا د روسيې او افغانستان د انجنيرانو له خوا جوړې شوې دي. د جلال اباد کانال، پلخمري، سالنګ، پوليتخنيک، د مزار د سرې فابريکې او نورې پروژې يې ښه مثالونه دي. په روسيه کې (پنځوس زره) افغان متخصصين روزل شوي، چې د افغاني امکاناتو (۲۰) سلنه جوړوي. خو بيا هم دا کفايت نه کوي، د سوداګريزې تبادلې کچه ټيټه ده اوس مشترک کارونه کم دي. هيله ده دا هئيت د راتلونکو مناسباتو په برخه کې ښه رول ادا کړي.))

دې خبرو پسې يې د افغانستان په استازي د جمهور رئيس مرستيال ښاغلي کريم خليلي ته نوبت ورکړ چې خپلې خبرې وکړي، کريم خليلي د خپلو خبرو په پيل کې وويل:

((وزير صيب، معين صاحبانو، وکيل صاحبانو او د روسيې لوري له قدرمن هئيت څخه ډېره مننه کوم چې زمونږ ګرم هرکلی يې وکړ. افغانستان او روسيه اوس د خپلو روابطو نوي (۹۰) کاله پوره کوي، لکه څنګه چې تاسې وفرمايل مونږ ډېر اوږده روابط درلودل، طبيعي خبره ده چې لوړې ژورې مو هم درلودې، خو خوښ يو چې يو نوی فصل په کې پرانيزو، مونږ د روسيې حمايتي او کمکي سياستونه تائيدوو او مننه ورځخه کوو، اوږدې خبرې نه کوم د نن ورځې اجنډا (مخدره موادو) ته راځم:

مونږ به د خپل هېواد ليد هم تاسو ته در ورسوو، دا پديده هم د تروريزم په شان يوه پديده ده چې له بهره د افغانستان پر خلکو تپل شوې ده. د مخدره موادو نړيوالې مافيا او په خپله تروريزم د افغانستان د خلکو له فقر څخه ناوړه ګټه پورته کوي، د افغانستان

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بزګرانو ترمنځ يې دا پديده تر يوه حده دود کړې ده، دا پديده د مخدره موادو د نړيوالې مافيا او نړيوال تروريزم له خوا ملاتړ شوې ده، ډېره ګټه تري هم همدا نړيوال تروريزم او د مخدره موادو مافيا کوي، خو بدنامي او مشکلات يې زمونږ خلکو ته پاتې کېږي. مونږ همېشه ويلي چې له دې موادو څخه تر هېواده دباندې ګټه پورته کېږي، نو نړيواله همکاري په کار ده چې دا پديده کنټرول شي. اوس بيا وايم چې نړيواله ټولنه او زمونږ سيمه ييز دوستان دې راشي او زمونږ له خلکو سره دې په دې برخه کې مرسته وکړي. ځرنګه چې د تروريزم پر ضد يوه نړيواله جګړه پيل شوې، دغسې د دې پديدې پر ضد هم داسې يوه نړيواله مبارزه په کار ده. د افغانستان د خلکو له فقر څخه ناوړه ګټه پورته کېږي، دلته کرل کېږي، خو ترافيک يې بل څوک کوي او نړيوالو مارکېټونو ته يې بل څوک رسوي. مونږ له ټولې نړۍ، ګاونډيانو، په تېره د روسيې فدراتيف څخه چې په دې برخه کې ډېر نقش لري، هيله کوو له مونږ سره همکاري وکړي. مونږ له دوست هېواد روسيې څخه مننه کوو چې تراوسه يې مونږ سره ښه روابط لرلي دي. افغانستان ته د (۵۰) پوليسو روزل يو ښه ګام و، مونږ له نړيوالې ټولنې او سترو هېوادونو څخه د زياتې مرستې هيله لرله خو تراوسه لاورته انتظار يو. دولت د خپلو تګلارو له مخې چې تاسې پرې پوهېږئ، د مخدره موادو پر ضد مهم ګامونه پورته کړي دي.

مونږ په (۲۲) ولايتونو کې د کوکنارو کښت په بشپړ ډول صفر کړی دی. د کوکنارو توليد د ټول هېواد په کچه په سلو کې (۲۰-

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳۰) راتیټ شوی دی. هغه ساحې چې زموږ په واک کې دي هلته په بشپړ ډول له منځه وړل شوي دي، خو ځینې سیمې دي چې هلته امن نه شته، نو ځکه کوکنار په کې کرل کېږي. د تروریزم د تمویل یوه سرچینه مخدره مواد دي، دا یو څرګند حقیقت دی، چې دا د یو بل د بقا متضمن دي. موږ تاسې ته په صراحت سره وایو چې د دې پدیدې پر ضد زموږ مبارزه ډېره شدیده ده. موږ هیله من یو دوست هېواد روسیه چې په دې برخه کې زیات امکانات لري، موږ سره مرسته وکړي چې دا پدیده له منځه یوسو. یو ځل بیا ستاسو له هرکلي مننه.))

ورپسې د روسیې د امنیت شورا مرستیال خپلې خبرې پیل کړې، هغه وویل: ((تاسو ته یو ځل بیا هر کلی وایم، زه ډېر خوشاله یم چې د دواړو هېوادونو تاریخي روابطو ته اشاره وشوه، موږ به په اینده کې یو بل سره همکاري کوو، موږ مخکې هم غوښتل یو بنه ګاونډی ولرو، ځکه نو زموږ جمهور رئیس او ټول کوښښ کوو چې افغانستان سره مرسته وکړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مارچ پر (۲۷) مه نېټه د شانګهای سازمان له خوا یو کنفرانس جوړ شوی و، په دې کنفرانس کې د مخدره موادو پرضد یوه مشترکه اعلامیه خپره شوه، موږ دا خبرې تائیدوو چې تروریزم او مخدره مواد یو بل سره اړیکي لري، دواړه داسې بدمرغۍ راپیداکوي چې په دې (۲۱) مه پېړۍ کې نړۍ ورسره لاس و ګرېوان ده. څوک چې د مخدره موادو کاروبار کوي، کلني عایدات یې (۴۰۰) ملیونه ډالر دي. اوس دا یوه نړیواله پدیده ده چې سیاسي تاثیرات هم لري، د روسیې او افغانستان پر روابطو هم منفي تاثیر کوي. موږ فکر کوو چې د بهرنیو قطعاتو شتوالی او ځینې نور مسایل له همدې پدیدې سره ارتباط لري، د دې پدیدې پر وړاندې باید د افغانستان له ملي زېرمې څخه کار واخیستل شي. تاسو څرګنده کړه چې په دې برخه کې باید د نړیوالو او روسیې مرستې راجلب شي. موږ باید له څو لارو یو بل سره همکاري وکړو: د معلوماتو شریکول، د تجربو تبادله او داسې نور. زه د خپل دفتر په استازۍ تاسو سره لوز کوم چې موږ به خپلو مرستو ته دوام ورکوو.

د جمهور رئیس له لاړښوونې سره سم به په راتلونکي کې د امنیت شورا جلسه دایره شي.» د روسیې د امنیت شورا د مرستیال تر خبرو وروسته د افغانستان مخدره موادو پر وړاندې د مبارزې وزارت وزیر ښاغلي جنرال خدایداد هزاره ته د خبرو بلنه ورکړل شوه، هغه خپلې خبرې داسې پیل کړې:

«د روسیې د مخدره موادو د کنټرول اداري د رئیسه هئیت او نورو ټولو برخوالو په اجازه!

(c) ketabton.com: The Digital Library

زه ډېرې خبرې نه کوم، تر ما مخکې ډېرې عالمانه خبرې وشوې، زه غواړم څو خبرو ته اشاره وکړم: د کوکنارو کښت په سیاسي ډول رامنځته شوی او له بهره راغلې یوه پدیده ده. د افغانستان دولت د دې پدیدې په له منځه وړلو کې خپله دنده ترسره کړې ده، اوس په (۲۲) ولایتونو کې صفر شوي دي. پر (۲۰۰۹ م) کال به په (۲۲) ولایتونو کې صفر شي، دا د افغانستان د خلکو خپله لاسته راوړنه ده، نړیوالې ټولنې په دې برخه کې لازمه مرسته نه ده کړې.

باید ووایم چې د ګاونډیو هېوادونو او نړیوالې ټولنې له مرستې پرته د دې موادو کنټرول سخت دی. اوس له درېو لارو دا مواد نورې نړۍ ته انتقالېږي: د مرکزي اسیا، ایران او پاکستان له لارې. له تاجکستان، ازبکستان او ترکمنستان څخه روسیې ته او بیا له هغه ځایه ختیزې اروپا ته انتقالېږي. مورږ هغه وخت کولای شو دا پدیده له منځه یوسو چې یو بل سره همکاري وکړو.))

سره له دې چې جنرال صیب خدایداد هزاره په پیل کې وویل: ((زه زیاتې خبرې نه کوم))، خو ده او د روسیې د مخدره موادو د کمېټې یو استازي دومره اوږدې خبرې وکړې چې خلک یې د عوامو په اصطلاح تر پوزې راوستل، ما باندې خو څو ځله د خوب څپه راغله، نورو برخوالو ته مې چې کتل، ځینې نور هم د خوب په ټال زنګېدل، زه یو دوه ځله د تشناب په پلمه دهلېز ته ووتم چې خوب مې والوزي او یادښت لیکلو ته لږ وس پیدا کړم، خو دهلېز کې هم چندان ځای نه و، ببرته چې به راغلم، بیا به هم تکراري خبرې وې، نو ځکه خو مې هېڅ یادښت نه کړې. تر دې وروسته د افغانستان د

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشرانو جرګې غړي ښاغلي محمد عالم ایزدیار صیب ته نوبت ورسېد. هغه نو فکر کوم مخکې له کابله ځان سره یوه اوږده لیکلې مقاله راوړې وه، هغه یې پیل کړه، هغه نو دومره اوږده وه چې له ورایه د غونډې په برخوالو کې د ناراحتۍ احساس څرګند شو. په دې ډول سیمینارونو، غونډو او کنفرانسونو کې ترمخه لیکل شویو بیانیو او لیکنو یوه ستونزه همدا وي چې اکثره خبرې یې تکراري خبرې او تر ده دمخه ویناوال اکثره هغه په خپلو خبرو کې مطرح کړې وي، نو څرنګه چې ویناوال د کاغذ له مخې خپلې خبرې کوي، نو دی نه شي کولای په اسانۍ سره خپلې خبرې لنډې کړي او تکراري برخه تري وباسي، په تېره بیا لادا چې یوه کاپي یې ژباړوونکي ته هم ورکړې وي او هغه مخکې تر مخکې ژباړلې هم وي، نو که په داسې حالت کې ویناوال ځینې برخې حذف هم کړي، ژباړونکي ته اسانه نه وي چې همغې برخې ته ژر لاړ شي، نو په دې ډول د ویناوال او ژباړونکي ترمنځ ډېر واټن پیدا کېږي. د ایزدیار صیب لیکنه هم متحدالمال معلومات او تشریحات وو چې ټولو ته ستړي کوونکې تمامه شوه، فکر کوم ایزدیار صیب خپله هم پوه شو نو ژر ژر یې لوستله چې مقصد خلاصه شي، نه یوازې خپله لیکنه یې اوږده وه، بلکې ژباړه یې هم ستړي کوونکې وه. تر ایزدیار صیب وروسته په ولسي جرګه کې د ننګرهار د خلکو استازي ښاغلي ببرک شینواري نوبت واخیست، که څه هم د شینواري صیب خبرې ډېرې بې ربطه نه وې او د کوکنارو د کښت په اړه یې مسلکي دلایل درلودل خو څرنګه چې خلک ډېر ستړي شوي وو، نو

(c) ketabton.com: The Digital Library

هره اضافي خبره لکه د توپ د مرمۍ په څېر پر خلکو لګېدله. د شينواري صيب له خبرو څخه يوه دا وه: ((زه له هغې سيمې څخه يم چې له (۱۵۰) کلونو راهيسې په کې کوکنار کرل کېږي او له دې سيمې څخه بيا د افغانستان نورو سيمو ته د کوکنارو کښت تللی دی.)) ده غوښتل هغه لارې په ګوته کړي چې څنګه دا پديده پرې کنټرولېدلای شي، خو ده داسې يوه تاريخي قدامت ته اشاره وکړه چې د ښاغلي خليلي او جنرال خدايداد خبرو ته يې زيان ځکه رساوه چې هغوی ويل: ((دا پديده له خارجه راغلې ده او له تروريزم سره اړيکي لري.))، خو شينواري صيب وويل: ((چې په شينوارو کې يونيم سل کلنه سابقه لري.)) په هر ترتيب نورې خبرې ښې وې که خرابې، پر چا چندان ښې نه لګېدې، خو په پای کې خدای(ج) زمونږ دعاقبوله کړه، د غونډې د پای شېبې راورسېدې. ښاغلي خليلي ته د جلسې د ارزونې بلنه ورکړل شوه، هغه وويل: ((دا يوه ګټوره او مثبته غونډه وه)) د روسيې د مخدره موادو د کنټرول د اداري مشر (ويکتر ايوانوف) او نورو څخه يې مننه وکړه: ((زياته يې کړه، مخکې دا خبره وه چې نړيوالو تروريزم او مخدره مواد يو بل سره نه ترړل، نړيوال تروريزم يې يوه نړيواله او مخدره مواد يې افغاني پديده ګڼله، خو تر (۷) کلونو وروسته دې نتيجې ته ورسېدل چې دا دوه پديدې يو بل سره تړلي دي، چېرته چې تروريزم دی، هلته مخدره مواد هم شته او چېرته چې مخدره مواد دي هلته تروريزم هم شته، نن بايد نړۍ د دې پديدې له منځه وړلو ته لومړيتوب ورکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پر (۲۰۰۹م) کال مورِ دې پدیدې ته د نړۍ پاملرنه احساسوو. زه یو ځل بیا وایم چې د افغانستان رهبري او دولت په دې برخه کې جدي دي، له روسیې څخه هیله لرو چې د خپلې تجربې له مخې، مورِ سره مرسته وکړي، له مورِ سره مرسته له دوی سره مرسته ده. په پای کې یو ځل بیا له روسیې څخه مننه کوم چې په دې برخه کې یې همکاري کړې ده، دا جلسه یې هم یوه بېلګه ده.))

د غونډې یوه بله څنډه

تر دې خبرو وروسته غونډه پایته ورسېده، ښه سترې وو، ټول راغلو، د ودانۍ مخې ته موټر ولاړ و، نږدې یونیم ساعت په موټر کې ناست پاتې شو، ځکه چې زمورِ پاسپورټونه یې د ټاپه کولو لپاره اړوندې اداري ته وړي وو، تر هغه وروسته مو د مېلمستون یا

(c) ketabton.com: The Digital Library

تفرېځي پر لوري حرکت وکړ، هلته چې ورسېدو، نو تر ډوډۍ

خوړلو وروسته هر څوک د خپل اتاق پر لوري لاړل، نور نو چا کې د حرکت ځواک نه و، کله چې اتاق ته ورسېدم، نو د سبا ورځې لپاره مې خپل کاغذونه او لیکنې منظم کړل او بیا د خوب څپو په خپله لمن کې ونیولم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

عمومي غونډه

د مې (۱۴) مه نېټه د پنجشنبې ورځ وه، سهار وختي له خوبه پاڅېدم، اوبه مې پرځان تېرې کړې، لومړی مې لمونځ او بيا سپورت وکړ، سپورت لږ ستړی کړم، بېرته چپرکټ کې دمه شوم، لږ څه خوب راباندې راغی، اوه بجې ډوډۍ، بيا چای څښلو ته لاړو، پنځه لس کم اته بجې مو د موټر پر لوري حرکت وکړ. د لست له مخې يو يو موټر ته پورته شو، کله چې د ټولو د شتون ډاډ حاصل شو، نو موټر حرکت وکړ. د کنفرانس يو برخوال او همکار عبدالله خان چې تر دې دمه يې مورږ سره په ډېرو برخو کې مرسته کړې وه، وويل: ((د مسکو سړکونه هر کال جوړېږي، ځکه چې دلته ډېره يخنې وي، سړکونه له منځه ځي، که د روسانو پرځای بل څوک وای، ډېره به ورته مشکله وای چې دومره سړکونه هر کال يوځل بيا جوړ کړي.))

عبدالله د خپلو خبرو په ترڅ کې وويل: ((د لسو اروپايي ماشومانو لګښت د يوه امريکايي ماشوم له لګښت او د سلو اسيايي ماشومانو لګښت د يوه امريکايي ماشوم له لګښت سره مساوي دی.))

په لاره کې مو د معمول په څېر د شاوخوا ودانيو او ګڼو منظرو د نندارې ترڅنګ، پر ګڼو سياسي او ټولنيزو مسايلو بحثونه وکړل، تر يوه ساعت مو زيات مزل وکړ چې د مسکو ښار په زړه کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

پرزېډنټ (President Hotel) هوټل ته ورسېدو. دا په مسکو کې له ډېرو لوکسو هوټلونو څخه یو دی چې د نړۍ ډېر معتبر میلمانه همدلته راځي او غونډې کوي.

افغاني هئیت په جمهور رئیس هوټل کې

دا ودانۍ رښتیا هم ډېره مجلله او ښکلې ودانۍ وه، دهلېزونه او هالونه یې ډېر ښکلي وو، په ټېره قندیلونه یې ډېر ظریف او نازک وو، د غونډو او علمي کنفرانسونو له دود سره سم هر چاته یوه ځانګړې دوسیه چې د کنفرانس اجنډا او نور مواد په کې اینبودل شوي وو او د هر چا خپل پېژندکارت ورسره مل و، ورکړل شوه. د دوسیې او کارتونو په وېش کې هغومره انتظام نه و، لکه د جرمني، امریکا او یا هم نورو پرمختللو هېوادونو په علمي غونډو کې چې وي، خو بیا هم زموږ د هېواد تر علمي غونډو او کنفرانسونو څو ځله منظم و.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوه هال ته وبلل شو، فکر کوم دا د دې هوټل مرکزي هال و، مېزونه په دایره یې ډول اینښودل شوي وو او شاته تر ې په منظم

د کډې غونډې مشرتابه

ډول څوکۍ اینښودل شوې وې. د هر چا د څوکۍ مخې ته د مېز پر سر د هغه نوم لیکل شوی و، د دوی په فکر مهمو کسانو ته د مېزو تر شا څوکۍ اینښودل شوې وې او نومونه یې د مېزونو پر سر په نومښود کې لیکل شوي وو. دویمې او درېیمې لیکې څوکۍ هم وې، ځینو هغو کسانو ته چې د لومړۍ لیکې څوکۍ ونه رسېدلې، لږ شان خواشیني ښکارېدل، ما خو په همغه پیل کې څو تنو ته د خپلې څوکۍ ست وکړ، خو چا راسره بدله نه کړه، ما ویل نه چې د چا په زړه کې دا ورتېره شي چې څنګه دوی په اوله لیکه کې ناست دي او موږ په دویمه او درېیمه لیکه کې. دا اوږد ګردی مېز نیم افغاني مېلمنو او نیم هم روسي لوري ته ځانګړی شوی و. نږدې پنځوس کسان یې په نیمه خوا کې ځایېدل یانې ټول سل کسان د

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګردي میز تر شا په لومړۍ لیکه کې ځایېدل، یو ډېر ارام سالون و. د هر کس مخې ته غوږۍ ایښې وې چې د ژباړې په عصري تخنیکي وسایلو سمبال وې. ژباړه د درېو ژبو (روسي، پښتو او دري) ترمنځ وه او هرې ژبې ته یو ځانګړی چینل په پام کې نیول شوی و. کله چې د میز تر شا کېناستو نو نږدې نیم ساعت مو انتظار وکړ، خو څوک رامعلوم نه شول.

پر دې وخت مې د غونډې اجنډا وکتله، په روسي ژبه د هغو کسانو نومونه په کې لیکل شوي وو چې باید په ننني غونډه کې یې خبرې کړې وای. ما روسي ژبه له مخې لوستلای شوه او څه ناڅه یې پر مانا هم پوهېدلم، له افغاني او روسي لوري چې کوم کسان په دې لست کې وو، د هغو نومونه او وختونه مې پیدا کړل، خو زما نوم په کې نه و. پر دې وخت ډاکتر صیب شېرحسن حسن زما څنګ ته راغی، ماته یې وویل: ((یون صیب دا اجنډا مخکې جوړه شوې وه، ستا مقاله بېګاه مابنام د کانې صیب له خوا له ژباړې خلاصه شوه، مقصد مې دا دی چې تاسو په ننني پروګرام کې یاست، ماته کروپنوف وویل چې کله ما پر یون غږ وکړ، نو دی باید تیار وي، هغه وویل چې زه حتماً یون ته وخت پیدا کوم، ځکه د ده خبرې مهمې دي.))

تر نیم ساعت ځنډ وروسته هم، غونډه پیل نه شوه، شکریه بارکزۍ په ولسي جرګه کې د کابل د خلکو استازې چې د دې کنفرانس برخواله وه، هم دې غونډې ته راورسېده. تر ډېر انتظار وروسته ښاغلی کریم خلیلي او ورسره افغاني هئیت او همدارنګه

(c) ketabton.com: The Digital Library

روسی هئیت یوځای تالار ته رانتوتل، پاوکم دولس بجې غونډه پیل شوه. د غونډې د پیل په یوه برخه کې وویل شول، چې د غونډې د پربکړه لیک لپاره ډاکتر شېرحسن حسن د منتظم په توګه تاکل شوی، هیله ده د پربکړه لیک لپاره هغه ته خپل وړاندیزونه ورکړئ! د فوروم یا جرګې د پربکړه لیک لیکنې هئیت له درېو غړو څخه یو ډاکتر شېرحسن حسن و، چې هم په پښتو، دري او روسي ژبو پوهېده او هم یې د پربکړه لیک د لومړۍ مسودې په ترتیبولو کې فعاله ونډه درلوده، نو ځکه ښاغلي کروپنوف اعلان وکړ چې د پربکړه لیک په باب خپل وړاندیزونه ډاکتر شېرحسن حسن ته ورکړئ!

د غونډې یوه څنډه

په پیل کې د روسیې فدراسیون په استازۍ د روسیې د وزیرانو شورا مرستیال ښاغلي (ایګور ایوانوویچ سېچن) نوبت واخیست، هغه په خپلو خبرو کې وویل: ((زه ډېر خوشاله یم چې په مسکو کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

افغاني هئيت ته هرکلی وایم، په دې هئیت کې د محترم شهزاده (علي سراج) برخه اخیستل هم دې غونډې ته خاص اهمیت ورکوي. دا غونډه ځکه ډېره مهمه ده چې د روسیې او افغانستان اړیکي (۹۰) کلونو ته رسېږي، روسیې په افغانستان کې (۱۴۲) پروژې جوړې کړي، چې دا د افغانستان اقتصادي بنسټ جوړوي، د روسیې د جمهور رئیس مبدوبد ېف د لاربنسوونې له مخې له افغانستان سره بشري مرستې شوې دي، (۱۸۰۰۰) ټنه غنم افغانستان ته انتقال شوي، په راتلونکي کال کې به (۷۰۰۰) ټنه غنم نوره مرسته هم وشي، خو مورږ باید نور پرمختګ هم وکړو، زمورږ د سوداګرۍ کچه ډېره ټیټه ده، د تجارت حقوقي بنسټونه

باید پیاوړي کړو او د دوه اړخیزو مناسباتو لپاره باید ګامونه پورته کړو.)) دې خبرو پسې د افغانستان په استازۍ ښاغلي کریم خلیلي خپلې خبرې داسې پیل کړې:

(c) ketabton.com: The Digital Library

((بسم الله الرحمن الرحيم: قدرمنو برخوالو د خوښۍ ځای دی، چې د افغانستان او روسيې په داسې يوه غونډه کې ګډون کوم او دلته راته د خبرو زمينه برابرېږي. اجازه راکړئ چې تر هر څه دمخه د دې کنفرانس له جوړوونکو څخه مننه وکړم. روسيه او افغانستان پخواني روابط لري، د تيموريانو او احمدشاه درانې پر وخت يې هئيتونه رالېږلي وو، د افغانستان ازادي يې په رسميت وپېژندله، افغانستان کې يې ډېرې لويې عمراني او توليدي پروژې جوړې کړې.))

کريم خليلي د طالبانو نظام تر سقوط وروسته د افغانستان له موقتې اداري څخه تراوسه پورې له افغانستان څخه د روسيې د ملاتړ يادونه وکړه، بيا يې د تروريزم پر ضد د مبارزې يادونه وکړه، ويې ويل: ((موږ هيله لرو چې روسيه د نړيوالې ټولنې ترڅنګ د تروريزم پر ضد مبارزه کې زموږ مرسته وکړي.))

خليلي زياته کړه: ((افغانستان يو سوله دوست هېواد دی، ټولو سره سوله غواړو، مخدره مواد بل مشکل دی، چې نه يوازې منطقه يې مشکل دی، بلکې يو نړيوال مشکل دی. دا پديده نه يوازې د انسان صحت ته زيان رسوي، بلکې د تروريزم د تغذيې منبع هم ده، د نړيوالې ټولنې په همکارۍ بايد د دې پديدې د توليد، قاچاق او ترافيک مخه ونيول شي، تراوسه پورې د هېواد (۲۲) ولايتونه له دې پديدې څخه پاک شوي، د هغه کمربند ملاتړ کوو چې د روسيې له خوا د مخدره موادو پر ضد له منځنۍ اسيا څخه راتاو شوی دی. سره له دې چې افغانستان په امنيتي لحاظ په دوو ښلابښلو کچو

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې قرار لري، خو بيا هم په افغانستان کې جګړه د روسيې پر امنيت تاثير کوي. فقر، لوږه او بدمرغي د تروريزم د ودې لپاره لاره هواروي. په پای کې يوځل بيا د دې کنفرانس له جوړوونکو څخه مننه کوم.))

تر دې وروسته د انانسر له خوا اعلان وشو: اوس د روسيې د امنيت شورا سکرتر (نيکولای پاتروشيف) خپله وينا اوروي:

هغه خپلې خبرې داسې پيل کړې: ((لومړی افغاني هئيت ته هر

د غونډې روسی لوری

کلی وايم، په تېرو (۹۰) کلونو کې مو دا هيله لرله، چې دواړو هېوادونه ټينګه دوه اړخيزه همکاري ولرو، اوس په افغانستان کې د امنيت مسله مطرح ده او دا جدي چيلنجونه لري، د نشه يي موادو توليد ډېرې لوړې مرحلې ته رسېدلی دی، دا لومړی خپله پر افغانستان تاثير کوي، نو ځکه زمونږ هېواد د داسې هڅو ملاتړ

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوي چې غواړي په افغانستان کې پرمختللې ټولنه جوړه شي. موږ باور لرو چې د ملي اردو پیاوړتیا له سیمه ییز امنیت سره مرسته کوي. د افغانستان د ستونزو حل ګډې همکارۍ ته اړتیا لري، د شانګهای د همکارۍ سازمان په سیمه کې مهم رول لري، دا سازمان د مخدره موادو او د ډله ییزو جنایتونو پر ضد نقش لري، په تېر مارچ کې یې د افغانستان په اړه پراخ سازمان جوړ کړ، موږ غواړو د دې سازمان په عملیاتو کې برخه واخلو، سیمه ییزې راشې درشې او هلې ځلې په دې مبارزه کې یوځای شي، د قضایي ارګانونو د ټینګښت په برخه کې مرسته وشي، د افغانستان ماهران وروزل شي، نو ځکه د نشه یي موادو ضد مرکز جوړ شو. موږ هڅه کوو د افغانستان او پاکستان د باور د پیاوړتیا زمینه برابره کړو ، چې د تروریزم ضد جګړه کې مرسته وکړي، د افغانستان د اقتصادي شبکو د بیا جوړولو لپاره چمتو یو. د نشه یي موادو پرضد هلې ځلې کوو.

موږ غواړو چې په افغانستان کې د ثبات لپاره پروژې جوړې شي، د فساد پرضد د مبارزې ملاتړ کوو، د جمهور رئیس کرزي له دریځه ملاتړ کوو، ټول هغه ځواکونه چې اساسي قانون مني، له هغو سره د نړۍ کار ملاتړ کوو، له ټولو څخه مننه.))

تر دې وروسته د نشه یي موادو د کنټرول اداري رئیس (ویکتر ایوانوف) خپلې خبرې پیل کړې:

((لومړی تاسو ته هرکلی وایم، د روسیې د نشه یي موادو ضد کمېټه د نشه یي توکو پرضد جوړه شوې ده. په دې کمېټه کې د

(c) ketabton.com: The Digital Library

حکومت ټولې خواوې برخه لري، پرون مو د افغانستان له هئیت سره ګډه غونډه درلوده، تروریزم او نشه یي توکي دواړه یو بل سره اړیکي لري. کله چې نړیوال ځواکونه افغانستان ته ننوتل، نو دا مواد هم ورسره زیات شول. په افغانستان کې نړیوال تروریزم د نشه یي موادو لپاره کار کوي. د دې موادو د کنټرول په برخه کې د نړیوالو ځواکونو موثریت کم دی، له دې موادو څخه ترلاسه شوي عواید جګړه مار ترلاسه کوي، د ایساف قوتونه شته، خو د نشه یي موادو پر ضد یې د افغانستان ناتوان دولت یوازې پرې اینبی دی. اوس باید دا هڅې غښتلې شي، روسیه او افغانستان د همکارۍ نښه امکانات لري، مورږ کولای شو په دې برخه کې موثر نتایج ترلاسه کړو. روسیه کولای شي په افغانستان کې اقتصادي شبکې پیاوړې

د غونډې یوه بله برخه

کړي. روسیه له متحد افغانستان سره مینه لري او هیله لري علم او معارف هلته دود کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تر دې وروسته ښاغلي سردار علي سراج ته چې د افغانستان د هئيت غړی و، نوبت ورسېدو هغه تر هرڅه لومړی له ټولو برخوالو اجازه واخيسته او خپلې خبرې يې داسې پيل کړې:

د افغاني هئيت غړی سراج د خبرو پرمهال

((زما لپاره د افتخار ځای دی چې زما د کاکا (غازي امان الله خان) له خوا د روسيې او افغانستان روابط پيل شوي وو او له هغه وخته دادی (نوي کاله) تېرېږي، زه (د افغانستان د خلکو د تفاهم نهضت) رئيس يم، دا يوازينی نهضت دی چې د افغانستان د خلکو فرياد پورته کولای شي، ما دا څو ورځې د مخدره موادو په باب خبرې واورېدې، چا څه وويل او چا څه، هر وخت د افغانستان د خلکو په باب بهر کې جلسې کېږي، هغوی چې اوس کوکنار کري د پرش کاله مخکې يې غنم کرل، تاسې که غواړئ کوکنار ورک کړئ، له خلکو سره همکاري وکړئ، دا کار په بمبارد نه کېږي، زعفران يې په هرات کې ښه مثال دی، يو کيلو (۲۵۰۰) ډالره دي. پنبه بل ښه

(c) ketabton.com: The Digital Library

بدیل دی، یو بزګر کوکنار ځکه کري چې پیسې پرې ترلاسه کړي، زمونږ خلک غریب دي، بېچاره دي، خو خدای پرست دي، دوی پوهېږي چې دا کار حرام دی، خو له مجبوریته دا کار کوي، زه په پای کې وایم د افغانستان راتلونکی د افغان ملت په لاس کې دی.))

تر دې وروسته د روسیې فدراسیون د وګړو پوهنې د انستیتیوټ رئیس یوري کروپنوف خپله لیکنه چې په منظم ډول یې ترتیب کړې وه ((افغانستان ته د ودې صادرونه د روسیې او د افغانستان د ستراتیژیکې همکارۍ د بنسټ په توګه)) په نوم واوروله، د وینا متن دادی:

کروپنوف

د افغانستان د اسلامي جمهوریت د ولسمشر مرستیال ښاغلی کریم خلیلي!

د روسیې فدراسیون د لومړي وزیر مرستیال ښاغلی (ایګر ایوانوویچ سېچین)!

د روسیې او افغانستان د ګډې جرګې درنو ګډونوالو!

د روسیې او افغانستان جرګې لپاره چمتووالي مونږ ته دا شونتیا راکړه چې د روسیې او افغانستان تر منځ د همکارۍ په لړ لوی پوتنسیال څرګند او په کار واچوو.

څرګنده شوه چې په افغانستان کې روسیه او روسان پېژني، درناوی یې کوي او وړاندې ګران دي، همدا راز د دې انتظار کوي چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

روسیه د اسیا په زړه کې کارنده او تخلیقي شتون ولري. دا لېوالتیا د افغانستان په ټولو ولسونو، ولایتونو او مهمو ټولنیزو ځواکونو پورې اړه لري.

نن ورځ په روسیه کې هم ورو ورو هغه ډېره مهمه او لویه ونډه رایادېږي چې دغه هېواد د افغانستان په وده کې درلودله، هغه ددغه هېواد په بېلابېلو ټولنیزو او وټیزو (اقتصادي) شبکو کې تر سلو زیاتې پروژې او د لوړو زده کړو په سرته رسولو سره د سلګونو زرو کادرونو روزنه ده.

د روسیې فدراسیون مشرتابه په وروستیو کلونو کې، د روسیې د نړیوال سیاست د ډېرو ښو دودونو پر بنسټ د افغانستان له مشرتابه سره ستراتېژیکي خبرې اترې پیل کړې او د افغان دولت په پیاوړتیا کې ورسره په جدي ډول مرسته کوي.

ددې په څنګ کې، داسې برېښي چې د روسیې د دویمې او درېیمې کچې اشخاص لاتر اوسه پورې دومره ځیرکي نه لري، چې د افغانستان نړیوال اهمیت او ارزښت ښه وویني.

د افغانستان په ملي سرود کې داسې کرښې شته: ((دا هېواد به پر شنه اسمان داسې ځلیږي لکه لمر، دی به د اسیا په سینه کې وي. دا هېواد به تل ددغې وچې زړه وي.))

لکه څنګه چې څرګنده ده په اسلامي نړۍ کې ټول نظم او شاعري د ربښتیني حالت ربښتینې انځورنه کوي، نو ویلای شو چې دا په بشپړ ډول کره خبره ده او د شمېر پوهنې له پلوه هم کره ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اسیا په سینه کې به ددغه زړه له روغتیا پرته، په دغه سیمه کې له تیکاو او یوې پیاوړې سولې پرته هېڅ مهال یوه سوکاله ارواسیا او روسیه شتون ونه لري.

ځکه خو هیله لرم، چې په نړۍ او منځنۍ اسیا کې بدلېدونکي حالت، همدا راز کارنده ناحکومتي دیپلوماسي، له هغې جملې نه به د روسیې او افغانستان جرګه دا شونتیا برابره کړي چې له افغانستان سره د روسیې د وتېزې، کولتوري او بشري همکارۍ په برخه کې د روسي کارپوربشنونو او نورو مؤسسو کار وهڅول شي او لاکارنده شي.

زه په دې ګروهه یم، چې له روسیې پرته ناشونې ده له هغه بند حالت نه د بن په نامه پروسه وایستل شي، چې پر (۲۰۰۱ م) کال په کې نښکېل شوې ده.

خو برعکس باید دا هم وویل شي چې له افغانستان سره د روسیې له کارنده همکارۍ پرته، شونې نه ده چې زموږ خپلې ګڼ شمېر روسۍ ستونزې دې هوارې شي.

نړیوال مخکښ کارپوهان او د دموګرافۍ، مهاجرت او سیمه ییزې ودې انستیتوت شننیزې طرحې د دې شاهدي ورکوي، چې د افغانستان وده او پرمختګ، ددغه هېواد د کرنې او صنعت له ودې سره تړلی دی. خبرې باید په ماهیت کې د افغانستان د صنعتي کولو د پروګرام په اړه وشي.

خو لکه څنګه چې د صنعتي کولو مسئله د افغانستان لپاره اړینه ده، د روسیې لپاره لومړنۍ نه ده، لکه د ایران، پاکستان او

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځنۍ اسیا هېوادو لپاره چې دویمه نه ده، بلکې درېیمه مسئله ده چې د تکنالوژیکي اووم جوړښت ته په وتلو، د بنسټیزو پراکتیکي پوهنو، مخکښ صنعت او په تکنالوژیکي پروسه کې پر نویوالي (اېنووېشن) ډډه لګوي، چې نن ورځ ډېر اړین او حیاتي اهمیت لري.

زمور هېوادونه یوازې په ښکاره او باور وړ خبرو اترو، د یو بل پر وړاندې په درناوي او پامور چلند سره کولای شي په بشپړه توګه وده وکړي او د ټولې اروا سیا ټیکاو وټاکي.

په دې برخه کې مهمه مسئله د روسیې او افغانستان د دولتونو پیاوړتیا ده.

د منځنۍ اروا سیا د ستونزو د اواري کیلي، د یوه پیاوړي، واحد او خپلواك افغان دولت په جوړېدو کې ده.

په خواشینۍ سره باید وویل شي چې نن ورځ افغانستان په ښکاره د مباحثو په یوې ناګټورې بڼې بدل شوی او زمور لپاره یې د یوه بهرني، پردي او ناکارنده ځیز انځور خپل کړی، هغه ځیز چې له «نړیوالې ټولنې» څخه د کومو بشري او یا ان پوځي کارندتیاوو پورې اړه پیدا کوي.

خو افغانستان یو خپلواك دولت دی، هغه دولت چې د نړیوال تاریخ په اډانه کې یې د نایابه قومونو یوه داسې ټولګه په غېږه کې ګډ ژوند کوي، چې تر ټولو ګڼ شمېره یې پښتانه، تاجکان، هزاره او اوزبکان دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا له عقل نه لرې خبره ده چې د افغانستان پر وړاندې د داسې يو موجود په توګه چلند وشي، چې له بهر نه پرې يوازې له زور او ځواك نه کار واخيستل شي.

دا څرګنده ده چې روسيه د خپلو جګپوړو مشرانو په ويناوو او خپل عملي سياست کې د افغانستان پر وړاندې داسې چلند کوي، لکه د يوه برابر او ډېر درناوي وړ ملګري په توګه.

خو پرته له هر ډول شك نه اړينه ده وويل شي، چې نن ورځ زمونږ د ملګرتيا اړيکي بايد د ودې صادرونې د نوي پرنسيپ په طرحه کولو او کارولو سره لاډېر پياوړې شي.

پروسږ کال د اکتوبر پر (۳۰) مه د روسيې فدراسيون لومړي وزير (ولاډيميرووېچ پوتين) په (استانه) کې د (شانګهای د همکاری سازمان) غړو هېوادو د حکومتي مشرانو د شورا په غونډه کې، زما له ليدلوري همدغې موضوع ته پام واړاوه، ويې ويل چې په اوسنۍ نړۍ کې ((د سيالۍ موضوع ارزښتونه او د ودې ماډلونه دي.))

له تاريخي پلوه روسيې تل د خپلو ګاونډيو او د نړۍ د نورو ولسونو له سوله ييزې ودې او ټيکاو سره لېوالتيا درلودلې ده. ددغه هېواد مهم اصل (دوکترين) تل له نورو ولسونو سره د برابرو حقوق لرونکو خبرو اترو او ددغو ولسونو دودونو ته د بشپړ درناوي پر بنسټ د پياوړو او سمسورو دولتونو په جوړونه کې د دوه اړخيزې ګټورې مرستې کول دي. ځکه خو د غه اصل، چې پر پوهنه، ښوونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

روزنه او صنعت باندې يې ډډه لګوله، په افغانستان کې هم له سېستماتيك ګړندي تکنالوژيکي پرمختګ سره مرسته وکړه.
نن ورځ مورږ ټولې هغه شونتياوې لرو چې په ګډه د ودې او صنعتي کولو له لارې، د صادرشوې، سپېرې شوې د موکراسۍ د اصل پر وړاندې د ودې صادرونه د روسيې ځواب وګرځو او د ودې صادرونه د وضعې د ژغورلو مېکانيزم کړو.
نن په اسيا کې د هماغې صادر شوې دموکراسۍ پر بنسټ د ((نورمالو ټولنو)) د جوړولو يا له سره پيوندولو هڅو خپل بې ګټې توب ډاګيز کړی دی: عراق د کورنۍ جګړې له امله ړنګ شوی. د افغانستان په تړاو د ((بن پروسه)) په داسې حالت کې بنکېل شوې چې د وتو لار يې نه شته. داسې بنسودل کيږي چې ګواکې د دموکراسۍ په واسطه ((درمل شوی)) پاکستان د ناورين پر غاړه ولاړ دی. د هغې دموکراسۍ صادرونه، چې له ولسونو څخه يې د ((سمو ملتونو)) جوړونه په پام کې لرله، له ناکامۍ سره مخ شوه. څرګنده شوه چې د ملت جوړولو (نېشن بيلډينګ) تکنالوژي د خپل ماهيت له مخې وراننوونکې او ويجاړوونکې ده. دغه تکنالوژۍ نه شي کولای چې ولسونه سره يو موټی کړي او د ژوند له واقعيت سره سم دولتونه جوړ کړي.
په دې حالت کې روسيه داسې کمپېنه شونتياوې تر لاسه کوي چې د افغانستان او ټولې منځنۍ اسيا د وضعې په ښه کولو، سولې راوستلو او ټيکاو کې خپله ونډه ولري. زمورږ له ليدلوري نه، د روسيې لپاره اړينه ده چې د واحد، پياوړي او خپلواك افغانستان

(c) ketabton.com: The Digital Library

پرنسیپ په لوړ غږ اعلان کړي، هغه افغانستان چې په منځنۍ ارواسیا کې به د ټیکاو بنسټ وي. اړینه ده چې روسیه د افغانستان د صنعتي کولو خپله روسۍ پروژه وړاندیز کړي. دا به سملاسي زموږ هېواد ته دا شونتیا ورکړي، چې نن ورځ د ټوټې کېدونکي افغانستان او په ټوله سیمه کې یو لوی متحد کوونکی ځواك شي.

د نورو ګڼ شمېر هېوادو په پرتله، روسیه د افغانستان په کورنیو چارو کې لاسوهنه نه کوي. موږ له افغانستان نه هېڅ شی نه غواړو، یوازې په خپله د همدغه هېواد ګړندۍ وده او سمسورتیا غواړو. نن ورځ د روسیې مهم ځواك په همدغه بې غرضۍ او ځان نه غوښتنه کې دی.

زه باور لرم، چې د روسیې او افغانستان دا جرګه به د روسیې او افغانستان د ستراتېژیکي خبرو اترو او همکارۍ د ټینګښت په لاره کې یو لوی او مهم ګام شي.

همدا اوس د افغان پلاوي له غړو، په مسکو کې د مېشتو افغانانو ټولنې، او د جرګې روسي ګډونوالو له خوا داسې وړاندیزونه رارسېږي چې د افغانستان او روسیې ګډې جرګې ته دې پرله پسې او سېستماتیك بنسټ ورکړل شي. کېدی شي چې په همدې نامه یوه مؤسسه جوړه شي. زه همدا وړاندیزوم چې نن دې په خبرو اترو کې پرې بحث وشي او د جرګې په وروستۍ اعلامیه کې دې هم راوړل شي.

ستاسو له پاملرنې نه مننه.))

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښاغلي کروپنوف خپله وينا ليکلې وه او ښاغلي کانې ژباړلې وه، دلته يې د ژباړې همغه برخه راوړل شوه.

کله چې د کروپنوف خبرې پايته ورسېدې، نو د غونډې انانسر يوه وقفه اعلان کړه او دې سره د شلو دقيقو لپاره تفريح اعلان شوه.

تر تفريح وروسته غونډه بيا پيل شوه. په پيل کې د روسيې د

د غونډې د برخوالو يوه بله ګوښه

بهرنۍ اقتصادي بانک مرستيال ښاغلي (فرادکوف پيوتر ميخايلوويچ) خبرې وکړې، ويې ويل: ((موږ غواړو افغانستان کې پانګه واچوو، افغانستان ډېر زيات امکانات او کانونه لري، زموږ د همکارۍ ټول پوتنشيال نه دی کارېدلی، افغانستان او دا سيمه په مجموعي ډول ټول يو بل سره تړلي دي، بايد په ګډه انکشاف وکړي، موږ په افغانستان کې د صنعتي پروژو لپاره د سامان الاتو تمويل پر غاړه اخلو، د روسيې لويې کمپنۍ بهر کې پانګه اچوي. غواړم پر مشخصو ټکو رڼا واچوم: کولای شو په ګډه کار وکړو، د

(c) ketabton.com: The Digital Library

انکشافي بانک پالیسي داده، په هغو هېوادونو کې چې د روسیې ستراتیژیک دوستان دي، هلته پانګونه کوي،اقتصادي بانک په دې برخه کې کولای شي کار وکړي، مور عنعنوي بانکداری ته پام کوو. مور کولای شو د روسیې د ملګرو هېوادونو له تجربو څخه ګټه پورته کړو، یوازې ستنړدې او تجارتي بانکونه نه شي کولای، ټول مشکلات حل کړي. مور څه وړاندیزونه لرو، مور کولای شو هغه صادرات چې روسي کمپنۍ یې افغانستان ته صادروي، هغه تمویل کړو، مور پېرودونکو ته هم کړېدټ ورکوو. تجارتي کړېدټونه دي چې په دې باب به ترونونه لاسلیک کړو، دا هم د ضمانتونو د سندونو مجموعه ده، د داوطلبۍ او مزایدې په برخه کې (۲-۷) کلونو پورې کړېدټ ورکوو، په تضمین کې برخه اخلو، د مالي تمویل ضمانت کوو. دې میکانیزم کې تجارتي خطرونه په پام کې نیول شوي دي. د افغانستان لپاره به هم قواعد څېړو، داسې قواعد چې افغانستان ته ګټه ورسوي، وسایل شته او لېوالتیا هم شته. زه په پای کې د دې غونډې له جوړوونکو څخه مننه څرګندوم.

د پروګرام چلوونکي کروپنوف ورپسې وویل: ((یو داسې ګروپ باید جوړ شي چې دا مسلې وڅېړي، خو دا ګروپ باید رسمي ګروپ نه وي؛ نا رسمي وي.)) دې سره سم یې د بلخ ولایت د ولایتي شورا رئیس ښاغلي محمدفرهاد اعظمي ته بلنه ورکړه چې هغه خپله وینا واوروي، هغه له بلخه د بلخ د سوداګرو له یو ګروپ سره دې غونډې ته رابلل شوی و.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښاغلي فرهاد خپلې خبرې داسې پیل کړې: ((لومړی د بلخ د خلکو او ولایتي مشرتابه په استازیۍ سلامونه وړاندې کوم، غږ په غږه نه ورځي خو انسان په انسان ورځي، نړیۍ اوس ډېره سره نږدې شوې ده، داسې فکر کېږي چې د افغانستان او شوروي همکاري به د افغانستان پرمختګ ته لاره اواره کړي، خو د شوروي مداخلې دواړو هېوادونو ته تاوانونه واړول. ننني غونډه کولای شي نوې لارې چارې په ګوته کړي. زه دلته پر څو مسایلو خبرې کوم:

د غونډې د ګډونوالو یوه برخه

۱- اقتصادي مسایل: په دې برخه کې د پخوانیو پروژو په تعقیب په نورو ډګرونو کې هم پرمختګ کولای شو.

۲- د تحصیل په برخه کې: روسیې یا شوروي ډېر افغان کدرونه روزلي، باید افغانستان ته نور تحصیلي بورسونه هم ورکړل شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳- خطرونه: هغه خطرونه چې دواړو ته مشکل پیدا کوي، لکه تروریزم، مخدره مواد او نور، د هغو مخنیوی دې وشي.

۴- چاپېریال: روسیه باید له خپلو تجربو څخه په دې برخه کې له افغانستان سره مرسته وکړي.

ښاغلي فرهاد د پورتنیو څرګندونو ترڅنګ زیات ټینګار پر دې کاوه، چې روسیه باید د افغانستان په شمال او په تېره بیا په بلخ کې پانګونه وکړي، دده په نظر بلخ د روسیې د پانګونې لپاره تر بل هرځای غوره دی. ده د بلخ نوي هوایي ډګر او نورو پروژو ته اشاره وکړه چې د پانګونې لپاره ښه شرایط برابروي، امنیت یې هم یاد کړ. ده وویل چې د افغانستان شمالي ولایتونه پراخې طبیعي سرچینې، نفت او ګاز لري، روسیه باید دې سیمې ته زیاته پاملرنه وکړي.

د افغانستان پر شمال د ښاغلي فرهاد دې زیات ټینګار ځینو نورو ګډونوالو ته چندان خوند ورنه کړ، ځکه ځینو داسې احساس کړه چې فرهاد صیب د ټول افغانستان په غم کې نه دی، یوازې شمال او بلخ یادوي، لازمه وه چې ده د ټول هېواد په کچه د ستونزو یادونه کړې وای. ښاغلي فرهاد پسې د شمشاد ټلویزیون عمومي مشر او د اومر د ماین پاکولو موسسې رئیس ښاغلي الحاج فضل کریم عبدالرحیمزي ته نوبت ورسېده. ښاغلي فضل کریم عبدالرحیمزي د ټول هېواد په کچه د روسیې پر همکاری ټینګار وکړ. ویې ویل: ((افغانستان د جګړې په بهیر کې ډېر وران شوی او هراړخیزې بیارغونې ته اړتیا لري، روسیه کولای شي په افغانستان

(c) ketabton.com: The Digital Library

یون، حاجي فضل کریم او سید اسحاق ګیلاني په غونډه کې

کې د هغو پروژو د بیارغونې ترڅنګ چې دوی پخوا هلته جوړې کړي، نوې پروژې جوړې کړي. افغانان به د هر چا د بې غرضه مرستو هرکلی وکړي.)) په حاجي فضل کریم پسې زما (یون) نوبت راورسېد. ما خپله وینا لیکلې وه، چې ورځ مخکې لاد ښاغلي طاهر کاڼي له خوا په روسي ژبه ژباړل شوې وه، همغه مې پیل کړه. دا وینا په دې ډول ده:

((د روسیې او افغانستان ترمنځ څه شوي ؟ څه کېږي ؟ او څه باید وشي؟

زه غواړم په خپلو خبرو کې پورتنیو پوښتنو ته په لنډیز سره ځوابونه ورکړم .

(c) ketabton.com: The Digital Library

خو لومړی غواړم له هغو اشخاصو او علمي مرکز څخه مننه وکړم، چې دا علمي کنفرانس يې جوړ کړی دی .

لومړۍ پوښتنه : د روسيې او افغانستان ترمنځ څه شوي ؟

دې پوښتنې پورې تړلي مناسبات کېدی شي پر درېو برخو ووېشو:

۱-(۱۹۱۹ - ۱۹۷۸ م) **کلونه**: په دې بهير کې د افغانستان او پخواني شوروي اتحاد يا روسيې مناسبات، چې نړۍ دې شپږ لسيزې زمانه رانغاړي، په دې ټوله موده کې د افغانستان او شوروي مناسباتو عمودي خط تعقيباوه يانې د بري پر لوري روان وو .

ددې کلونو په بهير کې پخواني شوروي يا روسيې په افغانستان کې د نړۍ تر بل هر هېواده زيات موثر او مثبت نقش درلود . د شوروي اتحاد له خوا په افغانستان کې په لسګونو او سلګونو لويې او وړې پروژې ثمر ته ورسېدې ، لکه د ننګرهار کانال ، د دروتمې او نغلو برېښنا بندونه ، د کابل-ننګرهار ، هرات-کندهار سړکونه ، د سالنګ لويه لاره ، د مزارشريف د کيمياوي سرې او د کابل جنګلک فابريکې ، د کابل مرکزي سيلو ، کابل څلورسوه بستريز روغتون ، کابل پوليتخنيك او داسې نورې په لسګونو او سلګونو لويې او وړې پروژې . دې ډول مثمرو پروژو د افغان ولس په زړه کې پر شوروي او روسيې باور زيات کړ او دې هېواد ته يې د پياوړي دوست په سترګه وکتل .

۲-(۱۹۷۸ – ۱۹۸۸م) **کلونه** : دا هغه خونړي کلونه دي، چې د پخواني شوروي اتحاد د سياسي مشرتابه د تېروتنو له امله دا

(c) ketabton.com: The Digital Library

هېواد په افغانستان کې په مستقیم ډول په جګړه کې ډوب شو او وروسته د نړۍ نورو هېوادونو هم په مستقیم او نا مستقیم ډول دا جګړه لاپسې ګرمه کړه . د شوروي اتحاد او د افغانستان د هغه وخت سیاسي واکمنو د تېروتنو له امله، دې جګړې نه یوازې د دې وخت سیاسي واکمنو ، بلکې دواړو ملتونو ته د یوه چاودېدونکي مین حیثیت غوره کړ . په دې لسیزه کې د دواړو هېوادونو روابطو داسې یوه منکسره کرښه تعقیبوله، چې د دواړو هېوداو د خلکو په وینو سره وه او ډېرې لوړې ژورې یې لرلې .

۳-(۱۹۸۸ – ۲۰۰۸م) **کلونه** : د دې کلونو په بهیر کې روسیې، هغه نقش، چې پخواني شوروي اتحاد په افغانستان کې درلود ، له لاسه ورکړ، خو بیا یې هم د (**۱۹۹۲ – ۱۹۹۵م**) کلونو په بهیر کې د کابل د ایتلافي حکومت د ځینو تنظیمونو ملاتړ کاوه ، د طالبانو د واکمنۍ په بهیر کې یې د هغوی له مخالفو تنظیمونو سره مرسته کوله، د طالبانو تر سقوط وروسته له ځینو مشخصو ډلو څخه د روسیې ملاتړ کم شو ، خو بیا هم ویل کیږي، چې روسیه اوس هم د ځینو خاصو ډلو ملاتړ کوي او خواخوږي ورسره لري. دې تېر بهیر ته په کتو سره سره، د وروستیو څو کلونو په بهیر کې په افغانستان کې د روسیې د مثبت رول لوبولو لپاره هیلې پیدا شوې دي. زه نه غواړم د تېرو مناسباتو پر کړلېچن بهیر نیوکه وکړم ، ځکه چې تېر وخت د مړي په شان دی ، چې په ژړا او فریاد ، ستاینې او غندنې بیا نه راژوندی کېږي، خو کولای شو، چې د راتلونکي

(c) ketabton.com: The Digital Library

لپاره د يوې پخې تجربې په توګه ورځخه کار واخلو. اوس راځم خپلې دويمې پوښتنې ته :

دويمه پوښتنه : اوس د دواړو هېوادو تر منځ څه کېږي ؟

اوس په افغانستان کې د روسيې نقش ډېر کمرنګ شوی دی . اوس د پخواني شوروي اتحاد ، پخوانيو رقيبانو او د افغانستان ځينو ګاونډيو، د شوروي يا روسيې ځای نيولی دی ، هغوی هم له ګڼو ستونزو او تېروتنو سره مخامخ دي . که چيرې حالت همداسې روان وي ، نو دا بحران کېدی شي نور هم وغځېږي، ډېر خطرناک شي، د ګاونډيو هېوادو او ان د روسيې تر لمنو پورې وغځېږي، نو څه بايد وشي ؟ غواړم په خپله درېيمه پوښتنه کې دې ته ځواب ورکړم :

درېيمه پوښتنه : څه بايد وشي ؟

۱ . دا چې د افغانستان په بحران کې څوك ډېر ملامت دی ، پخوانی شوروي اتحاد يا روسيه ؟ افغانستان ، د افغانستان ګاونډيان يا د نړۍ نور لوی ځواکونه ؟ د دې ملامت او سلامت معلومول زمونږ د اوسني بحران له حل سره چندانې مرسته نه کوي او نه په سياست کې د داسې ملامتيو د معلومولو لپاره کوم فکس فورمول شته ، خو زه دومره ويلای شم، چې پخواني شوروي اتحاد او افغانستان دواړه د بحران په اورنۍ بټۍ کې لولپه شول ، خو يو شمېر نورو هېوادونو بيا له دې بحران څخه ګټه پورته کړه ، دا د دې مانا نه لري چې د افغانستان په جګړه کې ملامت لوری يا لوري نه شته، خو د داسې مسايلو څېړل اوسمهال ګټه نه لري او نه د دې

(c) ketabton.com: The Digital Library

کنفرانس موضوع ده؛ خو له تېرو ترخو تجربو څخه کولای شو، د روښانه راتلونکي لپاره کار واخلو .

۲ . د روسيې او افغانستان د مناسباتو د ښه والي لپاره له روسيې څخه هيله من يو ، د تېلو هغو انکشافي پروژو پر بيا رغونه لاس پورې کړي ، چې د پخواني شوروي اتحاد له خوا ، په افغانستان کې ټمر ته رسېدلې وې او د جګړې په بهير کې اکثره ببرته له کاره غورځېدلې دي .

۳ . هيله من يو ، روسيه په افغانستان کې د افغانستان په متوازنه اقتصادي او عمراني وده کې خپل رول ادا کړي، متوازنه وده د افغانستان له ثبات سره ډېره مرسته کوي .

۴ . روسيه د افغانستان د هغو علمي کدرونو يو لوی زېرمتون دی، چې په روسيه او پخواني شوروي اتحاد کې روزل شوي دي، هيله لرو، د روسيې او افغانستان حکومتونه پر داسې يو ميکانېزم کار وکړي، چې له دې کدرونو څخه د افغانستان په بيا رغونه او نوې جوړونه کې ګټه پورته شي . دا کدرونه کولای شي د روسيې او افغانستان د مناسباتو په ټينګښت کې ښه رول ادا کړي .

۵ . زمونږ په ګاونډي هېواد (پاکستان) کې له مذهب نه د ناوړه ګټې اخيستنې او د سياسي مقصدونو لپاره د مذهب کارونې په مقصد (۲۵۰۰۰) مدرسې فعالې دي. له دې مدرسو څخه يو ګڼ شمېر يې نه يوازې له مذهب نه ناسم تعبير اخلي، بلکې په سيمه کې د افراطيت مفکوره هم خپروي . که هره مدرسه په کال کې (۱۰۰) تنه فارغ کړي، نو د لسو کلونو په بهير کې به لږ تر لږه

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۲۵۰۰۰۰۰) کسان شي په دې شمېر کې پاموړ برخه اورپکي دي.
دا ډول افراطي کسان د دې وس لري ، چې لومړی په افغانستان کې حالات بې ثباته کړي ، بیا په منځنۍ اسیا کې او بیا د روسیې دروزاې هم وټکوي . هیله لرو ، روسیه او د نړۍ نور موثر هېوادونه له دیپلوماتیکو لارو پر پاکستان اغېزناک فشار راوړي، چې د دیني مدرسو تعلیمي نصاب د اسلام له اصلي روح سره عیار کړي، د دین او مدرسې له تقدس څخه د سیاست، پراختیا غوښتنې او افراطي چلند لپاره ګټه پورته نه کړي .

د غونډې د ګډونوالو یوه برخه

۶ . اکثرو افغانانو سره داسې یو تصور ، فکر او اند پښنه شته، چې د پخواني شوروي اتحاد د تېروتنو په تعقیب، روسیه اوس هم په افغانستان کې ځینې سیاسي ډلې او واړه ایتنیکي ګروپونه تقویه کوي او دا کار په افغانستان کې د مرکزي حکومت او قانون پر وړاندې ستونزې پیدا کوي، موږ هیله من یو روسیه د افغانستان د

(c) ketabton.com: The Digital Library

اکثریت خلکو دا تشویشونه په پام کې ونیسي او په افغانستان کې د مرکزي نظام له ټینګښت او د قانون له حاکمیت سره مرسته وکړي.

۷ . هیله لرو روسي پانګوال په افغانستان کې په بېلابېلو برخو کې پانګونه وکړي، ګډې اقتصادي ګټې، ګډې لېوالتیاوې رامنځته کوي او د ټولنیز ثبات سبب ګرځي .

۸ . روسیه په نړۍ کې یو بااعتباره او موثر هېواد دی، هیله ده له خپل دغه اعتبار څخه مثبته ګټه پورته کړي او د افغانستان پر ځینو ګاونډیو هېوادونو دپلوماتیک فشار راوړي، چې د افغانستان

افغاني او روسي هیئت د خبري کنفرانس پر مهال

په کورنیو چارو کې مداخله ونه کړي.

۹ . د افغانستان او روسیې ترمنځ باید کلتوري مناسبات پیاوړي شي، افغانستان د نویو کدرونو روزنې ته اړتیا لري او

(c) ketabton.com: The Digital Library

روسیه په دې برخه کې موثره مرسته کولای شي. کلتوري مناسبات سیاسي ابهامات او ناوړه پوهاوی له منځه وړي .

۱۰ . په پای کې دا وړاندیز لرم، چې روسیه یو ځل بیا افغانستان له سره په هر اړخیز او دقیق ډول؛ له علمي او ټولنیز لید لوري مطالعه کړي، نه د هغو کسانو، ډلو، ډلګیو او ګوندونو له فکري زاویې څخه، چې له پخواني شوروي اتحاده دوی ته په میراث پاتې دي. دوی د پخواني شوروي او افغانستان د دواړو د تباهۍ عامل شول، مورِ هیله لرو، چې روسیه د افغانستان واقعیتونه یو ځل بیا په ځیر سره وڅېړي. دا کنفرانس په خپل ډول کې یو نوښت دی، یوه ګټوره هڅه ده، چې کولای شي واقعیتونه په ښه ډول وځلوي، مورِ هیله لرو دا ډول کنفرانسونه په افغانستان کې هم جوړ شي، دا غونډې او راشې درشې زیاتې شي، راشه درشه، تګ او راتګ مینه او خلوص زیاتوي، کینې او ابهامات له منځه وړي او زړونه صفا کوي .یوه پښتو لنډۍ ده :

مینه په تلو راتلو زیاتېږي

کله راځه کله به زه درځم مینه.))

زما تر دې خبرو وروسته په مسکو کې د افغان سوداګرو د ټولنې په استازۍ ښاغلي غلام محمد جلالي لنډې خبرې وکړې او د دواړو هېوادونو پر اقتصادي همکارۍ یې ټینګار وکړ، د همکارۍ لپاره یې د افغانستان له لوري چمتوالی وښود او د دې ترڅنګ یې د غونډې له جوړوونکو مننه وکړه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورپسې په مشرانو جرګه کې د ننګرهار د خلکو استازي ښاغلي ډاکتر برهان الله شینواري ته نوبت ورسېد ، دی د ننني غونډې د سهارنۍ برخې وروستی ویناوال و ، ده په خپلو خبرې کې وویل:

((دوه وړاندیزونه لرم: جنګ نتیجه نه ورکوي، روسیه باید د سولې لپاره کار وکړي. د روسیې هېواد دې د اقتصادي پروژو په بیارغونه او جوړونه کې مرسته وکړي. که امنیت ټینګ شي موږ یو بل سره هر ډول همکاري کولای شو.))

دې وړاندیزونو پسې د غونډې چلوونکي کروپنوف وویل: ((موږ کولای شو په منځنۍ کچه په کابل کې سره راټول شو او پر دې مسلې غور وکړو، کولای شو دا سپارښتنې په پرېکړه لیک کې ځای کړو او هم یې سبا په نورو ناستو کې مطرح کړو.)) غونډه پر

د غونډې یوه بله برخه

همدې ځای پایته ورسېده، خو تر هغې دمخه ښاغلي کریم خلیلي له روسي لوري سره د غونډې تالار ته ورځېرمه په خبرې کنفرانس کې ګډون وکړ، د ژورنالېستانو پوښتنو ته یې ځوابونه ورکړل او بیا ډوډۍ ته لاړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوه غرمه د مسکو په
پرزیډنټ هوټل کې

په همدې پرزیډنټ هوټل کې چې دمخه کنفرانس و، غرمنۍ هم برابره شوې وه، په هوټل کې یو سرلوڅی هال و، د هال په منځ کې مېزونه اینبسودل شوي وو، پر ولاړه به دې ډوډۍ خوړله، د بوفې

نبي شینواری، اسد دانش، یون، سید اسحق ګیلاني او سلطان شاه عاکفي په پرزیډنټ هوټل کې

سیستم و، د چا چې څه خوښېدل، هغه یې را اخیستل، ډوډۍ کې یې ذوق د افغانانو ذوق ته نږدی و، وریجې، څو ډوله کبابونه او نوره ډول ډول غذا په کې شامله وه. هر څوک د خپلې طبعې له افغان او روسي وګړو سره د مېز ترشا ودرېدل، زه له دوستانو سره په خبرو خبرو کې دومره مصروف شوم چې تراخره د ډوډۍ پر خوند

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوه نه شوم، ټولو ډوډۍ وخوړه، مخکې يې اعلان کړی و، چې تر غرمې وروسته به ګروپي کار کوو. د ډوډۍ او لمانځه لپاره پوره وخت په پام کې نيول شوی و. د ډوډۍ په ترڅ کې ځينې نور افغانان هم پر سياسي خبرو اوښتي وو، ځينې نور هم زما په شان د ډوډۍ پر خوند نه وو پوه شوي. د حاجي صيب فضل کريم عبدالرحيمزي ترڅنګ يو روسی جنرال ولاړ و، په چکوسلواکيا، افغانستان او نورو سيمو کې يې ډېرې جګړې کړې وې او د باتورۍ ډېر مډالونه يې پر سينه راځوړند وو، حاجي صيب فضل کريم ته يې وويل: ((هر څوک ماته زما د بريو او تورو مبارکي راکوي.)) دغه جنرال د ډاکتر نجيب الله وروستی مشاور (محمود احمدويچ ګاريېف) و، اوس په مسکو کې د حربي پوهنتون قومندان او د نظامي مهارتونو پر لرلو سربېره ښه ليکوال هم دی، يو کتاب يې (افغانستان زما وروستۍ جګړه) نومېږي، چې ښاغلي محمد طاهر کانې پښتو ته اړولی دی. خبره داسې وه چې ډاکتر شېرحسن د غرمې ډوډۍ پر وخت د ښاغلي حاجي صيب فضل کريم او همدې جنرال سره پر مېز يو ځای شو. حاجي فضل کريم ډاکترصيب شېرحسن ته وويل چې ډيپلوماسي ونه کړې، د هغه خبرې کټ مټ ورته ترجمه کړه؛ خبره يې قيچې نه کړې، ډاکتر شېرحسن حسن همداسې وکړل. حاجي فضل کريم جنرال ته وويل: ((تا خو به دا مډالونه له دې املې اخيستي وي، چې ډېرې جګړې به دې ګټلې وي او خلک به درته مبارکي هم وايي)) هغه ورته وويل: ((بلې همداسې ده!)) حاجي صيب ورته وويل: ((زه هم درته مبارکي وايم چې ته دومره زړور

(c) ketabton.com: The Digital Library

منصبدار يې! خو ته اوس ماته مبارکي ووايه چې مورږ تاته په

نبي شينواری، يون، غلام محمد جلالي او احمد سيدي

افغانستان کې ماتې درکړې ده!))

هغه جنرال موسکی شانته شو او په ځواب کې يې ورته وويل: ((ته هم پر دې پوهېږې چې زمورږ پوځ ته چا ماتې نه ده ورکړې، مورږ د خپل سياسي مشرتابه په پرېکړه افغانستان ته تللي وو او په همداسې يوه بله فيصله له افغانستان څخه راوتلي يو، دا بله خبره ده چې سياسي سيستم په مجموع کې بدل شو. ګرباچوف د پخواني مشرتابه پر خلاف د شوروي د بيارغونې او نوي اندود په تعقيب پرېکړه وکړه، چې زمورږ پوځونه له افغانستانه راووځي. د سياسي فيصلې د ماتې او ګرځېدو خبره مطرح کېدی شي، خو زمورږ د پوځ د ماتې خبره نادرسته ده.)) دغه جنرال نور هم غوښتل چې خبرو ته دوام ورکړي، خو حاجي صيب فضل کريم تر پايه نورو خبرو سره موافقت ونښود.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګروپي کار

ګروپي کار تر غرمې وروسته تقریباً پر درېو بجو پیل شو. کار پر درېو ګروپونو ووېشل شو: امنیتي برخه یا امنیتي ګروپ، کلتوري برخه او اقتصادي برخه. د برخوالو وېش په خپله خوښه و، هر چا هر ګروپ کې ځان تنظیمولای شو.

د ګروپي کار یوه څنډه

په پیل کې د افغان روسیې د فوروم یا جرګې مرستیال ښاغلي (سېرافیم مېلېنتېف) خبرې وکړې او د دې سیمینار یا ورکشاپ طرز یې تشریح کړ، هیله یې وکړه هر برخوال لنډې لنډې خبرې وکړي چې ټولو ته نوبت ورسېږي، ویې ویل: ((دا ورکشاپ او ګروپي کار د افغانستان او نورو د کلکتیفي همکارۍ او امنیت په

(c) ketabton.com: The Digital Library

باب جوړ شوی دی. موږ د اسیایي او اروپایي امنیت په باب مشترک تصمیمونه نیسو، لومړی درېو تنو او بیا که وخت و، نورو ته هم وخت ورکوو، کله چې څوک وینا کوي پر هغې باندې باید د بحث وخت هم په پام کې ونیسو.))

د ورکشاپ د امنیتي ګروپ برخوال

لومړی یو تن وویل: ((موږ د روسیې فدراتیف د مخدره موادو د کنټرول په ریاست کې کار کوو، تاسې ته به په دې باب معلومات درکړو، اوس زموږ په مخکې ډېر نوي کارونه پیدا شوي دي. باید دا کارونه په ګډه ترسره کړو. اوس په افغانستان کې د تروریزم او مخدره موادو پرضد جګړه روانه ده، مخدره مواد او تروریزم دواړه خطرناک دي. ځینې کسان یوازې د مخدره موادو د قاچاق کاروبار کوي، له کښت سر یې کار نه لري. د مخدره موادو ریښې باید وباسو، نه دا چې کروندګر یې بندیان کړو. اقتصادي پرمختیا باید رامنځته شي، د تولید او مبارزې ترمنځ تعادل باید محاسبه کړو،

(c) ketabton.com: The Digital Library

مورِ باید د مبارزې قوت زیات کړو، اول باید د هغو موادو مخه ونیسو، چې له منځنۍ اسیا څخه روسیې ته ځي. کله چې دا مواد له منځه یوړل شي، خلک نورو اقتصادي کارونو ته مخه کوي. دا یوه مشترکه مبارزه ده، باید په ګډه یې ترسره کړو. زمورِ هیله ده چې تاسو مورِ ته معلومات راکړئ. که ګډه همکاري وکړو، نو یوه مشترکه نتیجه ترلاسه کولای شو. تاسې کولای شئ په جلا جلا ډول هم خپل نظرونه ووایئ، مورِ یې ولیکو او یا یې هم مورِ ته ولیکئ!))

دې خبرو پسې سملاسي له افغانستان څخه ښاغلي احمد سیدي خپلې خبرې پیل کړې، هغه وویل: ((دې مسایل ډېر مهم دي:

احمد سیدي، ببرک شینواری او نسیم ګل توتاخېل

د امنیت مسله، د منطقې امنیت او په هغو کې د روسیې نقش.))

سیدي وویل: ((په افغانستان کې امنیت یوازې په افغانانو پورې اړه نه لري، دا باید مورِ په یوه لویه دایره کې مطالعه کړو، د منطقې

(c) ketabton.com: The Digital Library

امنیت ته باید پام وکړو، په سیمه کې یو افراطي او تروریستي حرکت شته، چې ریښې یې په پاکستان او نورو هېوادونو کې دي او افغانستان کې عملیات کوي، بیا له هغه ځایه منځنۍ اسیا او بیا به روسیې ته هم رارسېږي، نو د دې لپاره د افغانستان امنیت یوه مجرده پدیده نه ده، دا باید د منطقه یي همکارۍ په چوکاټ کې مطالعه او وڅېړل شي. روسیه باید له افغانستان سره د امنیت په راوستلو کې له ببلابېلو لارو مرسته وکړي.)) د سیدي صیب خبرې ډېرې اوږدې وې، خو د سرغوړ یې همدا و.

ورپسې د کابل پوهنتون استاد نسیم ګل توتاخېل ته نوبت ورسېد، هغه وویل: ((زه یوه مفصله مقاله لرم، خو غواړم اصلي مطلب په لنډ ډول بیان کړم.

زه د (۱۷۳) سازمانونو استازی یم، اصلي خبره دا ده چې که سیاست اصلاح شي امنیت خپله ښه کېږي، دا دی تر شلو کلونو وروسته روسان او افغانان پر یو مېز سره کېني او پر مشکلاتو غږېږي، خبره په دې کې ده چې د افغانستان حکومت بې کفایته دی، هغه د امنیت د راوستلو توان نه لري، ځینې امنیتي چارواکي په خپله په اداري فساد او د مخدره موادو په قاچاق کې لاس لري، تر هغه پورې چې په حکومت کې اصلاحات رانه شي، د حکومت او خلکو ترمنځ فاصله له منځه لاړه نه شي، امنیت نه شي راتللای، که نړیوال ځواکونه نور هم زیات شي، امنیت نه شي ټینګېدی، د امنیت راوستل هغه وخت ممکن دي، چې هلته د خلکو په خوښه یو

(c) ketabton.com: The Digital Library

حکومت رامنځته شي.)) توتاخپل صیب هم ښې اوږدې انتقادي خبرې وکړې، خو د منځ غټ ټکي یې همدا وو.

دې پسې زما (یون) نوبت راورسېد ، ما وویل: ((زه خپل نظر په څو لنډو جملو کې وړاندې کوم، ډېر وخت نه نیسم، زما په نظر د نورو عواملو ترڅنګ که دغه لاندې کارونه ترسره شي نو مخدره مواد به کنټرول او امنیت به ورسره ټینګ شي: ۱- فقر له منځه یوړل شي، ۲- د کوکنارو بدیل کښت پیدا شي، ۳- د تاجکستان سرحد ښه وټرل شي، ۴- د مخدره موادو د عرضې او تقاضې مارکېټ مهار شي، ۵- د جزا قوانین سخت شي، ۶- امنیتي سکتور پیاوړی شي، ۷- دولتي ارګانونه اصلاح او قوي شي.))

له ما څخه ټولو ځکه مننه وکړه، چې وخت مې ډېر کم ونیوه، ما پسې ښاغلي نادرخان کټوازي ته نوبت ورسېد. هغه وویل: ((په افغانستان کې امنیت هغه وخت راتللای شي چې د ولس ملاتړ جلب شي. زمونږ ولس د خپلو مشکلاتو د حل لپاره خپله تجربه لري، هلته متل دی چې په زور کلي نه کېږي، که نړیوال ځواکونه هر څومره زور وکاروي، خو چې د ولس همکاري راجلب نه شي سوله نه شي راتللای، مونږ جرګې او مرکې لرو، د شخړو پر وخت باید له هغو څخه کار

نادرخان کټوازی

(c) ketabton.com: The Digital Library

واخیستل شي. بله د مخدره موادو موضوع ده چې همېش یې خلک په افغانستان پورې تړي، دا سمه ده چې کوکنار به هلته کرل کېږي، خو دا روسیې ته یې څوک راوړي او له دې ځایه یې اروپا ته څوک وړي؟ د دې پوښتنه هم باید وشي، دغه نړیوال قاچاقچیان چې کنټرول نه شي او تقاضا له منځه لاړه نه شي د مخدره موادو مشکل نه حلېږي.))

دې پسې سیدي صیب یو ځل بیا نوبت واخیست، ویې ویل: ((د افغانستان او مخدره موادو مشکل نړیوال دی، روسیه او امریکا دښمني لري، دوی یو بل سره سمه همکاري نه کوي، نو ځکه په دې برخه کې پرمختګ نه رامنځته کېږي، که دوی صادقانه همکاري وکړي، نو کېدی شي پرمختګ وشي.))

شکریه بارکزی

دې پسې په ولسي جرګه کې د کابل د خلکو استازې شکریې بارکزی نوبت واخیست، هغه هم د همدې کمېسیون یا ګروپ غړې وه. هغې وویل: ((روسیه باید د افغانستان له مرکزي حکومت سره همکاري وکړي، نه له تیت و پرکو ګوندونو او ډلو ټپلو سره. مرکزي حکومت د قانونیت او مشروعیت سرچینه ده دا که هر څوک د دې مرکزي حکومت په راس کې وي، هغه مهمه نه ده. روسیه له امریکا

(c) ketabton.com: The Digital Library

سره تفاهم ته اړتيا لري. د افغانستان مشکل او د مخدره موادو مشکل منطقه يي او نړيوالې ريښې لري. بايد د منطقې او نړۍ په کچه ورته وکتل شي. دا مشکل يوازې د افغانستان نه دی او نه يې په يوازې ځان حلولای شي.))

ورپسې د بلخ د ولايتي شورا رئيس ښاغلي فرهاد خبرې پيل

د ګروپي کار يوه څنډه

کړې، هغه وويل: ((روسيه او امريکا د افغانستان په اړه د نظرياتو اختلاف لري، سره له دې چې د افغانستان د حکومت له خوا څو ځله تقاضا شوې ده، د روسيې، امريکا او افغانستان ترمنځ بايد اعتماد رامنځته شي. روسيه بايد د تروريزم او مخدره موادو پر ضد د مبارزې په اړه له امريکا سره توافق ته ورسېږي، افغانستان څو ځله د مرستو لپاره پر روسيې غږ کړی، افغانستان اوس په داسې يو حالت کې دی چې له هرچا څخه مرستې ته اړتيا لري.))

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددې ګروپي کار شکل داسې و، چې په يوه خونه کې يې کتار مېزونه ايښي وو، څلورو خواوو ته مېزونه وو، منځ يې تش و، نږدې پنځه ويشت د برش کسان يې ځايول، يوې خواته افغانان او بلې خواته روسان ناست وو. کله چې د ښاغلي فرهاد خبرې وروستي حد ته ورسېدې، نو له روسيې لوري يو تن وويل: ((تر هغه چې افغانستان او روسيه يو ګډ نظر ته ونه رسېږي، کومه مثبته نتيجه منځته نه شي راتللای.))

ورپسې د افغانستان په ولسي جرګه کې د ننګرهار د خلکو استازي ښاغلي ببرک شينواري ته نوبت ورسېد، ده په خپلو خبرو کې وويل: ((اوس حالت داسې دی چې ډېر هېوادونه هلته راغلي دي، دا د يوه هېواد يا هم د يوې منطقې د هدف لپاره نه دي راغلي، دلته د اهدافو يوه مجموعه ده، اوس دا جنګ دومره پراخ دی چې يوازې زمونږ ملت يې بار نه شي پورته کولای. د امنيت د خرابۍ عوامل کورني دي، بهرني دي او نړيوال دي، داخلي فکتور دادی چې نړيوالې ټولنې او زمونږ حکومت ونه کړای شو چې قوي مرکزي حکومت جوړ کړي، زمونږ امنيتي سکتور د جنګ د کنټرول صلاحيت نه لري، ملت له دولت څخه لرې شوی، قوي دولت همغه دی چې د خلکو ملاتړ ولري، د روسيې په ګډون زمونږ ګاونډي هېوادونه يو هم له مرکزي حکومت سره مرسته نه کوي. ايران او پاکستان مستقيماً مداخله کوي، تاجکستان او ازبکستان خپلو پلوي ډلو سره روابط ساتي، نه ټول افغانستان سره، په خواشينۍ سره چې روسيه هم په دې کټه ګورۍ کې راځي. دې انستيتيوت (د

(c) ketabton.com: The Digital Library

وګړو پوهنې انستیتیوت) یوه مسله مطرح کړې ده چې په روسیه کې درې کټه ګوری خلک دي: د افغانستان مرکزي حکومت غواړي، بې تفاوته دي او د افغانستان د یوې برخې له خلکو سره مرسته کول غواړي، خو مورږ غواړو چې د روسیې نوی سیاست مورږ ته روښانه شي. د نړیوالو قوتونو له خوا ډېر خلک وژل کېږي دا یو ډېر غټ پرابلم دی. د بهرنیو قوتونو تر راتګ وروسته نه عوام، نه حکومت او نه هم زمورږ په څېر نور خلک پر دې پوهېږي چې حالت کومې خواته روان دي.

کله امریکایان د افغانستان له سرحده اوړي یا راوړي، افغانستان ته نه وایي، د روسیې مشران هم چې کومې بیانیې د افغانستان په اړه ورکوي، اکثره غلطې وي، هیله ده چې دا سیمینار ګټور تمام شي.))

دې پسې د روسیې د کلتوري ستراتیژۍ مرستیال خبرې پیل کړې هغه وویل: ((د تروریزم په پلمه افغانستان ته د ډېرو هېوادونو راتګ نور مشکلات پیداکوي، د دوی په راتګ سره مخدره مواد نور هم زیاتېږي.)) ده زیاته کړه: ((افغانستان کې باید نژادي تفاهم رامنځته شي، هغه اداري چې پردی رنګ لري باید حذف شي، د طالبانو تر سقوط وروسته د مخدره موادو کښت زیات شوی دی، د نړیوالو قوتونو تدابیر کمزوري دي، بهرني قوتونه نه غواړي د دوی عسکر له قاچاقچیانو سره په جګړه کې ووژل شي. روسیه د مخدره موادو پرضد د نړیوالو ځواکونو مبارزه تائیدوي. د دې لپاره مورږ

(c) ketabton.com: The Digital Library

وړانديز کوو چې په (الماتا) کې د مخدره موادو د کنټرول کمپسيون جوړ شي.))

ما(يون) غوښتل چې د ((نژادي تفاهم)) په اړه د دې ګډونوال نظر ځواب کړم، خو نادرخان کتوازی چې زما ترځنګ ناست و، ماته يې وويل چې زه يې ځواب وايم. نادرخان کتوازي وويل: [بهرني قوتونه زموږ يو تريخ ضرورت دی، که نه نو موږ هېڅکله بهرني ځواکونه نه شو زغملای، تر هغه پورې به دا قوتونه وي چې موږ په خپلو پښو ودرېږو. د ((نژادي تفاهم)) په اړه بايد ووايم چې دا تفاهم هلته شته، خو پخواني شوروي اتحاد دې مسايلو ته لمن ووهله او اوس له روسيې څخه هيله کوو چې دې مسايلو ته لمن ونه وهي.]

دې پسې د روسيې د (کرسنادار) پوهنتون يو استاد(ارکادي مېلنيک) خبرې پيل کړې، ده وويل: ((زه د افغانستان او ايران متخصص يم، زه غواړم هغه مسله يادە کړم چې چا ورته تر اوسه اشاره نه ده کړې. دا د نړيوالو پيسو مسله ده، چې چا ورته تر اوسه ګوته نه ده نيولې، موږ پوهېږو چې مالي حساب و کتاب نه وي، نظم منځته نه راځي، د روسيې او افغانستان د مخدره موادو د کنټرول د ادارو ترمنځ همکاري شته، خو دا همکاري کمزورې ده، د سرحدي ارګانونو او کورنيو چارو د وزارتونو ترمنځ هم اړيکي ټينګ دي، موږ غواړو نوي مناسبات پرانيزو او نوې پاڼه خلاصه کړو. غواړو د افغانستان لپاره يو نوی استازی وټاکل شي. تاريخي تجربو ښودلې چې په يوه هېواد کې هم، د بهرنيو قواوو موجوديت مثبته نتيجه نه ورکوي. دا د تاسف وړ خبره ده چې په افغانستان

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې د بهرنيو قوتونو د وتلو زماني جدول نه په ګوته کېږي. دا کار بايد د افغانستان د مرکزي حکومت د استحکام له مخې ترسره، خو د يوه ضرورت په توګه بايد په ګوته شي.))

دې پسې د افغانستان نومیالي لیکوال او شاعر ښاغلي سلیمان لایق ته نوبت ورسېد ، هغه چې ټولو ته مخامخ د مشرانو مېلمنو په ډله کې ناست و ، وویل: ((زه غواړم د هغه سیاست په اړه

د ګروپي کار يوه بله برخه

خبرې وکړم چې د مخدره موادو په اړه دی، دا سیاست یوازې په افغانستان او روسیې پورې اړه نه لري، هغه مخدره مواد چې روسیې ته راځي، ټول په روسیه کې نه جذبېږي، نورې نړۍ ته ځي، د روسیې او نورې نړۍ اتباع وژني، نو باید په دې ارتباط د امریکا او روسیې دواړو ترمنځ خبرې وشي. څو موده دمخه د روسیې د بهرنیو چارو وزیر له امریکایي مقاماتو سره وکتل او شخصاً یې په

(c) ketabton.com: The Digital Library

دې باب خبرې وکړې. مخدره مواد د دغو دوو نړیوالو ځواکونو د شخړو په نتیجه کې رامنځته شوي دي. زه فکر کوم تر بلې هرې مسلې د روسیې او امریکا مناسبات ډېر موثر دي. زمونږ په هېواد کې داسې عناصر شته، چې د دې مناسباتو مخالف دي. دا ډلې له خپلو ملي منافعو سره جفا کوي. په تېر وخت کې روسیه زمونږ په هېواد کې وه، امریکایانو روسیه اخلالوله، اوس خبره د دې پرعکس ده، داسې ښکاري چې روسیه په افغانستان کې د امریکا پر حضور راضي نه ده، له دې مجلس څخه هم پته ولګېده، له دې اختلاف څخه روسیه، مونږ او امریکا ټول عذاب ګالو، مونږ په دې هیله یو چې مروره روسیه چې په افغانستان کې ډېر وظایف لري، بېرته په خپلو کارونو کې همکاري وکړي، د مخدره موادو په شمول. که مونږ غواړو مخدره مواد کنټرول کړو، نو د روسیې او امریکا توافقات په کې ډېر موثر دي. مننه.))

د لایق صیب تر خبرو وروسته توتاخېل صیب او بارکزی صیب دواړو نوبت واخیست، دوی د ((نژادي تفاهم)) په اړه د روسیې لوري د یو تن خبرې رد کړې او د نادرخان کټوازي خبرې یې تائید کړې.

بیا په ولسي جرګه کې د نیمروز د خلکو استازي ښاغلي خدای نظر سرمچار نوبت واخیست، هغه وویل: ((د دواړو هېوادونو دا اوسنۍ ناسته یوه ښه ښېلګه ده، ملي امنیت داسې پروژه نه ده چې په یو نظر مطالعه شي، وخت پر وخت باید وڅېړل شي. یو دولت هغه وخت په امنیت کې پاتې کېدی شي چې خلک یې په امنیت کې وي، که جګړه نه وي، نو یو دولت باید د دې توان ولري چې خپل

(c) ketabton.com: The Digital Library

ملي وظايف ترسره کړي. زمونږ امنيت ډېر اړخونه لري. مونږ يو مخصوص حالت کې يو:

د ګروپي کار يوه غونډه

ايران له امريکا سره مشکل لري، پاکستان د افغانستان د خپلولو په لټه کې دی، نړيواله ټولنه مشخصه ستراتيژي نه لري. خبره داده چې زمونږ په شان بحراني هېوادونو کې قوي رهبرانو ته اړتيا ده، زمونږ ځينې رهبران خپله په فساد کې غرق دي، خپله په قاچاق کې ډوب دي، د بد امنۍ لاملونه زيات دي، په يوه غونډه کې ټول نه شي تشريح کېدلای.))

تر دې خبرو وروسته د ګروپي کار دا ناسته تقريباً پای ته ورسېده، خو د پرېکړه ليک په اړه بحث ته اړتيا وه، په عمومي غونډه کې وويل شول چې پر پرېکړه ليک يو دري کسيز ګروپ کار کړی؛ يوه (خاکه) يې جوړه کړي خو دا وروستۍ او بشپړه نه ګڼل کېږي، د کره کولو او بشپړولو لپاره تاسې ته درکول کېږي چې د ګروپي کار په ترڅ کې پرې بحث وکړئ او بشپړه يې کړئ.

پرېکړه ليک په درېو ژبو: پښتو، دري او روسي ليکل شوی و، شکريې بارکزی چې د پرېکړه ليک دري متن ولوست نو قلم يې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورپسې راواخیست، پښتو متن یې هم وکوت، ویې ویل: ((دا له یو بل سره سمون نه خوري، د پرېکړه لیک بڼه نه لري، باید له سره

د ورکشاپ دویم ګروپ

پرې کار وشي.)) شکریې بارکزی څو ځله ماته وویل: ((یونه! زه یې درته وایم ته یې لیکه همدا به فاینل کړو.)) ما وویل: ((صبر کوه، دلته خو یوازې زه او ته نه یو، دا ټول زما او ستا په شان خپل خپل نظرونه لري. دلته فاینل کېږي نه، د ټولو نظرونه به واخلو، تکراري به تري وباسو، بیا به یې د یوه پرېکړه لیک چوکاټ ته وردا خل کړو.)) شکریې وویل: ((یونه! ته مې چې مخالفت ونه کړې نور یې هېڅوک نه کوي.)) ما ورته وویل: ((دلته ټول من دي، نیم منی نه شته زه یوازې دومره کولای شم چې د ټولو تر توافق وروسته یې ژبه سمه کړم، پښتو متن به یې کره کړو، بیا به یې روسي او دري ژبو ته هم واړوو.)) په پای کې د ټول ګروپ مشوره او سلا په دې راغله چې افغان لوری دې په خپل منځ کې کښني او خپله طرحه دې

(c) ketabton.com: The Digital Library

وړاندې کړي. دغه راز له نورو ګروپونو سره دې هم مشوره وشي او د هغوی نظریات دې هم ورسره یوځای شي. په همدې سره ګروپي کار پایته ورسېد.

د ورکشاپ یوه څنډه

زمونږ د امنیتي ګروپ ترڅنګ په اقتصادي او کلتوري برخو کې هم تاوده بحثونه شوي وو، خو هلته چا کوم منظم یادښت نه و اخیستی، اکثره خبرې د هوا څپو خوړلې وې، نو ځکه خو ما د هغو ګروپونو د کړي کار څه لیکلی متن ترلاسه نه کړای شو، خو په مجموعي ډول په دواړو ګروپونو کې پر کلتوري او اقتصادي همکاریو ټینګار شوی و.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوه ماښامنۍ په قفقاز هوټل کې

مخکې تر مخکې د افغاني هئیت غړو ته ویل شوي وو، چې د ښاغلي (الکوزي) شرکت له خوا افغاني هئیت ته مېلمستیا شوې ده. الکوزی شرکت د افغانستان له مهمو شرکتونو څخه دی، چې نه یوازې په هېواد ،بلکې تر هېواده بهر په یو شمېر نورو هېوادونو کې هم خپلې استازۍ لري. په مسکو کې هم د دې شرکت استازي شته، چې د همدې نمایندګۍ له خوا دا مېلمستیا ترتیب شوې ده.

د افغاني هئیت غړي په قفقاز هوټل کې د ډوډۍ پرمهال

قفقاز هوټل د مسکو ښار په زړه کې دی، دا د چیچنایانو یو هوټل دی، د هوټل ډیکوریشن (سینګار) داسې جوړ شوی و چې د قفقاز د کلتور څرګندونه یې کوله، لرګی په کې تر حده زیات کارول شوی

(c) ketabton.com: The Digital Library

و او طبیعي جوړښت ته یې ډېره پاملرنه شوې وه، د هوټل ټول کارکوونکي قفقازیان وو. ډوډۍ یې افغاني ډوډۍ ته ډېره ورته وه، تر ډېره وخت مو ډوډۍ وخوړه، ډوډۍ یې عیناً لکه د شینوارو د مېلمستیا غوندې وه، چې لومړی پټې دانې راوړي، بیا نور کباب او بیا وروسته اساسي ډوډۍ. کله څوک د شینوارو د سیمه ییز کلتور له دې حالت څخه خبر نه وي، نو په همغه لومړي پړاو کې ځان مړوي، پر ما باندې هم دا کار وشو، ورو ورو یې ډوډۍ راوړله، خو ما په پیل کې ځان په ترکارۍ او نورو شیانو موړ کړی و، خو وروسته وروسته بیا نور ډول ډول کبابونه راوړل شول، ډول ډول جوسونه او د عوامو په اصطلاح شربتونه هم وو. چای مو هم دلته وڅښه. په پای کې ښاغلي سلیمان لایق د ټولو په استازۍ د الکوزي

ښاغلي سلیمان لایق د خبرو او مننې پر مهال

شرکت له مشرتابه څخه مننه وکړه، چې د دې هئیت ډېره ښه مېلمه

(c) ketabton.com: The Digital Library

پالنه يې وکړه. د شپې څه کم (۹) بجې وې چې له هغه ځايه مو د مېلمستون پر لوري حرکت وکړ. کله چې موټر کې کېناستو نو ببرک شينواري صيب يوه ټوکه وکړه، دا ټوکه داسې وه لکه د خندا درمند

د افغاني هيئت ځيني غړي په موټر کې د ټوکو او ټکالو پر مهال

ته چې پلته ورته کړې، له همغې ټوکې چې خندا پيل شوه ان تر مېلمستونه پورې، دومره مو وخندلې چې بډوډي مو شنه شول، ځينې ټوکې په کې داسې وې چې يوازې د څو تنو ترمنځ بايد وويل شي، د کاغذ پرمخ يې ليکل شوني نه دي او يا هم مناسب نه برېښي، په موټر کې ناست څو تنه روسان هم مورِ ته حيران وو چې دا څه ډول خلک دي، هغوی په ټول عمر کې دومره په کړس خندا نه وه ليدلې، ما طاهر شينواري ته وويل: ((دوی ته ووايه چې تاسې خفه نه شئ که چېرې خبر شئ تاسې به هم له خندا شنه شئ)) طاهر څو ټوکې ورته پټې وژبارلې، هغوی هم خندا ته کش ورکړ، بيا غلي

(c) ketabton.com: The Digital Library

شول، بيا يې طاهر شينواري ته وويل: ((افغان څومره مقاوم ملت دی، له دومره سختيو سره سره دوی دومره مست او خوشاله خلک دي چې پر سختيو هېڅ رای نه وهي، که پر موږ داسې حالت راشي، له اخ و ټوخه به ولوړو.))

په همدې ټوکو ټوکو کې تر مېلمستونه ورسېدو، پر لاړه هېڅ پوه نه شو، خو ښاغلي ببرک شينواري بيا بله ټوکه ونه کړه. کله چې مېلمستون ته ورسېدو، نو ښه د مزې سترې وو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

له سوداګرو سره غونډه

د مې (۱۵) مه نېټه د جمعې ورځ وه، سهار وختي له خوبه پاڅېدم، لږ سپورت مې وکړ، بيا چای ته لاړو. پر اته نيمو بجو مو له مېلمستون څخه د بلې غونډې (له سوداګرو سره غونډه) پر لوري حرکت وکړ. کانې صيب راته په موټر کې وويل: ((روسيه خپله انرژي له اټومي انرژۍ څخه پوره کوي، نو ځکه دلته د انرژۍ هېڅ کمی نه

افغاني او روسي هئيت د اقتصادي غونډې پرمهال

احساسېږي.)) پوره لس بجې د اقتصادي جلسې لپاره اړوند هال ته ورسېدو. دا هال داسې و لکه د کوم ټلويزيون سټوډيو، ځکه چې د يوې سټوډيو ټول تجهيزات په کې تيار نصب وو، څو دقيقې وروسته د غونډې اکثره برخوال پوره شول. اغلې شکريه بارکزۍ هم راغله. لومړی يې د بېګاه شپې د ټوکو ټکالو پوښتنه وکړه، ما

(c) ketabton.com: The Digital Library

ویل: ((حال د ویلو لایق نه دی.)) غونډه پر لس نیمو بجو پیل شوه، په غونډه کې افغان او روسي سوداګرو دواړو ګډون کړی و. پرانسیتونکې وینا ښاغلي سردارعلي سراج واورولە چې د شکریې بارکزی ورته چندان خوښه نه وه. ښاغلي سراج په پیل کې وویل: ((زما لپاره ویاړ دی چې نن دې غونډې ته خبر شوم، تیاری نه لرم خو کوښښ کوم چې ځان ونه شرموم. د بشر پېژندنې انستیتوت څخه مننه کوم، زموږ پنځه ورځې کېږي چې دلته راغلي یو، د مخدره موادو په باب مو ډېرې خبرې وکړې، خوشاله یو چې نن پر اقتصادي مسایلو بحث کوو. د افغانستان او روسیې د دوستۍ (۹۰) کاله کېږي، پر (۱۹۲۱م) کال د دواړو هېوادونو ترمنځ د اقتصادي همکاریو ټرون لاسلیک شو، اوس ډېر ښه وخت دی چې روسیه افغانستان کې پانګه واچوي او اقتصاد ته وده ورکړي، د افغانستان په فعلي حالاتو کې چې زه څه ګورم، یو یې چې ډېر مهم دی، زراعت دی، (۳۰) کاله مخکې موږ خودکفا وو او حتی بهر ته مو صادرات درلودل، نساجي صنعت و، خو اوس فعال نه دی. افغانستان کې اوس (۱۱۰۰) معدنونه دي، راځئ چې نن پر هغو خبرې وکړو، د پنجشېر او سروبي خو ډېر مشهور دي، دا په نافني ډول استخراجېږي او په سلو کې اتیا یې له منځه ځي. که سوداګر دلچسپي ولري، نو باید راشي په دې برخه کې پانګه واچوي. یاقوت هم لرو، بیروج هم لرو، خلک همېشه وایي چې افغانستان ډېر خطرناک دی، زه دوه کاله کېږي، افغانستان کې اوسم، تر اوسه لاژوندی یم. برازیل کې مې څلور کاله تېر کړل، خو هره ورځ

(c) ketabton.com: The Digital Library

وپرېدلم، که تاسو غواړئ افغانستان کې پانګه واچوئ، نو یو دفتر باید په کابل او یو دلته ولرئ. هغه دفتر باید تاسې ته معلومات درکړي. مونږ حاضر یو ستاسو پوښتنو ته ځوابونه درکړو.))

ښاغلي سراج پسې په افغانستان کې د روسیې د سوداګرو استازي ښاغلي (یوري ایوایف) خبرې وکړې ویې ویل: ((په دې ورځو کې د افغانستان یو لوړ پوړی هئیت چې د پارلمان، حکومت او مدني ټولنو استازي کوي، دلته دی. افغانستان په نړۍ کې یو کلیدي ارزښت لري، په ټبره بیا مرکزي اسیا کې. افغانستان زیات جیوپولتیک او جیوستراتیژیک ارزښت لري. نه یوازې افغانستان د سیمې هېوادونو، بلکې ټولې نړۍ ته! د انرژۍ او نورو مسایلو له پلوه خورا ارزښت لري. که افغانستان کې ثبات راشي ګاونډي هېوادونه او نوره نړۍ به تر ډېره ګټه واخلي. افغانستان به سیمې او نړۍ ته خطر نه وي. د افغانستان اقتصادي رغونه ډېره مهمه ده، دا

(c) ketabton.com: The Digital Library

شخړه پوځي حل لاره نه لري، له تاسې څخه هيله کوم چې ځينو ټکو ته پام وکړئ! دې ټکو ته په عمومي غونډه او اقتصادي کمېټه کې هم اشاره وشوه. د (۱۴۲) پروژو يادونه وشوه، د (۳۰) نورو جوړونه درول شوې وه. (۱۴۷) نور تاسيسات شته چې د موثريت له مخې، د هغو د تاسيساتو له مخې پرې کار شوی، هيله ده د پاملرنې وړ وګرځي، د هغو پروژو د بيا جوړونې ترڅنګ چې مخکې يې يادونه وشوه، دا ستراتيژي د دې غوښتنه کوي، چې پر څو برخو ووېشل شي:

لومړی بايد د افغانستان اقتصادي پوتنسيال تامين شي. يانې تر (۱۹۹۲م) کال پورې دې تاسيساتو کار کاوه، دا د ګازو او ډبرو سکرو د استخراج تاسيسات او نور وو، له دوی څخه په نورو صنعتي برخو کې ګټه اخيستل کېدله او ډېرو کارګرانو ته يې کار پيدا کاوه. که دا کارونه بيا پيل شي، نو د ځينو کشمکشونو مخه به هم ونيسي. په دويمه برخه کې د دولت ملاتړ دی، پخوانو پروژو ته د روسيې بېرته ګرځېدنه ده. افغانستان بايد د قانوني چارو په برخه کې هڅه وکړي، څنګه چې زمونږ او افغانستان ترمنځ قانوني قراردادونه نه شته، روسيه بايد خپل ځينې مسايل وپېژني په تېره بيا مالي مسايل. زه غواړم تاسو سره پر مشخصو ټکو بحث وکړم، د پرونيو خبرو په تعقيب بايد لېوال اشخاص دعوت کړو، لکه د سمنټو توليد، که يو افغاني شرکت غواړي پانګه ولګوي، نو يو روسی شرکت هم کولای شي له هغو سره شريک شي.))

(c) ketabton.com: The Digital Library

دې پسې مېرمن شکريې بارکزی نوبت واخيست ويې ويل:
((لومړی ټولو ته سلامونه! زه د خصوصي سکتور استازي نه کوم،

په سوداګريزې غونډه کې شکريه بارکزی د پوښتنې پرمهال

خو د کابل او مسکو سوداګرو ته بايد نوبت ورکړای شي، زه غواړم د پارلمان د يوې وکيلې په توګه خبرې وکړم، د افغانستان د اساسي قانون لسمه ماده، د افغانستان اقتصاد د بازار اقتصاد ګڼي، د اقتصاد ملاتړ د دولت دنده ګڼي او تشويق يې هم د دولت کار دی. نورو قوانينو د پانګونې لپاره طلايي شرايط برابر کړي دي. مونږ اوس له رهبري شوي اقتصاد څخه د بازار اقتصاد پر لوري ګامونه اخلو. نن خصوصي سکتور ډېره وده کړې ده، اوس مونږ په هېڅ ډول خپل خصوصي سکتور ته په نه سترګه نه شو کتلای، د سولې او جګړې پر وخت يې د خلکو لپاره کار کړی دی. څو مشخص وړاندیزونه لرم؛ رئيسه هئيت ته: ۱- تجارتي روابط بايد له سياسته لرې وساتل شي، ۲- له سوداګر سره د سوداګر

(c) ketabton.com: The Digital Library

خبرې د مسايلو اساسي کيلي ده، ۳- موږ هيله من يو د افغانستان تاجرانو ته يو ډول سبسايډي وزغمئ!

۴- د وېزې اسانتياوې بايد دواړو خواوو ته برابرې شي.

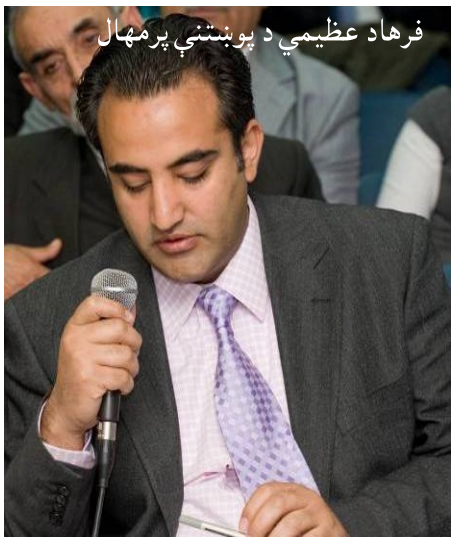
۵- د افغانستان او روسيې تاجران بايد د تجارت د نړيوالو اتاقونو تر چتر لاندې سره يوځای شي او غټ غټ کارونه ترسره کړي.)) د شکريې بارکزی تر دې خبرو وروسته د پروګرام چلوونکي وويل: ((په دې پروګرام کې نه يوازې روسي سوداګر، بلکې ډېر نور شخصيتونه هم شته. په تېره (پرونی) غونډه کې د دواړو هېوادونو موثر شخصيتونه حاضر وو.))

پر دې وخت له بلخ ولايت څخه يو تن افغان سوداګر پورته شو، ويې ويل: ((د روسيې د پارلمان او سوداګری اتاقونو څخه مننه کوم چې د روسيې او افغانستان ترمنځ يې د نويو روابطو لپاره لاره اواره کړه. موږ په افغانستان کې د کانونو په برخه او په تېره بيا په بلخ کې د روسي سوداګرو پانګونې ته اړتيا لرو. له (۲۰۰۱م) څخه تراوسه پورې په بلخ کې ښه امنيت شته او سوداګرو ته د کار ښه زمينه برابره ده، موږ ورته ډاډ ورکوو چې په ګډه همکاری سره هر ډول کارونه ترسره کولای شو. زه د بلخ د سوداګرو او اريانا ګروپ په استازی روسي سوداګرو ته وړاندیز کوم چې په بلخ کې پانګونه وکړي.))

دې پسې د بلخ د ولايتي شورا رئيس وويل: ((زه د بلخ د ولايتي شورا رئيس يم او د هغه هئيت مشري کوم چې د بلخ د سوداګرو استازي کوي او دلته د هغوی په استازی راغلی دی. د قانوني

(c) ketabton.com: The Digital Library

امکاناتو په باب دوستانو خبرې وکړې، زه غواړم د ناټو د هغې پربکړې په باب چې د افغانستان له شمالي ګاونډیو څخه به خپل اکمالات کوي، د بلخ ولایت د حساس موقعیت په باب څو خبرې وکړم. نړیوال قوتونه په بلخ ولایت کې د (۱۲۰) ملیونو ډالرو په لګښت تجارتي میدان جوړوي او د حیرتانو د اورګاډي لیکه ترمیموي. پر (۲۰۱۲م) کال به دا پروژه بشپړه شي، هلته برېښنا هم شته، د سوداګرو لپاره لاره اواره ده. په سرپل، مزارشریف او شبرغان کې د نفت و ګاز د استخراج لپاره ښه زمینه برابره ده. د کود برق او جرقدوق فابریکه د پانګونې ښه شرایط او امکانات دي. له روسي سوداګرو څخه هیله لرو چې په شمال او د هېواد په نورو سیمو کې پانګونه وکړي او امریکایانو ته منتظر نه شي چې هغوی په کومو برخو کې پانګونه کوي او دا ډول پروژې به روسي کمپنیو ته نه ورکوي.))

فرهاد عظیمي د پوښتنې پرمهال

د ښاغلي فرهاد په دې خبرو پسې د پروګرام منتظم ښاغلي کروپنوف وویل: ((رښتیا هم د افغانستان په شمال کې ډېر تاسیسات شته، نه یوازې په شمال، بلکې د افغانستان په نورو

(c) ketabton.com: The Digital Library

سیمو کې هم ډېر تاسیسات شته، مونږ ته مخکې ښاغلی سراج یو سند راکړ، چې په هغو کې ډېر معلومات شته.))

کروپنوف زیاته کړه: [د افغانستان او روسیې د جرګې برخوالو!

کروپنوف د لخوا ښونو پر مهال

ښه راغلاست! لومړی غواړم له افغاني هئیت څخه مننه وکړم، چې له تنګ پروګرام سره سره یې ډېره اوسپله وکړه. د نن ورځې د وروستۍ برخې په باب خبرې کوم، خو په پیل کې د همکاریو د مفهوم په باب غواړم څه ووایم. د مشکلاتو د حل لپاره له ټولو خواوو څخه په لوړه کچه هیله شوې ده. ستاسو هئیت لوړ رتبه سیاسي او علمي شخصیتونه دي، نو هیله کوم چې د تجارت او نورو مشکلاتو په حل کې برخه واخلي. د بلخ هئیت هم په دې لوړ رتبه هئیت کې شامل دی. زه له هغو څخه چې د بلخ هئیت یې ترتیب کړی، مننه کوم، شمال ولایتونه مهمې منابع لري، بلخ مهم ولایت دی، خو ننګرهار، لغمان، هلمند، کندهار او نور ولایتونه هم

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډېر مهم دي، استازي يې بايد په نورو غونډو کې ګډون وکړي. د افغانستان پانګه نه سره زر دي، نه زمرد او نه نور، بلکې د دې هېواد خلک د دې هېواد پانګه ده، په اکثرو ګڼ قومیزو هېوادونو، لکه افغانستان او روسیه کې کله کله مشکلات پیدا کېږي، خو مور هیله لرو چې ټول مشکلات په همکاری حل کړو. ننګرهار هم په زړه پورې دی، خو دا په دې مانا نه ده چې نور ولایتونه مو نه خوښېږي، د ننګرهار ولایت مشکلات د مرګ او ژوند مسله ده. مور یوازې د سیاست او نورو لپاره ژوند نه کوو. راځئ مشخص وړاندیز وکړو چې د یو پروګرام بڼه ولري. داسې یوه عقیده ده چې روسیه د افغانستان شمال ډېر زیات پېژني، خو نور مسایل هم شته چې نور ولایتونه هم پېژني، په روسیه کې هم داسې ولایتونه شته چې تر نورو زیاته پېژندنه لري. زه لرې ختیځ ډېر پېژنم، البته مسکو او پترزبورګ مې خوښېږي، خو تاجران نظر افغانستان ته برلین، پاریس او نور ډېر خوښوي، مور غواړو د روسیې ځینې ولایتونه د افغانستان له ځینو ولایتونو سره نږدې کړو. دا کولای شي په ماشیني وسایلو او نورو کې له افغانستان سره مرسته وکړي. یوه وېره لرم، نه غواړم ډېر وخت ونیسم.

روسیه، ایران، افغانستان او منځنی ختیځ، منځنۍ اسیا، سایبیریا چې منځنۍ اسیا سره هم سرحده ده، مور ټول د دې توان لرو چې یوه نوې منطقه رامنځته کړو، کولای شو چې «نوی منځنی ختیځ» ورته ووایو، هیله لرو چې زمور په نورو غونډو کې د دې بېلابېلو سیمو استازي ګډون وکړای شي. زه باور لرم چې په دې

(c) ketabton.com: The Digital Library

سیمه کې به یو نوی بازار رامنځته شي. په اروپا کې اوس یو ګډ بازار یا اتحاد شته، ولې مونږ په راتلونکو شلو کلونو کې بریالي نه شو چې داسې یو ګډ بازار او اتحاد رامنځته کړو. د اقتصاد له پلوه هر یو پوهېږي چې افغانستان نه یوازې جالب دی، بلکې د منځنۍ ختیځ دروازه ګڼل کېږي. رائځ داسې کار وکړو چې د روسیې لویې کمپنۍ د افغانستان په اقتصادي مسایلو کې ګډون وکړي، چې اوس یو لومړی تصور دی. غواړم یادونه وکړم چې د غونډې تر پایته رسېدو وروسته باید یو اقتصادي ګروپ جوړ شي، د بشر پېژندنې انستیتیوت حاضر دی چې په راتلونکي کې د دې مسلې لپاره یو انکشافي پلان طرح کړي، هرڅوک چې غواړي په دې ګروپ کې کار وکړي، کولای شي.]

تر دې وروسته د جرګې یا کنفرانس برخوال پر څلورو ډلابېلو ګروپونو ووېشل شول، چې په خپل منځ کې ازادانه خبرې اترې وکړي. ګروپونه په دې ډول وو:

- د روسیې او افغانستان د اقتصادي همکارۍ د راجلبولو اداره.
- د انرژۍ او ودانیزو شبکو وده.
- د نفتو او ګازو پروژې.
- کرنیزه وده.

په دې ګروپونو کې د اشخاصو وېش مخکې تر مخکې ترتیب شوی نه و، هر چا کولای شول د خپلې خوښې په ګروپ کې کېنې،

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوم مخالفت او ممانعت نه و. زه په لومړي ګروپ کې کښاستم، په دې ګروپ کې له افغانستان څخه د خصوصي سکتور یو شمېر استازو ګډون کړی، له ننګرهار ولایت څخه هم د خصوصي سکتور څو تنه استازي راغلي وو. په پیل کې د روسیې او افغانستان د تجارت پر مشکلاتو بحث وشو او هغه مسایل په ګوته شول چې په دې برخه کې شته، له هغې جملې څخه قوانین چې د دواړو هېوادونو تجارت یې له خنډ سره مخامخ کړی دی. بیمې ته ګوته ونیول شوه، چې دواړه هېوادونه یې باید خپلو سوداګرو ته برابره کړي.

د مشکلاتو تر شمېرنې وروسته په روسیه کې د افغانستان تجارتي اتشې ښاغلي (سید علي احمد منصوري) خبرې وکړې، هغه وویل: ((افغانستان ته د تېرو کلونو په جګړه کې (۳۰۰) ملیارده ډالره زیان رسېدلی دی. د افغانستان د اقتصاد د بیارغونې لپاره د تجارت پراختیا ته ډېره اړتیا ده، که روسیه غواړي د افغانستان تجارت وغورځوي، نو باید ګمرکي محصولات ورته معاف کړي او یا هم تخفیف په کې راولي، ځینو نورو هېوادونو هم د افغانستان د صادراتو د پراختیا لپاره ګمرکي محصولات معاف کړي دي. که روسیه د افغانستان له اقتصاد سره مرسته کوي، نو هغه اسانتیاوې چې ځینو نورو هېوادونو ته یې ورکړي، باید افغانستان ته یې هم ورکړي.))

ورپسې د روسیې د تراکتور فابریکې یو تن استازي (ایوانوف والېرې نیکولاېویچ) خبرې وکړې، هغه وویل: ((مونږ ډېر ښه

(c) ketabton.com: The Digital Library

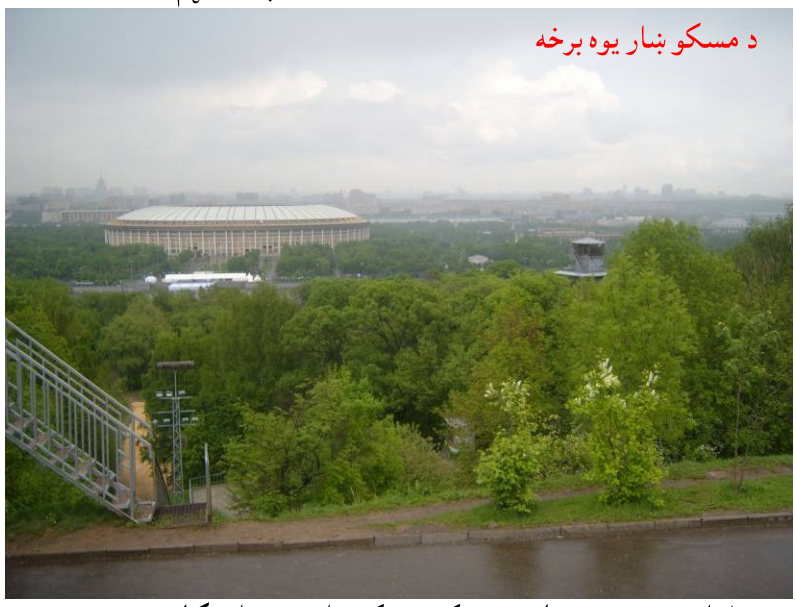
تراکتورونه جوړوو، موږ د افغانستان له مارکېټ سره ډېره لېوالتیا لرو، موږ غواړو خپله ټکنالوژي هلته صادره کړو. ((هغه د خپلو تراکتورونو بروشورونه هم پر موږه ووېشل، نوموړي وویل: ((زموږ تراکتورونه مخکې هم په افغانستان کې کارول شوي او ښه نتیجه یې ورکړې ده، ان پاکستان ته هم قاچاق شوي دي. وروسته د ننګرهار د خصوصي سکتور په استازې یو تن خبرې وکړې، د تراکتور د فابریکې د استازي د خبرو په باب یې وویل: ((اوس افغانستان کې ازاد بازار دی، خلک هغه شی خوښوي چې ارزانه وي، پرزې یې پیدا شي او کیفیت یې هم تر یوه حده ښه وي، نو که تاسې غواړئ چې خپل تراکتورونه هلته وپلورئ، باید په بازار کې تر نورو تراکتورونو ښه او کم لګښته وي، ستاسو بل مشکل دادی چې تاسو ډېر لرې یاست هر څه چې له دې ځایه افغانستان ته انتقالېږي، قیمته پرېوزي.))

زما(یون) وړاندیز دا و چې روسي کمپنۍ که په افغانستان کې دفتر ولري، هغوی له نږدې څخه مارکېټ وارزوي، کېدی شي د بازار د تقاضا مطابق روسي کمپنۍ د بازار ضرورتونه پوره کړي دا به ښه وي.

چین، ترکیه، هند او نور همدا اوس د افغانستان په بیارغونه او مارکېټ کې پوره دخیل دي، د دې علت دادی چې دوی عملاً هلته په رغونیزو او نورو تجارتي چارو کې دخیل دي، نو که روسیه هم غواړي، هلته روسي کمپنۍ کار وکړي، باید بازار د خپلو استازو له خوا ښه وارزوي. زما په نظر اوس افغانستان ته د لوېدیزې نړۍ له خوا ډېرې پیسې راروانې دي، که هر څوک غواړي د افغانستان

(c) ketabton.com: The Digital Library

په مارکېټ کې ګټه وکړي، د ګټې چانس يې شته.)) دا هغه ګروپ و چې زه (يون) هم په کې شامل وم. په نورو ګروپونو کې هم پر اقتصادي مسايلو ژور بحث وشو، خو يو وخت قومندان صيب ګل محمد راغی او زه د ګروپي کار له پاتې بحثونو بې برخې شوم، هغه سره د مسکو ښار د ځينو برخو د کتلو لپاره لاړم. هوا ډېره يخه

د مسکو ښار يوه برخه

وه، باران هم ورېده، له موټر کښته کېدل يو ډول تکليف و، خو دې سره سره بياهم ځينو ځايونو کې وګرځېدو، له موټره مو د مسکو د ځينو ښکلو ځايونو او لويو پارکونو ننداره وکړه، څه تصويرونه مو واخيستل. بيا قومندان صيب ګل محمد يو (میکډونالډ) رستورانت ته بوتلم. د میکډونالډ رستورانټ ښه والی په دې کې دی چې غذا يې د هر چا په ذوق برابره وي. د مسلمان او نامسلمان خبره په کې مطرح نه وي. دا هغه نړيواله غذا ده چې په بېلابېلو مذهبونو کې يې ممنوعيت نه شته، چرګ غوښه، کب، برګر،

(c) ketabton.com: The Digital Library

چپس، جوس او داسې نور شیان په کې وي. خوندوره غذا وي، په

یون د مسکو ښار په یوه برخه کې

نورو هېوادونو کې له مذهبي او ذوقي پلوه له بهرنۍ غذا سره ځان عیارول اسانه خبره نه وي، نو که دا ډول هوټلونه چېرې پیدا شي، د غذا مشکل تر ډېره حده حلوي. قومندان صیب ګل محمد دومره شیان راوړل چې خلاصول یې مورږ ته شوني نه وو. ډوډۍ مو په مړه خټه وخوړه، بیا قومندان صیب زما له مخالفت سره سره ماته څه ډالۍ واخیستې او ببرته د مېلمستون پر لوري رهي شو. ماښام اوه بجې مېلمستون ته ورسېدو، ښه ستړی وم، ډوډۍ مې هم ډېره خوړلې وه، د خوب څپه راباندې راغله همداسې خوب وړی وم، خو د پرېکړه لیک په اړه مې سودا وه چې وخت کم دی، داسې یو څه باید ترتیب شي چې زمورږ د هېواد په ګټه وي، همدې چورتونو کې خوب وړی وم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پرېکړه لیک لومړی متن

د شپې دري بجې وې چې له خوبه پاڅېدم، اند ېښنه مې وه، وخت هم کم و، ما ویل داسې نه وي چې پرېکړه لیک په داسې ډول جوړ شي او داسې الفاظ په کې راشي، چې زموږ د هېواد له ملي ګټو سره همغاړي نه وي. ما چې په څو علمي، سیاسي او ملي غونډو کې څه ناڅه د پرېکړه لیک د لیکلو تجربه لرله او همدا راز په ټېرو څو ورځنیو غونډو کې مې د جرګې د افغان برخوالو نظرونه هم په دقت سره اوربدلي وو، د هغه ګډ دري کسیز کمېسیون چې د پرېکړه لیک لپاره ټاکل شوی و، د هغوی د ابتدایي پرېکړه لیک مسوده هم راسره وه، سره له دې چې په هغه کمېسیون کې د ښاغلي ډاکټر شېرحسن حسن پر کار ډېر ډاډه وم خو لکه څنګه چې په کاري ګروپونو کې پرې شکریې بارکزی بحث وکړ، یو داسې پرېکړه لیک ته اړتیا وه چې ټول په کې خپل نظر وګوري او ټول یې ملاتړ هم وکړي. نو کوښښ مې وکړ چې لومړی د پرېکړه لیک لپاره یو چوکاټ جوړ کړم، لومړی مې د شکل له پلوه ورته چوکاټ جوړ کړ، بیا مې هغه مهم نظرونه چې له افغانانو اوربدلي وو، هغه په کې ځای پرځای کړل، د ابتدایي پرېکړه لیک محتوا مې تر ممکنه حده په کې ځای کړه، تکراري برخې مې تړې وکښلې، خو لنډه دا چې پرېکړه لیک داسې یوحالت ته ورسېد چې که اوس څوک غواړي اصلاحات په کې راولي په اسانۍ سره کولای شي اصلاح یې کړي، د متن ناضروري کلمات او جملې تړې ټول حذف شول. تر ډېر ناوخته مې کار وکړ، بیا تر سهاره پورې خوب رانغی، خو د راتلونکي بشپړ پرېکړه لیک لپاره مې یو متن ترتیب کړای شو.

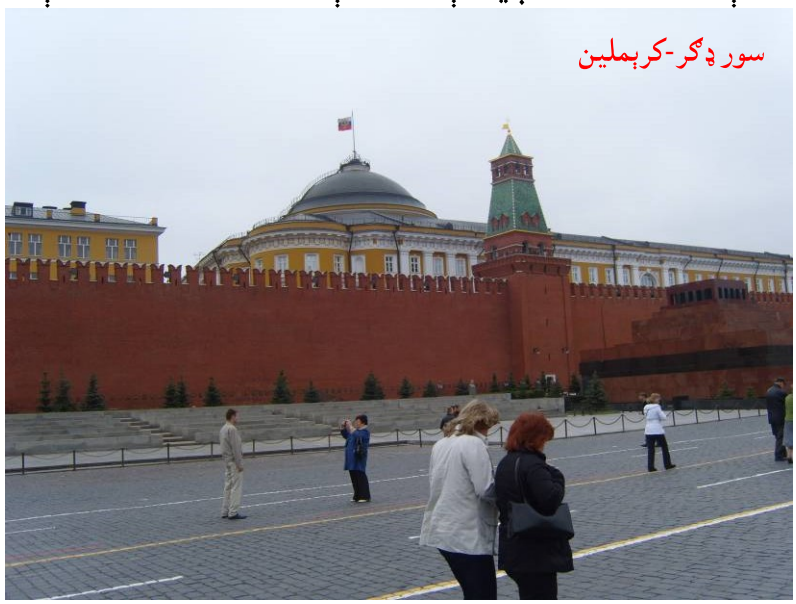
(c) ketabton.com: The Digital Library

د کربملين پرلوري

د مې (۱۲) مه نېټه وه، د سهار پر اوه نيمو بجو چای ته لاړو، پر اته نيمو بجو د موټر تمځي ته لاړو، لس کم نهه بجې موټر حرکت وکړ، د پخواني ترتيب شوي پروګرام مطابق نن پروګرام دا و چې د کربملين مانۍ ته لاړ شو، (الکسي) چې په افغانستان کې د روسيې سفارت کارکوونکی دی او دلته له افغاني هئيت سره يوځای مسکو ته راغلی و وويل: ((د کربملين د ټولو ځايونو ليدل ممکن نه دي، هر چاته اجازه نه شته، خو هلته په امنيت شورا کې زما د کورنۍ يو څوک کار کوي، د هغه په مرسته به ځينې هغه ځايونه چې نور يې نه شي کتلای، موږ او تاسې هغه ځايونه هم وګورو.)) له مېلمستونه تر کربملينه نږدې نيم ساعت واټن دی چې هره ورځ به موږ د ترافيکي پوليسو په موټرو بدرګه کېدو، په لاره کې مې د کربملين د مانۍ تصور طبعاً په ذهن کې ګرځېده، په تېره بيا دا چې يو وخت دې ځای کې زموږ د هېواد د سياسي برخليک په باب پرېکړې کېدې. د کربملين مانۍ اکثرو افغانانو چې ليدلې يې ده او که نه، خو يو ډول تصور تر لري. په لاره کې مو د معمول په څېر د سړک دواړه غاړې منظرې له نظره تېرولې، هوا ښه پاکه او صافه وه، کله کله به د خوب يوه څپه هم راباندې خوره شوه، خو همدې نيم خوبيزه حالت کې د کربملين مانۍ ترڅنډو ورسېدو، لومړی يې موټر په يوه پارک کې ودراوه، ټول تر پې منظم کښته شو، اکثرو

(c) ketabton.com: The Digital Library

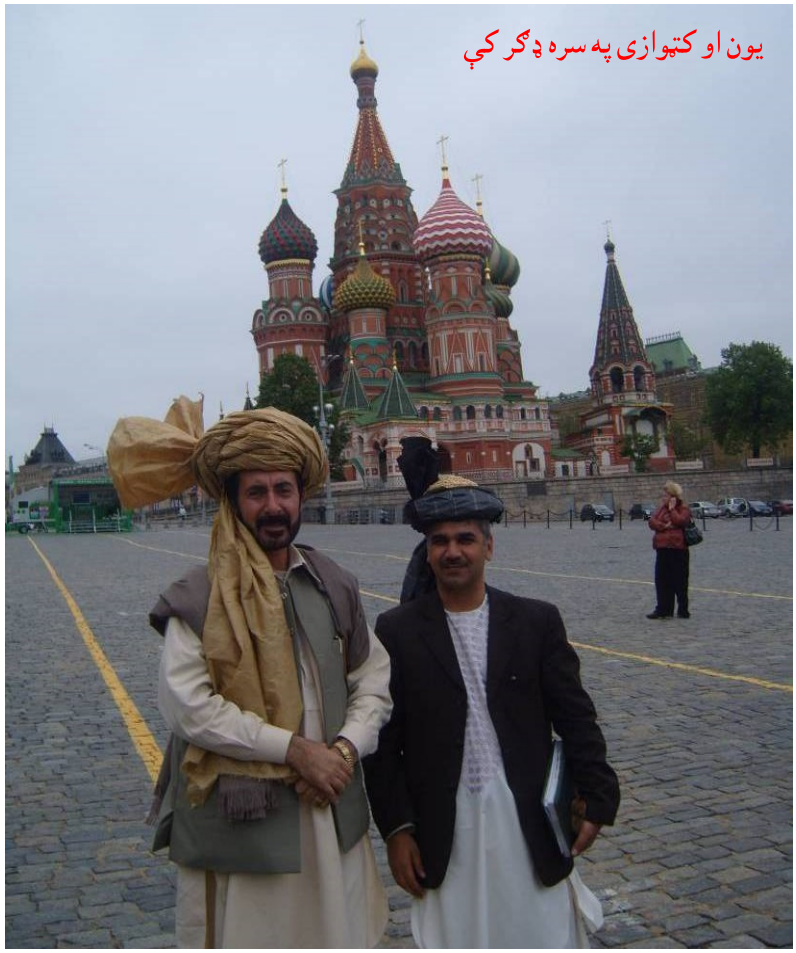
افغانانو خپل ملي لباس اغوستی و، د رسمي لباس (دریشي) هم کمی نه و. هوا ډېره یخه وه، شمال هم لګېده، د کرېملین د دې لویې کلا مخې ته سور ډګر دی، چې خورا لوی او مشهور دی، د روسیې د جشن ورځې همدلته نمانځل کېږي. د همدې کلا مخې ته د سره ډګر په یوه څنډه کې یوه لویه کلیسا ده، چې ویل کېږي د (لوی پېتر) پر مهال جوړه شوې ده. دا د نړۍ د مشهورو کلیساوو له جملې څخه ده. ویل کېږي چې د روسیې د هغه وخت واکمن، چې په

سور ډګر-کرېملین

کوم معمار د کلیسا دا ډول ودانۍ جوړوله، نو بیا یې ژوندی نه پرېښوده، ځکه چې هغه نه غوښتل بل ځای کې دې بل څوک هم د کلیسا داسې شاندارە ودانۍ ولري. ورو ورو له همدې کلیسا څخه تېر شو، د دې ځای یو تن لارښود وویل: ((پر (۱۹۱۷ م) کال انقلاب وشو، لومړنۍ قرباني مو ورکړه، (۲۲) تنه انقلابیان مو له لاسه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورکړل، تر هغه وروسته دلته راتګ دود شو. د جنوري پر

(۲۱) مه لپنين مړ شو، د وخت مشرتابه فيصله وکړه چې د څو ورځو لپاره دې دلته کېښودل شي چې خلک يې د وروستي ځل لپاره ليدو ته راشي. د خلکو ګڼه ګوڼه دومره زياته وه چې په ورځو ورځو د خلکو کتارونه نه خلاصېدل، روسيه ډېره پراخه ده، له ډېرو لرې لرې برخو خلک دلته راتلل، ډېر وخت يې ونيو، نو ځکه د

(c) ketabton.com: The Digital Library

خلکو او کارګرانو په وړاندیز حکومت دې ته اړ شو چې دلته یې مقبره جوړه کړي. دا مقبره مخکې له لرګي څخه جوړه وه، وروسته د لېنین جسد مومیایي شو او دې هدیرې هم دا بڼه غوره کړه. دا شان مجسمې پیاوړو رهبرانو ته جوړې شوي دي، هلته په دې سوال کې د مهمو شخصیتونو عکسونه ایښودل شوي او همدلته هغوی خښ شوي دي، په دې ساحه کې (۳۰۰) تنه مهم شخصیتونه خښ شوي دي. ستالین هم په پیل کې مومیایي شوی و، خو وروسته بیا راوړل شو او دلته خښ شو. مارشالان او جنرالان هم شاته خښ دي.

افغاني هئیت په سره ډګر کې کلیسا ته ورځېرمه

د لېنین د مقبرې بهرنۍ جوړښت هر چاته معلوم دی. د پخوانۍ شوروي مشران او د اوسنۍ روسیې مشران د خپلو ورځو او جشنونو په مناسبت د همدې مقبرې له پاسه ولاړ وو او ولاړ وي او پوځي رېژه یې په همدې ځای کې له مخې تېرېږي. د مقبرې بهرنۍ

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښ په سرو ډبرو پوښل شوی دی. هر چا په ټلویزیون کې د مقبرې دا باندنۍ خوا لیدلې، خو د مقبرې دننه او خپله د ولادمیرایلیچ لینین مومیایي شوی جسد ډېرو خلکو نه دی لیدلی.

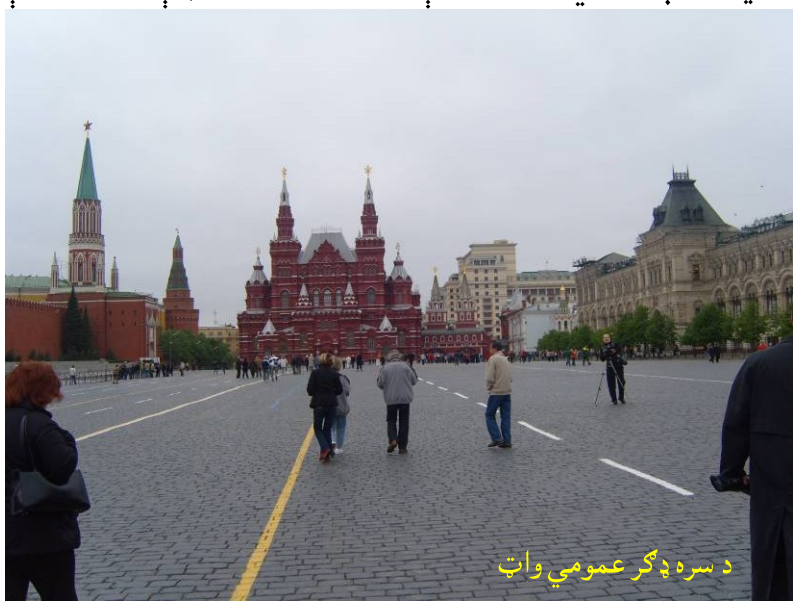

افغاني هیئت په سره ډګر کې د لینین مقبرې ته ورځېرمه

ما چې له کوچنیتوبه له ملایانو څخه د قبر د عذاب وېرووونکې کیسې اوریدلې او دا چې له مړي سره پر لومړۍ ورځ څه کېږي، په تېره بیا له ګناهکار سره، نو له کوچنیوالي څخه به چې د قبر ترڅنګ تېرېدلم غوني به مې زېږ ېدل. بیا چې کله لوی شوم، کینې او بنې لاس مې وپېژنده، نو یوازې د مصر د فرعونیانو د مومیایي شویو جسدونو چې په موزیم کې یې خلک ننداري ته ورځي، نور له لینین پرته په معاصره نړۍ کې مې د کوم بل چا د مومیایي شوي جسد خبره ډېره نه وه اوریدلې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لېنين مقبرې داخل ته د ورتګ په اړه يې مورِ ته مخکې تر مخکې يو څه لارښوونې وکړې چې کمره ورورِل منع دي، سګرټ څوک نه شي ورورِلی او همدارنګه په لورِ اواز هلته څوک خبرې نه کوي. زمورِ افغاني هئيت داسې يو ترکيب درلود ، چې يو شمېر يې

پخوا د لېنين د لارې او افکارو دومره سرسخت مخالفين وو ، چې حد و برېد ورته نه شي ټاکل کېدلای او يو شمېر نور يې بيا سرسخت پلويان وو. ځينې په کې داسې وو چې په افغانستان کې د ايډيولوژيکو جنګونو تر مهال وروسته يې ښې او کېنِ لاس پېژندلی، هغوی يې بيا نه مخالفين وو او نه موافقين. د مخالفينو او موافقينو له جملې څخه به يوازې د دوو کسانو نومونه واخلم. ښاغلی سيد اسحاق ګيلاني د جهادي مشرانو له جملې څخه دی او کلونه کلونه يې د روسانو او په کابل کې د هغوی د کمونيستي

(c) ketabton.com: The Digital Library

رنګه حکومت پر ضد مبارزه کړې، اوس په ولسي جرګه کې د پکتیکا د خلکو استازی دی او موافقینو کې ښاغلی خدای نظر سرمچار دی چې د افغانستان د خلکو دیموکراتیک ګوند د پرچم ډلې یو فعال او کدر غړی ګڼل کېده او د هغه ګوند د واکمنۍ پرمهال یې یو څه شان و شوکت هم درلود.

د لېنین مقبره د تلخونې (تکاوی) په دویم پوړ کې وه. کله چې مقبرې ته ورداخلېدلو، نو ښاغلي سید اسحاق ګیلاني پر ښاغلي سرمچار په ټوکو ټوکو کې غږ وکړ: ((سرمچار صیب بیدار شه، کلمه پرځان ووایه، خپل مشر ته دعا وکړه، همدا دې وخت دی چې درنه خطا نه شي، څومره ارمان به دې کاوه، دا دی اوس ورته راغلی یې)) سرمچار صیب ورته له خندا شین و، ویل یې: ((زه دلته مخکې هم راغلی وم ما ورته دعا کړې، دا ځل ستاسو پیرانو نوبت دی، د پیرانو دعا قبلېږي.)) زمور مجلس ګرم و خو چا اشاره وکړه چې لږ ورو ورو غږېږئ، د دې ځای اصول دا دي چې دلته باید چوپ اوسئ، لاندې پوړ ته کښته شو، له ښي خوا کینې خواته راوګرځېدو، لږ څه پورته شو، په حقیقت کې ببرته د لومړي او دویم پوړ ترمنځ د کوټې په یوه ګوټ کې یو عسکر او بل کې بل عسکر له وسلې سره ولاړ وو، داسې غلي وو چې سترګې یې هم نه رپولې که مچ یې هم پر پوزه ناست و، نو دوی یې د شړلو جرئت نه کاوه، دوی هم داسې و لکه خپله چې مومیایي شوي وي.

په همدې ځای کې لکه د نورو قبرونو په څېر یو قبر و، خو توپیر یې له نورو سره دا و چې په قبرونو کې خو مړی دننه دفن کېږي، خو

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا داسې و لکه د قبر له پاسه چې یوڅوک ملاست وي. د همدې په اصطلاح قبر له پاسه یو ښیښه یي تابوت و چې د لېنین جسد په کې اینښودل شوی و، سر یې لږ څه پورته و، لکه یو څوک چې پر بالښت ډډه ولګوي، نور وجود یې مخ کښته، عیناً لکه یو ناروغ چې په روغتون کې په خپل بستر کې غځېدلی او بالښت ته یې ډډه لګولې وي. د مړي په کتو هر انسان حیرانېږي د لېنین وجود ډېر غټ نه و او یا هم کېدی شي په مومیایي حالت کې څه ناڅه کوچنی شوی وي، خو خیر په هر ترتیب د مړي په لیدو، هغه هم د اویا کلن مړي په لیدو کې مې ډېر څه په ذهن کې وګرځېدل راوګرځېدل، انسان مې په ذهن کې ژر راوسته، څومره لوی او څومره کوچنی، څومره زورور او څومره کمزوری موجود دی. د رحمان بابا شعر مې ذهن ته راغی:

هر زنده چې د مرده په قبر ورشي
بس دی دومره نصیحت په دې دنیا

له ځان سره مې هغه شان یو چوپه وینا وکړه چې وروستي روسي جنرال (باریس ګروموف) له افغانستانه د راوتو پرمهال د وروستي روسي عسکر په توګه د حیرتانو پله په افغاني خنډه کې کړې وه، د زړه وینا به هملته په زړه کې پرېږدم، په همدې چورتونو کې له دې ځایه رابهر شو، کله چې راووتو، ګیلاني صیب یو ځل بیا پر ټولو غږ کړ: ((تاسو خبر شوي یاست که نه، سرمچار صیب څه وویل؟)) مورږ وویل: ((نه څه یې وویل؟)) درې ځله یې د شهادت کلمه پر لوړ اواز پر ځان تېره کړه)) ټولو وویل: ((نه بابا! ((اغا صیب وویل: ((دغه

(c) ketabton.com: The Digital Library

دی سرمچار صیب، پوښتنه تري وکړئ؟)) هغه نو له خندا شین شو. په همدې ټوکو ټوکو کې له هغه ځایه وخوځېدو. د لېنین د جسد له لیدو څخه به هر چا خپل خپل تعبیر اخیستی وي، خو یو شی چې ماته تري څرګند شو، هغه دا چې زمونږ مظلوم ملت ببلابېلو کینو او ښي افکارو څومره وېشلی و، کله چې دا افکار کمزوري شول او یا یې د واکمنۍ مزي سست شول نو زمونږ ملت بېرته سره یوځای شو، وګورئ هغو کسانو چې پخوا یې یو بل سره د ټوپک په ژبه خبرې کولې او متضاده فاصله یې ترمنځ پیدا شوې وه، نن په ټوکو ټوکو یو بل سره ژوند تېروي او د کینې ځای صمیمیت نیولی دی.

له دې خبرو چې راوګرځېدو نو د کرېملین د لوېې کلا داخل ته د

د کرېملین د ېوال ته ورځېرمه د شوروي نومیالیو قبرونه

تلو په تکل کې شو.

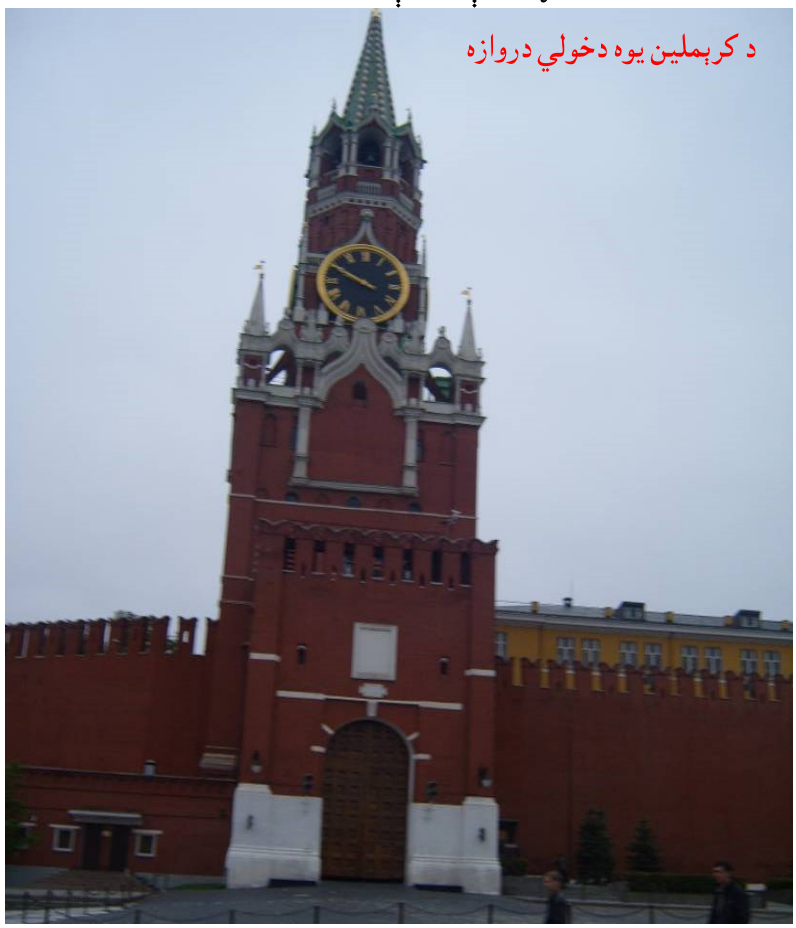
د کرېملین د د ېوال یا کلا جوړېدنه د تاریخي لاسوندونو له مخې د مسکو له نامه سره تړاو لري. د مسکو نوم د لومړي ځل لپاره پر

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱۱۴۷م) کال راپیدا شو او همدغه کال د مسکو ښار د بنسټ ایښودو کال ګڼل کېږي، د مسکو ښار بنسټ ایښودونکی (یوري دلګاروکي) نومېده. له همدغه یانې (۱۱۴۷م) کال راهیسې د ښار ودانېدل پیل شوي دي، د ښار له جوړېدو سره سم د لومړني کرېملین جوړېدنه هم پیل شوې وه، لومړنی ځکه چې د کرېملین کلا په ښلابېلو وختونو کې څو څو واره د جګړو له امله ورانه شوې، سوځول شوې او بیا له سره ودانه شوې ده. تاریخي لاسوندونه وایي چې لومړنی کرېملین له لرګو جوړ شوی او تر اوسني څو ځله کوچنی و. پر (۱۳۲۷م) کال د کرېملین کلا د ښالونه له سپینې ډبرې څخه جوړ شول، پر (۱۴۸۵ - ۱۴۹۵م) کلونو د لسو کلونو په موده کې د کرېملین د ښالونه له څلیو سره له سپینو ډبرو جوړ شول، د دغه پرځاو کرېملین د ښالونو څخه یوازې لږ برخه پاتې ده. په (۱۲) او (۱۷) مې پېړۍ کې د کرېملین ځینې نورې برخې جوړې شوې، په راوروسته ښلابېلو وختونو کې ان د (۱۹۱۷م) کال اکتوبر تر انقلابه پرې ځینې ځایونه ورزیات شوي، ځینې نوې ودانۍ په کې جوړې شوې او یا هم ترمیم شوي دي. د کرېملین د ښالونه دولس سوه متره اوږدوالی لري، د د ښالونو سور یې له درېو څخه تر شپږو او د ځینو نورو مالوماتو له مخې له درې نیمو څخه تر شپږنیمو مترو پورې دی، خو د کرېملین د کلا اوسنۍ بڼه په (۱۵) پېړۍ کې د ایتالوي معمار (انو)کاردی. دغه اساسي برج چې اوس موږ ورلاندې ولاړ یو، د دې کلا په مهمو ودانیو کې شمېرل کېږي، دا برج (۷۱) متره لوړوالی لري. لومړنی ساعت یې اسماني نیلي رنګ درلود. دا

(c) ketabton.com: The Digital Library

ساعت په (۱۷) مه پېړۍ کې په کې اینبودل شوی و. (۲) متره عرض

يې درلود، پېتر کبیر جوړ کړی و، هالنډ کې يې د جوړېدو فرمایش ورکړی و. د برج په سر کې یو ستوری دی چې (یو نیم ټن) وزن لري. دا ستوری له یوه ګوټ څخه تر بل ګوټ پورې (۲) متره عرض لري. هغه رڼا ګروپونه په کې اینبودل شوي چې پنځه سوه واټه قوت لري. ښیښې يې له یاقوتو څخه جوړې شوې دي. د هغه وخت د پاچا د

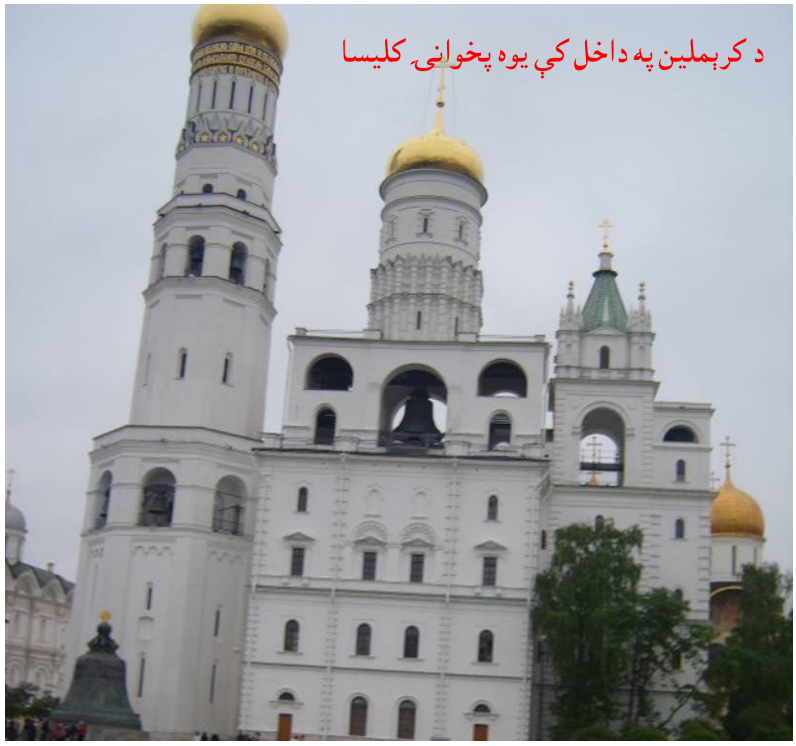
(c) ketabton.com: The Digital Library

واکمنۍ پرمهال دلته بازار کېده. په مسکو او د دې ځای په نورو برخو کې داسې برجونه هم شته چې پاچا به په کې کېناسته، له دې ځایه به یې څار کاوه، ځینې برجونه پر (۱۴۹۵م) کال جوړ شوي، دا بل برج چې تاسې ګورئ، دا پر (۱۲۸۰م) کال جوړ شوی، د کلا شاته به بازار و، مېلې به وې، د بوکس مسابقې به همدلته کېدلې، پاچا خپله هم تکړه پهلوان و، د ښځو ډېر شوقي و. کله چې به ښځې او مینځې له دې ځایه تېرېدلې، ده به له پاس برجه څارلې، کومه یوه به یې چې خوښه شوه، هغه به یې رانیوله ځان سره به یې بیوله، په ځوانۍ کې ډېر خوشاله او په زړښت کې ډېر قهرجن و.

دننه په کرېملین کې دوه کلیساوې هم وې چې په (۱۲) مه پېړۍ کې جوړې شوې وې، یوه بله کلیسا پر (۱۲۲۴م) کال جوړه شوې وه. دلته د عیسوي دین (ارتودوکس) مذهب واکمن و، په دې مذهب کې تر یوې ښځې زیاتې جواز نه درلود، خو د هغه وخت واکمن درې یا څلور کړې وې، نو ځکه یې د ارتودوکس مذهب له ملا یا پادري سره اختلاف پیدا شو او پر هغه یې برید وکړ.

لږ وروسته د جمهوري ریاست مانۍ ته ورداخل شو. دا مانۍ په (۱۹) مه پېړۍ کې د روسیې پاچایانو لپاره جوړه شوې ده. (انترویج وتن) د دې مانۍ معمار و. د (اینلوکپیرو) پاچا معماري یې هم په پام کې نیولې ده. په دې مانۍ کې درې داسې ځایونه شته، چې د تخت ناستې او تحلیف مراسم په کې اجراکېږي. د شوروي د واکمنۍ پر مهال دا ځای د کمونیست ګوند د مشرتابه ګارد ځایونه وو. په دې ځایونو یا هالونو کې د کمونست ګوند کنګرې او

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کرېملین په داخل کې یوه پخوانۍ کلیسا

کنفرانسونه کېدل، د عالي شورا غونډې به هم دلته کېدلې، د لوړې سطحې مذاکرات به هم دلته ترسره کېدل، مورږ چې کوم ځای کې ولاړ وو دا یې دخولي دروازه وه، له دې ځایه هغه سیند ښکاري چې په مسکو ښار کې تېر شوی، دا ودانۍ د نورو تاریخي ودانیو په څېر پر نسبتاً لوړ ځای جوړه شوې ده. په هر سالون کې ښکلې ښکلې تابلوګانې ځوړندې دي، یو سالون چې په لاندینۍ پوړ کې دی، پر (۱۹۴۲ م) کال جوړ شوی، د (۱۹۴۳م) کال تابلو یې پر دېوال ځړېدلې ده. د (۱۹۱۷م)کال ننبانونه هم دلته ځوړند وو، یو هغه ننبان هم دلته ځوړند و چې په (۱۸) مه پېړۍ کې یو جنرال ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورکړل شوی و. نور بېلابېل نښانونه هم پر دې والونو ځړېدلي وو. پر

د کرېملین د ودانیو یو هال

دې والونو د ځینو نامتو قومندانانو نومونه هم د سرو زرو په اوبو لیکل شوي وو. په یوځای کې لیکل شوي وو: ((دا د روسیې امپراتورۍ لوی خدمتګاران دي.))

اوس هم د روسیې د دولت ځینې مهمې غونډې دلته کېږي، د نورو هېوادونو مشران چې راځي هم دلته غونډې کوي، دولتي او پوځي شورا په همدې ځای کې جوړېږي، د هال د چت جګوالی اوه نیم متره دی.

تر دې وروسته بل تالار ته لاړو. دا تالار د (الکساندر) په نامه یاد ېږي. دا هغه تالار دی کله چې د ېبلابېلو هېوادونو سفیران معرفي کېږي، نو همدلته یې د روسیې د ولسمشر له خوا باور

(c) ketabton.com: The Digital Library

لیک منل کېږي. د شوروي اتحاد پرمهال د دې هالونو بڼې بدلې شوې دي.

افغاني هئیت د کرېملین په یوه هال کې

په هغه بل هال کې د شوروي د کمونیست ګوند کنګرې دایرېدلې. پر (۱۹۳۲م) کال فیصله وشوه، چې دا هال باید بدل شي، یانې لوی دې شي. په دې هال کې (۳۰۰۰) کسان ځایېدل، په پورته برخه کې یې د لېنین مجسمه وه، شپېته کاله دې حالت دوام وکړ. یانې له (۱۹۳۴ - ۱۹۹۴م) کال پورې، په دې ځای کې د دولت عالي شورا غونډې او د کمونیست ګوند د کنګرو جلسې دایرېدلې. (بوریس یلتسن) د خپلې واکمنۍ پر مهال حکم وکړ چې دا هالونه دې ببرته په همغه پخوانۍ بڼه جوړ شي. دوه نیم کاله پر دې تېر شول چې ببرته پخواني عکسونه او نقشې پیدا کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تر ډېر دقت او زحمت وروسته دا هالونه ښېرته په دې ښه جوړ شول. اوس نه يوازې سفيران دلته منل کېږي، بلکې د جمهوري رياست ورځنۍ غونډې هم دلته دايرېږي.

دې پسې يو بل هال ته لاړو چې دروازې، کړکۍ او ستنې يې اکثره د سرو زرو په اوبو رنګ شوي، دا هغه سالون دی چې د روسيې د وروستي پاچا څوکۍ ياتخت په کې اينبودل شوی و. په منځ کې د پاچا خپل تصوير و، ښي خواته د پاچا د مور تصويرونه

ډاکتر برهان الله شينواری، محمد طاهر شينواری، خدای نظر سرمچال، يون او محمد زمان امين د کريملين په يوه ښل تاريخي هال کې

ليدل کېږي، د دې هال د کړکيو او دروازو پر رنګ (۱۵) کيلو ګرامه سره زر لګول شوي دي. په دې سالون کې جمهور رئيس د خپل تحليف مراسم ترسره کوي. په همدې سالون کې دوه ځله (ولاديميرپوتين) او يو ځل (مېدوېدېف) د خپل تحليف مراسم ترسره کړي دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تـر دې وروسـته بيـا بـل سـالون تـه لاړو، دا سـالون چـې نـورو سالونونو ته هم تـرې لاړې تللې دي د (الکساندرفسکي) سـالون په نامه يادېږي، په دې هال کې په تسلسـل سره د روسيې د پاچايـانو، لکـه پتېرکبيـر او نـورو انځورونـه دي، د هـر يـو انځـور پـه لانـدينۍ

بناغلی نور،صدیق پتمن، جنرال خدایداد هزاره، غلام نبي فراهي او حاجي محمد نوزادي د کرېملين په يو بل تاريخي هال کې

برخه کې د هغه نوم او د واکمنۍ مهال ليکل شوی دی. دا انځورونه پـه لاس رسـم شـوي، خـو ډېـر ښايسـته جـوړ شـوي دي. لـوی پتـر د روسيې يو سمونپال امپراتور و چې د روسيې امپراتورۍ يې جوړه کـړه. د جمهـور رئـيس کنفرانسـونه، ملاقاتونـه او د نـړۍ لـه نـورو جمهورو رئيسانو سره کتنې همدلته تر سره کېږي. زمـوږ يـو افغـان ملګـري وويـل: ((د نورمحمـد تـره کـي او برژنيـف تـرمنځ کتنـه هـم همدلته ترسره شوې وه او په دې زينه کې يې يو ګډ يادګاري عکس اخيستی و.)) يوبـل يـې بيـا خبـرې رد کـړې، ويـې ويـل: ((هغـه وخـت برژنيف دومره سـپين ږيـری او ضـعيفه و چـې د کـار لـه ځايـه نـه شـو

(c) ketabton.com: The Digital Library

پورته کېدلای او په دې زينه کې نه کښته کېدلای شو نه پورته کېدلای او نه يې يادګاري عکس اخيستلای شو، دا هسې خبرې دي.))

له همدې ځايه ببرته همغې (دخولي) دروازې ته لاړو چې په پيل کې پرې راغلي وو.

تر دې وروسته هغه ډګر ته لاړو چې تشريفاتي قطعه په کې

د کرېملين يو بل تاريخي هال چې د روسيې او شوروي د تاريخي شخصيتونو انځورونه په کې نصب شوي وو.

بدلېدله. د روسيې د پخوانيو پاچايانو پر وخت دا يو دود و چې هره ورځ به تشريفاتي قطعه په کې بدلېدله، يوې قطعې به بلې ته بيرغ او مسوولیت سپاره، دا دود تراوسه پورې دوام لري. ان په کمونيستي پېر کې هم دا دود وپالل شو، خو د شوروي اتحاد پر وخت دا کار د لېنين پر قبر (د هغه څنګ ته ساحه کې) ترسره کېده. تر (۱۹۹۳ م) کال وروسته ببرته په همغې پخوانۍ عنعنې يانې همدغه ځای چې په کرېملين کې د جمهوري رياست مانۍ دمخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کرېملین په داخلي ډګر کې د عسکري قطعې د وړاندې کولو ټنداړچیان

ډګر دی، ترسره کېږي، دا عنعنه د پخوانیو پاچایانو شان او شوکت ښیي. د قطعې وړاندې کول او د بېرغ تسلیمول بلې قطعې ته په خاصو مراسمو سره ترسره کېږي، (۹-۱۰) اسونه یوې خواته په یو

د قطعې د تسلیمې ځرنګوالی

رنګ راغلل، تا فکر کاوه لکه زراعتي چرګوړي له یوې کارخونې راوتي وي، ټول په یو رنګ او یو کچ و مېچ وو. په جم نظام او تعلیم

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډېر برابر وو، خاص نظامي موزیک وغږول شول، بیرغ د نوې قطعې بولندوی ته ورکړ شو، په ترتیب سره پلیو او سورو شاګرځ وکړ او بېرته له خپلو اسونو سره په منظم ډول ستانه شول. په سلګونو محصلین، زده کوونکي او نور مېلمانه د دې صحنې نندارې ته راغلي وو.

شل کم یوه بجه وه چې له کرېملین مانۍ څخه راووتو. په شلو دقیقو کې د مسکو ښار په منځ کې د ازریانو یو هوټل ته لاړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوه غرمنۍ په میش پیش هوټل کې

کله چې په سره ډګر کې موټر ته پورته کېدلو، نو یخې څپې ښه وځپلو، خو کله چې موټر ته پورته شو، نو غوږونه مو ورو ورو ارام شول، په موټر کې یوچا غږ وکړ چې: (میش پیش هوټل) ته ځو، ما فکر کاوه چې هسې ګپ لګوي، ماته دا نوم هسې عجیبه شان رابنکاره شو (میش پیش)؟. په جلال اباد کې یو چارواکی دی، د جلال اباد ځینې لیکوال ورته (خرش پرش) وایي، ځینې

ښاغلی صدیق پتمن، جنرال خدایداد هزاره او غلام نبي فراهي

ورته (غرغشتو) وایي، ما ویل دا به هم کوم داسې څه وي. خیر په هر

(c) ketabton.com: The Digital Library

ترتیب د مسکو ښار په یوه مهم واټ کې د عمومي سړک پر سر دا هوټل ودان و. د هوټل دویم پوړ ته پورته شو، دویم پوړ کې ډېر زیات لرګي کارول شوي وو، داخلي ساختمان یې د اذریانو د کلتور انځورنه کوله، هوټل یې که څه هم ډېر ارت نه و، خو ډېر زړه تنګی هم نه و. د بوفې سیستم و، هر چا چې څه خوړل، لومړی مو ترکاري راوغوښته، ترکاري خورا پاکه وه، ډول ډول کبابونه یې درلودل، عیناً لکه د قفقاز هوټل په شان مو پرې د افغاني ډوډۍ تنده ماته شوه، ډوډۍ مو ښه په خوند وخوړه، دومره مو وخوړه چې ځان مو دروند احساس کړ او د خوب د څپې یرغل هم له ورایه محسوسېده. له پلان سره سم باید پر دوو ګروپونو وېشل شوي وای: یو ګروپ باید په مسکو کې اسلامي مرکز ته تللي وای او بل ګروپ د روسیې پوځي موزیم ته چې د جګړې ترخې خاطرې راژوندۍ کوي. ما غوښتل چې اسلامي مرکز ته لاړ شم، چې په مسکو کې لږ تر لږه د مسلمانانو د ژوند یو تصور راپیدا کړم. مورږ چې په کوم موټر کې ناست وو، هغه کې څو تنه نور هم داسې وو، چې د موزیم پرځای یې اسلامي مرکز غوره باله او ځینې بیا په هغه بل موټر کې داسې وو چې غوښتل یې موزیم وګوري، خو یو چا غږ کړ چې دواړه موټر یوځای کې ودرېږي بیا که د چا څه خوښه وه، ځای بدلولای شي. نیم ساعت مزل به مو کړی وي، چې د موزیم مخې ته ورسېدو، د هغه بل موټر پوښتنه چې مو وکړه، چا ویل هغه خو اسلامي مرکز ته لاړ، نو مورږ مجبور شو چې موزیم ته کښته شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د روسيې پوځي موزيم

ماسپښين دري بجې شاوخوا کې موزيم ته داخل شو. نوي(۹۰) کاله کېږي، چې د وسلو دا موزيم جوړ شوی. يو ډېر لوی او کم

مثاله موزيم دی. يو مليون بېلابېل اثار په کې ننداري ته وړاندې شوي، چې اکثره يې د دويمې نړيوالې جګړې اړوند شيان يا اثار وو. د موزيم لومړۍ برخه د شلمې پېړۍ (۲۰-۳۰) کلونو کې روسي پوځ ته ځانګړې شوې وه، لومړنی روسی ټانک هم په کې ننداري ته اينبودل شوی و، چې په ډېره عاجله توګه جوړ شوی و او يوازې (۳) تنه پرسونل يې درلود. يوه تنګه دروازه يې درلودله چې تراوسه پورې له دې ډول ټانکونو څخه يوازې دري ټانکه پاتې دي. بيا د

(c) ketabton.com: The Digital Library

يون د روسيې په پوځي موزيم کې

شوې وې، د نورو هېوادونو وسلې هم په يوه برخه کې اينبودل شوې وې. په بل تالار کې هغه وسلې اينبودل شوې وې چې د المانيانو له خوا د شورويانو پرضد استعمال شوې وې. د روسي وسلو په بېلګو کې (په په شه) چې د افغانستان د جنګ په لومړيو (۵۸-۵۹) هجري کلونو کې مهشوره وه، هم اينبودل شوې وه. د دويمې نړيوالې جګړې په بهير کې پنځه مليونه ميله (په په شه) توليد شوه. ټانک ضد ماينونه هم په کې شامل وو او ټانک ضد ټولګي هم. (بي ايم ۱۳) توغندي وو چې پر (۱۹۴۱م) کال جوړ شول، جنګ کې يې ډېر مهم رول ولوباوه. داسې ټولګي هم وو کله چې به دښمن محاصره شو ځان ته به يې انفجار ورکاوه. (بي ايم ۱۳) وسله هېڅکله د جرمنيانو لاس ته ورنغله. همدې هال کې د جرمني هغه الوتکه چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

مسکو ته په نړۍ جګړه کې راغورځول شوې وه، د هغې اډانه هم

د افغاني هئیت غړي د روسیې په پوځي موزیم کې

اینبودل شوې وه. دې الوتکې سره یو روسي پیلوټ خپله الوتکه په هوا کې ټکر کړه، خو خپله روسي پیلوټ د پراشوټ په واسطه له الوتکې ځان ګوزار کړ او ژوندی پاتې شو، دا پېښه د شپې له خوا وشوه. د ټانک ضد اوسپنیزې موانع هم اینبودل شوې وې، چې د مسکو په جګړه کې تري ګټه پورته شوې وه او د جرمني ټانکونو پر وړاندې یې خنډونه جوړ کړي وو. د همدې هال په یوه بل ویترین کې د جرمنیانو له خوا د مسکو په جګړه کې د کارول شویو وسلو نمونې او د هټلر د عسکرو نښانونه، مډالونه او نور وسایل اینبودل شوي وو، چې مسکو ښار ته په ځېرمه جګړو کې ترلاسه شوي وو.

په یو بل ویترین کې (قفقاز) ته د ورځېرمه جګړو یوه تابلو اینبودل شوې وه، د بحري توپونو یو ماډل یې هم جوړ کړی و، د

(c) ketabton.com: The Digital Library

شوروي د وخت يو دوربين چې هدف اته ځله رانږدې کوي، هم و، نوره ډول ډول وسله او د هغه وخت موثره وسله هم دلته وه، يو سپی هم مومیايي شوی و، چې تپيان يې را انتقالول او د جرمني ټانکونو پر ضد يې د عملياتو لپاره ورځخه کار اخيسته.

د (لېنينګراد) ښار د محاصرې پر وخت د ژغورونکي موټر يو سمپل هم و. په پورتني پوړ کې د (کورسکايا) د جګړې يو تصوير و چې المانيانو په کې لومړی ځل ماته وخوړه، په دې جګړه کې د (پرانګ) په نامه جرمني ټانکونه په روسي توغندیو ويشتل شوي وو، (۵۲) ټنه وزن لرونکي ټانکونه يې ويشتلي وو.

په بله خونه کې هغه درنې وسلې وې، چې اوکراين يې له جرمني ځواکونو څخه ژغورلی و. پر (۱۹۴۵م) کال (اوبوس ۱۲۰ ملي متري) توپونه، په کښتۍ کې نصب توپونه چې ټانک ضد توغندي هم په کې وو، لس ټکه، پي بي ايس ماشينګنه، چې منفردې ډزې يې کولې او نورې ډول ډول وسلې په کې اينبودل شوې وې. يو بل هال د پارټيزاني (چريکي) جګړې لپاره ځانګړی شوی و او د دې جګړو يو تصوير او يوه تابلو په کې ننداري ته وړاندې شوي وو. د جرمني کارتوسونو د بيا جوړولو يو ماشين يې هم په کې اينبی و او د اورګاډي د انحراف لپاره يوه ځانګړې وسپنيزه اله هم دلته اينبودل شوې وه. بيا يې هغه لس ټکه (ماشينګنه) راوښوده، چې هم پرې الوتکې او هم پرې ټانکونه ويشتل کېدل. په يوه بل ځای کې يې بيا د ځينو اروپايي هېوادونو تر ((ازادی)) وروسته د هغوی ځينې وسايل ننداري ته وړاندې کړي وو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تر دې کتنو وروسته د موزیم مرکزي سالون ته لاړو، دا سالون «د بري سالون» په نامه یاد ېږي. په دې سالون کې هغه بیرغ په یوه

د روسې په پوځي موزیم کې د شوروي هغه بیرغ چې د برلین د نښلو پر مهال پر هغه ښار ځړېدلی و

نښښه یې ویترین کې ایښی و چې پر (۱۹۴۵ م) کال شوروي لښکرو د لومړي ځل لپاره پر برلین رپولی و. دا بیرغ د همېشه لپاره دلته وي، خو په خاصو ورځو کې را ایستل کېږي. بیرغ سور رنګ لري؛ د پخواني شوروي اتحاد ملي او د کمونیست ګوند ګوندي بیرغ و، چې د لور او څټک نښان یې په منځ کې لګېدلی دی.

د موزیم بله لویه برخه (تر جګړې وروسته موزیم) دی. مانا دا چې تر دویمې نړیوالې جګړې وروسته، چې کومې نوې او عصري وسلې جوړې شوې، د هغو لپاره ځانګړی شوی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تر جګړې وروسته لومړنۍ وسله چې دلته ایښودل شوې وه، هغه کلاشینکوف و او خپله د کلاشینکوف عکس، چې روسان پرې ډېر ویاړي. د ځینو نورو عصري وسلو ویترین هم دلته و د پراشوتې عسکرو او ټانکونو تابلوګانې او بېلګې هم دلته وې. بل سالون یې بحري ځواکونو ته ځانګړی کړی و. هغه بحري تومانچې هم په کې ننداري ته ایښودل شوې وې چې په لنډه فاصله (۱۱) مترو کې سړی ولي. په یخو سیمو کې کارېدونکې وسله او هم هغه روسۍ وسله چې د عربو او اسرائیلو په جګړه کې کارېدلې وه، دلته یې بېلګې ایښې وې. زمونږ لپاره جالبه دا وه، چې د افغانستان د جګړې لپاره یې هم یوه ځانګړې کړکۍ یا ویترین په پام کې نیولې وو. سره له

د روسیې په پوځي موزیم کې د افغانستان د جګړې یو انځور

دې چې مورږ په دې کړکۍ کې د جګړې تصویرونه او نمونې ولیدل خو مورږ ته یې ځکه تشریح نه کړل، چې د دوی په نظر (۳۰) کاله پرې لانه دي تېر شوي، په ویترین کې د (ډاکټر نجیب الله) ځینې هغه تصویرونه چې د جګړې انځورنه یې کوله، لیدل کېږي،

(c) ketabton.com: The Digital Library

همدارنګه د روسي چورلکو، زغره والو ټانکونو او نورو جګړه ییزو وسایلو تصویرونه وو، خو مورږ وکولای شول د دې ویترین څو عکسونه عکاسي کړو.

د روسیې د پوځي موزیم بهرنۍ برخه

تر دې وروسته یو بل سالون ته لاړو. دا هغه سالون دی چې نور نو شوروي اتحاد ږنګ او د روسیې فیډریشن جوړ شوی دی. په دې

(c) ketabton.com: The Digital Library

هال کې د پخواني شوروي تر ړنګېدو وروسته د اوسنۍ روسيې د دفاع وزيرانو عکسونه نندارې ته وړاندې شوي دي.

په همدې سالون کې د (جنوبي اسيتيا) د جګړې تصويرونه چې پر (۲۰۰۸م) کال پېښه شوې وه، هم وو. په دې جګړه کې چې کومې امريکايي وسلې د دوی لاس ته ورغلي وې، د هغو ښلګې يې اينښې وې. وړې وسلې وې.

بل ځای د کلاشينکوف اوسني ډولونه وو، چې ځينې ډولونه يې د ناټو سازمان ځينې غړي هېوادونه هم کاروي. دلته يوه بې غړه تومانچه هم اينښودل شوې وه. هغه چاکو ډوله تومانچه هم نندارې ته اينښودل شوې وه چې مخکې سړی وهي او شاته ډزه کوي. د ټانک ضد وسلې، ډول ډول توغندي په کې اينښودل شوي وو، داسې توغندي چې آن (۲۰mm) ډبل ټانک هم له منځه وړي، دا توغندي د نړۍ هر ډول ټانک له منځه وړلای شي.

تر دې ځايه چې وګرځېدو، ښه ستړي شو، خو د موزيم اکثره برخې مو وکتلې. البته د موزيم تر ودانۍ بهر چمنونه او پارکونه يې هم راوښودل چې هلته هم د درنو وسلو عملي ښلګې اينښودل شوې وې، خو مونږ ډېر ستړي وو. نو ځکه مو چای غوره وباله.

کله چې ښه ستړي شو، نو چای ته مو ښه اشتها راغله، زمونږ يو ملګري وويل: ((همدلته لاندې په موزيم کې کانټين دی، ښه چای په کې شته او د خوراک څښاک شيان په کې پرېمانه دي. هملته لاندينې پورې ته کښته شو، کيک، بسکټ، ډول ډول چاکليټونه، قهوه، تور او شنه چايونه ټول پيدا کېدل. دننه کانټين ډېر لوی نه و، پر يوه وخت يې د شلو پنځه ويشتو کسانو د ځايونې وړتيا درلودله، هملته مو چای راوغوښت، ښه په مړه

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپټه مو وځښه، دمه مو ښه راسته شوه، ستړیا مو ووته، بېرته راتازه شو او بیا د بل پلان د تطبیق په لټه کې شو. له انډیوالانو مو پوښتنه وکړه، چې زمونږ هغه بل ګروپ سره به چېرته ګورو؟ هغوی وویل: ((نن ماښام په مسکو کې د افغاني سوداګرو ټولنې مېلمستیا کړې، ټول هلته راځي، هلته بېرته سره یوځای کېږو.)) کله چې له موزیمه راووتو، نو زمونږ د سورلۍ موټر مخې ته یو ښاغلی ولاړ و، چې پر سینه یې ډول ډول مډالونه ځړېدلي وو. هغه وویل: ((ما په دویمه نړیواله جګړه کې ګډون کړی او نورې

د پخواني شوروي د جګړو د ډګر یو «اتل»، د افغاني هیئت له ځینو غړو سره

ډېرې سوبې مې ګټلې، نو ځکه یې دا مډالونه ماته راکړي.)) دا ښاغلی د کمونیستي پېر د حالاتو محصول و، له خبرو یې داسې ښکارېده چې پر سینه ځړېدلي مډالونه یې د ژوند ټوله پانګه ده او د پخواني ژوند ارمان یې څرګنداوه. ده وویل: ((تاسو سره یو یادګاري عکس اخلم.)) مونږ هم ورسره عکس واخیست او بیا په موټر کې سواره شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوه ماښامنۍ له افغان سوداګرو سره

کله چې د وسلو له موزیمه راووتو، نو د افغاني سوداګرو د مرکز پـر لـوري وخوځېـدو، پنځـه بجـې او پنځـه لـس دقیقـې وې چـې

دې مرکز ته ورسېدو. دا سیمه یا مرکز (سېواستوپل) هوټل نومېږي او د مسکو ښار په یوه ارزښتمن اقتصادي ځای کې موقعیت لري. دې غونډې ته نور ګڼ شمېر مسکو مېشتي مطرح افغانان رابلل شـوي وو. پـه یـوه سـالون کـې چـې نـږدې دوه سـوه کسـان پـه کـې ځایېـدل، ټول کېناسـتو. د دفـاع پخـوانی وزیـر جنـرال عبـدالقادر،

(c) ketabton.com: The Digital Library

حیات الله زیارمل تر (۱۳۷۱ل) کال دمخه دولت یو زیات شمېر نور لوړ رتبه چارواکي هم راغلي وو. دا غونډه نه یوازې یوه مېلمستیا وه، بلکې د موسیقۍ پروګرام هم ورسره مل و او ویناوو ته هم په کې وخت په پام کې نیول شوی و.

ښاغلي (امان اشکرېز) چې په افغانستان کې یې یو زیات شمېر

ښاغلی امان اشکرېز او نور مسکو مېشتي افغانان، مېلمنو ته د هرکلي پر مهال

خلک له غږ او هنر سره اشنا دي، غونډه په خپل یو لنډ شعر پیل کړه، ویې ویل: ((د ګرانو مېلمنو اصطلاح چې کاروم، دلته یوه مروجه ژبه ده که نه دلته ټول یو حیثیت لرو، خو یوازې هغه کسان چې نوي او تازه له افغانستانه راغلي، هغوی نظر موږ ته یو څه مېلمانه ښکاري. دا هوټل (سېواستوپل) نومېږي، د افغانانو کاري مرکز دی، دلته موږ زیاتو افغان مېلمنو ته هرکلی وایو. په دې ځای کې افغان سوداګر یوځای شوي دي. (۲۰۰۰) افغانان دلته کار کوي او مانښام ښېرته خپل کور ته ځي. په (نوید روز) ورځپاڼه کې د مسکو مېشتو افغانانو په باب معلومات راغلي دي. کله چې زموږ

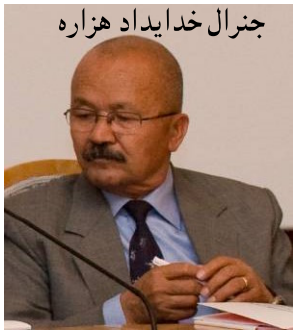
(c) ketabton.com: The Digital Library

دې قدرمن افغاني هئيت دلته تشريف راوړ، نو موږ ټولو هيله لرله چې دوی ته يوه ډوډۍ وکړو. ښاغلی غلام محمد جلالي چې د دې مرکز رئيس دی، هم دلته تشريف راوړ، تاسې دلته د ټولو مېلمانه ياست. دلته چې کوم افغانان اوسي د روسيې پر اوږو بار نه دي. د افغانانو په دې مرکز کې لومړی کار دا وشو چې دلته يو مسجد جوړ شو، اوس دلته لمونځونه کېږي، فاتحې اخيستل کېږي او نور ديني مراسم اداکېږي. دوه ورځپاڼې (نويد روز) او (هموطن) دلته خپرېږي. دلته ټول (۵۵۲) افغان شرکتونه دي. افغان ټلويزيون دلته کار کوي. دلته مو يو ښوونځی هم تاسيس کړی، يوه دوره فارغان يې هم ورکړي دي. وړکتون هم لرو، فارغان مو بيا روسي ښوونځيو ته معرفي کړي دي. په دې ښوونځي کې پښتو، دري او د ديني علومو زده کړې کېږي. دلته حلاله غذا پيدا کېږي. دا څلورم کال دی چې فرهنګي غونډې جوړوو. د نوروز غونډه مو هم جوه کړه. د مسکو ښاروال او د پنځو نورو هېوادونو استازو په کې ګډون کړی و. په (۱۴) هېوادونو کې اول شو. ټول په ګډه فرهنګي کار کوو. د فرهنګ د ودې ټولنې له خوا يو وړوکی کنسرت هم په پام کې نيول شوی دی.)) ښاغلي اشکرېز تر دې خبرو وروسته ښاغلي نبي شينواري ته د شعر بلنه ورکړه.

(نبي شينواري) خپل شعر ولوست، هغه يو شعر زما په ستاينه کې هم ليکلی و، چې دلته يې ولوست بيا يې په همدې غونډه کې ماته راکړ او مخکې يې په الوتکه کې راته ويلي وو چې يو شعر مې درته ليکلی، ته مې تر اوسه ليدلی نه وې، خو په غياب کې مې

(c) ketabton.com: The Digital Library

درباندې ویاړ کاوه. وروسته (چاوش صیب) خپل شعر ولوست، بیا (عمر ننګیار صیب) خپل طنز ولوست، تر هغه وروسته ډوډۍ راوړل شوه. څرنګه چې د افغانانو مېلمستیا وه، نو ځکه خو یې بنه خوندوره افغاني غذا برابره کړې وه، هم بنه وه هم پربمانه او هم زمونږ پر ذوق برابره. تر ډوډۍ وروسته د موسیقۍ ډله دعوت شوه، بیا د موسیقۍ یوه نغمه وغږول شوه. تر دې وروسته (جنرال صیب خدایداد هزاره) ته چې د

جنرال خدایداد هزاره

افغانستان د مخدره موادو پرضد دمبارزې وزارت وزیر دی، بلنه ورکړل شوه چې خبرې وکړي. جنرال صیب په خپلو خبرو کې د جمهور رئیس تاوده سلامونه او نېکې هیلې مسکو مېشتو افغانانو ته ورسول او ویې ویل: ((زه د حکومت په استازۍ روسیې مېشتو افغانانو ته بلنه ورکوم چې د افغانستان په بیا جوړونه کې خپله ونډه واخلي.)) ده په لنډیز سره د مخدره موادو پرضد د دولت پالیسي هم واضح کړه او په دې لاره کې ترلاسه شوي بریالیتوبونه یې هم په ګوته کړل.

محمد صدیق پتمن

ماته هم په پیل کې دوستانو په ډېر ټینګار وویل چې خبرې وکړه، خو ما ونه غوښتل خبرې وکړم. ورپسې (صدیق پتمن صیب) چې اوس د پوهنې وزارت اداري

(c) ketabton.com: The Digital Library

مرستیال دی، خبرې وکړې هغه په خپلو خبرو کې وویل: ((تاسو ټول د وطن خاطرې په زړه کې لرئ، ځینې دوستان به داسې وي، چې ټوله غمیزه یې دلته تېره کړې وي، خو په افغانستان کې یوه غمیزه داده، چې د سواد کچه ډېره ټیټه ده. اوس (۷) ملیونه زده کوونکي ښوونځي ته ځي. همدا اوس (۴۰۰) ښوونځي ترلې شوي ، تاسو څخه غوښتنه کوم، چې ښوونځي جوړ کړئ. موږ (۲۱۰) زره پرسونل لرو، پر تاسو مو سترګې ډکې شوې، سیاست باید موږه ټول نورو ته پرې نه ږدو. موږ باید خپله یوه ملي طرحه ولرو، تاریخ ثابته کړې ده، چې بهرنیان د ډېرې مودې لپاره نه شي پاتې کېدلی. نو موږ او تاسې باید د خپلو مشکلاتو د حل لپاره خپله حل لاره پیدا کړو.))

کروپنوف

پتمن صیب پسې د روسیې د وګړیوهنې انستیتیوت رئیس ښاغلي یوري کروپنوف ته نوبت ورسېد ، هغه په خپلو خبرو کې وویل: ((اوس به زه تاسې ته دوستان ووایم، ځکه چې موږ تاسې درک کړئ. په روسیې فدراسیون کې ځینې خلک د افغانستان له درک پرته هغه یو غریب هېواد ګڼي او د یوه ماشوم په شان چې څنګه پر لاره لاړ شي ورته ګوري. زه باید یوه پوښتنه وکړم، چې افغانستان لرغونی هېواد دی که روسیه؟ ځینې هېوادونه کېدی شي اوس قوي وي، خو وروسته بیا ضعیفېږي. خو ځینې بیا پخوانی کلتور لري. افغانستان اوس ضعیف دی، روسیه هم لس کاله

(c) ketabton.com: The Digital Library

مخکې ضعیفه وه. حالات بدلېږي خو ولسونه پاتې کېږي. دا جرګه د دې سبب شوه چې مورږ یو بل درک کړو. ټول هغه شیان چې زمورږ په زړه کې وو، هغه وویل شول، دا چې اینده کې به څه کېږي؟ ما ډېر کتابونه لیکلي، غواړم یو بل کتاب هم ولیکم؛ افغانستان څه دی؟ روسیه څه ده؟ دا چې نړیوال له افغانستان سره مرسته کوي، ښه داده چې روسیه هم مرسته وکړي.

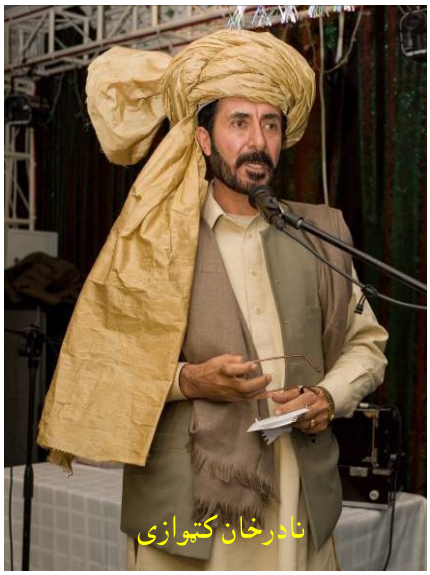
ځکه نو صنعت، اقتصاد او نور شیان باید پرمخ یوسو او خلکو ته ښه کارونه پیدا کړو. په روسیې او افغانستان کې باید ښکاري له منځه یوسو. مهم شی روح او اروا دي. افغانان او روسان یو بل ښه پېژني، کولای شي یو پر بل باور وکړي، یو بل په غېږ کې ونیسي، تر څو یو بل ښه درک کړي، راځئ، چې د خپلو هېوادونو د راتلونکي لپاره کار وکړو، ځینې عادي پروژې چې هم په پام کې ونیسو، راتلونکي کې مورږ ته ګټه رسوي. په کابل او مسکو کې کلتوري مرکزونه په پام کې ونیسو، څه شی چې مسکو پورې اړه لري، زه به ډېر کوښښ او مرسته کوم، په کابل کې هم داسې ځمکه شته چې روسیه هغه په اجاره راونیسي، کله چې روسیه کمزورې شوه، په کابل کې د روسي کلتوري مرکز پر یوه کنډواله بدل شو، خو مورږ غواړو ښېرته یې د پخوا په څېر ورغوو، راځئ! چې په ګډه سره کار وکړو.

که څوک مشخص وړاندیز لري، راځئ! چې بحث پرې وکړو. له کابله راغلي افغانان پوهېږي چې مسکو مېشتي افغانان له مورږ سره څه ډول کار کوي. په مسکو کې له افغاني ټولنې څخه مننه

(c) ketabton.com: The Digital Library

څرګندوم. زه وړاندیز کوم چې د روسانو او افغانانو یوه بله جرګه دې په کابل کې جوړه شي.))

دې خبرو پسې په ولسي جرګه کې د پکتیکا د خلکو استازي ښاغلي نادرخان کټوازي ته بلنه ورکړل شوه، چې خپلې خبرې وکړي. نادرخان کټوازي په پیل کې وویل: ((له ټولو افغان او روسي دوستانو منه کوم. زه خو وایم چې له دې افغانانو څخه باید موږ په عمل کې ګټه واخلو، دا کدرونه د دې پرځای چې دلته پر دوکانداری مصروف شي، له دوی څخه باید د افغانستان په بیارغونه کې ګټه پورته شي.)) نادرخان کټوازي د ځینو نورو وړاندیزونو ترڅنګ د حکومت نیمګړتیاوو ته هم ګوته ونیوله او ویې ویل: ((هرڅوک چې دلته بهر ته راشي بیا بهرمبشتو افغانانو ته د ورتګ بلنه او غوړې وعدې ورکوي، خو له دوی څخه چا پوښتلي، هغه کدرونه چې هلته د هېواد په داخل کې دي، د هغو قدر چا کړی که نه؟ چې اوس نورو بهر مبشتو ته بلنه ورکول کېږي.))

نادرخان کټوازی

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ښاغلي نادرخان په خبرو پسې ښاغلي فاروق فردا د (لېوني) په نامه خپل يو شعر ولوست او بيا (ملاحيات الله) د دې غونډې وروستۍ دعا واورولە او په همدې سره غونډه په رسمي ډول پايته ورسېدله. د غونډې په بهير کې پتمن صيب راته وويل: ((زه او خليلي صيب، سراج صيب او نور دوستان چې اسلامي مرکز ته لاړو، نو زمونږ يې ډېر زيات قدر و عزت وکړ، د دې ځای مسلمانانو زمونږ ليدو ته ډېر تږي وو، ان زمونږ په ليدو يې په سترګو کې اوښکې راغلې، دا مهال ماته داسې تصور پيدا شو؛ يو څوک چې په کوم ځای کې ځان محروم احساسوي، هغو کې د خپلو همفکرو او همدينو د ليدو تنده او احساس ډېر زيات وي.

د افغاني هئيت ځيني غړي د روسي مسلمانانو له استازو سره

نو زمونږ په ليدو د روسي مسلمانانو دا ټولنه ډېره زياته خوشاله شوه، مونږ ته يې تحفې هم راکړې. زمونږ ورتګ د دوی لپاره يو ښه ډاډ و. دوی په کمونيستي واکمنۍ کې ډېر ځپل شوي دي. اوس ورته مذهبي ازادي شته، خو بيا هم پخواني تاثيرات لا تر اوسه

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوري پري څرګند ېږي.)) د غونډې ترپايته رسېدو وروسته ځينو نورو دوستانو سره هم معرفي شوم، يادګاري عکسونه مو هم

ببرک شينواری او يون له مسکو مېشتو افغانانو سره

واخيستل، بيا له هغه ځايه د مېلمستون پر لوري رهي شو، نږدې يو نيم ساعت کې مېلمستون ته ورسېدو. په موټر کې راسره (عوض خان) هم و. تنکی عوض خان د عبدالله خان زوی دی، لکه څنګه چې په پيل کې يادونه وکړې عبدالله اصلاً د لغمان اوسېدونکی دی، خو تر يوې نيمې لسيزې زيات وخت کېږي چې په مسکو کې اوسېږي، عوض خان اوس (۹) کلن دی، خو د خدای په فضل ډېر لايقه دی، د خپل ټولګي اول نومره دی، نه يوازې په خپل ټولګي کې اول نومره دی، بلکې په روسي ژبه کې هم دومره تکړه دی، چې د خپل پلار ګرامري تېروتنې هم سموي. نه يوازې په روسي، بلکې په پښتو ژبه کې يې هم د ځينو هغو کسانو ژبنی تېروتنې سمولې چې په پښتو

(c) ketabton.com: The Digital Library

يې خبرې کولې او پښتو کې به يې د عربي، دري، روسي او نورو ژبو لغتونه ورګډول، ده به ورته سملاسي پښتو انډول پيدا کاوه.

په دې عمر کې چې څوک داسې استعداد ولري او داسې ملي روحيه، نو د سړي په زړه کې دا هيلې غوړېږي چې نه څوک دا ملت وژلای شي او نه يې دا ژبه. بهر مېشتو افغانانو ته خو زمونږ اکثره تشويش په همدې کې وي چې له خپل نوي نسل سره به څه کوي؟ خو څوک چې کله داسې تنکي ګلان وګوري، تشويشونه يې ټول باد يوسي.د شپې يوولس بجې وې چې مېلمستون ته ورسېدو، ښه ستړي وو. له ښاغلي عبدالله، عوض خان، طاهرخان شينواري او نورو انډيوالانو څخه مې خدای پامانې واخيسته او خپلې خونې ته لاړم، چپرکټ ته له تګ سره سم راباندې د خوب څپه راغله.

عوض خان

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پرېکړه لیک وروستی متن

د مې (۱۷) مه نېټه د یکشنبې ورځ وه، سهار وختي له خوبه پاڅېدم، تشناب کې مې پرځان اوبه تېرې کړې، لمونځ او سپورت مې وکړ او بیا مې د پرېکړه لیک د وروستي متن پر لیکلو پیل وکړ. پرون شپه ناوخته مې چې کوم پرېکړه لیک د لومړنۍ مسودې پر بنسټ ترتیب کړی و، هغه مې پرون سهار په موټر کې د افغاني لوري برخوالو ته ولوست، په موټر کې مایک تیار اینبسی و او ټولو ته غږ په ښه ډول رسېده. دلته افغاني هئیت په څو ببلابېلو اتاقونو او ودانیو کې تیت و، نو تر ټولو ښه ځای همدا موټر و، چې ټول په کې راټول وو. په بل ځای کې د ټولو راټولول ناشوني وو، نو همدا (۳۰۲) موټر تر ټولو ښه ځای و، چې د پرېکړه لیک په هکله پرېکړه وکړو. ما د پخوانۍ مسودې او د څو ورځنیو خبرو پر بنسټ ترتیب شوی متن دوی ته ولوست، په ټولیز ډول دوی دا پرېکړه لیک تائید کړ، خو اوه اته ځایه یې د جزیي تغیراتو غوښتنه وکړه. پرېکړه لیک مې له سره ترتیب کړ، په همدې وخت کې بیا راباندې یوه سترګه خوب راغی.

د پرېکړه لیک وروستی متن مې پر همدې ورځ روسي لوري ته تسلیم کړ، هغوی تر کتنې وروسته ماته وویل: ((د پر ښه لیکل شوی)) تر کتنې وروسته یې یوازې یو څو ځایه څو جملې په کې بدلې کړې وې او یو څو ځایه یې لږ بدلون په کې راوستی و، خو دا

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډ پر اساسي بدلون نه و. په پای کې پربکړه لیک دغه لاندې بڼه خپله کړه:

د روسیې او افغانستان د مناسباتو په اړه د ګډې جرګې پربکړه لیك

مسکو - روسیه
د (۲۰۰۹ م) کال د مې (۱۴) مه نېټه

د (۲۰۰۹ میلادي) کال د مې میاشتې پر (۱۴)مه نېټه ، د روسیې او افغانستان د دپلوماتیکو اړیکو د نوي یمې کالیزې په ویاړ د دواړو هېوادونو تر منځ د مناسباتو په اړه ګډه جرګه (علمي او څېړنیز کنفرانس) د روسیې په پلازمېنه مسکو ښار په (جمهوري ریاست هوټل) کې جوړه شوه .

دغه علمي - څېړنیز کنفرانس (فوروم) د روسیې (د نفوس پوهنې، مهاجرتونو او سیمه ییزې پرمختیا انستیتوت)د نادولتي، مستقلې علمي موسسې په نوښت او هلو ځلو ، د روسیې د بهرنیو چارو وزارت او ملي شورا په همکاری جوړ شوی و.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دې علمي کنفرانس (جرګه) کې د دواړو هېوادونو يو شمېر لوړ پوړو حکومتي چارواکو، د مدني ټولنو، علمي او ټولنيزو بنسټونو استازو، او د ملي شورا يو شمېر غړو برخه اخيستې وه.

د کنفرانس په پيل کې د روسيې د صدراعظم مرستيال ايګور سېچېن، د افغانستان د جمهور رئيس مرستيال کريم خليلي، د روسيې د امنيت شورا رئيس نيکولای پاتروشېف او د مخدره موادو پر ضد د روسيې د دولتې کمېټې رئيس ويکتر ايوانوف غونډې ته د هرکلي پرانيستونکې ويناوې وکړې.

په کنفرانس کې، په ښلابښلو ډګرونو کې د افغانستان او روسيې اړيکي په هر اړخيز ډول وڅېړل شول او د دوه اړخيزو مناسباتو پر پراختيا، پرمختيا، ټينګښت او سمون ټينګار وشو.

د کنفرانس برخوالو د خپل کار په پای کې، د نتيجې په توګه، دغه لاندې پرېکړه ليک تصويب کړ:

الف - په کلتوري برخه کې:

۱ - د دواړو هېوادونو له حکومتونو څخه هيله کېږي، چې د دوه اړخيزو کلتوري مناسباتو د پراختيا لپاره، د کلتوري همکاريو يو ټرون لاسليک کړي.

۲ - يو بل ته د دواړو هېوادو د ولسونو د کلتور د ښه ورپېژندلو لپاره، د دواړو خواوو له دولتي چارواکو څخه هيله کېږي، چې په مسکو کې د افغانستان د يو داسې کلتوري مرکز د جوړېدو چارې سمبال کړي، چې يو ښوونځی، کتابتون، جومات او د غونډو يو منځنی سالون ولري. دغه راز د روسيې له

(c) ketabton.com: The Digital Library

حکومت څخه هیله کېږي، چې په کابل کې خپل کلتوري مرکز (د شوروي اتحاد دعلم او فرهنګ خونه) له سره ورغوي او فعال یې کړي .

۳ – د روسیې له دولتي مقاماتو څخه هیله کېږي، چې د افغان کډوونو د روزنې لپاره، افغانستان ته هر کال په ډېلابډلو برخو کې لږ تر لږه (۵۰۰) تحصیلي بورسونه او لس د اسپیرانتوریې او دکتورا بورسونه ورکړي . د افغانستان له حکومت څخه هیله کېږي، هغو روسي محصلینو ته، چې پښتو او دري ژبې زده کوي، د لنډ مهالو او اوږدمهالو کورسونو او تحصیلي بورسونو په برخه کې مرستې او اسانتیاوې برابرې کړي .

۴ – د روسیې له دولتي مقاماتوڅخه هیله کېږي، چې په لومړي ګام کې د ښه نیت په هیله، د افغانستان په څلورو لویو ولایتونو (کندهار، هرات، ننګرهار او بلخ)کې یوه یوه مسلکي لېسه له ټولو معاصرو اسانتیاوو سره فعالې کړي او وروسته د امکاناتو په صورت کې دا لړۍ نورو ولایتونو ته هم وغځوي.

۵ – د روسیې له چارواکو څخه هیله کوو ، چې د افغانستان د تعلیمي او تحصیلي نصاب د کتابونو په چاپ، د چاپخونو په جوړونه او د دولتي ټلویزیوني او راډیویي تاسیساتو په بیا رغونه او نوې جوړونه کې د افغانستان له حکومت سره مرسته وکړي .

ب : په اقتصادي برخه کې :

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱ - د کنفرانس برخوالو له دواړو حکومتونو څخه وغوښتل، چې د خوراکي موادو، انرژۍ، صنعتي پرمختیا او کرنې د عصري کولو لپاره د خپلمنځي(بین الحکومتي) همکاریو یو ټرون لاسلیك کړي.

۲ – په کنفرانس کې ټینګار وشو، روسیه دې په افغانستان کې د هغو (۱۴۲) پروژو پر بیا رغونه لاس پورې کړي، چې د پخواني شوروي اتحاد پر وخت د روسي او شوروي ماهرانو له خوا جوړې شوي او د جګړو پر مهال یې اکثره ښړتې له کاره غورځېدلې دي. سربېره پر دې له روسیې څخه غوښتنه وشوه، چې په افغانستان کې د نورو نویو او لویو اقتصادي پروژو سربېره پخوانۍ (۳۲) ناتکمیله ودانۍ تکمیل او د (۱۰۰) هغو پروژو پر عملي تطبیق لاس پورې کړي، چې د عملي کېدو پلان یې جوړ شوی و.

۳ – د کنفرانس برخوالو وویل: د روسیې له حکومت څخه هیله کوو، چې په افغانستان کې، د نویو بربښنا بندونو او اوبه خور سیستم په جوړونه کې د افغانستان له حکومت سره مرسته او همکاري وکړي.

۴ – د روسیې او افغانستان له حکومتونو څخه هیله کوو، چې د دواړو هېوادونو تر منځ د تجارتي - اقتصادي همکارۍ د بین الحکومتي کمیسیون د جوړولو امکانات وڅېړي، او همدارنګه د روسیې،افغانستان او مرکزي اسیا د هېوادونو د اقتصادي همکارۍ لپاره دې د شانګهای د همکارۍ د سازمان ،

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ټولګټو (مشترك المنافع) هېوادونو د يوروايشيا اقتصادي همکارۍ ، د ګډ امنيت د ټرون هېوادونو ، پارلماني جرګو او نورو سيمه ييزو سازمانونو امکانات وکاروي.

۵ – په کنفرانس کې د روسيې له دولت څخه هيله وشوه، چې په افغانستان کې د روسيې تجارتي- اقتصادي نماينده ګۍ د پرانيستلو امکانات وڅېړي .

۶ - له روسيې څخه هيله کوو ، چې د افغانستان د حکومت د غوښتنې په حالت کې، د افغانستان اسلامي جمهوريت ته د اوږدې مودې دولتي کرېډېټ (پور) ورکړي، او همدارنګه پر (۱۹۹۱ م) کال د روسيې په بهرني اقتصادي بانك کې د افغان سوداګرو کنګل شوي حسابونه ببرته ازاد کړي . د دې تر څنګ د روسيې له چارواکو څخه هيله کوو ، چې روسيې ته د افغانستان د توليداتو او پيداوارو د صادرولو په برخه کې په ګمرکي محصولاتو کې کمی او اسانتيا راولي او د افغانستان له حکومت څخه هيله کوو ، چې په افغانستان کې د روسي توليداتو د صدور او پانګونې په برخه کې له روسي سوداګرو او پانګوالو سره مرسته او همکاري وکړي. د دې ترڅنګ د دواړو هېوادو له حکومتونو څخه هيله ځرګنده شوه، چې افغانستان ته د روسيې او روسيې ته د افغانستان د صادراتو د اسانتياو لپاره د منځنۍ اسيا له هېوادونو سره د ترانزيتي او ترانسپورتي لګښتونو د کمولو په باب د بين الحکومتي کميسيون په سطحه خبرې اترې وکړي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

۷ – د دواړو هېوادونو د تجارت د اتاقونو تر منځ دې د دايمي همکارۍ زمينه برابره شي .

۸ - د کنفرانس برخوال د افغانستان د اسلامي جمهوريت له حکومت څخه هيله کوي، چې په افغانستان کې د روسيې د بانکونو د څانګو د کار او فعاليت لپاره لازمې او ممکنې اسانتياوې برابرې کړي، له دې لارې به په افغانستان کې د پانګونې او تجارتي معاملاتو د تر سره کولو لپاره د پورونو او کريډټونو امکانات اسانه شي .

۹- په کنفرانس کې د روسيې له دولت څخه هيله وشوه، چې د کابل او مسکو تر منځ هره ورځ د (ايروفلوټ) د هوايي شرکت د الوتکې پرواز تنظيم کړي، همدا ډول د مسکو او کابل تر منځ د پروازونو د زياتولو لپاره (د اريانا افغان هوايي شرکت) سره د روسيې توليد يوې مسافر وړونکې الوتکې د پېرودلو په چاروکې مرسته وکړي.

ج : په امنيتي برخه کې :

۱ - د کنفرانس برخوالو په افغانستان کې د بحران د حل لپاره، يوازې پوځي لار بې ګټې وبلله، ټينګار يې وکړ، چې د امنيت د ټينګښت لپاره بايد له نورو سوله ييزو لارو چارو څخه هم کار واخيستل شي. دوی له روسيې او افغانستان څخه هيله وکړه، چې په امنيتي چاروکې له يو بل سره ناپوځي همکاري وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲ – مخدره توکي، تروریزم او نا امني یو له بل سره تړلي دي، د دغو پدیدو پر وړاندې مبارزه، نه یوازې د افغانستان د حکومت دنده ده، بلکې د روسیې په ګډون ټول هېوادونه باید په دې مبارزه کې د افغانستان د حکومت ملاتړ وکړي، د مخدره توکو د لېږد رالېږد لپاره خپل سرحدونه او مارکېټونه کنترول کړي، چې د دې توکو تقاضا اصلاً له منځه لاړه شي.

۳ - د کنفرانس برخوالو له روسیې او نړیوالې ټولنې څخه غوښتنه وکړه، چې له افغان بزګرانو سره د یوې بلې کرنې (بدیل کښت) په باب فکر او مرسته وکړي، دغه راز له بزګرانو سره دې د هغوی د کرنیزو محصولاتو د لوړولو په مقصد د اصلاح شویو تخمونو او کېمیاوي سرې مرسته وکړي. د کنفرانس برخوالو همدا ډول له روسیې او نړیوالې ټولنې څخه هیله وکړه، چې د افغانستان د کرنې په عصري کولو کې له افغانستان سره مرسته وکړي. د کرنې عصري کول نه یوازې د زراعتي محصولاتو په لوړولو کې مثبت نقش لري، بلکې د کوکنارو د کرنې کار وبار هم له منځه وړي او د امنیت له ټینګښت سره هم مرسته کوي.

۴ – له روسیې څخه په ټینګار غوښتنه وشوه، چې په افغانستان کې د یو غښتلي مرکزي حکومت ملاتړ وکړي، یوازې له مرکزي حکومت سره خپل روابط وساتي او له هغه سره مرسته وکړي. د مرکزي حکومت استحکام د امنیت په ټینګښت کې تر ټولو ډېر موثر نقش لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵ - د کنفرانس برخوالو تروریزم او مخدره مواد، بشري ضد پدیدې وګڼلې او افغانستان یې تر ټولو زیات د دې پدیدو قرباني شوی هېواد وګانه، ټینګار یې وکړ، چې د دې نړۍ دښمنه پدیدو د له منځه وړلو لپاره، د ټولې نړۍ ګډې همکارۍ ته ضرورت دی.

۶ - د کنفرانس برخوالو د افغانستان سیاسي - جغرافیایي موقعیت له اقتصادي، بشري او فرهنګي پلوه خورا مهم وارزاوه او دغه هېواد یې د دریو بشري حوزو (جنوبي اسیا، منځنۍ اسیا او منځني ختیځ) تر منځ د وصل کړۍ وبلله، ټینګار یې وکړ، که له افغانستان سره مرسته وشي، چې له خپل دغه موقعیت څخه په ټېره بیا د تجارتي ترانزیت په برخه کې کار واخلي، نو نه یوازې دا چې د افغانستان او سیمې له اقتصادي ودې سره به مرسته وکړي، بلکې سیمې او نړۍ ته به د ثبات د راوستلو تر څنګ، د ترهګرۍ او مخدره موادو پر وړاندې هڅې ګړندۍ کړي.

د روسیې او افغانستان تر منځ د متقابل باور د دایمي او غیر رسمي ډیالوګ لپاره په کار ده، چې د دواړو هېوادونو تر منځ د لومړنۍ ګډې جرګې (فوروم) د سازمان ورکوونکو او برخوالو په ګډون د دواړو هېوادو د اړیکو یو دایمي غیر دولتي سازمان ـ دایمي ګډه جرګه (ګډ فوروم) منځته راشي. د دغې دایمي جرګې په مشرتابه کې به د روسیې او افغانستان استازي او همدارنګه په روسیه کې د میشتو افغانانو د ټولنې استازي ګډون ولري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دغه دايمي سازمان ته وظيفه ورکول کېږي چې د روان (۲۰۰۹ م) کال په مني کې د روسيې او افغانستان د اړيکو دويمه جرګه په کابل کې جوړه کړي.

تر هغه ځايه، چې په روسيه کې دمېشتو افغانانو علمي، مسلکي او کاري پوتنسيال هم د روسيې او هم د افغانستان په ټولنيزه فرهنګي او اقتصادي وده کې ټاکلي مثبت نقش او اغېز لري، ښايي په روسيه کې د اوسېدونکو افغانانو رول، د افغانستان په بيا رغونه او د دواړو هېوادونو د اړيکو په ټينګښت کې پياوړی شي. روسيه ميشتي افغانان چې، د دواړو هېوادونو د ولسونو کلتوري او اقتصادي ځانګړتياوې او امکانات تر ټولو ښه درک کوي، کولای شي د دواړو هېوادونو امکانات وڅېړي او د بشري، کلتوري او اقتصادي همکاريو په برخه کې د عملي اقداماتو لارې چارې په ګوته کړي.

پر پورتنيو پرېکړو او غونډتنو سربېره د کنفرانس برخوال په خپلو څو ورځنيو بحثونو کې پر دې موافق شول او غونډتنه يې وکړه، چې د افغانستان او روسيې د پارلماني مناسباتو د ټينګښت په مقصد دې، د دواړو هېوادونو د پارلمانونو تر منځ د پارلماني دوستۍ کميسيونونه جوړ شي، دا کار به د دواړو هېوادونو ترمنځ سياسي تفاهم غښتلی کړي. د دې تر څنګ غونډتنه وشوه، چې د مرکزي اسيا او ټولګټو (مشترك المنافع) هېوادو د پارلمانونو تر منځ دې هم ګډ کميسيونونه جوړ شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پرېکړه لیك پر موادو د کنفرانس (ګډې جرګې) د دواړو خواو ټولو برخوالو موافقه کړې، متن یې په روسي، پښتو او دري ژبو یو له بل سره کتل شوی، یو ډول دی.

یادښت: د پرېکړه لیک دا وروستی متن، هغه بشپړ متن دی، چې د جرګې د دواړو غاړو د برخوالو په استازۍ د ګډې جرګې د پرېکړه لیک د لیکنې هئیت (ډاکتر شېرحسن حسن، سېرافیم مېلېنتیف، عبدالغفور لېوال او د جرګې جوړونکو یوري کروپنوف او محمد بشر بشردوست) کره کړی، لاسلیک کړی او تائید کړی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په مسکو کې یوه پخوانۍ کلیسا

د مې (۱۷) مه نېټه وه، سهار کې پر پرېکړه لیک تر کار وروسته لږ شان سترې شوم، تر یوې څپې خوب وروسته (۹) بجې چای ته لاړو، تر چای وروسته بېرته اتاق ته راغلم، بناغلی (میرویس ویال) چې په مسکو کې د نړیوالو اړیکو په څانګه کې درس لولي او ورسره ملګری (مشتاق احمد واحدزی) چې دی هم هلته د طب پوهنځي محصل دی، دواړه زما لیدو ته راغلي وو. یوه پنجه ورسره اتاق کې کېناستم، د زړه خواله مو سره وکړل بیا د پروګرام مطابق د یوې زړې کلیسا د لیدو لپاره له اتاق ووتو، څو شېبې وروسته په موټر کې کېناستو، پاوکم یوولس بجې موټر حرکت وکړ. مشتاق احمد په موټر کې راته وویل: ((زه (د خلکو دوستي پوهنتون) کې محصل یم. په دې پوهنتون کې د (۱۰۷) هېوادونو محصلین زده کړه کوي. د (۷۰۰) ټبلابټلو مذهبونو پیروان په کې دي. د مذهبي او ملي مراسمو لپاره هر یو ته وخت ورکوي. یوه ورځ ما ورته یوه پښتو سندره (ستا په اننګو کې چې د چا د وینو رنګ دی) اجرا کړه، د ټولو ډېره خوښه شوه. دا خلک په عام ډول پښتانه ډېر خوښوي. اوس موږ په دې پوهنتون کې ټول (۷۰) تنه افغان محصلین یو، (۲۰) تنه یې په امادګۍ پوهنځي کې دي او نور یې په نورو ټولګیو کې. یو افغان چې (سرور) نومېږي، هغه په کې استاد دی، اینده کې د نورو د استادۍ امکان هم شته، ځینې

(c) ketabton.com: The Digital Library

استادان له افغان او نورو محصلينو سره ښه وضع نه کوي، يوه استاده ده چې ماته يې هېڅکله لس نومړې رانه کړې، ماته يې يو وخت په امتحان کې وويل: ((افغانان مې بدې راځي.)) يوه ورځ يې رانه امتحان نه اخيست، علت يې دا و چې پخوا يې خپلوان افغانستان کې وژل شوي وو. له همدې کبله بيا بل استاد او نورو استادانو راڅخه ازموينه واخيسته، بيا بل ګروپ ته تبديل شوم، خو د دې پرعکس نور ډېر مينه ګرکي استادان هم شته.))

مشتاق د خپل پوهنتون د محصلينو په باب وويل: {هغه ورځ چې کريم خليلي صيب دلته زمونږ پوهنتون ته راغلی و، نو کله چې له عمومي کنفرانس څخه راخلاص شو، بيا په دې پوهنتون کې له هزاره محصلينو سره (دابيتيان) په نوم هوټل ته چې اصلاً د هرات د خلکو دی او پوهنتون ته مخامخ موقعيت لري، لاړ. پرته له هزاره محصلينو څخه يې نور هېڅ بل افغان نه دی خبر کړی. کله چې ما يو هزاره محصل ته وويل چې ولې مو مورږ خبر نه کړو. هغه وويل: ((خود خليلی صاحب همين قسم تقاضا داشت.)) مشتاق ګيله کوله چې که هرڅوک د افغانستان د دولت په استازی دلته راځي هغه هم بيا داسې يو لوړ رتبه هئيت، نو په کار ده چې ټولو افغانانو ته په يوه سترګه وګوري، دلته خپل قومي او سمتي مسايل ونه پالي.} په همدې خبرو خبرو کې وو، چې کليسا ته ورسېدو وخت پر محلي وخت يوولس بجې او شل دقيقې و. کله چې موټر نه کښته شو نو لومړی يوې مغازې ته لاړو، چې انتيک شيان په کې ايښي وو. اکثره شيان په کې داسې وو چې د روسي کلتور څرګندونه يې

(c) ketabton.com: The Digital Library

یون او یو مسکو مېشتی افغان (خالد) په یو چایخونه کې

کوله، مونږ څه وانه خیستل، تر دې کتنې وروسته هلته نږدې یوه چایخونه وه، هلته لاړو. چای مو وڅښه خوند یې وکړ، لږ ارام شو. بیا د کلیسا پر لوري وخوځېدو، دا یوه ډېره لویه کلیسا وه، د کلا دېوال یې ښه دنګ و، لکه د پخوانیو بالاحصارونو په شان و. دا کلیسا په (۱۷)مه پېړۍ کې جوړه شوې وه. له دې کلیسا څخه د یوې دفاعي مورچې په توګه ګټه پورته شوې ده. روسانو له همدې کلیسا څخه پولینډي ځواکونو ته ماتې ورکړې وه. کلیسا ته چې نږدې شو یو سړی پر عبادت لګیا و. دا خلک د عبادت لپاره مخصوص لباس لري. ښځې هم چې دې عبادتځي ته راځي، نو پړوني پر سروي. د کلیسا تر لوی دېوالـه چې وردننه شې بیا نورې بېلابېلې کلیساوې دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

درې غبرګـوني سـرګېيف لاورا کليسـا: دا د روسـيې معنـوي زړه ګڼـل کېـږي، چـې (۲۵۰) کالـه دمخـه يـې د (سـرګي) لـه خـوا بنسـټ

افغاني هئيت ځيني غړي د کليسا مخې ته

ايښـودل شـوی، (۷۸) کالـه يـې دلتـه ژونـد کړی دی. هغـوی داسـې مذهبي کسـان وو، چې د (۷۰) داسې نورو کليسـاوو بنسټونه يې ايښـــي دي. دا د مقدســـې دروازې پـــه نامـــه يـــاد ږي. دا ټـــول عبادتځايونه يو ځل او پر يوه وخت نه دي جوړ شوي، دا وخت پر وخت جوړ شوي دي. په کمونيستي پېر (لـه ۱۹۲۲ څخـه تر ۱۹۹۲م پورې) کې دا عبادتځايونه ټول ترلي وو او خلکو ته اجازه نه وه چې دلته عبادت ته راشي. پر مذهبي خلکو بنديزونه وو. دلته يـو مـوزيم هم و، پخواني خلک بـه دلتـه راتلـل. (۵۰) کالـه يې دوام وکړ. فعلاً (۳۲۰) کشيشان دلته شته، هلته شاته يوه مدرسه ده چې (۷۰۰)

(c) ketabton.com: The Digital Library

تنه په کې دينې زده کړې کوي. دا يو بل تعمير (۳۲۰) کاله دمخه جوړ شوی دی.

وخت پر وخت دې تعميرونو کې بدلون راغلی دی. تابلوګانې يې په اتلسمه پېړۍ کې جوړې شوي. په يوه هال کې د حضرت ادم(ع) او بي بي هوا تابلوګانې هم پر دېوال ځړېدلې او په ډېر ظريفانه ډول انځور شوې وې، د حضرت جبرائيل امين يوه تابلو هم وه چې لاسونو پورې يې وزرونه هم درلودل.

د (ايکون) مجسمه هم وه. دا ودانۍ پر (۱۹۴۸م) کال بيا جوړه شوې، لرګي ته يې د سرو زرو د اوبو رنګ ورکړل شوی و.

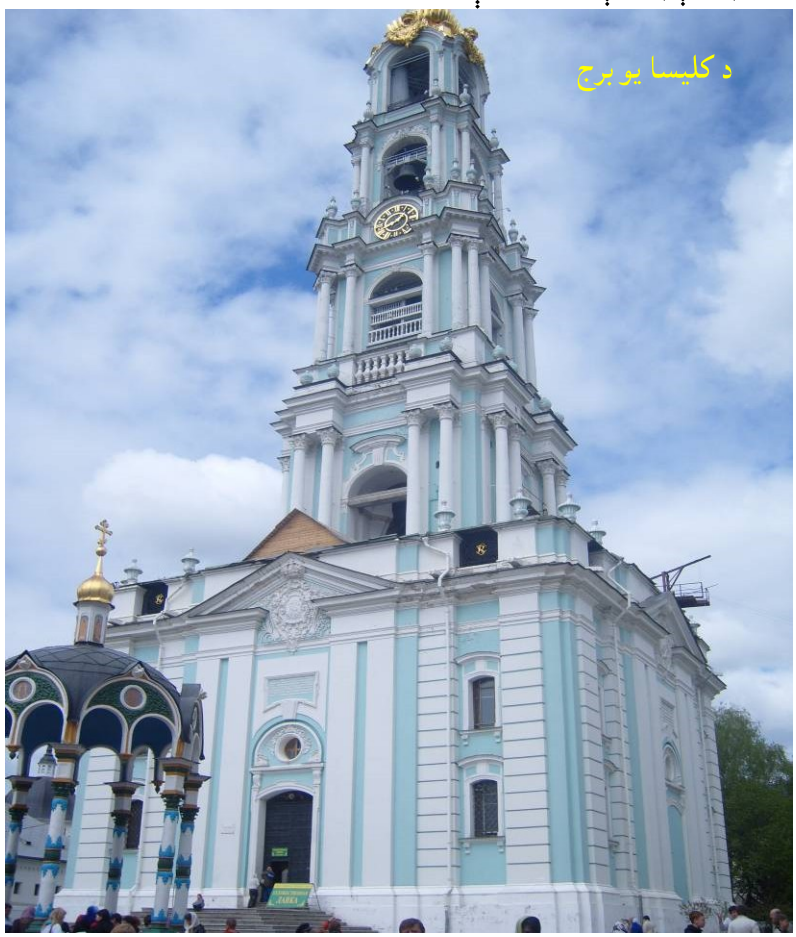

قمر خوستۍ، سليمان لايق، خالد او يون د کليسا په يو هال کې

هلته وړاندې د خبرونې لپاره يو زنګ و، چې (۸۸) مټره لوړ و، دا په نړۍ کې تر ټولو لوړ زنګ و، چې د يوې کليسا په پورتنۍ برخه کې ځوړند و. (۷،۵) ټنه وزن لري، په اتو ټنو ددغې زنګولې د منځ

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوسپنه خوځوي چې زنګ ووهل شي. په دې کلیسا کې هره میاشت دوه ځله زنګ وهل کېږي او عبادت کېږي، خو په ورځ کې (۹) ځله عادي عبادت کېږي. لنډه دا چې دننه مو ډېر ځایونه وکتل، تر (۲) بجو پورې په دې کلیسا کې وګرځېدو، بیا ټول راټول شو، د کلیسا

مخې ته مو یو عمومي عکس واخیست. بیا خپل موټر ته پورته شو، پنځه لس دقیقې وروسته موټر حرکت وکړ. تر څه کم یو ساعت مزله

(c) ketabton.com: The Digital Library

وروسته ببرته د مېلمستون پر لوري رهي شو ، خو مخکې تر دې چې مېلمستون ته ورسېږو ، ښاغلي عبدالله خپله پرونۍ خبره يو ځل بيا تکرار کړه او هغه دا چې نن غرمه موږ دده مېلمانه يو ، عبدالله لاپرون موږ ته پر نن غرمه د مېلمستيا بلنه راکړې وه ، نن يې يوځل بيا په موټر کې ټولو ته اعلان وکړ ، ځينې دوستان ډېر ستړي وو او غوښتل يې مېلمستون ته ولاړ شي او دمه وکړي ، خو اکثرو د عبدالله خپګان ونه شو زغملای او له هغه سره د غرمنۍ لپاره چې دا وخت په حقيقت کې ماسپښينۍ وه ، لاړل. ښاغلي عبدالله ډېره لوکسه او پرېمانه ډوډۍ تياره کړې وه ، چې که ټول افغاني هئيت هم ورغلی وای ، بيا به يې هم کمی نه و احساس کړی ، ډوډۍ مو ښه په خوند وخوړه ، ګپ او شپ مو هم ولګاوه ، دا مهال نو د ټولو زړه و چې مېلمستون ته ولاړ شي او دمه وکړي ، زه هم ښه ستړی وم ، خو طاهر شينواري راته وويل چې يو بل پروګرام هم پاتې دی. هغه دادی چې د روسيې له يو انټرنېټي ټلويزيوني کانال سره بايد هم مرکه وکړو ، موږ چې د مزې ستړي وو ، نوري مې مرکې هم له لاسه نه کېدې ، خو دوی ډېر ټينګار وکړ ، نو مجبور کړم مرکې ته لاړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د روسيې له يو انټرنټې ټلويزيوني چينل سره مرکه

د دې کانال ادرس مو پيدا کړ. تر يو څه سرګردانۍ وروسته هلته ورسېدو. په مرکه يا ګردي مېز کې ما (يون)، نادرخان کټوازي، ډاکتر برهان الله شينواري او د روسيې په استازۍ ښاغلي کروپنوف ګډون درلود. مرکه د مانښام پر (۷) بجو پيل شوه او په ژوندۍ بڼه خپرېدله. دې مرکې يو ساعت دوام وکړ. انټرنټي ټلويزيوني چينلونه داسې دي چې د انټرنېټ له لارې ويډيويي خپرونې لري. هغه څوک چې انلاين، انټرنېټ ته ناست وي هغه کولای شي، په ژوندۍ بڼه يې تعقيب کړي او هغوی چې انلاين نه وي، هر وخت کولای شي تېرې شوې خپرونې وګوري. په دې مرکه کې ډېرې زياتې پوښتنې مطرح شوې، د بهرنيو ځواکونو شتوالی، د روسيې بيا راګرځېدنه، په افغانستان او سيمه کې د ثبات لارې چارې او نورې ګڼې پوښتنې چې د ټولو راوړل دلته لازم نه برېښي، خو پر يو شي چې ما ټينګار وکړ، هغه دا و چې روسيه بايد خپلې تېرې تېروتنې بيا له سره تکرار نه کړي. افغانستان کې هغه وخت طبيعي ثبات راتلای شي، چې نظام يې د خلکو د طبيعي جوړښت، کميت او کيفيت له مخې برابر شي، يوه محدوده ډله يا اقليت نه شي کولای، په ټول هېواد کې طبيعي ثبات وساتي، دا داسې مثال لري لکه موږ چې د ټولې روسيې واک د تاتارستان او يا

(c) ketabton.com: The Digital Library

هم د چیچنیا څو لړکیو ته ورکړو او بیا تري دا هیله هم وکړو، چې په ټوله روسیه کې امنیت او ثبات په بشپړ ډول ټینګ کړي. دا خلک که روسیې او د هغې له امنیت سره مینه هم ولري، خو د یوه لوی ملک د واک انحصار د دې سبب کېږي چې په اتومات ډول ثبات له منځه لاړ شي. په افغانستان کې د پخواني شوروي غټه تېروتنه همدا وه چې د داسې لړکیو او محدودو ډلو تر شا ودرېده،

چې هغوی د ټول هېواد د کنټرول طبیعي ظرفیت نه درلود، نو له دې امله هغه کار شوروي ته په لوړه بیه پرېوت، اوس امریکایان هم همغه تېروتنه تکراروي. که دوی ژر خپله دا تېروتنه اصلاح نه کړي، نو کېدی شي پر همغه برخلیک اخته شي. مرکه په مجموعي ډول ډېره خوندوره او ګرمه وه، افغاني لوري نادرخان کټوازي او ډاکتر برهان الله شینواري هم ښه ځوابونه ورکړل. زمونږ په خبرو کې پوره هماهنګي وه. کروپنوف هم زمونږ د ډېرو خبرو تائید وکړ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

له هغه ځایه ښپرته د مېلمستون پر لوري رهي شو. کله چې مېلمستون ته راغلو، ښه ستړي وو. څو شېبې مو ډاکتر صیب شېرحسن حسن، بشرصیب، کاڼي صیب، برهان الله شینواري او نادرخان کټوازي، عبدالله خان او طاهر شینواري، سره بنډار وکړ او بیا خپلې خونې ته د تلو په تکل کې شوم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مسکو ښار یوه شپه

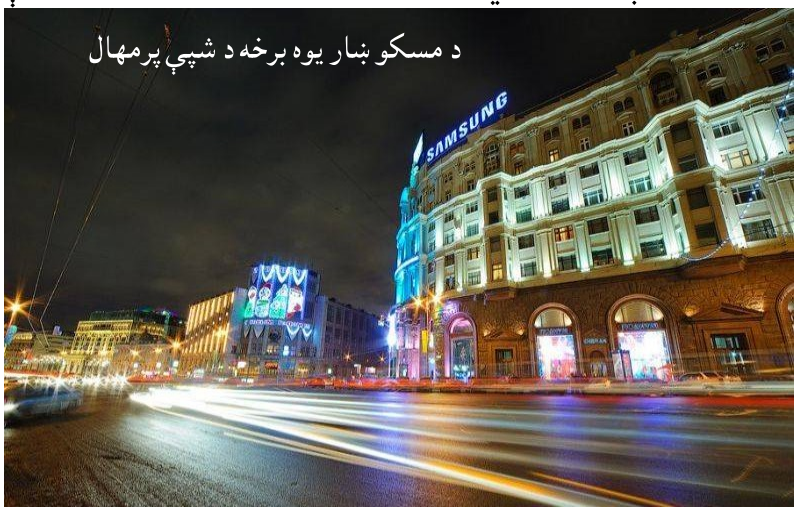
کله چې مو له اندېوالانو رخصت واخیست او خوب ته مو ځان برابراوه، نو طاهر شینواري او عبدالله خان وویل: ((یون صیب دومره ملاقاتونه دې وکړل او دومره مصروف وئ، چې د مسکو ښار ښکلا ته مو هیڅ پام نه شو، نن مو اخري شپه ده او سبا روانېږئ. که ډېر ستړی نه یې، راځئ! چې لاړ شو د مسکو ښار ځینې برخې به وګورو، مسکو په شپه کې ډېر ښکلی ښکاري، که وخت و لرې موسیقي به هم واورو.)) د دوی په ډېر ټینګار زه (یون) (زاهد صیب) (عبدالله خان) او (طاهر شینواری) څلور واړه د زاهد صیب په موټر

د مسکو ښار یوه منظره د شپې پرمهال

کې کېناستو او د مسکو ښار پر لوري وخوځېدو، هغه مزل چې مونږ مخکې په یوه یو نیم ساعت کې واهه، اوس په نیم ساعت کې ترسره

(c) ketabton.com: The Digital Library

شو، ځکه چې ګڼه ګوڼه نه وه او سړکونه ډېر ارام وو. د مسکو ښار واټونه خورا ښکلي ښکارېدل، د ښار دنګي مانۍ او ښکلي رنګارنګ ګروپونه د سړک په منځ کې داسې انځورېدل، لکه د سمندر غاړې ودانۍ او رېښتيانې چې د شپې له خوا د سمندر په تل کې ښکاري. د شپې له خوا چې ګڼه ګوڼه کمه وي، د مسکو ښار د واټونو نندارې کېدلی شي. يوه هوټل ته پورته شو، ګڼه ګوڼه په کې

د مسکو ښار يوه برخه د شپې پرمهال

خورا کمه وه، يا دا چې د شپې ناوخته و، طاهر شينواري د ځښاک او خوراک شيان راوغوښتل، وروسته د شرقي موسيقۍ غږ راڅرګند شو. څو نجونو لکه عربي نڅا غوندې نڅا وکړه، لباس يې هم همغسې اغوستی و، موسيقي او د دې ښکلا نندارە بده نه وه، خو څرنګه چې موږ ډېر سترې وو، نو عبدالله خان او طاهر شينواري ته مې وويل چې که څه هم موسيقي يې خوندوره ده، خو خوب به تر دې ډېر خوندور وي، هغوی راته وويل: ((لکه چې ښه سترې يې.))

(c) ketabton.com: The Digital Library

بیا هغوی دواړو لکه په کلیو او باندې و کې چې به پخوا سندرغاړو ته مشرانو یا ځوانانو یو موټی پیسې ورکولې، هغوی ته یو موټی پیسې ور ډالۍ کړې او همداسې له هوټلـه د مېلمستون پر

لوري را رهي شو. کله چې خونې ته ورسېدم، د دریشۍ تر بدلانه وروسته راباندې د خوب څپې یرغل وکړ او د ارام غېږې ته لاړم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مسکو نړیوالو اړیکو انستیتیوت

د مې (۱۸) مه نېټه د دوشنبې ورځ وه. پر شل کم لس بجو مو د مسکو نړیوالو اړیکو د انستیتیوت پر لوري حرکت وکړ. په موټر کې مو له ښاغلي (سلیمان لایق) او ښاغلي (حاجي محمد نوزادي) سره څو شېبې پر ادبیاتو او معیاري ژبې بحث وکړ.

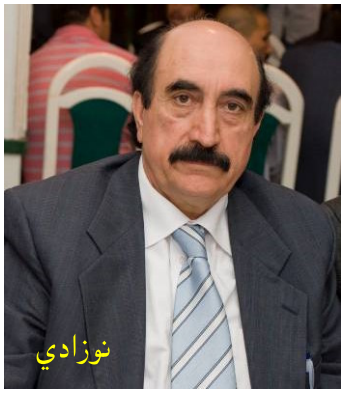
د پښتو او دري ژبې له زده کوونکو سره د افغاني هئیت یو یادګاري عکس

ښاغلی حاجي محمد نوزادي او ښاغلی (بشریار) له ډنمارکه دې غونډې ته رابلل شوي وو. نوزادي صیب وویل: ((زیار صیب ماته هر وخت لیکي: (کله چې، کوم چې، کوم څوک چې) او داسې نور اضافي ترکیبونه مه کاروه، دا د اردو او انګلیسي ژبې تاثیرات دي چې پښتو ته راغلي دي؛ په سمه پښتو کې دا نه شته.)) د نوزادي صیب له خبرو داسې څرګنده ده چې هغه د زیار صیب له دې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ټینګار سره موافق نه و، خو ما نوزادي صیب ته وویل: ((که له زیار صیب سره د ځینو سوچه پښتو لغتونو په زیاته او یا کمه کارونه کې اختلاف لرې، دا دې خپل کار دی، خو په ګرامر کې ورسره ځکه اختلاف مه کوه، چې ګرامر د ریاضي د فورمول په څېر دی او زیار صیب تر هر چا زیات پر دې فورمولونو پوهېږي، نو بایده دي چې خبرې یې ومنل شي.))

لایق صیب هم د ګرامر په برخه کې د زیار صیب صلاحیت تائید کړ. موږ خپلو خبرو ته دوام ورکاوه، موټر هم په ډېر سرعت حرکت کاوه. نږدې یو ساعت وروسته له مخکنې پلان سره سم د مسکو د نړیوالو اړیکو انستیتیوت ته ورسېدو. ساعت یوولس نیمې بجې و. د روسیې د نړیوالو اړیکو انستیتیوت کې پنځه تنه د پښتو او پنځه تنه نور د دري ژبې پر زده کړه بوخت دي. کله چې د انستیتوت مخې ته ودرېدو نو روسي ژباړونکي ښاغلي الکساندر ماته وویل: ((ته همدلته لږ صبر وکړه! تاسې پسې بل موټر راځي، تاسې باید د اطلاعاتو او کلتور وزارت له معین سره وګورئ. له افغانستان څخه دوه معینان: ښاغلی پتمن صیب (د پوهنې وزارت معین) او ښاغلي فراهي صیب (د اطلاعاتو او کلتور وزارت معین) هم په دې ملاقات کې شامل دي.))

(c) ketabton.com: The Digital Library

د روسيې اطلاعاتو او کلتور وزارت له مرستيال سره کتنه

څو دقيقې وروسته مورږ پسې يو ځانګړی موټر راغی، زه موټر کې پورته شوم او زمورږ نور ټول انډيوالان دې انستيتيوت ته داخل شول. عبدالله خان د ژباړونکي او (خالد) چې نوی راغلی و، هم د

ژباړونکي په توګه هلته راسره لاړل. دولس بجې وې، چې هلته ورسېدو. پتمن صيب او فراهي لا دمخه جلسه پيل کړې وه. ښاغلي لطيف بهاند يې ژباړه کوله. د روسيې د اطلاعاتو او کلتور وزارت مرستيال ښاغلي (پاول خروشلوف) وويل: ((د پخوانۍ او نوې ټرون

(c) ketabton.com: The Digital Library

له مخې کولای شو، نوې همکاري سره وکړو)). فراهي صيب وويل: ((د لرغونو اثارو د رغونې لپاره د کدرونو روزنه مورِ ته مهمه ده، نورو هېوادونو هم په دې برخه کې مرسته کړې ده، ستاسو مرستې ته هم اړتيا ده.))

د روسيې د اطلاعاتو او کلتور وزارت مرستيال وويل: ((که د موزيمونو په هکله څه لرئ، نو له همدا اوسه درسره مرستې پيلوو. د جولای تر (۵) پورې مورِ ته په کتابتون او هنري برخه کې خلک معرفي کولای شئ، چې درته ويې روزو. تياتر، موسيقۍ او نورو برخو کې ستاسې زده کوونکي روزلای شو، د سينما په برخه کې هم امکانات لرو، د هنر پېژندنې په برخه کې هم امکانات لرو، د موزيم د متخصصينو د روزنې په برخه کې هم ونډه اخيستلای شو. مورِ ته بايد لږ تر لږه (۵) تنه ژر تر ژره رامعرفي کړئ چې مورِ يې دلته ژر پر روزنه لاس پورې کړو.))

دې پسې ما (يون) د خبرو نوبت واخيست او خپل نظر مې داسې څرګند کړ: ((که پر مشخصو وړانديزونو غور وکړو، ښه به وي، زما يو وړانديز دادی چې که د ننګرهار د هډې د نامنقول موزيم پر جوړونه لاس پورې کړئ، ښه به وي، که په پيل کې لږ تر لږه يوه احاطه ترې راتاوه شي چې د نورو کيندنو مخه ونيسي، هم ښه به وي، دلته د بوديزم مهال نور تاريخي اثار هم شته او همدارنګه په ننګرهار کې نور تاريخي اثار چې بايد ساتنه يې وشي. دغه راز د

(c) ketabton.com: The Digital Library

هېواد په نورو سيمو او ولايتونو کې تاريخي اثار خوندیتوب ته اړتيا لري، چې کېدی شي د افغانستان د اطلاعاتو او کلتور وزارت يې د هر يوه په باب مشخص وړاندیز ولري، خو ما يې يوازې دا يوه ېېلګه يادە کړه.)) دوی ته زما وړاندیز په زړه پورې و. ويې ويل: ((ښه به وي چې په پيل کې يو هئيت دا سيمه وڅېړي.)) د روسيې د اطلاعاتو او کلتور وزارت له معين سره غونډه ښه پای ته ورسېده. هغوی د بورسونو ژمنه هم وکړه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په مسکو کې وروستۍ غرمنۍ

کله چې د روسیې د اطلاعاتو او کلتور وزارت، مرستیال سره تر کتنې وروسته راووتو، نو بېرته د مسکو د نړیوالو اړیکو د انستیتیوت پر لوري لاړو، ځکه چې له نورو اندیوالانو سره مو هم هملته وعده وه. کله چې هلته ورسېدو، نو بېرته ټول په لوی (۳۰۲) موټر کې سره راټول شو او د ډوډۍ لپاره مو حرکت وکړ، تر څو

افغاني هئیت د مسکو په یو هوټل کې د غرمنۍ پر مهال

دقیقو مزله وروسته یې یو هوټل ته چې د موټرو لپاره یې ښه مناسب پارکینګ درلود، ودرولو.

دې هوټل هم لکه د قفقازیانو د هوټل په شان تاریخي او کلتوري بڼه درلوده، ډوډۍ یې هم افغاني ډوډۍ ته ورته وه، لوی هېوادونه لکه روسیه، امریکا، هندوستان، جرمني او نور چې د ډېرو بهرنیو

(c) ketabton.com: The Digital Library

هېوادونو د هئيتونو د ورتګ تجربه لري، کوښښ کوي دا هئيتونه همغو هوټلونو ته بوځي، چې يا ببخي د دوی د کلتور ښکارندوی وي او يا هم ورسره ورته کلتور ولري. په بېلابېلو هېوادونو کې د سفر پر مهال د خپلې خوښې او خپل ذوق غذا پيداکول، هغه ستونزه ده، چې هر څوک ورسره په بل هېواد کې مخامخ وي. د سياسي او رسمي سفرونو پر مهال کله کله غذا د پروتوکول يوه برخه وي، خو مورږ چې کله دې هوټل کې کښته شو، ډوډۍ راته پردۍ ښکاره نه شوه عيناً لکه افغاني ډوډۍ. ما تر ډوډۍ دمخه لږ سوپ راواخيست، سوپ مې لاخلاص کړی نه و چې غږ شو: ((هغه کسان چې په بهرنيو چارو وزارت کې ملاقات لري، هغه دې خپله ډوډۍ ژر خلاصه کړي، وخت ډېر کم پاتې دی.)) که څه هم ډوډۍ يې ډېره خوندوره وه خو زه يې پر ډېر خوند پوه نه شوم او همدارنګه زمورږ هغه ملګري، چې د بهرنيو چارو وزارت په کتنه کې شامل وو، هغوی يې هم پر خوند پوه نه شول. ژر ژر مو يو څو مړۍ تر خولو کړې او له هوټله رابهر شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په بهرنیو چارو وزارت کې کتنه

کله چې د غرمې ډوډۍ څخه رابهر شو، نو ټول ملګري په دوو ځانګړو وړو ګاډو کې کښناستو، د پولیسو ګاډی مو مخې ته و، چې لاره صافه کړي، په مسکو کې هم دا مهال ګڼه ګوڼه خورا زیاته وي. تر شل پنځه ویشت دقیقو مزله وروسته د روسیې د بهرنیو چارو وزارت ودانۍ ته ورسېدو. دا ډېره دنګه او لوکسه ودانۍ وه، نړۍ پنځوس پوړه لري، دا له هغو ودانیو څخه یوه ده چې (د ستالین خویندې) په نامه یادېږي. ستالین د خپلې واکمنۍ پر مهال د مسکو ښار په څو مهمو برخو کې ډېرې دنګې او محکمې ودانۍ جوړې کړي او هره یوه یې د خپلې یوې خور په نامه کړې ده، که څوک دمسکو ښار پر یوه برخه او یا هم د کومې لوړې ودانۍ پر سر ودرېږي، نو د (ستالین خویندې) ټولې ودانۍ لیدلای شي. دا ودانۍ هم د همغو ودانیو له جملې څخه وه چې هم تاریخي ښکاري، هم دنګه ده، هم محکمه او هم لوکسه. د دې ودانۍ په دخولي دروازه کې د کمونیستي پېر ننښانونه نصب وو. پر درېو بجو مو په همدې وزارت کې د اسیا د دویم ډیپارټمنټ مرستیال ښاغلي (مصطفی بېلین علي میتهادویچ) سره تعارف وشو او بیا ددغه وزارت مرستیال (بارادافکین الکسي نیکولایویچ) سره ملاقات وشو بیا مو د افغانستان د برخې له مسوول کس سره ملاقات پیل

(c) ketabton.com: The Digital Library

شو. هغه د افغانستان له مسایلو ښه خبر و او هم یې په مسکو کې د اوسني افغاني هئیت له کتنو او فعالیت څخه پوره معلومات درلودل. د روسي هئیت مشر په پیل کې وویل: ((ډېر خوشاله یم چې تاسو ته ښه راغلاست وایم. تاسو یوه مهمه ناسته کې ګډون درلود. په دې جرګه کې ستاسو د اجرائیه او مقننه قوې استازو برخه اخیستې وه، دا کال ډېر ارزښتمن دی ځکه چې زمونږ د دوو ګاونډیو هېوادونو ترمنځ د روابطو (نوي کاله) پوره کېږي. د روسیې او افغانستان لپاره بیا هم ځکه ډېر مهم دی چې مونږ باید یو بل سره ښه دپلوماتیک مناسبات وساتو. زمونږ په دوه اړخیزو اړیکو کې مختلف حالات موجود وو، کړکېچن حالات هم وو او له خوشبینۍ ډک حالات هم وو، خو مونږ کوښښ کوو یو بل سره د ښو مناسباتو اړیکي ولرو. د روسیې دولت هیله لري، دغسې نېکو او ښو مناسباتو ته وده ورکړي. زه فکر کوم تاسو لس شپې او ورځې دلته مېلمانه وئ، زمونږ د ښو اړیکو احساس به مو کړی وي. کله چې زمونږ استازي لاوروف (د روسیې د بهرنیو چارو وزیر) ستاسو د هېواد له استازي سره خبرې مطرح کړي، مونږ یې ملاتړ کوو. مونږ بیا هم پر دې ټینګار کوو چې لومړی اقتصادي او تجارتي مناسباتو ته وده ورکړو او له دې لارې د زراعت او صنعت پرمختګ ته لاره اواره کړو، دا ډول همکاري چې د دوو هېوادونو متقابله ګټه په پام کې ونیسو، لکه د نغلو برېښنا بند چې د برق (۵۰) په سلو کې اړتیا پوره کوي، پر نورو کوچنیو پروژو هم کار روان دی، مونږ په خوښۍ سره غواړو چې د سالنګ تونل بیا ورغوو. مونږ د کابل

(c) ketabton.com: The Digital Library

پولیټخنیک لپاره دوه ملیونه ډالر او همدارنګه د لوړو زده کړو لپاره نورې پیسې تخصیص کړي دي. موږ کوښښ کوو چې افغانستان ته تر (۹۰) پورې د لوړو زده کړو بورسونه ورکړو. موږ په دې باور یو، چې ستاسو د پولیسو روزنه هم دلته کېدلای شي. موږ به پر خپلې همکارۍ سربېره بشري مرستې هم وکړو. (۱۷) زره ټنه غنم همدا اوس له افغانستان سره مرسته شوې ده، موږ به د افغانانو نورو هغو غوښتنو ته هم مثبت ځواب ورکړو چې زموږ له امکاناتو سره سمون ولري، زموږ نورې ګډې اقتصادي همکارۍ به په افغانستان کې په سولې او ثبات پورې اړه ولري. دا کال به د افغانستان لپاره دروند کال وي، ځکه چې هلته انتخابات راروان دي. د روسیې دولت پر دې باور دی چې هلته په افغانستان کې انتخابات په ډیموکراتیک شکل پرمخ لاړ شي، هیله ده نړیواله ټولنه د ټاکنو په درشل کې سوله او امنیت ټینګ کړي. موږ ډېر خوشاله یو چې د شانګهای مسله یوه سیمه ییزه مسله ده. د سیمې هېوادونو ته دا امکان ورکړی شوی چې د افغانستان د سولې په ټینګښت کې برخه ولري. موږ تیار یو چې د تروریزم او مخدره موادو پرضد کار وکړو. موږ غواړو ووایو چې موږ د ملګرو ملتو د پرېکړې له مخې په افغانستان کې د شتو قوتونو په باب هم څه ووایو: سمه ده چې اوس د سولې او ثبات ټینګښت نړیوالو قوتونو پورې اړه لري، خو موږ غواړو دا ټول مسوولیت د افغانستان پوځ ته وسپارل شي. موږ د افغانستان له مشرتابه سره موافق یو چې د بمباریو په نتیجه کې باید بې ګناه کسان ونه وژل شي او دا بمباری

(c) ketabton.com: The Digital Library

باید ودرول شي. یو ځل بیا غواړم خپلو خبرو ته راشم، هغه دا چې د ملګرو ملتونو قواوې باید د افغانستان په مسله کې له ډېر احتیاط څخه کار واخلي او د ملکي خلکو د وژنې مخنیوی وکړي.

غواړم ستاسو پام له افغانستان څخه روسیې ته د مخدره موادو د قاچاق مسلې ته هم راوګرځوم، مونږ د هغو اقداماتو هرکلی کوو چې د افغانستان دولت له خوا په دې برخه کې ترسره شوي دي. په دې خوشاله یو چې په (۲۲) ولایتونو کې د کوکنارو کښت له منځه تللی دی. مونږ د پخوا په شان وینو چې دا مواد قاچاقبړي، مونږ هیله لرو افغانستان خپل اقدامات لاپسې ګړندي کړي، چې دا بهیر ودرول شي. سره له دې چې دا یو درونده مسوولیت او مشکل کار دی، په داخل کې هم مبارزه غواړي، د هیروینو د جوړېدو لپاره خام مواد له بهره راځي، دا ټول یو مشکل کار دی، خو بیا هم ستاسو پام ورته رااړوو. د دې موضوع بل اړخ دادی چې بزګران د کوکنارو له کښت څخه لاس واخلي، زمونږ نظر دادی چې هغوی ته باید یو بدیل برابر شي. ډېره زیاته مننه! ستاسو د نظریاتو د اوربدو په هیله!))

سید اسحق ګیلاني

د روسیې د دې هئیت د مشرتابه له لورې چې کله خبرې ختمې شوې، نو بناغلي سید اسحق ګیلاني د افغاني هئیت په مشرۍ خبرې پیل کړې، خو روسي او افغاني هئیت دواړو تر خبرو دمخه خپله لنډه لنډه

(c) ketabton.com: The Digital Library

پېژندنه وکړه. په روسي هئيت کې دري تنه شامل وو. په افغاني هئيت کې پنځه تنه او ښاغلي طاهر شينواري دواړو غاړو ته ژباړه کوله.

د افغاني هئيت غړي په دې ډول وو.

۱- ښاغلی سيد اسحق ګيلاني د افغانستان په ولسي جرګه کې د بهرنيو اړيکو د کمېسيون غړی.

۲- ښاغلی نادرخان کټوازی په ولسي جرګه کې د پکتيکا د خلکو استازی.

۳- ښاغلی بريالی صابر بريا د افغانستان د بهرنيو چارو وزارت استازی.

۴- ښاغلی عبدالغفور لېوال د افغانستان د علومو اکاډمۍ د سيمه ييزو مطالعاتو د مرکز مشر.

۵- او زه (محمد اسمعيل يون).

ښاغلي سيد اسحق ګيلاني خپلې خبرې داسې پيل کړې:

((له تاسو نه تشکر کوم چې ما او زما ملګرو ته مو د خبرو بلنه راکړه او همدارنګه ډېره مننه چې څو مهمو ټکو ته مو اشاره وکړه. له تاريخي روابطو (۹۰) کالو څخه نيولې، ښو او بدو شرايطو ته تاسو اشاره وکړه، د ورونړو په منځ کې کله کله خفګان پيدا کېږي، کله ښه او کله بد وي، خو زمونږ توقع دا ده چې زمونږ مشران ورونه پر کشرانو شفقت وکړي او د دوستۍ لاس ورکړي. زه ستاسو توجه مشخصو نقطو ته راګرځوم:

(c) ketabton.com: The Digital Library

د نغلو بند او د سالنګ تونل جوړول تقدیروو، دا هغه پروژې دي چې تاسو پرې کار کړی، چې تاسې یې جوړې نه کړئ، نور څوک یې نه شي جوړولای. د تحصیل په باب مو خبرې وکړې، اوس حتی ډېر واړه ملکونه مونږ ته ډېر بورسونه راکوي، هندوستان په کال کې (۵۰۰) او پاکستان (۱۰۰۰) بورسونه منلي، تاسې خو یو لوی ملک یاست، د تاریخي دوست په توګه مو (۹۰) بورسونه په پام کې نیولي، دا ډېر کم دي. په روسیه کې زیات شمېر تحصیل کړي افغانان شته، د پولیتخنیک په انستیتیوت کې که تر دې زیاته مرسته وکړئ، ښه به شي. پولیس چې تاسې تربیه کوئ دا په بحر کې د یوه څاڅکي په توګه دي، که تاسې د افغانستان د پولیسو اکاډمۍ جوړه کړئ، دا به ډېره ښه وي، مونږ ستاسو وړاندیزونه د سر په سترګو منو، هر کلی یې کوو. مونږ غواړو په افغانستان کې ډیموکراتیک انتخابات وشي، خو باور دی چې افغانستان کې به ډیموکراتیک انتخابات ونه شي، افغانستان به خپل انتخابات په خپله ونه کړای شي، دا د افغانستان د خلکو حق دی، خو دا حق تر اخیستل شوی دی. له درېو میاشتو راهیسې کوم قانوني اقدام نه دی شوی، هغه ملکونه چې د ډیموکراسۍ دعوه کوي، دا هسې وعدې دي. د مجاهدینو پر وخت یې مونږ وهابیانو او همسایه ګانو ته پرېښودو، خارجي قوتونه په افغانستان کې یو حقیقت دی. ځینې یې په خپل سر او ځینې یې د ملګرو ملتو د پرېکړې له مخې راغلي دي، نه د افغانستان خلک او نه حکومت د دې وس لري چې د دوی د غلطو کارونو مخنیوی وکړي، دوی چې هرځومره افغانان

(c) ketabton.com: The Digital Library

وژني، افغانان د دفاع حق نه لري، بنديان د دفاع حق نه لري. مورږ په قطعي ډول دا نه منو چې په (۲۲) ولايتونو کې کوکنار صفر شوي دي، مورږ د دې فورمول سخت مخالف يو چې کوکنار او مخدرات تروريزم سره اړيکي لري.))

ښاغلي سيد اسحاق ګيلاني زياته کړه: ((کرزی د جوزا تر (۱) نېټې وروسته د افغانستان قانوني جمهور رئيس نه دی، روسيه بايد مرسته وکړي چې کرزی له واکه لرې او بيا ټاکنې ترسره شي. د جنګسالارانو په وجود کې سمې ټاکنې نه شي ترسره کېدلی او کرزی هم په ناقانونه توګه تر دې وروسته خپل واک ته دوام ورکوي.)) ښاغلي ګيلاني صيب ښاغلي کرزي ته وړاندې نورې ستوغې او سپوره خبرې هم حواله کړې او له واکه يې د هغه په لرې کولو کې د روسيې د مرستو هيله وکړه.

يون

ښاغلي ګيلاني پسې زما (يون) نوبت و. زه سره له دې چې د ښاغلي ګيلاني له اکثرو خبرو سره موافق وم، خو د يوه روسي چارواکي پر وړاندې د کرزي په باب د ځينو ناضروري الفاظو کارول او يا دا چې روسيه دې د هغه د واک په اختتام کې مرسته وکړي، همنظری نه وم او چندان ښې هم رابانديې ونه لګېدې، ما وويل: ((په افغانستان کې د قدرت درې برخې موجودې دي، حکومت دی، ستره محکمه ده او ملي شورا ده. سترې

(c) ketabton.com: The Digital Library

محکمې د مشروعیت بحران د ختمولو لپاره تر انتخاباتو پورې د جمهور رئیس د کار موده منلې او د ملي شورا اکثرو غړو هم دا نظر تائید کړی دی. همدا د مشروعیت سرچینې دي، پر دې وخت تر دې بله غوره لاره نه وه.)) دا مهال اغاصیب سید اسحق ګیلاني وویل: ((یون صیب د ملي شورا نمایندګي مه کوه.)) ما وویل: ((زه نه غواړم دلته ډیالوګ جوړ کړم، خو د ملي شورا اکثرو غړو د ستړې محکمې پربکړه تائید کړې.)) ما خپلو خبرو ته دوام ورکړ، ومې ویل: ((پر دې وخت تر دې بله مشروع لاره نه وه، تېر انتخابات نسبتاً شفاف وو او د راتلونکو انتخاباتو په اړه هم موږ مخکې تر مخکې حکم نه شو صادرولای چې شفاف به وي که نه؟ خو موږ د روسیې په ګډون له ټولې نړیوالې ټولنې او میډیا څخه هیله کوو چې د انتخاباتو د مشروعیت او شفافیت د رامنځته کولو لپاره له ټولو قانوني لارو څخه هڅه وکړي. د کوکنارو د کښت په باب باید ووایم چې دا له تروریزم سره ارتباط لري او د هغوی د تغذیې منبع ده، خو داسې هم نه ده چې ترهګر یوازې د مخدره توکو ګټې ته ناست دي، دا د هغوی د تمویل په سرچینو کې یوه ده، مخدره توکي او تروریزم یوه نړیواله پدیده ده چې ټوله نړۍ باید په ګډه د هغو مخه ونیسي. روسیه باید له افغانستان سره په ټولو ډګرونو کې ناسیاسي مرستې وکړي. اقتصادي پروژې باید له سیاسي هغو څخه لرې وساتي، د افغانستان ثبات د سیمې او روسیې له ثبات سره مرسته کوي.))

(c) ketabton.com: The Digital Library

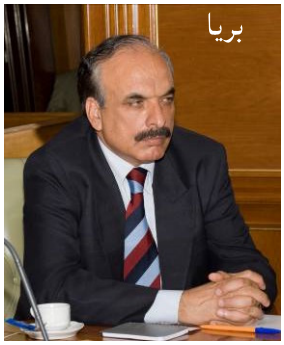
زما په خبرو پسې ښاغلي ګيلاني صيب غوښتل څه نور څه ووايي، خو ښاغلي نادرخان کتوازي نوبت واخيست، هغه وويل: ((افغاني هئيت پر اقتصادي، کلتوري، امنيتي او سياسي برخو خبرې وکړې، روسيه که په زراعتي برخه کې له افغانستان سره مرسته وکړي دا به د کوکنارو د کښت په مخنيوي کې مهم رول ولوبوي، کوکنار او مخدره مواد ربښتيا هم يو بل سره اړيکي لري، دا پديدې نړيوالې پديدې دي، بايد پر ضد يې نړيواله مبارزه وشي. روسيه بايد د افغانستان له مرکزي حکومت سره مرسته وکړي، موږ هيله لرو چې شفاف انتخابات رامنځته شي، خو په وروسته پاتې ټولنو کې سل په سلو کې شفاف انتخابات شوني نه دي. د انتخاباتو ځنډول د نړيوالو امکاناتو او د انتخاباتو د کمپسيون له خوا د اګست پر (۱۸) مه نېټه اعلان شوي، نړيوالې ټولنې او د ټاکنو کمپسيون خپل معذرت وړاندې کړ، سره له دې چې جمهور رئيس پر خپل وخت د ټاکنو د دايربدلو فرمان صادر کړی و. له نړيوالې ټولنې څخه هيله کوو چې انتخاباتو کې د شفافيت لپاره هلې ځلې وکړي.))

دې پسې ښاغلي ګيلاني صيب بيا نوبت واخيست، ويې ويل: ((په مخدره موادو کې ډېر لوړ پوړي چارواکي لاس لري، د هغو ترڅنګ نړيواله مافيا ده چې هغه نوري نړۍ ته انتقالوي. په اينده

(c) ketabton.com: The Digital Library

انتخاباتو کې به بیا جنګسالاران انتخاب شي. په تېرو انتخاباتو کې جمهور رئیس (بوش) وویل چې زه د کرزي ملاتړ کوم، نه له اساسي قانون اونه له افغان ولس څخه.))

په بناغلي ګیلاني صیب پسې د افغانستان د بهرنیو چارو وزارت یو استازي بریالي صابر بریا صیب خبرې پیل کړې، هغه وویل: ((موږ له روسیې څخه مننه کوو چې دا کنفرانس یې جوړ کړ او هغه کنګل چې تر دې وخته موجود و، هغه مات شو، د روسیې له خوا چې کومې مرستې شوې او کومې پروژې چې هلته دوی جوړې کړې، له دوی پرته یې نور څوک نه شي جوړولای، د افغانستان دولت هیله لري چې ازاد انتخابات وشي، جمهور رئیس یو فرمان صادر کړ چې د هغه له مخې هېڅ دولتي شخص حق نه لري چې په انتخاباتو کې مداخله وکړي. له روسیې څخه هیله لرو چې د افغانستان له بهرنیو چارو وزارت سره د بورسونو او روزنې په برخه کې مرسته وکړي.

بریا

موږ هیله لرو چې زموږ روابط سره زیات شي.))

دې پسې بناغلي عبدالغفور لېوال خپلې خبرې پیل کړې: ((یوه لنډه یادونه لرم، زه د سیمه ییزو مطالعاتو د مرکز

لېوال

(c) ketabton.com: The Digital Library

مسول یم. موږ د بهرنیو چارو وزارت کې ناست یو، دا هغه مرکز دی چې دلته باید بهرنۍ پالیسي مطرح کړو، یو وړاندیز لرم هغه دادی چې د روسیې او لویدیزې نړۍ ترمنځ اختلافات وو او اوس هم شته، خو شکلونه یې بدلېږي، له بده مرغه موږ د تاریخ په یوه مقطع کې د دغو اختلافاتو قرباني شو، دې اختلافاتو افغانستان، روسیه او لویدیځ هم وځپل، لکه مخدره مواد او روسیه، زموږ پېښنهاد دادی چې تاسې خپل خارجي سیاستونه داسې اعیار کړئ چې ستاسو اختلافات له غرب سره هر ډول چې وي، هغه دې وي، خو افغانستان کې باید مثبت رقابت وکړئ، روسیه او نور باید افغانستان باثباته کړي چې ټولو ته مشکل پیدا نه کړي. که روسیه دا ډول سیاست غواړي، باید اعلان یې کړي. پیل یې له همدې ځایه څخه وشي چې یوازې له مرکزي حکومت سره خپلې همکارۍ وکړئ، نه له نورو ډلو ټپلو سره.))

همدې خبرو سره د افغاني هئیت خبرې پایته ورسېدې. ورپسې د روسیې هئیت مشر وویل: ((ډېره مننه! موږ به له خپل طرفه پر دې مسایلو یوه دقیقه څېړنه وکړو او بیا به یوه نتیجه ترې راوباسو، موږ د روسیې دولت پر دې باندې ټینګار کوو چې کله هلته امن وي، موږ به دلته ارام اوسو.

ډېره زیاته مننه!))

وروسته د روسیې د وګړېوهنې انستیتیوت مرستیال ښاغلی (سېرافیم مېلښنتېف) چې د افغان- روسیې د ګډې جرګې د کمېټې په استازۍ یې خبرې کولې، وویل: ((دا هئیت زموږ په بلنه راغلی

(c) ketabton.com: The Digital Library

دی. زه د انستیتیوت د ټول مشرتابه له خوا له تاسې تشکر کوم چې د دې هئیت لپاره مو د خبرو اترو زمینه برابره کړه، زه غواړم د منني اظهار وکړم، بیا هم مننه کوو چې تاسو د دې زمینه برابره کړه چې له افغانستانه داسې خلک راشي، چې هلته مخور خلک دي، مورږ یو ځل بیا له تاسو څخه هیله کوو، چې مورږ د روسیې او افغانستان په باب ګټورو نتیجو ته سره ورسېږو. مورږ هیله لرو چې زمورږ څېړنې د روسیې او افغانستان لپاره ښې نتیجې ولري. یو ځل بیا مننه!))

میلېنتیف

کله چې غونډه خلاصه شوه، نو ګیلاني صیب په قهر غوندې شو، لاندې دهلېزو کې یې یو ځل بیا وویل: ((تېر انتخابات نه شفاف وو، نه عادلانه.)) ما ورته وویل: ((که د جمهوري ریاست تېر انتخابات شفاف نه وو، نو بیا خو دا قاعده پر ولسي جرګې هم تطبیقېږي)) هغه خپله لهجه لږه نوره هم سخته کړه: ((په ولسي جرګه کې چې کوم کسان یوناما راوړي دا ټول جعلي دي.)) مانه غوښتل ګیلاني صیب سره نوره خبره تاوه کړم، ځکه چې ډېره مبارزه یې کړې او زه ورته ډېر احترام لرم، خو دومره مې ورته وویل: ((مورږ د یوه مشترک هئیت په توګه راغلي وو، زمورږ اختلافات تر کور دننه دي، دلته ضروري نه دي چې مورږ روسانو ته خپلې داخلي ستونزې

(c) ketabton.com: The Digital Library

او اختلافونه بیان کړو او خپل ځان سپک کړو، موږ باید له دوی سره پر داسې مسایلو بحث وکړو، چې د دواړو هېوادونو ګټې ورپورې تړلي دي، دا ډول مسایل فکر کوم زموږ په ګټه نه دي او که بیا هم تاسو د کرزي ډېر مخالفت کوئ، کله چې د کابل هوایي ډګر کې کښته شوئ، ټول داخلي ژورنالیستان راوغواړه، بیا چې هغوی ته هر څه وایې موږ یې دفاع نه کوو. خو دلته ماته مناسبه نه برېښي.» همدې سره د روسیې د بهرنیو چارو وزارت له ودانۍ رابهر شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کابل پر لوړې د تګ تیاری

کله چې د روسیې د بهرنیو چارو وزارت له ودانۍ راووتو، نو مستقیماً د مېلمستون پر لوري وخوځېدو، اوه نیمې بجې ډوډۍ ته لاړو، دا نو د مسکو په دې مېلمستون کې زمونږ وروستۍ ډوډۍ وه. تر ډوډۍ وروسته ببرته خونو ته راغلو، هر چا خپل بیکونه منظم کړل، (۹) بجې مو خونې تخلیه کړې. لس کم لس بجې د هوایي ډګر پر لوري وخوځېدو، تر میدانه پورې مو په موټر کې ډېرې ټوکې ټکالې وکړې. یوولس بجې هوایي ډګر ته ورسېدو. تر یوې بجې پورې په هوایي ډګر کې وو. دلته په (VIP) ترمینل کې اکثره

د کنفرانس د ټول جریان فوټوګرافره (مارینا)

افغانان او زمونږ روسي کوربانه زمونږ مخه ښې ته راغلي وو. تحفې یې هم ځان سره راوړې وې. هر یو برخوال ته یې د کنفرانس د

(c) ketabton.com: The Digital Library

تصویرونو یو یو البوم، یو یو فلش او څه نور سوغاتونه ورکړل. د کنفرانس عکاسې (مارینا) چې یوه هڅانده پېغله وه او تل به یې خوله له خندا ډکه وه، ان د دې برخې عکسونه هم واخیستل، ټول افغانان چې دلته راغلي وو، دې کنفرانس پرې ډېر مثبت تاثیر کړی و. ډاکتر صیب شېرحسن حسن، کانې صیب، نبي شینواری او یو شمېر نور ملګري په لومړي پړاو کې له موږه رخصت شول، عبدالله، فاروق فردا، طاهر شینواری، عمر ننګیار او ځینې نور ملګري ترپایه موږ سره حاضر وو، ان تر هغه وخته چې نور نو زموږ له سترګو پناه شول، لس کم یوه بجه د (VIP) ترمینل له لارې هوایي ډګر ته ورداخل شو، هلته د (VIP) د یوه ځانګړي موټر په واسطه د الوتکې تر سینې پورې ورسول شو. یوه بجه الوتکه کې کېناستو، زموږ اکثره انډیوالان د بزنس کلاس تر شا پر لومړیو څوکیو ځای پرځای شول، خو زما څوکۍ د الوتکې په وروستۍ برخه کې وه (۲۷P) څوکۍ وه. په الوتکه کې اکثره افغانان وو، خو د پخوا په انډول د بهرنیانو شمېر هم په کې ډېر شوی و، تر یوې بجې او لسو دقیقو پورې اکثره څوکۍ ډکې شوې، داسې ښکارېده چې د الوتکې یوه څوکۍ به هم تشه پاتې نه شي، پنځه لس کم دوه بجې الوتکې ځغاستلیکې ته ځان برابر کړ. کله چې الوتکه والوته نو تر څو دقیقو وروسته یې ګروپونه مړه شول. زه چې څو ورځني کار ښه سترې کړی وم، خوب راباندې راغی، زما عادت دی، چې په الوتکه، موټر او د سفر په نورو وسایطو کې راباندې خوب راځي، زموږ یو لیکوال ملګری (وکیل شینواری) وایي: ((کاشکې ما هم

(c) ketabton.com: The Digital Library

داسې عادت درلودلای، زه خو په موټر او الوتکه کې هېڅ خوب نه شم کولای.)) وکیل شینواری رښتیا وایي، یو وخت زه او دی له پېښوره لاهور ته روان وو. د شپې (۱۱) بجې موټر کې کېناستو، سهار (۸) بجې لاهور ته ورسېدو، ما ټوله شپه په موټر کې خوب وکړ او ده تر سهاره پورې سترګه پټه نه کړه، اوس هم چې کله خوب راباندې راغی، نو هغه وخت ببرته ویښ شوم چې د څوکۍ ترڅنګ بل مسافر چې غالباً روسی به و، وخوځولم. کله چې مې مخې ته وکتل نو پر غوږېدلي مېز یې راته ډوډۍ ایښې وه. درې بجې او لس دقیقې لومړنۍ ډوډۍ وه چې په الوتکه کې تیاره شوې وه. تر درې نیمو بجو پورې له ډوډۍ راخلاص شو او دغه یادښت مې ولیکه، نور نو الوتکې خپل مزله ته دوام ورکاوه.

تر ډوډۍ وروسته راباندې د خوب بله څپه راغله، یو وخت مې د الوتکې د پیلوټ غږ واورېد، چې د (باکو) نړیوال هوایي ډګر کې د کېناستو په حال کې و، کله چې الوتکه پر ځمکه کېناستله نو په غورس او جمپونو یې پوه شو، (۴) بجې او شل دقیقې وې، رڼایي نه وه، بیا راباندې خوب راغی. الوتکه له هوایي ډګره والوته، سترګې مې رڼې کړې، د کسپین بحیرې پر غاړه ودان ښار او ودانۍ مې تر سترګو شول، بیا نو لاندې نور بحر ښکاربده، یو ځل بیا راباندې خوب غلبه وکړه، د روسیې پر وخت شپږ نیمې بجې یې ډوډۍ راوړه، تر اوه نیمو بجو پورې مو ډوډۍ وخوړه، اوس نو چې د پخوانۍ شوروي اتحاد له خاورې افغانستان ته نږدې کېدو غواړم خپل ساعت هم د افغانستان پر ټایم برابر کړم. دا دی سر له همدې

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږ یې د افغانستان پر وخت برابروم، د روسیې او افغانستان اوسنی ټایم نیم ساعت توپیر لري، خو په روسیه کې وختونه، وخت پر وخت بدلون کوي. پنځه کم اته بجې د بامیانو پر سر وو، پیلوټ اعلان وکړ، چې شل دقیقې وروسته کابل ته رسېږو. اته بجې او پنځه لس دقیقې وې، چې الوتکه د کابل نړیوال هوایي ډګر کې د ترمینل مخې ته راورسېده.

د کابل په نړیوال هوایي ډګر کې د چک او تلاشۍ له معمولو اصولو راتېر شو، خپل بیک او نورې کڅوړې مې په خپل موټر کې کېښودل او تر نیم ساعت ځنډ وروسته کور ته ورسېدم. کور کې مو

د کابل نړیوال هوایي ډګر

مېرمن او ماشومان ټول منتظر وو، کله چې کور ته داخل شوم، ټول رابانديې وغوړېدل، (ودان) او (سوله) مې پر یوه او بله اوږه کېناستل. د خپلو ماشومانو مینې او صمیمیت د سفر ستړي کوونکي وختونه ټول راڅخه له یاده وایستل او یو ځل بیا مې د خپل هېواد او خپل کور په غېږه کې د ارامۍ احساس وکړ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د محمد اسمعیل یون لنډه پېژندنه

محمد اسمعیل یون د حاجي محمدخان زوی پـر (۱۳۴۲ل) کـال، د لغمـان ولایـت د الینګـار ولسـوالۍ دنیـازیو په یـوې روښنفکرې کـورنۍ کـې زېږېدلی دی. لـومړنۍ زده کـړې یـې د الینګـار ولسوالۍ د سلینګار په لومړني ښوونځي کې سرته ورسولې، تر هغه وروسته کابل ته راغـی او په خوشال خان لېسه کې شامل شو. پر (۱۳۶۲ل) کال لـه نومـوړې لېسې څخه په دویم نومره بریالی او پر (۱۳۶۷ل) کـال د کابـل پوهنتـون د ژبـو او ادبیـاتو پـوهنځي د پښتـو څانګې محصل شو. پر (۱۳۷۰ل) کال لـه نومـوړې څانګې څخه اول نومره بریالی او پر همدې کال ببرته دپښتو څانګې د کدر غړی شو. پر (۱۳۸۵ل) کال په نومـوړې څانګه کې د ماسټرۍ دوره پیـل شوه، یـون

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ډېر ښه او بريالي ډول دا دوره پايته ورسوله او د ماسټرۍ ډپلوم يې ترلاسه کړ.

محمد اسمعيل يون له (۱۳۷۰ ل) کال څخه بيا تر نته پورې د کابل پوهنتون د ژبو او ادبياتو پوهنځي تدريسي غړی او د «پوهندوی» علمي پوړۍ ته رسېدلی دی، پر استادۍ سربېره، استاد يون د «کابل پوهنتون»، «هيلمې» او «شمشاد» مجلو د چلوونکي دنده هم په ښه ډول ترسره کړې ده. په پښتو ټولنه کې د چاپېدونکي «معارف» مجلې کتونکی غړی هم و. همدارنګه د يو شمېر نورو چاپي خپرونو همکار هم پاتې شوی دی.

استاد يون پر (۱۳۸۱ ل) کال، په جلال اباد کې، د ښاروالۍ لويې جرګې لپاره د ختيزو ولايتونو د انتخاباتي دفتر مشر شو، ددې جرګې لپاره تر ټاکنو وروسته د جرګې غړی، بيا د جرګې د غړو له خوا د ښاروالۍ لويې جرګې دلومړي منشي په توګه انتخاب شو. استاد يون په دې جرګه کې تر خپل وروستي وسه خپل ملي او تاريخي مسوليت ادا کړ او د هېواد دښمنه عناصرو د توطيو مخه يې ونيوله.

تر دې جرګې وروسته، کله چې د افغانستان د اساسي قانون د تدوين بهير پيل شو، نو استاد يون بيا ددې بهير لپاره د ختيزو ولايتونو د دارالانشاد دفتر مشر وټاکل شو. په ختيزو ولايتونو کې د اساسي قانون د لويې جرګې لپاره انتخابات هم د همدې دفتر له خوا ترسره شول. استاد يون د اساسي قانون د تصويب په لويه جرګه کې د

(c) ketabton.com: The Digital Library

نوموړي جرګې د دارالانشا د غړي په توګه خپل فعال رول ادا کړ. تاکل شوې وه، استاد یون په ختیزو ولایتونو کې، د افغانستان د جمهوري ریاست لپاره، د عمومي تاکنو د دفتر مسول شي، خو په کابل کې د لویو جنګسالارانو او ځینو تنظیمي مشرانو له خوا پر حکومت او ملګرو ملتونو د زیات فشار له املې له کاره ګوښه شو. ملګرو ملتونو (UNAMA) استاد یون ته وړاندیز وکړ، چې په کابل کې به تر دې لوړه دنده دروسپارو، خو استاد یون ونه منله او خپلې استادۍ ته یې دوام ورکړ.

درې کاله وروسته یې د ځینو ملګرو په زیات تینګار او غوښتنه، د جمهوري ریاست د ملي امنیت شورا په دفتر کې د فرهنګي چارو د ریاست دنده ومنله او په کابل پوهنتون کې پر استادۍ سربېره لاتر اوسه دا دنده پر مخ وړي. استاد یون پر (۱۳۸۵ل) کال د افغانستان او پاکستان د امن ګډې جرګې لپاره د افغانستان له خوا د منشي په توګه غوره شو او دا دنده یې هم په ښه ډول ترسره کړه.

استاد پر (۱۳۸۹ل) کال د سولې د ملي مشورتي جرګې غړی و، په دې جرګه کې یې د تنظیمواکانو، غټو جنګسالارانو او انحصارګرو پر وړاندې په تینګه مبارزه وکړه. په همدې وجه انحصارګرو د دې جرئت ونه کړ چې د تاکنو له لارې ځان د جرګې ریاست ته ورسوي، نو ځکه یې د انتصاب لاره غوره کړه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

استاد یون د خپلواک لیکوال په توګه په تېرو شلو کلونو کې ګڼ شمېر فرهنګي او ټولنیز خدمتونه ترسره کړي، په ګڼو چاپي، رادیویي او ټلویزیوني مرکو کې یې د واقعیتونو او حقایقو د څرګندېدان له امله د خلکو په زړونو کې ځای نیولی دی. که څه هم ډېر خلک د یون لیکنې، مرکې او نظریات خوښوي، خو یو شمېر داسې خلک هم شته، چې د یون سرسختي مخالفین دي، د هغه ملي او ګټورو نظریاتو ته هم غلط رنګ او تعبیر ورکوي، دا ډول اشخاص، چې اکثره یې زوروالکي، ځینې یې درباري غوړه مالان او ځینې یې د سیاسي ډلو ټپلو غړي او مشران دي، د استاد یون نظریات خپلو شخصي او تنظیمي ګټو ته خطر بولي، نو ځکه یې په ټینګه مخالفت کوي. زه ددې شاهد یم، هر کله چې یون کومه لیکنه او مرکه کړې، نو ددې پر وړاندې یې مثبت او منفي غبرګونونه دواړه راپاروولي دي، منفي غبرګونونه اکثره وخت د هغو اشخاصو او ډلو له خوا وي، چې په تېر کړکېچن سیاسي بهیر کې یې ډېرې نامشروع ګټې ترلاسه کړې او ځانونه یې مطرح کړي دي.

مثبت غبرګونونه اکثره د ولس دمشرانو، روښنفکرانو او نورو مخورو له خوا وي، خو استاد یون په دغسې سختو اغزنو او تنګو شرایطو کې بیا هم خپل فرهنګي، سیاسي او ټولنیز کار ته دوام ورکوي. که یوازې په رسنیزه برخه کې موږ د یون صیب سیاسي اخلاقي مبارزې او جرئت ته پام وکړو، نو دا مبارزه ددې سبب شوه چې په افغانستان کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

د يو مشخص تنظيم رسنيز انحصار مات کړ او د يو زيات شمېر ځوانانو د جرئت وزرونه وغوړېږي، د تنظيمي دېوانو د ميډيايي وهم په ماتولو کې د يون صيب رول تر هر چا زيات جوت و.

دا اوسنی فرهنګي کار و، چې تاسو يې اوس په مسلسل ډول ګورئ، دا د ټېرو شلو کلونو کارونه دي، چې له ټېرو دوه درې کلونو راهيسې پرې په منظم ډول کار شوی، اوډل شوي او دادی ستاسو مخې ته اينبودل کېږي، په داسې يو دولتي دفتر کې چې بوختياوې په کې ډېرې وي، د منظم او ستر فرهنګي کار سرته رسول اسانه کار نه دی.استاد يون پر خپلو فرهنګي کارونو سربېره د ګڼو فرهنګي ټولنو د غړي، همکار او موسس غړي په توګه هم خپل فرهنګي رول ادا کړی دی،په پېښور کې يې د دوو المان مېشتو فرهنګي ټولنو «دافغانستان دکلتوري ودې ټولنې» او«د پښتني فرهنګ د ودې پراختيا ټولنې» د همکار په توګه د ښلابښلو ليکوالو په لسګونو اثار، ايډېټ او چاپ کړي دي، دغه راز يې په سلګونو کورنيو مشاعرو، ادبي غونډو او سيمينارونو کې ونډه اخيستې ده، خپله يې هم په لسګونو مشاعرې، سيمينارونه او علمي ورکشاپونه جوړ کړي دي. استاد يون په هېواد کې د يو شمېر علمي او رسنيزو مرکزونو په جوړونه کې هم خپل رول ادا کړی دی، د (کونړ پوهنتون)، «لغمان پوهنتون» او (ژوندون راډيو ټلويزيون) په تاسيس کې دده رول خورا اساسي و.

(c) ketabton.com: The Digital Library

سربېره پر دې، په يو زيات شمېر، ملي او نړيوالو کنفرانسونو کې يې په ښه ډول د خپل هېواد استازي کړې ده. دلتـه بـه يې د اثارو يادونـه وکړو:

اثار

الف پنځونې:

کتاب نوم	څرنګوالی	چاپکال
• متکور	لومړی شعري ټولګه	دويم ۱۳۸۷
• په اورونو کې سندرې	دويمه شعري ټولګه	دويم ۱۳۸۷

ب ژاړولونې:

• هيلې	ګډه شعري ټولګه	دويم ۱۳۸۷
• نيمګړي ارمانونه	د حيران شعري ټولګه	دويم ۱۳۸۷
• د لوونو فصل	ګډه شعري ټولګه	دويم ۱۳۸۷
• د نازو انا ياد	د سيمينار د ليکنو ټولګه	دويم ۱۳۸۷
• د استاد الفت نثري کليات	داستاد الفت نثرونه	درېيم ۱۳۸۷
• سيندونه هم مري	د اسحق تنګيال شعري منتخبات	دويم ۱۳۸۷

ج ژباړنې:

- د ټولنپوهنې له نظره: په افغانستان کې د واک جوړښتونه
  دپوهنوال روستارتره کي اثر دويم ۱۳۸۷
- د افغانستان فرهنګي ميراثونو ته يوه کتنه
  د نينسي دوپرې اثر دويم ۱۳۸۷
- په افغانستان کې د جګړې جنايتکارانو محاکمه
  د پوهنوال روستار تره کی اثر دويم ۱۳۸۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

د یونلیکنې:

- د اماراتو سفر — د اماراتو یونلیک — دویم ۱۳۸۷
- که یون دی یون دی — د اروپا یونلیک — لومړی ۱۳۸۷
- دپنټاګون ترڅنډو — د واشنګټن یونلیک — لومړی ۱۳۸۷
- د کرېملین په زړه کې — د مسکو یونلیک — لومړی ۱۳۸۹
- د ډیلي تخت هېرومه — د هندوستان یونلیک — لومړی ۱۳۸۹

هـ څېړنې او شننې:

- د محمد ګل خان مومند اند و ژوند ته یوه لنډه کتنه — دویم ۱۳۸۷
- استاد زیار د پښتنې فرهنګ یو ځلاند ستوری — دویم ۱۳۸۷
- دکابل پوهنتون د ادبیاتو پوهنځي پښتو کتابښود — دویم ۱۳۸۷
- د افغانستان فرهنګ ته اوښتي زیانونه — دویم ۱۳۸۷
- د پښتو شعر هندسي جوړښت — شپږم ۱۳۸۷
- له افغانستانه د مسلکي کادرونو د فرار عوامل — دویم ۱۳۸۷
- ساینسي پرمختیاوې — دویم ۱۳۸۷
- ببړنۍ لویه جرګه ولسواکي او زورواکي — دویم ۱۳۸۷
- اندیال خوشال — لومړی ۱۳۸۷
- هیله د خپلو سریزو په لمن کې — لومړی ۱۳۸۷
- کلتوري یون — لومړی ۱۳۸۷
- فرهنګي فقر — لومړی ۱۳۸۷
- مرکه او مرکې — لومړی ۱۳۸۷
- خوشال په خپل ایډیال — لومړی ۱۳۸۷
- دکتابونو په وړمو کې — لومړی ۱۳۸۷
- افغانستان په سیاسي کړلېچ کې — لومړی ۱۳۸۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

- پښتو لیکنی سمون لومړی ۱۳۸۷
- اوسنی رسنی لومړی ۱۳۸۷
- که نړیوال ماته وخوري؟ لومړی ۱۳۸۷

خدای (ج) دې استاد یون ته ډېر عمر ورکړي او جرئت دې ورته هم تاند لري، الله(ج) دې دی له هر ډول بدو بلاوو وژغوري، په فرهنګي کارو زیار کې ورته دنور زغم او اوسپلې هیله لرم.

په درناوي

وفاالرحمن وفا

کابل افغانستان

(c) ketabton.com: The Digital Library

This document was created with Win2PDF available at http://www.daneprairie.com.
The unregistered version of Win2PDF is for evaluation or non-commercial use only.

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library